

**ЛОРЪНС ДЪРЕЛ
МАУНТОЛИВ
АЛЕКСАНДРИЙСКИ КВАРТЕТ.
ЧАСТ ТРЕТА**

Част 3 от „Александрийски квартет“

Превод от английски: Иглика Василева, 2000

chitanka.info

*На Клод
το σνομα τον ἄγῆθόν διαμος*

Ако след подобни помисли разумът се върне, вредата не е голяма, това са просто слабости на ума; знайно е, че те не причиняват зло никому; ала за нещастие човек стига по-далече. Какво би станало, казва си той, ако този план се осъществи, след като само мисълта за него е толкова вълнуваща и причинява такъв силен трепет? Ужасният блян оживява и самото му съществуване се превръща в престъпление.

*Д. А. Ф. маркиз дьо
Сад, „Жюстин“*

*Романът трябва да разказва.
Стендал*

Всички герои и събития, описани в тази книга (продължение на „Жюстин“ и „Балтазар“ и трети том на Квартета), са изцяло измислени. Използвал съм писателското си право, позволявайки си няколко необходими волности със съвременната история на Близкия изток, както и с личния състав на дипломатическите служби.

I

Като изключително обещаващ начинаещ дипломат, докато очакваше своето първо назначение, той беше изпратен в Египет за една година, за да усъвършенства арабския си, и там беше прикрепен към Върховния комисариат, където задълженията му бяха по-скоро писарски, но въпреки това вече се държеше като млад секретар на легацията, напълно наясно с отговорностите на бъдещата си служба. За разлика от друг път обаче, точно днес му беше трудно да бъде съдържан, тъй като страшно се беше запалил по риболова.

Сякаш напълно беше забравил някогашните си добре изгладени спортни панталони за тенис, колежанския блейзър, както и факта, че плискащите се вълни проникваха през дъските на лодката и оставяха тъмни петна по върховете на платнените му обувки. В Египет човек като че непрекъснато се заплеляше от различни неща. Благославяше късмета си, че макар и съвсем непреднамерено, се беше сдобил с препоръчително писмо, което му отвори вратите към имението на Хоснани с неговата разпръсната, безразборно построена къща край свързани помежду си езера и диги недалеч от Александрия. Да.

Плоскодънната лодка, в която се намираще в момента, се носеше леко, тласък подир тласък, по мътната вода, но ето че бавно зави на изток, за да заеме мястото си в големия полукръг от каици, който постепенно щеше да се затвори около целта, маркирана от острите като бодил черни тръстикови прътове на мрежите. И докато обграждаха мястото, замах след замах, над тях се спускаше египетската нощ — отведнъж всичко наоколо се смали и заприлича на барелеф върху златистовиолетова основа. На земята пък предметите се съгстиха като плътно извезан гоблен, и облени от теменуженото вечерно сияние, ту тук, ту там потрепваха неспокойно като воден мираж на фона на издигащите се изпарения, а хоризонтът ту се разтваряше, ту се свиваше и човек започваше да си мисли, че светът стои отразен в сапунен мехур, който потреперва, преди да се пукне. Над водата гласовете също проехтяваха ту гръмогласно, ту тихо, но

отчетливо. Собствената му кашлица прелетя над езерото като размахани отведнъж пърхащи криле. Свечеряваше се, а беше все още горещо; ризата лепнеше по гърба му. Пипалата на мрака, които се протягаха към тях, сварваха само да очертаят силуетите на обрамчените с тръстика островчета, накацали по водата като щръкнали игленици, като ноктести лапи, като туфи трева.

Бавно, с темпото на мудна молитва или мечтателно съзерцание, голямата дъга от лодки се оформяше и затваряше в кръг, но тъй като земята и водата се втечняваха със същия ритъм, това продължаваше да подхранва у него илюзията, че се носят по небето, а не по наносните води на Мареотис. И някъде в далечината чуваше подкръкването на гъски, а ето че на едно място вода и небе се разделиха, когато ято птици излетяха и проточиха след себе си нестройна диря към устието на реката като хидроплани, надаващи диви крясъци. Маунтолив въздъхна и се загледа в кафявата вода, подпрял с длан брадичката си. Не беше свикнал да се чувства толкова щастлив. Младостта е възраст на отчаянието.

Зад себе си дочуваше малкия брат Наруз със заешката устна, който сумтеше при всяко отгласване с пръта, докато поклащането на лодката отекваше в слабините му. Калта, гъста като меласа, капеше обратно във водата с лениво „плюк-плюк“, а прътът я засмукваше лъстиво. Истинска прелест, но вече всичко потъваше в нощта. За негова най-голяма изненада миризмите на гниене от устието му харесаха. Поривите на вятъра откъм морето — някъде в далечината — се завихряха край тях от време на време и освежаваха ума. Песента на рояци насекоми жужеше като сребърен дъжд в окото на залязващото слънце. Паяжината на променящите се цветове възпламени ума му. Заслушан в собствения си незабързан пулс, той се обади:

— Наруз, чувствам се толкова щастлив.

Младежът се изсмя с типичния за него съскащ стеснителен смях и отвърна:

— Хубаво, хубаво. — Наведе ниско глава и додаде: — Но това е нищо. Само почакай. Още не сме затворили кръга.

Маунтолив се усмихна:

„Египет — каза си наум, както мъж повтаря името на жена. — Египет.“

— Ей там — рече Наруз с дрезгавия си мелодичен глас, — патиците не са *ruses*^[1], нима не знаеш ли? (Английският му беше слаб, но го използваше претенциозно.) — Незаконният им лов е лесна работа (за патици казвате „лов“, нали така?) Гмуркаш се във водата под тях и ги хващаш за краката. По-лесно е, отколкото да ги стреляш, нали? Ако искаш, утре ще го направим. — Той изсумтя отново, натисна пръта и въздъхна.

— Ами змиите? — попита Маунтолив. Беше видял няколко доста големи във водата същия следобед.

Наруз изпъна яките си плещи и изхихика:

— Няма змии — отвърна му и пак се изсмя.

Маунтолив се обърна на една страна и опря буза върху носа на лодката. С ъгълчето на око си виждаше своя другар как бута лодката с пръта, застанал прав, виждаше ръцете му, покрити с косми от горе до долу, и здравите му крака със стегнати мускули.

— Да завия ли? — попита го той на арабски. Беше забелязал, че на домакините им става много приятно, когато говори на родния им език. Отговорите им, обикновено придружени с усмивка, приличаха на топла прегръдка. — Да завия ли?

— Разбира се, че не — отвърна му Наруз, пусна грозната си усмивка, която само красивите му очи и дълбок глас можеха да компенсират. Пот капеше от къдравата му черна коса с един кичур, израснал по средата на челото му. След което, тъй като не искаше отговорът му да прозвучи нелюбезно, добави: — Настъплението ще започне по мрак. Знаем какво правя, ти трябва само да си отваряш очите, за да видиш рибата. — Двете малки розови дипли от плът в края на непришитата му устна блестяха навлажнени от слюнката му. И той намигна приятелски на английския младеж.

Мракът вече препускаше към тях, а светлината издъхваше. Изведнъж Наруз извика:

— Сега е моментът. Погледни там. — Плесна шумно с ръце, провикна се през водата и стресна приятеля си, който вдигна глава и проследи с поглед протегнатия му пръст.

— Какво? — Глухият кълтеж на пушка откъм най-отдалечената лодка разтърси въздуха и ето че хоризонтът беше отново разполовен, когато друго ято излетя, този път по-бавно, и отдели земята от въздуха под формата на розова пътуваща рана; като сърцевината на нар, която

прозира през кората му. После се обагри от розово в алено, накрая побеля и взе да се сипе по повърхността на езерото като сняг, който се стопява при допира си с водата.

— Фламинго — извикаха двамата в един глас и се разсмяха, а тъмнината ги погълна и всмука целия видим свят.

Притихнаха задълго, само дишаха дълбоко, изчакаха очите им да привикнат отново с мрака. По пътя си пресрещаха гласове и смях, които идваха откъм лодките в далечината. Ето че някой извика: „Я, Наруз — и отново, — я, Наруз.“ Той само изсумтя. Скоро долетя отсеченият синкопиран ек на малък барабан — музика, чиито ритми се запечатваха на мига в главата на Маунтолив, така че той усети как собствените му пръсти барабанят по планшира на лодката. Сега вече езерото сякаш нямаше дъно, жълтата тиня беше изчезнала — меката наслоена тиня от праисторически разседи на земните пластове, или битуминозната тиня, която Нил избутваше пред себе си, докато се спускаше надолу към морето. Мракът все още миришеше на тази тиня. „Я, Наруз“ — проехтя отново и Маунтолив различи гласа на поголемия му брат Несим, понесен от морския бриз, който накъсваше думите му: „Време е... да пуснем... светлините.“ Наруз се провикна, отвърна му и изсумтя доволно, докато търсеше кибрита.

— Сега ще видиш — каза му той гордо.

Кръгът от лодки се беше свил, за да обгърне таяна, а в горещината на мрака кибритените клечки започнаха да припламват и скоро карбидните лампи на носа на лодките лумнаха с потрепващи като цветя жълти пламъци, които взеха колебливо да се извисяват и така дадоха възможност на изостаналите лодки да се изравнят с останалите. Наруз се наведе внимателно над госта си и взе да опипва носа. Маунтолив подуши потта на силното му тяло, докато той търсеше да напипа гумения маркуч, а после разклащаше старата бакелитна кутия на лампата, пълна с твърд карбид. Наруз завъртя едно ключе, драсна клечка кибрит и за миг гъстият пушек погълна и двамата; затаиха дъх, докато пушекът се разнесе, а после под тях се откриха грейналият като огромен цветен кристал полукръг от езерна вода, светъл като истински магически фенер, и подплашените сенки на рибите, които първо се пръснаха, после се прегрупираха, а резките им движения издаваха изненада, любопитство, дори може би удоволствие. Наруз изпусна дъха си шумно и се върна на мястото си.

— Гледай надолу — разпореди се и добави: — Така, че главата ти да е много наведена. — Когато Маунтолив, който се озадачи от този съвет, понечи да го попита защо, той продължи: — Завий си главата с някаква дреха. Сините рибарчета пощръкляват при вида на рибата, а не виждат на тъмно. Последния път ми разкървахиха бузата, а на Соби му извадиха едното око. Затова лицето напред и надолу.

Маунтолив послуша съвета му и се наведе. Носеше се, загледан в нервно потрепващия кръг светлина на лампата. Дъното приличаше на истински кристал, а не на тиня, шаваше като живо, гъмжеше от водни костенурки, жаби и плавно отминаващи риби — всички езерни обитатели изглеждаха обезпокоени от това нашествие. Лодката пак се залюля, но продължи напред, а една студена вълна плисна и образува локва около върха на обувките му. С тъгълчето на окото си той забеляза, че сега вече големият полукръг от светлини, синджирът от лумнали цветя, се затваряше все по-бързо; и сякаш да послужи за ориентир и насърчение, отнякъде проехтя думкането на барабан, придружено с песен — приглушена и меланхолична, но завладяваща. Усети подръпването на лодката, която се завъртя, усети го и в червата си. Тези усещания не му напомняха за нищо преживяно, бяха свършено нови.

Сега водата беше станала сбита, плътна и непрозрачна като овесена каша, която бъркаш бавно на слаб огън, за да се сгъсти. Но когато се вгледа отблизо, видя, че илюзията идва не от водата, а от гъмжилото на самите риби. Бяха навсякъде, блъскаха се, стрелкаха се в пасажи, превъзбудени от огромния си брой, носеха се, бутаха се в големия наплив, ала всички следваха една и съща посока. Кордонът вече ги пристягаше като примка и не повече от пет-шест метра делиа лодка от лодка, един кръг восъчна светлина от следващия. Лодкарите започнаха да издават гърлени звуци и да удрят водата, самите те възбудени от предчувствието за това стълпотворение от риби, които се тълпяха по мекото езерно дъно и ставаха все по-неспокойни с приближаването на плитчините, когато вече разбираха, че са в капана на грейналия кръг. Това тяхно струпване и кръжене приличаше на делириум.

Неясни мъжки силуети започнаха да размотават нагънатите мрежи в лодките и провикванията се умножиха. Маунтолив усети как вълнението учести пулса му.

— Само след миг — извика Наруз. — Не мърдай.

Водата се сгъсти като лепило и сребристи тела взеха да скачат нагоре в пълния мрак, след което тупваха обратно във водата — блеснали като монети сред тъмните сенки. Кръговете светлина се доближиха, докоснаха, застъпиха и обръчът се затвори. Отвсякъде долиташе шумният плясък на тъмни тела, които скачаха наред сенките, пълнеха дългите, свързани в краищата мрежи, чиито дълбоки джобове вече набъбваха от мятащите се риби, издуваха се като коледни чорапи. Изглежда рибите бяха уплашени, защото паническите им скокове накъсваха цялата повърхност на таляна и хвърляха студени пръски, от които лампите започваха да пращят, после се озоваваха в лодките — неспокойна, потръпваща реколта от студени люспи и пляскащи опашки. Задъханата им борба на живот и смърт действаше възбуждащо, също както думкането на барабаните преди това. Смях раздра въздуха, когато мрежите се затвориха. Маунтолив седеше загледан в арабите с техните дълги бели роби, навити на кръста, които протягаха ръце напред да се хванат за носа на лодките, да успокоят движението им и внимателно да ги приближат, докато мрежите се срещнат. Светлината блестеше върху гладките им бедра. Мракът преливаше от варварското им веселие.

Но ето че последва друго неочаквано явление; небето над тях започна да притъмнява също като водата под тях. Тъмнината изведнъж набъбна от неясни форми, тъй като подскачащата риба беше събудила заспалите твари по брега и с кресливи несвързани писъци новите гости от обраслото с острица устие се включиха в лова — стотици пеликани, фламинги, жерави и рибарчета заприиждаха по неравни траектории, за да се нахвърлят, да грабят и лапат мятащите се риби. И във водата, и във въздуха кипеше див живот; в същото време рибарите изравниха мрежите си и започнаха да изтеглят гъмжащия улов в лодките или направо ги обръщаха така, че изливаха бликащите бързеи от сребро направо през планшира, докато кормчиите стояха до глезените във водата наред възвределия въртоп от тела. Щеше да има премного за всекиго и да остане — и за хора, и за птици; докато големите блатни обитатели тромаво разгъваха и сгъваха криле като някакви старомодни изрисувани чадърчета или бавно кръжаха на тумби над кипналата вода, сините рибарчета и гларусите се стрелкаха от всички страни с мълниеносна скорост — пощръклели от лакомия и възбуда, спускаха

се самоубийствено, някои си счупваха врата при сблъсъка с лодките, други забиваха човки в телата на рибарите и в ужасяващата си ненаситност успяваха да разкъсат я нечия буза, я нечие бедро. Кипежът на водата, прегракналите викове, тракащите човки, припляскващите криле и влудяващото барабанене придаваха на цялата тази картина незабравимо великолепиe, което смътно напомни на Маунтолив забравените фараонски стенописи от мрак и светлина.

Тук-тамe мъжете започнаха да отблъскват птиците, като удряха тъмнината с пръчки, докато наред сгърчените свитъци на улова човек можеше най-неочаквано да зърне пера с магическите оттенъци на небесната дъга и счупени човки, кръвта от които се процеждаше по сребристите рибешки люспи. Три четвърти час нищо не се промени в тази сцена, докато се видя, че рибарските лодки са вече препълнени. Несим се появи наблизо и извика на всички:

— Време е да се връщаме. — Посочи един фенер, който се поклащаше над водата и създаваше илюзията за топла пещера от светлина, в която зърнаха гладките неспокойни хълбоци на кон и назъбени в края палмови листа. — Мама ни чака — извика Несим. Красивата му до съвършенство глава се наведе, попадна в края на един от кръговете светлина и се усмихна. Имаше византийско лице, от онези, които се срещат по стенописите в Равена — с бадемови черни очи и чисто изрязани черти. Но Маунтолив гледаше, така да се каже, през него към лицето на Лейла, неговата майка, с която толкова си приличаха.

— Наруз! — извика той дрезгаво, защото по-малкият брат беше скочил във водата да пристегне мрежата. — Наруз! — Едва ли можеше нещо да се чуе в тази врява. — Трябва да се връщаме!

Най-накрая двете лодки — всяка с по едно циклопско око от светлина — се обърнаха и потеглиха през черната вода към пристана в далечината, където Лейла им беше довела конете и ги чакаше търпеливо в гъмжащата от комари тишина. Новата луна беше изплувала.

Гласът ѝ проехтя звънливо над останалите звуци на езерото, сгълча ги, че закъсняват, а Наруз се изсмя.

— Носим богат улов — извика Несим. Тя стоеше, силуетът ѝ потъмен от мрака наоколо, ръцете им се срещнаха неволно, като че направлявани от някакъв усъвършенстван инстинкт. Сърцето на

Маунтолив се разтуптя, когато се изправи да изкачи пристана с нейна помощ. Двамата братя бяха едва стъпили на брега, когато Наруз извика:

— Да се надбягваме до къщи, а, Несим! — И хукнаха към конете си, които пристъпваха нетърпеливо и се стреснаха от гръмогласния им смях.

— Внимавайте! — извика рязко подире им Лейла, но не беше минала и секунда, и те вече препускаха, копитата думкаха по отъпканата пътека на дигата, а Наруз се кикотеше като Мефистофел. — Какво мога да направя? — оплака се тя с престолено примирение и в този миг управителят на имението излезе напред с техните два коня.

Яхнаха ги и поеха към къщата. Лейла заповяда на мъжа да язди отпред с фенера и приближи коня си така, че коленете им се докоснаха — този допир им донесе утеха. Отдавна не се бяха любили — има-няма десет дни — въпреки че за младия Маунтолив това време представляваше цяло столетие, цяла вечност на отчаяние и нега. Той беше получил образованието си в Англия, следователно беше научен да не дава воля на чувствата си. Всички други безценни уроци беше успял да усвои докрай въпреки младостта си — да посреща както салонните, така и уличните проблеми с хладнокръвие; но по отношение на личните емоции можеше да противодейства единствено с нервната сдържаност на своята национална чувствителност, упоена до състояние на вечно сконфузена мълчаливост: едно образование на стеснителност, редуваща се с прикритост. Чувствителността и възпитанието рядко вървят ръка за ръка, въпреки че разрывът може да се замаскира със заучени маниери и други форми на общуване със света. Той беше чувал и чел за големи страсти, но смяташе, че никога няма да стигне дотам. И ето че сега именно това измъчваше до полуда потайния му живот, който, като на някой поотраснал гимназист, се разиграваше автономно зад кулисите на ежедневието с неговите обичайни жестове, дела, думи и пристрастия. Социалният човек у него беше вече презрял още преди духовният да порасне. Лейла го беше преобърнала, както се преобръща стар дънер, и беше хвърлила душата му в смут. И той взе да подозира, че е страшно сантиментален, прекалено млад и неопитен, че запасите му от студенина са изчерпани. Почти възмутен от себе си, все пак си даде сметка, че най-накрая тук е намерил нещо, за което е готов дори да умре — нещо, чиято незрелост

носи със себе си крилатото послание, което го пронизваше до мозъка на костите. Дори в мрака можеше да усети, че се изчервява. Беше абсурдно. Да си влюбен беше абсурдно, същата ситуация като да ти издърпат стола, преди да седнеш. Улови се как си мисли какво ли ще каже майка му, ако можеше да ги види сега как яздят с допрени колене сред сенките на палмите край езеро, в което се отразяваше новолунието.

— Щастлив ли си? — прошепна тя и той усети устните ѝ върху китката си. Влюбените не знаят какво да си кажат един на друг, няма нищо, което да не е казвано или неказвано хиляди пъти преди това. Целувката е измислена, за да превърне тези безсмислия в рани. — Маунтолив — обади се тя отново, — Дейвид, скъпи.

— Да.

— Толкова си мълчалив. Реших, че си заспал.

Маунтолив се намръщи, изправен пред собствената си разкъсана душа.

— Бях се замислил — отвърна ѝ и отново усети устните ѝ върху китката си.

— Скъпи.

— Скъпа.

Продължиха да яздят с допрени колене, докато старата къща изникна пред погледа им — здраво стъпила на земята, четвъртита, построена върху мрежа от диги, които преграждаха широкото устие и сладководните канали. Във въздуха се стрелкаха прилепи. Горните балкони на къщата бяха ярко осветени и точно там недъгавият седеше прегърбен в инвалидната си количка, ревниво загледан в нощта. Чакаше ги. Съпругът на Лейла умираше от някаква неясна болест на мускулатурата, прогресивна атрофия, която още по-жестоко подсилваше и без това голямата разлика във възрастта на двамата. Неговата сакатост го беше превърнала в куха мъртвешка черупка, завита с одеяла и шалове, от които стърчаха само две дълги изящни ръце. Човек мрачен по природа и с грубовата външност, която се долавяше и в лицето на по-малкия му син, сега главата му беше килната на една страна върху рамото и под определен ъгъл на светлината приличаше на онези карнавални маски, които се носят набучени на прът. Остава само да се добави, че Лейла го обичаше!

„Лейла го обичаше.“ Във вцепенението на ума си Маунтолив не можеше да се сети за тези думи, без мислено да ги изкрещи като папагал. Как е възможно? Беше се питал неведнъж. Как е могла?

Като чу чаткането на копита по калдъръма на вътрешния двор, съпругът подкара инвалидната си количка към перилото на балкона и се провикна сприваво:

— Лейла, ти ли си? — попита с гласа на възрастно дете, готово да се засегне от приветливата ѝ усмивка, обърната нагоре към него, и от дълбокия мелодичен контралт, с който му отвърна, примесвайки ориенталско покорство с нещо като утешение, което можеше да разбере само дете.

— Скъпи. — Тя изтича нагоре по дългата дървена стълба, прегърна го и рече: — Всички сме тук, живи и здрави.

Маунтолив слезе бавно от коня, чу как болният мъж изпусна въздишка на облекчение. Предпочиташе да се прави, че затяга ремъците на коня, отколкото да види тази тяхна прегръдка. Не че ревнуваше, но вроденият му скептицизъм го пронизваше до болка. Беше толкова отвратително да си млад, не много тактичен и да се чувстваш напълно безпомощен. Как се случи всичко това? Живееше, сякаш е на милион мили от Англия; миналото му приличаше на отдавна захвърлена стара кожа. Топлата нощ ухаеше на жасмин и рози. По-късно, ако тя влезе в стаята му, той ще се вцепени като закован, безмълвен и безразсъден, ще вземе в обятията си това учудващо младо тяло без особено желание или разкаяние, после ще затвори очи, както прави човек, застанал под леденостуден водопад. Изкачи бавно стъпалата. Тя го караше да се чувства висок, строен и красив.

— Маунтолив, хареса ли ти? — изграчи инвалидът с глас, в който се смесиха (като олио във вода) гордост и подозрение. Висок негър, един от слугите им, вкара малка масичка на колелца, върху която стоеше гарафа уиски — свят на аномалии: да пиеш „приспивателно“, подобно на белите в колониите, и то в тази разпръсната във формата на четириъгълник къща, пълна с великолепни килими и старинни мебели в турски стил от времето на Втората империя, със стени, покрити с южноафрикански копия, пленени при Омдурман.

— Седни — каза му той и Маунтолив се усмихна, седна и веднага забеляза, че дори и тук, в гостната, имаше книги и пръснати

наоколо списания — символ на неутолимия глад за знания, от който Лейла беше винаги обзета. Тя обикновено държеше книгите и книгата си в харема, но неизвестно как те винаги успяваха да се озоват из цялата къща. Съпругът ѝ нямаше участие в този свят. Тя се опитваше, доколкото беше възможно, да го държи настрана, тъй като се боеше от неговата ревност, която ставаше все по-непоносима, колкото повече се влошаваше физическото му състояние. Синовете му се миеха — Маунтолив дочу шума от течаща вода. Скоро и той щеше да се извини и да се оттегли, за да се преоблече в белия си костюм за вечеря. Отпиваше и разговаряше с прегърбения мъж в инвалидната количка с тих, напевен глас. В същото време си мислеше, че е направо ужасно и крайно неприлично да е любовник на неговата съпруга, но и винаги се изумяваше, като наблюдаваше как естествено и нормално Лейла разиграва тази измама. (Студеният ѝ меден глас и така нататък; не биваше да се отплесва в мисли за нея.) Смръщи чело и допи питието си.

Толкова трудно му беше да се ориентира на това място, когато пристигна за пръв път, за да връчи препоръчителното си писмо: пътят, както и досега, стигаше само до реката, след което през каналите до къщата можеше да се отиде само на кон. Откъснат отвсякъде, беше останал в колата си близо час, преди да се намери един любезен минувач, който му предложи кон, за да стигне целта си. През онзи ден в къщата нямаше друго освен инвалида. Маунтолив се беше забавлявал, докато го гледаше как чете въпросното писмо, съчинено в цветистия висок стил на арабския — инвалидът измънкваше обичайните любезности в отговор на комплиментите, които изчиташе, сякаш написалият писмото присъстваше в стаята. После вдигна рязко глава, вгледа се нежно в лицето на младия англичанин и му каза нещо, на което Маунтолив кимна.

— Ще дойдеш да живееш с нас. Това е единственият начин да усъвършенстваш арабския си. За два месеца например. Моите синове знаят английски и с удоволствие ще разговарят с теб, жена ми също. За тях ще бъде истинско щастие да се появи ново лице, гост в къщата. А моят скъп Несим, макар и още съвсем млад, учи в Оксфорд и вече е последна година там. — Гордост и задоволство грейнаха в хълтналите му очи за миг, после пак угаснаха, за да направят място на обичайния

му израз на болка и огорчение. Болестта буди презрение. И всеки болен го знае.

Маунтолив беше приел и отказвайки се както от почивката у дома, така и от един нормално прекаран отпуск в Египет, си бе издействал разрешение да остане два месеца в къщата на този копт, едър земевладелец. За него това представляваше пълно откъсване от всичко познато, но и включване в модела на семеен живот със стари традиции, подхранвани от несъзнаваната пищност на един феодализъм, който се простираше назад във времето до Средните векове, че и преди тях. Светът на Бъртън^[2], Бекфорд^[3], лейди Хестър^[4]. Нима те все още съществуваха? Но тук, през погледа на човек отвътре, участник в грандиозното пано, което собственото му въображение бе изрисувало, той изведнъж откри как екзотичното става нормално. Поетиката сияеше именно поради тази непринуденост, с която изпълваше ежедневието. Маунтолив вече беше успял да постигне своето „Сезам, отвори се“ с езика, който му беше винаги „подръка“, и изведнъж си даде сметка, че за пръв път наистина прониква в тази чужда страна и в нейните *moeurs*^[5]. Чувстваше онова, което човек винаги чувства в подобна ситуация — удоволствие, от което ти се замайва главата, защото усещаш как губиш стария си „аз“ и на негово място отглеждаш нов. Забеляза как той му се изплъзва, как контурите му се размиват, така да се каже. Това ли е истинската стойност на образованието? Беше започнал да пресажда цял един огромен и непокътнат свят от полето на собственото си въображение в истинската почва на новия си живот.

Семейство Хоснани се оказа странно в своята разновидност. Изисканият Несим и неговата майка бяха хора на духа и принадлежаха към емоционалния свят на висока интелигентност и изострена чувствителност. Той, по-големият, винаги гледеше да бъде в услуга на майка си във всичко — било да ѝ отвори вратата или да вдигне от пода падналата ѝ носна кърпа. Неговият английски, както и френски бяха перфектни, безупречни като обноските му, изящни и овладени като тялото му. После идваха другите двама, които седяха с лице към тях отсреща на масата и се гледаха през запаления свещник: инвалидът с одеялата и по-малкият син — як, набит и грубоват като булдог с едно не много ясно изражение, винаги нащрек, сякаш готов всеки миг да откликне на боен зов. С тежко телосложение и грозно лице, той

въпреки това беше много мил; по захласнатия вид, с който попиваше всяка изречена от баща му дума, си личеше кого предпочита да обсипва със своята любов и преданост. Неговата наивна сърдечност блестеше в очите и той също беше готов да е винаги в услуга; когато работата на полето не изискваше неговото присъствие, той начаса освобождаваше безмълвния дребен слуга, който дежуреше зад инвалидната количка, за да е на разположение на баща си; изпълнен с гордост, преливащ от радост, че може да го пази, да го вземе на ръце, да го вдигне и да го пренесе до тоалетната. Гледаше майка си с нещо като гордост и детска тъга, която проблясваше и в очите на инвалида. Въпреки това, макар и различни, братята бяха като две маслинови клонки, нищо не ги делеше — бяха от един корен и добре го съзнаваха, обичаха се истински, защото всъщност се допълваха; единият силен там, където другият беше слаб. Несим се страхуваше от кръв, от физическа работа и от груби обноски, докато Наруз умираше за тях. А Лейла? Разбира се, Маунтолив я възприемаше като красива загадка, докато би могъл, ако имаше повече опит, да долови в нейната непринуденост свършената простота на духа, а в екстравагантната ѝ природа — темперамент, на който е отказано пълноценно развитие и който с готовност е приел да прави компромиси. Този брак, например, с мъж много по-възрастен от нея, беше станал по договорка — но все пак това беше Египет. Богатството на нейното семейство беше свързано с богатството на Хоснани — и съюзът им по-скоро приличаше, като всички подобни, на сливане на две големи компании. Дали самата тя ще е щастлива или нещастна, изобщо не се обсъжда. А тя беше гладна, това е всичко, просто гладна за света на книгите и срещите, които ставаха извън обсега на старата къща, извън големите отговорности, свързани със земята, от която идваше богатството им. Беше покорна и отстъпчива, предана като добре дресирано животно. Измъчваше я само тягостното еднообразие. Като млада беше завършила образованието си в Кайро с отличен успех и в продължение на няколко години хранеше илюзия, че може да замине за Европа и там да продължи обучението си. Искаше да стане лекар. Но по онова време жените в Египет се смятаха за късметлийки, ако могат да се отърват от фереджето, да не говорим за строгите ограничения на египетските обичаи и обществения манталитет. За египтяните Европа беше просто търговски център, който богатите посещават. Естествено, на няколко

пъти тя беше ходила в Париж заедно с родителите си и се беше влюбила в града, както става с всички нас, но що се отнася до това да прескочи бариерите на египетската традиция и изцяло да пренебрегне зависимостта от родителите — да избяга в живот, който може да подхрани будния ѝ ум — там беше ударила на камък, камъка на нейните родители и техния консерватизъм. Длъжна е да се омъжи и Египет да бъде нейният дом — така отсеки те хладнокръвно и побързали да ѝ намерят най-добрия по душа и най-способния сред най-богатите си познати. Застанала на ръба на всички тези мечтания, все още красива и богата (в александрийското общество била известна като „черната лястовица“), Лейла видяла как всичко пред очите ѝ губи смисъл и се размива в неясна призрачност. Била длъжна да се съобразява и толкоз. Разбира се, никой не би имал нищо против да посещава Европа със съпруга си през няколко години, за да пазаруват, да ходят на почивка... Но животът ѝ трябваше да принадлежи на Египет.

И тя се беше предала, реагирайки отначало с отчаяние, после с примирение към живота, който ѝ бяха предопределили. Съпругът ѝ беше мил и внимателен, но не блестеше интелектуално. Животът беше изсмукал волята ѝ. Предаността ѝ беше такава, че тя взе присърце делата му и продължи да живее — защото той искаше така — далеч от единствената столица, чийто живот, макар и смътно, наподобяваше европейския — Александрия. В продължение на години се беше подчинявала на затъпяващото влияние на Делтата и на еднообразното съществуване в земите на Хоснани. Живееше предимно чрез Несим, който учеше в чужбина и чиито редки визити внасяха оживление в къщата. Но за да задоволи своето все още живо любопитство към света, тя се беше абонирала за книги и списания на всичките четири езика, които владееше не по-зле от родния си, дори може би по-добре, защото никой не може да мисли или чувства единствено чрез неизмеримата отживялост на арабския. Бяха минали вече много години на усилия да се примири със съдбата си, но елементът на отчаяние се бе проявявал под формата на различни нервни страдания, за които съпругът ѝ винаги предписваше едно нелишено от разум лекарство — десетдневна ваканция в Александрия, която успяваше да върне руменината по страните ѝ. Но след време дори и тези посещения започнаха да стават все по-нередовни: без да усети, тя се беше

откъснала от обществото и откри, че вече почти не умее да води онези незначителни разговори на незначителни теми, върху които почиваше неговото съществуване. Животът на града я отегчаваше. По правило той беше повърхностен като водите на голямото езеро; с течение на времето способностите ѝ за самовглъбяване се изостриха и след като повечето нейни приятели се разпръснаха, останаха само няколко имена и лица — доктор Балтазар например, както и Амарил и неколцина други. Много скоро обаче Александрия щеше да стане по-скъпа на Несим, отколкото на нея. Когато приключи с образованието си, той щеше да постъпи в банка с бързо разрастваща се мрежа от нови клонове — корени, които се пресягаха към корабостроенето, към петролната промишленост, производството на волфрам, корени, които имаха нужда от напояване... Но дотогава Лейла вече щеше да се е превърнала в отшелник.

Поради този самотен живот тя се оказа някак съвсем неподготвена за Маунтолив, за появата на един непознат сред тях. През онзи първи ден се върна късно от езда в пустинята и все още приятно възбудена, зае мястото си, бързо и безшумно, между съпруга си и неговия гостенин. Маунтолив почти не я погледна, но развълнуваният ѝ глас събуди странни леки потрепвания в сърцето му, които той регистрира, без повече да се задълбочава. Тя носеше бели бричове за езда и жълта риза с шал. Гладките ѝ малки ръце бяха бели и без пръстени по тях. Нито един от синовете не се появи за обяд през този ден, но след като приключиха с яденето, именно тя предложи да го разведе из къщата и градината, тъй като вече беше приятно изненадана от приличния арабски и отличния френски на младия мъж. Държеше се с него с разбираемата загриженост на жена към единствената ѝ мъжка рожба. Искреният му интерес и желание да учи я изпълниха с чувство на благодарност, което изненада самата нея. Беше нелепо, но от друга страна, никога преди това чужденец не беше проявявал каквото и да е желание да ги изучава и преценява — тях, тяхната религия и традиции. Обноските на Маунтолив бяха толкова изискани, колкото уязвимо се оказа самообладанието му. Тръгнаха да се разхождат в градината с рози, заслушани в гласовете си като в сън. И двамата се чувстваха като останали без дъх, сякаш се задушаваша.

Същата вечер, когато каза „лека нощ“, след като вече беше приел поканата на съпруга ѝ да се върне и да им гостува, тя не се появи. Само

един слуга донесе бележка, в която пишеше, че е неразположена, че има главоболие и трябвало да лежи. Но тя очакваше завръщането му решително и с неясни опасения.

Той, разбира се, се запозна с двамата братя още първия ден, защото Несим се появи следобеда — току-що се беше върнал от Александрия. И Маунтолив веднага разпозна в него сродна душа — човек на установените принципи. Откликнаха един на друг напрегнато, като в музикална хармония.

И Наруз.

— Къде е добрият ни Наруз? — обърна се Лейла към съпруга си, сякаш той отговаряше за втория син, а не тя, сякаш той беше неговият залог в света.

— Вече четирийсет дни е при инкубаторите. Утре ще се върне.

Лейла се смути.

— Той е фермерът в семейството, докато Несим е банкерът — обърна се да обясни на Маунтолив и леко се изчерви. След това пак извърна лице към съпруга си и каза:

— Може ли да заведе Маунтолив при Наруз, да види къде работи?

— Разбира се.

Маунтолив беше очарован от начина, по който произнесе името му. Каза го с френска интонация „Монтолиф“ и на него му прозвуча много романтично. Тази мисъл също беше нещо ново. Тя го хвана под ръка и двамата поеха през градината с рози, прекосиха палмовите плантации и се озоваха при инкубаторите, които се помещаваха в дълга ниска сграда от глинени тухли, построена доста под нивото на земята. Почукаха един-два пъти на хлътналата врата, но най-накрая Лейла я блъсна нетърпеливо, тя се отвори и двамата влязоха в тесен коридор с десет глинени пещи, наредени от двете страни една срещу друга.

— Затворете вратата — провикна се дълбок глас и в същото време Наруз се надигна сред гнездо от паяжини, изникна от мрака и чак тогава разпозна натрапниците. Маунтолив се сепна при вида на навъсения му поглед и заешката устна, както и от грубия начин, по който се беше провикнал; сякаш въпреки младостта му пред тях стоеше дрипав отшелник от скално убежище. Кожата му беше жълтеникава, а около очите му имаше бръчки от дългото бдение. Но

когато ги разпозна, той се извини и остана много доволен, че някой си е дал труда да го навести. Изведнъж се почувства много горд и бързо започна да обяснява как работят инкубаторите, а Лейла тактично го остави да обсеби разговора. Маунтолив беше наясно, че излюпването на яйца с помощта на изкуствена топлина е нещо, с което Египет се славеше от най-дълбока древност, и с интерес се заслуша в описанията на Наруз. В този подземен овраг, потънал в прастари паяжини и непометена мръсотия, двамата разговаряха за техники и температури под подозрителния поглед на жената, чиито тъмни очи сравняваха различните им телосложения и обноски, различните им гласове. Живият интерес на госта като че го възбуждаше и Наруз се впусна в най-незначителни подробности като онази странна техника, при която измерваш топлината на яйцето без термометър, притискайки го до окото си.

По-късно, на връщане през розите с Лейла, Маунтолив рече:

— Приятно момче е синът ти. — А тя неочаквано се изчерви и сведе глава. Отговори му тихо и развълнувано:

— Вечно ще тежи на съвестта ни, че не зашихме навреме заешката му устна. Като беше малък, селските деца му се подиграваха, викаха му „камила“ и той много страдаше от това. Нали знаеш, че устната на камилата е разцепена на две? Не ли? Така е. Наруз трябваше да преодолее много неща. — И младият мъж до нея внезапно усети как сърцето му се свива от съчувствие. Но нищо не каза. А после, същата вечер, тя изчезна.

Още в началото появилите се у него чувства го смуцаваха, но той нямаше навика да се самонаблюдава, тъй като не беше наясно, така да се каже, с потенциала на собствената си личност — с една дума, тъй като беше млад, успешно ги игнорира. (След време си повтаряше всичко това наум, спомняйки си с тъга всяка подробност, докато се бръснеше пред старомодното огледало или връзваше вратовръзката си. Маниакално си припомняше цялата история отново и отново, като че ли заради друго, за да провокира и осмисли целия свършено нов диапазон от емоции, които Лейла освободи у него. От време на време изпускаше едно „по дяволите“ под сурдинка, през стиснати зъби, сякаш мислено си възстановяваше някакво страшно нещастие. Колко неприятно е да те карат да пораснеш, но и колко вълнуващо. Той гравитираше между страха и гротескното въодушевление.)

Двамата често яздеха заедно в пустинята, подканени от съпруга ѝ, и веднъж, в една пълнолунна нощ, легнали върху дюната, леко засипани с пясък от тихия бриз, очертал силуетите им като сняг или прах, той изведнъж се озова пред едно ново лице на Лейла. Бяха вечеряли и разговаряха под призрачната светлина.

— Чакай — ненадейно се обади тя. — На устната си имаш троха. — Наведе се напред и нежно я взе с езика си. Той усети как малкият ѝ топъл език на египетска котка се задържа за миг върху долната му устна. (Точно тук мислено винаги си казваше „по дяволите“.) При това движение той пребледня и за малко да припадне. Но тя беше толкова близо до него, безобидно близо, усмихна се, сбърчи нос и на него не му оставаше нищо друго, освен да я вземе в обятията си и да продължи неуверено напред като мъж в огледало. Техните мълвящи силуети се срещнаха като отражения във водата на езеро. Умът му се пръсна на хиляди парченца, които литнаха край тях над пустинята. Толкова лесно станаха любовници и самият акт завърши с толкова очевидна липса на преднамереност, че известно време самият той едва бе в състояние да осъзнае какво се е случило. Когато дойде на себе си, веднага си пролича колко е млад, тъй като запелтечи:

— Но, Лейла, защо избра мен? — сякаш тя разполагаше с безброй възможности на този свят. Много се изненада, когато тя се отпусна назад и повтори думите му с нещо като мелодично презрение — детинският му въпрос я беше раздразнил.

— Защо теб ли? Защото... — и тук за най-голямо удивление на Маунтолив с тих приятен глас тя му изрецитира цял абзац от един от нейните любими автори.

„Сега за нас е възможна друга съдба — най-високата цел, поставяна някога пред нация, която можем да приемем или отхвърлим. Ние все още не сме дегенерирали като раса; все още сме раса, в която кипи най-добрата кръв на Севера. Все още не сме станали разпуснати по нрав, още владеем твърдостта да управляваме и благоволенията да се подчиняваме. Научили са ни на религия на свящото милосърдие, на която сега за сетен път трябва или да изменим, или да се научим да я тачим, като я следваме. Имаме богато наследство от примери за чест и достойнство, завещани ни през хилядолетията на внушителна история, които — и това трябва да бъде наша всекидневна задача — сме длъжни

да браним и множим с ненадминат блясък, така че англичаните, ако грях е да жадуваш честта, да бъдат най-грешните души на този свят.“^[6]

Маунтолив стоеше заслушан в гласа ѝ с удивление, съжаление и срам. Ясно, че онова, което тя виждаше в него, беше нещо като прототип на нацията, която сега съществуваше само в нейното въображение. Тя целуваше и жадуваше един отдавна изваян образ на Англия. За него това беше най-необикновеното изживяване в света. Усети как очите му плувват в сълзи, докато тя продължи с прекрасната заключителна част, преправяйки звънкия си глас в съзвучие с мелодичността на прозата. „Защото вие, младостта на Англия, отново ще превърнете страната си в трон за крале и кралици, в остров на скиптър, в източник на светлина за целия свят, център на мира, господар на науката и изкуството, предан пазител на свети спомени сред непочтителни и ефимерни видения, верен слуга на изпитани във времето принципи, защитавани от изкушения, от примамливи експерименти и безпътни желания, от жестоката и креслива завист на нациите, страна, боготворена заради необикновената доблест и добронамереност?“ Думите вече вибрираха, думкаха по черепа му.

— Престани! Престани! — извика рязко той. — Лейла, вече не сме такива. — Това беше абсурдна, подхранвана от книгите мечта, която тази коптка беше открила и превела. Той се почувства така, сякаш всички тези доскорошни омайващи прегръдки са били спечелени с измама — сякаш нелепите ѝ мисли принизяваха случилото се, смаляваха мащаба му до нещо съмнително и нереално като, да речем, сделка с уличница. Възможно ли е да се влюбиш в каменна статуя на мъртъв кръстоносец?

— Нали ме попита защо — каза тя все още с презрителен тон. — Защото — въздъхна — ти, предполагам, си англичанин. (Той винаги се изненадваше, когато мислено се връщаше към тази случка, и само една ругатня можеше да изрази удивлението му. „По дяволите.“)

И тогава, като всички неопитни любовници, откакто свят светува, той не пожела да остави нещата, както са си, не, трябваше с ясно съзнание да ги проучи и прецени. Още повече че отговорите, които получи от нея, му дойдоха като гръм от ясно небе. Ако споменеше съпруга ѝ, тя веднага се разгневяваше и го прекъсваше със смразяваща прямота:

— Обичам го. Не разрешавам да го намесваш без нужда. Той е благороден човек и аз никога не бих го наранила.

— Но... но... — запелтечи младият Маунтолив и ето че тя се изсмя на неговото недоумение, отново обвини ръце около него и каза:

— Глупак. Дейвид, ти си глупак! Та именно той ми каза да ти стана любовница. Помисли — не е ли мъдър посвоему? Бои се да не ме изгуби изцяло по някакво неволно стечение на обстоятелствата. Жадувал ли си някога за любов? Не знаеш ли колко е опасна любовта?

Не, той не знаеше.

Как, по дяволите, един англичанин можеше да приеме този начин на разсъждение, тази объркана и противоречива лоялност? Той беше като онемял.

— Само че аз не трябва да се влюбвам и няма да го направя. — Дали пък не беше избрала този начин да обича Англия — чрез него, вместо да обича самия Маунтолив? На това той просто не можеше да намери отговор. Липсата на зрялост му връзваше езика. Затвори очи и се почувства така, сякаш пропада назад в черното пространство. А Лейла, предусещайки всичко това, откри у него невинност, която сама по себе си й беше симпатична: в известен смисъл тя си беше поставила за цел да направи от него мъж, използвайки всяка женска уловка на интимна близост и топлота. За нея той беше едновременно и любовник, и нещо като нещастен мъж дете, когото можеше да направлява по пътя на собственото му възмъжаване. Само че (сигурно съвсем ясно си бе дала сметка и за резервите, които би имал той) трябваше да внимава да не събуди у него неприязън към това нейно наставничество. Затова прикри собствения си опит и се превърна в приятелка връстница, съучастничка, равна с него по невинност и толкова безупречна, че дори чувството му за вина беше приспано и чрез нея той започна да добива нова решителност и самоувереност. Тогава си каза също така твърдо, че трябва да зачита нейните резерви и да не се влюбва, но точно това разграничаване е невъзможно за младите. Той не умееше да прави разлика между своите, при това най-различни емоционални нужди, между страст-плюс-любов и онзи вид романтична любов, която се подхранва от нарцисизъм. Желанието му го душеше, даваше го. Той не можеше да го квалифицира. И тук английското образование му пречеше на всяка стъпка. Не можеше да се почувства щастлив, без да се чувства гузен. Но всичко това не му беше

никак ясно: той само смътно се догаждаше, че е открил нещо повече от любовница, нещо повече от съучастница. Лейла не само беше много по-опитна, но за свое най-голямо огорчение сам разбра, че тя е и много по-начетена, че беше изгълтала много повече книги от него, и то на неговия език, че беше по-добре образована. Да, беше образцова приятелка и любовница, но никога не му го показваше. Една жена с опит знае толкова много хитрини. Тя винаги намираше убежище в нежността, която се изразяваше в закачки. Гальовно го упрекуваше за липсата му на знания и по този начин провокираше любопитството му. Забавляваше се с начина, по който му влияеше страстта ѝ — целувките, с които го обсипваше, падаха върху лицето му като пръски вода върху нажежено желязо. През нейните очи той прогледна и видя Египет — един Египет, разгърнат в нови измерения. Да владееш езика все още е нищо, каза си той; защото Лейла му беше разкрила кухотата на познанието, когато е лишено от разбиране.

Като човек, който има непоправимия навик да си води записки, той откри, че джобното му тефтерче се беше издуло от информация, която бе събрал по време на дългите им разходки на кон, но тя засягаше главно страната, тъй като той не смееше да запише и дума за чувствата си или дори само да спомене името на Лейла. Ето какво се получаваше:

„Неделя. Яздим през бедно, оплюто от мухи село и моята събеседничка ми показва нещо като клиновидно писмо, издраскано по стените на къщите, и ме пита дали мога да го прочета. Като същински глупак казвам: «Не, вероятно е на амхарски?» Смях. Обяснението е, че имало един възрастен търговец, който минавал през селото веднъж на шест месеца и носел къна от Медина, много търсена тук, тъй като идвала от свещения град. Но повечето хора били бедни и не могли да си платят, затова търговецът им давал на вересия, но от страх да не забрави, а и те също, правел отметките си върху кирпичените стени на къщите.

Понеделник. Али казва, че падащите звезди са камъни, с които ангелите на небето замерят злите духове, за да ги пропъдят, докато се опитват да подслушват разговорите в Рая и така да научат тайните на бъдещето. Всички араби се страхуват от пустинята, дори бедуините. Странно.

И още: умълчаванията насред разговор, за които ние казваме «минават ангели», тук се наричат другоаче. След моментно умълчаване някой казва: «Уахед-ху», или «Един е Бог», при което цялата компания повтаря ревностно «Ля Илях илля Аллах», или «Няма друг Бог освен единия Бог», преди нормалният разговор да се поднови. Тези дребни подробности са изключително трогателни.

И още: моят домакин използва странна фраза, когато говори за това, че се е оттеглил от бизнеса. Нарича го «да си дойде душата на място».

И още: никога преди това не бях опитвал йеменско кафе с малко амбра в чашата. Чудесно е.

И още: при една наша среща Мухамад Шебаб ми предложи да помириша уханието на жасмин от капачката на шишенце — така както ние в Европа предлагаме цигара.

И още: те всички обичат птици. В едно порутено гробище видях гробници с малки кладенчета, изрязани в мрамора, които, както ми поясни моят събеседник, жените в селото пълнели при петъчните си посещения.

И още: Али, негърът прислужник — грамаден евнух — ми каза, че най-много се боят от сини очи и червена коса, тъй като били знаци на злото. Странно, че изпитващите ангели в Корана имат сини очи и това е тяхната най-противна черта.“

Така младият Маунтолив записваше и разсъждаваше върху странните привички на хората, сред които беше дошъл да живее, и то старателно, както би постъпил всеки изследовател на нрави, много далечни от собствените му. И в същото време като в екстаз търсеше да установи нещо като поетическо съответствие между действителността и картината от съновидения за Изтока, която си беше създал от прочетените книги. Тук имаше по-малко разминавания, отколкото в двойните образи, които хранеше Лейла — поетическата представа за Англия и нейния носител в лицето на стеснителния и в много отношения неопитен и неук младеж, когото бе взела за свой любовник. Но той не беше чак толкова глупав; вече усвоил двата най-важни урока в живота: да си честен в любовта и да не спираш да размишляваш.

Имаше и други случки и сцени, които го бяха трогнали и развълнували по по-различен начин. Един ден всички се качиха на конете и поеха през плантацияте, за да отидат при старата бавачка

Халима, която се беше оттеглила да живее в заслужена почивка. Била главната бавачка на момчетата и техен другар през детството.

— Дори ги кърмеше, когато млякото ми спря — обясни Лейла.

Наруз се изсмя дрезгаво.

— Беше и нашият „дъвкач“ — добави той, като се обърна към Маунтолив. — Знаеш ли какво означава това? — В Египет по това време малките деца са били хранени от слугите, които трябвало да сдъвкват храната, преди да им я дадат с лъжичка.

Халима беше освободена черна робиня от Судан и сега тя също се беше отдала на отдих, за „да ѝ дойде душата на място“. Живееше в малка, направена от плет къща сред полетата със захарна тръстика, в щастливата компания на безброй деца и внуци. Беше невъзможно да кажеш на колко години е. При вида на младите Хоснани полудя от радост и Маунтолив наистина се разчувства от начина, по който двамата скочиха от конете си и се втурнаха в разтворените ѝ обятия. А и Лейла беше много привързана към нея. Когато старата негърка дойде на себе си, настоя да изиграе кратък танц в чест на гостите си; странно, но той не беше никак лишен от грациозност. Наобиколиха я и с много любов започнаха да пляска в такт, докато тя се завъртя първо на едната пета, после — на другата, а след като изпя песента си докрай, всички отново взеха да я прегръщат през смях. Тази проява на непринудена, спонтанна нежност достави голямо удоволствие на Маунтолив и той погледна любовницата си с блеснали очи, в които тя можеше да прочете не само любовта му, а и едно ново преклонение. В този момент умираше да остане насаме с нея, да я прегърне, но търпеливо се заслуша, докато старата Халима му разказваше за семейството и добротата им и как на два пъти ѝ позволили да посети свещения град като отплата за работата. Докато говореше, галовно положила ръка върху ръкава на Наруз, тя го поглеждаше в лицето от време на време с предаността на куче. Когато той извади от старата прашна ловджийска чанта, която винаги носеше със себе си, подаръците, които ѝ бяха донесли, усмивките и смущението взеха да се редуват върху лицето на старицата като затъмненията на луната. Разплака се.

Имаше и други случки, може би не толкова приятни, но също така показателни за нравите в Египет. Една ранна сутрин Маунтолив стана свидетел на кратко спречкване във вътрешния двор, точно под

прозореца му. Мургав младеж, доста притеснен, стоеше изправен пред един непознат за него Наруз — гледаше навъсено и враждебно, с немигащ нагъл поглед в сините си очи. Докато си четеше в леглото, Маунтолив беше чул думите: „Господарю, това не беше лъжа“, изречени на два пъти с тих отчетлив глас, след което се надигна и отиде до прозореца точно навреме, за да види как Наруз, който повтаряше приглушено и натъртено, стиснал думите между зъбите си така, че те излизаха като съскане: „Ти пак излъга“, след което направи нещо, от чиято физическа бруталност Маунтолив потрепери, защото неговият домакин извади нож от пояса си и отрязва парче от меката част на ухото на момчето. Направи го бавно и съвсем безшумно, както човек би отрязал чепка грозде с градинарски нож. Кръвта рукна и обагри шията на слугата, но той не се помръдна от мястото си. „Сега си върви — заповяда му Наруз със същото сатанинско съскане — и кажи на баща си, че за всяка лъжа ще отрязвам парче от месото ти, докато стигнем до истинската част, онази част, която не лъже.“ Момчето залитна и хукна да бяга, изохка и изчезна. Наруз избърса острието на ножа в торбестите си панталони и тръгна да се изкачва по стълбите, като си подсвиркуваше. Маунтолив беше слисан!

А после (разнообразието на подобни случки беше онова, което най-много го объркуваше), същия този следобед, докато двамата с Наруз яздеха, стигнаха до края на имението, откъдето започваше пустинята, и точно на това място видяха огромно свещено дърво, цялото обкичено с *ex-voto*^[7] от бездетни жени и страдащи хора от селото. От всяко клонче като че бяха пораснали стотици потрепващи на вятъра парцалчета. Наблизо се намираше и гробницата на някакъв стар отшелник, отдавна умрял, чието име дори беше забравено от всички, освен може би неколцина по-стари селяни. Порутената гробница обаче продължаваше да е място за поклонения и молитви както за мюсюлмани, така и за копти. Там Наруз слезе от коня и каза с най-небрежния си тон:

— Тук винаги казвам по една молитва. Хайде да се помолим, какво ще кажеш?

Маунтолив се смути, но слезе от коня, без да каже дума, двамата застанаха един до друг пред пращната малка гробница на незнайния светец и Наруз вдигна очи към небето — лицето му изразяваше демонично смирение. Маунтолив го имитираше буквално, сви дланите си като чаша и ги постави върху гърдите си. После и двамата сведоха

глави и започнаха да се молят. След известно време Наруз изпусна дъх в продължително тихо изсъскване, като че ли с облекчение, и прокара пръсти надолу през лицето си в жест, който означаваше, че по този начин поема благословията, която идва в резултат на молитвата. Маунтолив направи същото. Беше силно развълнуван.

— Добре. Помолихме се — отсече решително Наруз, след което отново се метнаха на конете и поеха през полята, смълчани под грейналото слънце, и само нагнетателните помпи нарушаваха тишината, докато смучеха и хриптяха, изпомпваха водата от езерото, за да тръгне по напоителните канали. В края на просторните сенчести плантации попаднаха на друг, по-познат звук — шептенето на дървените водни колела, така наречените сакии на Египет, и ето че Наруз килна глава, наостри одобрително слух и се заслуша във вятъра.

— Чуй! — каза. — Чуй, това са сакии. Знаеш ли тяхната история? Или поне това, което хората от селото разказват? Александър Велики имал магарешки уши, но само един човек знаел тази негова тайна. Неговият бръснар, който бил грък. Ала трудно се пази тайна, ако си грък! Затова бръснарят, за да му олекне на душата, излязъл наред полето и казал тайната на тези сакии. Оттогава колелата тъжно си подвикват едно на друго: „Александър има магарешки уши“. Не е ли странно? Несим казва, че в музея в Александрия има портрет на Александър с рогата на Амон и може би оттам идва тази легенда. Никой не може да знае.

Продължиха да яздят, умълчаха се за малко.

— Съжалявам, че следващата седмица трябва да си тръгна — каза Маунтолив. — Прекарах чудесно. — Странно изражение се появи върху лицето на Наруз, смесица от недоверие и неясно удоволствие, а някъде между тях и нещо като животинска омраза, която Маунтолив реши, че му прилича на ревност — ревност към майката ли? Загледа се с любопитство в строгия му профил, без да знае как по-точно да изтълкува тези неща за себе си. В края на краищата това, което вършеше Лейла, си беше лично нейна работа, нали така? Или пък тяхната любовна история представляваше някакво посегателство срещу семейните ценности, чувства и връзки, които в случая със семейство Хоснани бяха наистина здрави — и деловите, и личните. Би желал да може да говори свободно с братята. Несим поне би го разбрал, дори би му съчувствал, но като си помислеше за Наруз, го

обземаха съмнения. По-малкият брат... човек някак не можеше да му има доверие. Първоначалното отношение на благодарност и възхищение от госта се беше променило едва забележимо, въпреки че не можеше да се долови и следа от открита враждебност или резервираност. Не, ставаше въпрос за нещо съвсем невидимо, което трудно можеше да се определи. Може би, каза си Маунтолив, това негово усещане се дължи изцяло на чувството му за вина. Почуди се дали е така, докато съзерцаваше мрачния, навъсен профил на Наруз. Яздеше до него, дълбоко потънал в мисли.

Той, разбира се, не можеше да предположи какво занимава ума на по-малкия брат след малката случка, която се беше разиграла без знанието на останалите една нощ преди няколко седмици, когато всички спяха. Понякога инвалидът решаваше да остане навън до покъсно от обикновено, седеше на балкона в количката си и четеше, най-често някакъв наръчник по управление на земеделски земи, гори или нещо подобно. В такива моменти преданият Наруз се настаняваше на дивана в съседната стая и чакаше търпеливо като куче да получи сигнал от баща си и да го занесе в леглото. Той самият, ако можеше да си го спести, никога не отваряше книга или вестник. Затова пък обичаше да се излежава под жълтеникавата светлина на лампата, да си чопли зъбите с кибритена клечка и да си мисли нещо, докато си чуе името, извикано с дрезгавия язвителен глас на баща му.

През въпросната нощ сигурно беше задрямал, защото щом се събуди, с изненада откри, че наоколо вече е тъмно. Ярка лунна светлина огряваше стаята, както и балкона, но лампите бяха изгасени от неизвестна ръка. Той се сепна. Странно, но балконът беше празен. За миг Наруз реши, че може би сънува, тъй като никога преди това баща му не си беше лягал сам. Но застанал така, наред лунната светлина, докато все още си блъскаше главата, обзет от недоумение и подозрителност, нещо му се счу — звук като от придвижване на гумените колела на инвалидната количка по дървения под в спалнята на баща му. Това беше невероятно отклонение от установената практика. Прекоси балкона на пръсти и продължи по коридора. Беше направо слисан. Вратата на бащината му стая стоеше отворена. Надникна вътре. Стаята беше огряна от луната. Чу как колелата се чукнаха в скрина, а после нещо като дращене на пръсти, които се домогват до валчестата дръжка. Ето че долови звук от отварянето на

чекмедже, озадачи се, защото помнеше, че в него се пази един стар револвер „Колт“, който беше на баща му. И изведнъж като че чу как пълнителят се отваря, както и онзи безпогрешен звук на шумоляща хартия — звук, който умът му веднага разтълкува. Установи, че не е в състояние да помръдне от мястото си, нито да издаде глас. Последва краткото изщракване на патрони, които влизат в гнездата на пълнителя. Наруз се чувстваше като в капана на някой от онези сънища, в които човек уж бяга с всички сили, но не помръдва от мястото си. Когато пълнителят се затвори и оръжието бе заредено, той събра кураж, твърдо решен да прекрачи дръзко в стаята, но установи, че е като парализиран. По гърба му плъзнаха „иглички“, крайниците му бяха изтръпнали, а отзад на врата косата му беше настръхнала. Обзет от едно от онези ужасяващи вцепенения, които помнеше от ранното си детство, той не можеше да стори друго, освен да направи една-единствена спъната крачка напред и да се закове на прага, стиснал зъби, за да не тракат.

Луната светеше право в огледалото и в отразената ѝ светлина той видя баща си, който седеше с изправен гръб в инвалидната количка, загледан в собствения си образ с изражение на лицето, което Наруз не беше виждал никога преди това — пусто, невъзмутимо и мрачно. В тази призрачна светлина, която идваше откъм тясното дълго огледало между двата прозореца, то изглеждаше оголено и лишено от всякакви човешки чувства, от емоциите, които години наред бяха дълбали страните му. По-малкият брат гледаше като хипнотизиран. (Веднъж, в ранното си детство, беше виждал подобно нещо — не такава студенина, не такова отчуждение, ала все пак нещо подобно. Беше когато баща му описваше смъртта на злия слуга Махмуд и каза навъсено: „Тогавя те дойдоха и го вързаха за едно дърво. *Et on lui a soupe les choses*^[8] и ги натъпкаха в устата му.“ Като дете, на Наруз му стигаше само да повтори думите и да си припомни изражението върху лицето на баща си, за да му призлее. Сега споменът за тази случка отново го споходи с двойно по-голям ужас, като видя инвалида, изправен пред собствения си огрян от луната образ, бавно да вдига пистолета, да се прицелва — не в темето си, а в огледалото, и да изграчи дрезгаво: „А ако тя се влюби, знаеш какво трябва да направиш.“)

След малко настана тишина, чу се само сухо уморено проплакване. Наруз усети как очите му плувваха в сълзи на съчувствие, но магията продължи да го държи в плен — не можеше нито да помръдне, нито да проговори, нито да се разплаче. Баща му оброни глава на гърдите и отпусна ръката, която държеше пистолета, после Наруз чу глухия удар на цевта в пода. Продължителна напрегната тишина изпълни стаята, коридора, балкона, градините, всичко — тишината на облекчението, което отново раздвижи смразената му кръв във вените и сърцето. (Някъде, въздишайки в съня си, Лейла се обърна на една страна и пхна пословично белите си ръце на хладно между възглавниците.) Един-единствен комар изжува. Магията изчезна.

Наруз отстъпи назад по коридора, излезе на балкона, където остана миг, помъчи се да преглътне сълзите си, преди да извика: „Тате!“ Гласът му беше писклив и нервен като на ученик. Веднага лампата в стаята на баща му светна, едно чекмедже се затвори и той чу изскърцването от колелата с гуми върху дъсчения под. Изчака една много дълга секунда и след малко проехтя познатото му сприхаво изръмжаване: „Наруз!“, което му показва, че всичко е наред. Той си издуха носа в ръкава и забърза към спалнята. Баща му седеше с лице към вратата и с книга в скута.

— Мързелив хайванин — каза му той, — не можах да те събудя.

— Съжалявам — отвърна Наруз. Изведнъж се беше развеселил.

Толкова голямо беше облекчението му, че ненадейно му се прииска да бъде унижаван, руган, малтретиран. — Да, мързелив хайванин, безмозъчна свиня, прогнила плява — допълни енергично, като се надяваше да предизвика баща си да продължи с обидните упреци. Усмиваше се. Жадуваше да се потопи в гнева на болния мъж.

— Сложи ме да легна де! — сопна му се инвалидът и синът му се наведе с чувствена нежност, вдигна изнемощялото тяло от инвалидната количка и почувства лекота от това, че то все още диша...

Но как Маунтолив можеше да знае всичко това? Той само забеляза една сдържаност у Наруз, която липсваше у приветливия усмихнат Несим. А що се отнася до баща им, той и от него се притесняваше — с тази негова болна, вечно сведена надолу глава и самосъжалението, което издаваше гласът му. Но за нещастие имаше и друг конфликт, който трябваше все някак да намери своето

разрешение, но точно тогава Маунтолив съвсем неволно го задълбочи, като направи един от онези гафове, от които дипломатите — повече от всяко друго съсловие — се боят и треперят, а споменът за тях може да ги държи будни по цели нощи години наред. Беше съвършено нелепа грешка на езика, но именно тя даде повод на болния съпруг да избухне — нещо, което Маунтолив знаеше, че е типично за него. Всичко се случи на масата по време на вечеря и отначало компанията се разсмя весело, а в кръга на тяхното общо забавление нямаше и следа от обида, с изключение на едно усмихнато възражение от страна на Лейла: „Но, скъпи Дейвид, ние не сме мюсюлмани, а християни като теб.“ Той, разбира се, го знаеше много добре, но как можа да остави думите да се изплъзнат от устата му? Беше една от онези ужасни реплики, които, веднъж изречени, изглеждат непростими, но и непоправими. Несим обаче я посрещна по-скоро със задоволство, отколкото с обида, и с присъщата си тактичност не си позволи да се изсмее гръмогласно, без преди това да докосне китката на приятеля си, да не би по някаква случайност Маунтолив да си помисли, че смехът му е насочен към него, а не просто към неволно допуснатата грешка. Въпреки това, след като смехът стихна, по каменното изражение на мъжа в инвалидната количка, който единствен не се засмя, Маунтолив веднага усети, че е отворил стара рана.

— Не виждам нищо смешно. — Пръстите пощипваха лъскавите странични облегалки. — Абсолютно нищо. Тази грешка изразява много точно британската гледна точка — гледната точка, с която ние, копитите, е трябвало винаги да се съобразяваме. Преди те да дойдат в Египет, никога не е имало никакви разногласия между нас и мюсюлманите. Англичаните подкокоросаха мюсюлманите да ни намразят, да ни дискриминират. Да, Маунтолив, англичаните. Запомни го.

— Съжалявам — изпелтечи Маунтолив, като все още се мъчеше да изкупи грешката си.

— Аз обаче не! — отсече инвалидът. — Много добре, че стана дума, че открито спомена този въпрос, защото копитите го носят ето тук, в отчаяните си сърца. Англичаните насъскаха мюсюлманите да ни потискат. Прочети Предписанието им. Поговори с твоите сънародници за копитите и веднага ще доловиш тяхното презрение и омраза към нас. Те заразиха мюсюлманите с нея.

— О, сър, сигурно е така! — обади се Маунтолив, сгърчен в опита си да поднесе извинение.

— Сигурно, я! — отсече с тържествен глас болният мъж и поклати глава върху тънкия си изкривен врат. — Ние знаем каква е истината. — Лейла направи някакъв неубедителен неволен жест, почти сигнал, за да спре съпруга си, преди да се впусне надълго и нашироко в пламенна тирада, но той не ѝ обърна никакво внимание. Отпусна се назад, дъвчеше къс хляб, после смотолеви: — Но какво знаеш ти, какво знаят англичаните и дали изобщо коптите ги интересуват? Неясна религиозна ерес, така си мислят, дегенерирал език за богослужение, който е безнадеждно объркан от вмешателството на арабския и гръцкия. Винаги е било така. Когато първите кръстоносци завзели Йерусалим, било изрично наредено нито един копт да не припари в града — нашия Свещен град. Толкова неспособни били тези западни християни да направят разлика между мюсюлманите, които ги победили в битката при Аскалон, и коптите — единственият клон на християнската църква, който е напълно интегриран в Ориента! И тогава вашият добър епископ на Солсбъри открито заявил, че според него тези ориенталски християни са по-лоши и от неверниците, а кръстоносците това и чакали, за да ги избият с радост. — Мрачното огорчение премина в жестока усмивка, която огря лицето му за миг. Но ето че обичайното му навъсено изражение на виновно куче се появи отново, той облиза устни и пак се хвърли в спора, чиято тема — Маунтолив си даде сметка чак сега — очевидно не му беше давала мира още от първия ден на неговото пристигане. Несъмнено отдавна беше носил в себе си този разговор, изчаквайки подходящ момент, за да го започне. Наруж гледаше баща си с разбиране и обожание, чертите на лицето му имитираха неговото изражение според изречените слова — гордост при думите „нашия Свещен град“, гняв при „по-лоши и от неверниците“. Лейла седеше преbledняла и умислена, извърнала поглед към балкона. Само Несим изглеждаше съвсем сериозен, но и във ведро настроение. Наблюдаваше баща си със симпатия и уважение, но без видимо вълнение. Почти се усмихваше.

— Знаеш ли ти как ни наричат — искам да кажа, мюсюлманите? — И пак поклати глава. — Ще ти кажа. *Gins Pharoony*. Да, ние сме *genus Pharaonicus* — истинските потомци на древните фараони, истинската същност на Египет. Ние наричаме себе си *Gypt* — тоест

древни египтяни. Но все пак сме християни като теб, само че от много по-стара и чиста жилка. И през цялото това време ние сме били умът на Египет — дори по времето на хедивите. Въпреки преследванията винаги сме запазвали почетното си място тук; нашето християнство винаги се е радвало на почит. Тук, в Египет, не там, в Европа. Да, мюсюлманите, които винаги са мразели гърците и евреите, признаха на коптите това, че са истинските наследници на древните египтяни. Когато Мухамад Али^[9] идва на власт в Египет, той предоставя всички финансови дела на страната в ръцете на коптите. Така прави и неговият наследник Исмаил. Безброй са доказателствата, които свидетелстват, че фактически Египет е бил управляван от нас, презрените копти, защото сме по-умни и по-честни от другите. И още в началото, когато Мухамад Али идва на власт, той посочва един копт и на него възлага всички държавни дела, прави го свой Велик везир.

— Ибрахим Е. Гохари — обади се Наруз с тържествуващия вид на ученик, който си е издекламирал урока безгрешно.

— Точно така — рече баща му с не по-малко тържествуващ вид. — Той е бил единственият египтянин, на когото е било разрешено да пуши лула в присъствието на първия от хедивите. Един копт!

Маунтолив се прокланаше за допуснатата грешка, заради която сега трябваше да изтърпи тази поучителна проповед, но в същото време слушаше с голямо внимание. Изредените неправди очевидно го зясягаха дълбоко.

— А когато Гохари умира, към кого, мислиш, се обръща Мухамад Али?

— Към Гали Дос — отговори Наруз с нескривано задоволство.

— Точно така. Като министър на финансите той е имал неограничена власт върху приходите и облагането с данъци. Един копт. И още един копт. Синът му Базилий е бил удостоен с титлата „бей“ и назначен за член на Личния кралски съвет. Тези мъже са управлявали Египет с чест и достойнство. И много други са получили различни назначения.

— Седарус Такия в Есна — обадите Наруз, — Шехата Хасабаллах в Асют, Гиргис Якуб в Бени Суеф. — Очите му искряха, докато говореше, и като змия на слънце се приличаше под лъчите на бащиното си одобрение.

— Точно така — извика инвалидът и плесна по страничните облегалки на количката си. — Точно така. И дори при управлението на Саид и Исмаил коптите са играли важна роля. Главният прокурор във всяка провинция е бил копт. Даваш ли си сметка какво означава това? Удостояването с такова доверие на едно християнско малцинство? Мюсюлманите ни познават, те знаят, че сме първо египтяни, а после християни. Египтяни християни — замисляли ли сте се някога вие, англичаните, с вашите романтични представи за мюсюлманите, какво означават тези думи? Единствените ориенталци християни, които са били напълно интегрирани в мюсюлманска държава? За германците би било истинска мечта да открият такъв ключ към Египет, нали така? Навсякъде християни на важни постове, на ключови позиции като мюдюри, губернатори и така нататък. При управлението на Исмаил министерството на войната е било поверено на копт.

— Аят Ханна Бей. — Наруз произнесе името с нескривана наслада.

— Точно така. Дори при Араби имаше министър на правосъдието копт. Както и дворецов церемониалмайстор. И двамата копти. И други, много други назначения имаше за коптите.

— Как така всичко това се промени? — попита тихо Маунтолив, при което болният мъж се надигна с все одеялата си, посочи госта си с разтреперан пръст и каза:

— Англичаните го промениха със своята омраза към коптите. Горст сложи началото на дипломатическото приятелство с хедива Абас и в резултат на неговите интриги и един копт не остана нито в дворецовия антураж, нито в министерските служби. Ако поговориш с хората от обкръжението на този корумпиран, отвратителен човек, подкрепян от англичаните, тогава със сигурност ще решиш, че врагът е именно християнската част на нацията. Нека ти прочета нещо.

И ето че Наруз, като добре обучен помощник, бързо стана, отскочи до съседната стая и се върна с книга с отбелязана страница. Отвори я в скута на баща си и мигом се върна на мястото си. Болникът се прокашля и зачете със сипкав глас:

— „Когато англичаните поемат контрола в Египет, коптите заемат много от най-високите постове в държавата. За по-малко от четвърт век почти всички копти, които са оглавявали ведомства и министерства, изчезват. В началото са били добре представени сред

съдиите, но постепенно броят им намалява до нула; процесът по тяхното отстраняване и преграждането на пътя им към нови назначения продължава, докато са обезкуражени до такава степен, че изпадат в отчаяние!“ Това са думи на англичанин. Чест му прави, че ги е написал. — Затвори книгата шумно и продължи: — Днес, при британското управление, коптите не могат да станат губернатори, нито дори мамюри — тоест административни магистрати в дадена провинция. Дори онези, които работят за правителството, са принудени да се трудят в неделя, тъй като от уважение към мюсюлманите петък е обявен за ден за молитва. Докато в същото време никакви облекчения не са предвидени за коптите и тяхната религия. Те дори не са представени както подобава в правителствените съвети и комисии. Плащат високи такси за обучение, но не съществува клауза, която да постановява, че тези пари трябва да отидат за християнското образование. Всичко е ислямско. Но няма да те отегчавам повече с другите наши неволи. Казвам ти го, колкото да разбереш защо смятаме, че Англия ни мрази и желае да ни смаже.

— Не мисля, че това е така — плахо се обади Маунтолив, почти останал без дъх от тази пряма критика, на която не знаеше как да реагира. Всичко това беше съвършено ново за него, тъй като обучението му се свеждаше до изчитането на общоприетия учебник на Лейн, който минаваше за библията върху Египет. Болникът кимна отново, сякаш с всяко поклащане на главата втълпяваше все по-убедително гледната си точка. Наруж, чието лице отразяваше като огледало различните емоции, провокирани от разговора, също закима. След това бащата посочи големия си син.

— Несим — каза той, — погледни го. Истински копт. Умен, блестящ, резервиран. Какъв безценен принос би представлявал той в египетските дипломатически служби. А? Като бъдещ дипломат ти би трябвало да можеш да го прецениш по-добре от мен. Но, не. Той ще стане бизнесмен, защото ние, коптите, знаем, че е безсмислено, безсмислено. — И отново удари с юмрук страничните облегалки на инвалидната си количка, а от устата му излетяха слюнки.

Това изглежда беше сгодният случай, който Несим беше чакал, защото взе ръкава на баща си и го целуна покорно, като в същото време каза усмихнато:

— Дейвид и без това сам ще научи всичко това. Засега стига. — После се усмихна на майка си и по този начин ѝ разреши да даде знак на слугите, че вечерята е приключила.

Изпиха кафето си в неловко мълчание на балкона, където инвалидът седеше мрачно на разстояние от останалите, загледан в мрака, и малкото опити да подхванат общ разговор се провалиха. Справедливостта обаче изисква да се каже, че сега и самият болник се чувстваше засрамен от това, че си беше позволил да избухне. Беше се заклел пред себе си никога да не зачеква тази тема пред госта си и много добре си даваше сметка, че по този начин беше нарушил законите на гостоприемството. Но в този миг не виждаше как би могъл да поправи стореното, тъй като по време на разговора взаимността на добрите им чувства, на която се бяха радвали толкова дълго, беше макар и временно престъпена.

И тук отново Несим с неговата тактичност се притече на помощ, взе Лейла и Маунтолив и ги изведе в градината с розите, където известно време тримата продължиха да крачат в мълчание, с умове, замаяни от силното нощно ухание на цветята. Когато се отдалечиха на достатъчно разстояние от балкона, големият син подхвърли небрежно:

— Дейвид, надявам се, не си се засегнал от думите на баща ми. За него тази тема е много болезнена.

— Знам.

— Освен това — побърза да се намеси Лейла, искаше да се сложи край на темата и отново да се възстанови обичайната приятелска атмосфера — чисто фактически той е прав, както и да се е изразил. Положението ни е незавидно и това изцяло се дължи на вас, англичаните. Ние живеем като някакво тайно общество — най-светните, най-кадърните, които навремето сме били каймакът на обществото в собствената си страна.

— Нищо не разбирам — каза Маунтолив.

— Не е чак толкова трудно за разбиране — отвърна му Несим безгрижно. — Ключът е във войнстващата църква. Странно ли ти се струва, че за нас никога не е съществувала истинска война между Кръста и Полумесеца? Това е измислица, изцяло сътворена от Западна Европа. Както и внушението за жестоките мюсюлмански неверници. Мюсюлманите никога не са преследвали коптите по религиозни причини. Точно обратното, дори в Корана се казва, че Исус е почитан

като истински пророк, като предтеча на Мухаммад^[10]. Онзи ден Лейла ти цитира онова кратко описание на детето Исус в една от сурите — спомняш ли си? Как вдъхва живот на глинените птички, които е изваял заедно с другите деца...

— Спомням си.

— Да не говорим за това, че дори в гробницата на Мухаммад — продължи Лейла — има една празна стая, запазена за тялото на Исус. Според пророчеството той трябва да бъде погребан в Медина, самия извор на исляма, спомняш ли си? Тук, в Египет, никой не таи други чувства, освен на дълбоко уважение и любов към християнския Бог. Дори в наше време. Попитай когото и да е, попитай всеки мюезин. (Все едно да кажеш: „Попитай всеки, който казва истината“ — защото се смята, че никой нечист човек, пияница, луд или пък жена не е достоен да призове мюсюлманите за молитва.)

— Вие още пазите кръстоносеца в сърцето си — каза тихо Несим с ирония, но и с усмивка, която продължаваше да играе върху устните му. Обърна се, пое безшумно между лехите с рози, остави ги насаме. Лейла веднага потърси с ръка познатата ѝ длан.

— Не обръщай внимание на всичко това — каза му тя спокойно, вече с друг глас. — Един ден ние пак ще намерим пътя към центъра на нещата със и без ваша помощ! Имаме стари традиции!

Седнаха за малко един до друг върху отломък от повален мраморен блок, разприказваха се за други неща, винаги забравяха тези важни въпроси, когато са сами.

— Колко тъмно е тази нощ. Виждам само една-единствена звезда. Което означава, че има мараня. Знаеш ли, че според исляма всеки човек си има собствена звезда, която се появява при раждането му и угасва при смъртта му? Може би това е твоята звезда, Дейвид Маунтолив?

— Или твоята?

— Прекалено ярка е, за да е моя. Звездите избледняват, нали разбираш, когато човек остарява. Моята трябва да е доста бледа, защото трябва да е минала средната възраст. А когато ни напуснеш, тя ще избледнее още повече. — И двамата се прегърнаха.

Започнаха да говорят за плановете си да се срещат колкото е възможно по-често, за неговото намерение да се върне, щом успее да вземе отпуск.

— Но няма да си задълго в Египет — каза тя с почти фатален поглед и усмивка. — Скоро ще получиш назначение, нали? Чудя се, къде ли? Ще ни забравиш — не, не, англичаните остават винаги верни на старите си приятели, нали така? Целуни ме.

— Нека не мислим за това точно сега — отвърна ѝ Маунтолив. Наистина, чувстваше се съвършено безсилен да посрещне тази раздяла хладнокръвно. — Да поговорим за други неща. Виж, вчера бях в Александрия и дълго обикалях, докато намеря нещо подходящо за подарък на Али и другите прислужници.

— И какво откри?

В куфара в стаята си имаше вода от Мека в запечатани сини шишенца от свещения извор Замзам. Искаше да им ги даде като *pourboires*^[11].

— Как смяташ, дали ще погледнат с добро око, като е от неверник? — попита колебливо, но Лейла беше очевидно възхитена.

— Чудесна идея, Дейвид. Колко уместно и колко тактично от твоя страна! О, какво ще правим, като си отидеш? — Той се почувства поласкан, но заедно с това някак глупаво и нелепо. Възможно ли е да дойде време, когато двамата няма да се прегръщат както досега, няма да седят един до друг, хванати за ръка в мрака, и да усещат как в тишината пулсът им тихо отмерва времето — опустелите полета на отминали преживявания? Отпъди мисълта от ума си, едва се съпротивяваше на трънливата истина. Но ето че тя пак се обади: — Не се бой от нищо. Вече съм планирала нашите отношения за години напред; не се усмихвай — може да се окаже, че е дори по-добре, когато спрем да се любим и започнем да... какво? Не знам — някак като си мислим един за друг от неутрална позиция, искам да кажа като влюбени, които са били принудени да се разделят, които по всяка вероятност никога повече няма да се любят. Ще ти пиша често и тогава ще започне нещо като нова връзка.

— Моля те, спри — каза ѝ той, защото усети как го обзема отчаяние.

— Защо? — отговори му тя, усмихна се и леко докосна с устни слепоочието му. — Аз съм по-опитна от теб. Ще видим. — Под привидната ѝ безгрижност обаче той можеше да усети нещо здраво, устойчиво и трайно — самата същност на обиграност, която му липсваше. Той беше сърцат човек, а само сърцатите посрещат

несгодите мъжествено. Но в нощта, преди да си заmine, тя въпреки обещанието си не влезе в стаята му. Беше достатъчно зряла жена, за да знае, че е по-добре да изостри болката от раздялата, защото само така тя щеше да продължи по-дълго. И неговият посърнал поглед и отпаднал вид по време на закуската я изпълниха с неотслабващо задоволство при вида на очевидното му страдание.

Когато той потегли, Лейла тръгна с него към ферибота, но в присъствието на Наруз и Несим личните разговори бяха невъзможни и тя отново се зарадва на това. Всъщност нямаше какво повече да си кажат. А и тя, макар и интуитивно, искаше да избегне досадните повторения на едно и също, които са част от любовните отношения и които в крайна сметка ги изхабяват. Предпочиташе образът му да остане неопетнен и отчетливо на фокус, защото единствено тя си даваше сметка, че тази раздяла сочи определена тенденция, че е един вид предшественик на друга раздяла, много по-окончателна и безвъзвратна, раздяла, която — ако връзката им трябва да остане само в полето на изписаните върху хартия думи — можеше да завърши с това да изгуби Маунтолив. Не можеш да напишеш повече от десетина писма, без да почнеш да се чудиш какво още да кажеш. Най-силното човешко изживяване е и най-ограничено в словесния си израз. Думите убиват любовта, както убиват и всичко друго. Вече бе планирала да премести връзката им в друга, по-богата плоскост, но Маунтолив беше все още прекалено млад, за да се възползва от това, което тя беше в състояние да му предложи — съкровищата на въображението. Първо трябваше да му даде време да порасне. За себе си знаеше съвършено ясно, че го обича силно, но в същото време и че е способна да се затвори в себе си и никога повече да не го види. Нейната любов беше овладяна, беше надмогнала загубата на своя обект — а с това и собствената си смърт! Тази мисъл, дълбоко врязана в ума, ѝ даваше огромно предимство спрямо него, защото той продължаваше да се мятта в бурното море на собствените си непоследователни, объркани чувства, желания, себелюбие и всички други младежки безпокойства на незрялата любов, докато тя вече извличаше сила и самоувереност от самата безнадеждност на собствения си случай. Гордият ѝ дух и интелектът ѝ я захранваха с нова, неподозирана сила. Една част от ума ѝ съжаляваше, че Маунтолив си отива толкова скоро, макар да се радваше, че той страда, докато тя беше подготвена никога повече да не

го види, и което е повече — знаеше, че вече го притежава, и по един парадоксален начин ѝ беше лесно да се сбогува с него.

Сбогуваха се при ферибота, тримата се прегърнаха — дълга, прощална прегръдка. Беше свежо, звънливо утро, ниско плъзналата мараня размиваше очертанията на голямото езеро. Несим беше поръчал кола, която сега стоеше под една палма по-нататък — черна потрепваща точка. Преди да стъпи на борда, Маунтолив се огледа с неспокойни, обезумели очи, сякаш искаше завинаги да попие всички подробности на пейзажа, и тези три лица, които му се усмихваха и му пожелаваха късмет на родния му език и на своя.

— Ще се върна пак! — извика им той, но в тона му тя долови безпокойство и болка. Наруж размаха ръка за поздрав и се усмихна накриво, докато Несим прегърна Лейла през рамо и помахаша. Много добре си даваше сметка как се чувства тя, въпреки че не беше в състояние да намери думи за толкова двусмислени, за толкова истински чувства.

Корабът потегли. Свърши се. Край.

[1] Хитри (фр.) — Б.ред. ↑

[2] Сър Ричард Франсис Бъртън (1821–90) — английски изследовател ориенталист и писател. Открива Танганайка заедно с Джон Спийк; прави първия пълен превод на „Хиляда и една нощ“. — Б.пр. ↑

[3] Уилям Бекфорд (1759–1844) — английски писател, автор на ориенталски романи. — Б.пр. ↑

[4] Лейди Хестър Луси Станъп (1776–1839) — светска дама, племенничка на английския министър-председател Уилям Пит-младши и известна пътешественичка — предимно в земите на Близкия изток. — Б.пр. ↑

[5] нрави (фр.) — Б.пр. ↑

[6] Този и следващият цитат са от встъпителната лекция, като професор по изящни изкуства в Оксфорд, на английския изкуствовед, философ, обществен реформатор и критик Джон Ръскин (1819–1900). — Б.ред. ↑

[7] Дар, дарение, което се прави според даден обет. — Б.пр. ↑

[8] И му отрязаха работите (фр.) — Б.пр. ↑

[9] Мухамад Али паша (1769–1848) е управител (валия) на Египет, поставен от Високата порта през 1805 г., след прогонването на Наполеоновите войски от страната; управлявалите до 1914 г. след него паши са носели титлата хедив. — Б.ред. ↑

[10] Тук, както и на други места в текста, където е споменато името на Пророка, е спазена нормата на арабския литературен език, както и начинът, по който то е изписано в превода на Свещения коран, направен от Цветан Теофанов. — Б.пр. ↑

[11] Бакшиш (фр.) — Б.пр. ↑

II

Назначението му пристигна в късната есен. Беше доста озадачен, като разбра, че е акредитиран в легацията в Прага, тъй като вече беше дал да се разбере, че след като бе посветил толкова време да усъвършенства арабския си, очаква да се озове в консулство някъде в Леванта, където специалните му познания ще могат да намерят приложение. Но въпреки първоначалната изненада прие съдбата си с готовност и така влезе в сложната игра на „музикални столове“^[12], която Форин Офис играеше с неповторима вещина и хладнокръвие. Единственото утешение, макар и слабо, беше, че абсолютно всички, на които им предстоеше първо назначение в чужбина, знаеха също толкова малко от езика и политиката на страната, в която трябваше да заминат. Заедно с него в отдела бяха двама специалисти по японски език и политика и трима — по Латинска Америка. Всички до един цупеха тъжно физиономии пред чудатостите на чешкия език и мрачно съзерцаваха през прозореца снежния пейзаж навън, потънал в истинска тържествена славянска мирова скръб. Да, вече беше дипломат.

Беше успял да се види с Лейла няколко пъти в Александрия — срещи повече тревожни и смутени, отколкото вълнуващи, заобиколени от наложителната за тях секретност. Би трябвало да се чувства като младо нетърпеливо кутре, ала по-скоро се чувстваше като мерзавец. Само веднъж бе посетил имението на Хоснани по време на кратък отпуск от три дни — и ето че отново беше попаднал под старата магия на обстоятелствата и самото място; но за толкова кратко — като мимолетно сияние от големия пожар през миналата пролет. Лейла му се стори поувехнала, сякаш оттеглила се от орбитата на един свят, който следваше собствения си ход, беше отстъпила дори от неговите спомени за нея. Сега на преден план в новия му живот се бяха струпали скъпите пъстроцветни играчки на професията му — банкети и годишнини, както и нови за него прояви, които изискваха определен

начин на поведение. Концентрацията му взе да се разсейва в много посоки.

За Лейла обаче нещата стояха другояче; тя беше съсредоточила усилията си в своето собствено превъплъщение, в това да влезе в новата си роля, която бе репетирала пред себе си наум всеки божи ден, и за свое най-голямо удивление беше установила, че с искрено нетърпение очаква раздялата им да стане окончателна и старата им връзка да се скъса. Също като актьор, несигурен в новата си роля, който трескаво очаква да произнесе първата си реплика. Така тя копнееше за това, от което най-много се страхуваше — думата „сбогом“.

Но заедно с първото му тъжно писмо от Прага нещо като въодушевление се надигна у нея, защото сега най-накрая щеше да е свободна да притежава Маунтолив така, както сама желаше — ненаситно в мислите си. Разликата във възрастта им — пропаст, която се разширяваше като между плаващи ледени блокове — бързо отдалечаваше телата им от възможността да поддържат връзката си. Нямахше постоянство в летописите на плътта с техния език на обещания и нежности; те бяха компрометирани от нейната вече прецъфтяла красота. Но тя си даваше сметка, че вътрешните ѝ устои са достатъчно здрави, за да го задържи до себе си поне в едно, в онова много специално отношение, което е най-скъпо на зрелостта, стига да има куража да замени сърцето с ума. Нито пък грешеше, като смяташе, че ако биха могли на воля да се радват на страстта си, връзката им нямаше да издържи повече от година. Докато разстоянието, както и необходимостта да прехвърлят отношенията си върху друга плоскост, щеше да има ефекта на освежаване на собствените им представи един за друг. За него образът на Лейла не се разми, а преживя нова и много вълнуваща промяна, когато се прояви върху хартия. Тя винаги успяваше да е в крак с неговото израстване и това се виждаше от дългите ѝ, красиви, пламенни писма, които издаваха, че копнежът ѝ е все така неутолим като всичко друго, което иначе само близостта би могла да излекува: копнежът по приятелство, страхът да бъдеш забравен.

От Прага, Осло и Берн писмата на тази кореспонденция прелитаха напред-назад, като ту набъбваха, ту изтъняваха по размер, но оставаха винаги верни на ума, който ги направляваше — живия,

предан докрай ум на Лейла. Докато възмъжаваше, Маунтолив откри, че тези дълги писма на галовен английски или сдържан френски са му от голяма полза и представляват огромно предизвикателство. Тя му подхвърляше идеи, които бързо покълваха в рохката почва на професионалния му живот, чиито изисквания се свеждаха до проявата на чар и сдържаност — също както градинар забива в земята подпори за пълзящото благовонно секирче. Ако една любов умреше, на нейно място израстваше нова. Лейла се превърна в неговия единствен наставник и довереник, единствен източник на насърчение. И именно за да посрещне тези нейни изисквания, той се научи да пише добре на английски и френски. Научи се да цени неща, които нормално стояха извън кръга на неговите интереси — живопис и музика. Осведомяваше се, за да може да ѝ пише.

„Казваш, че следващия месец ще бъдеш в Загреб. Моля те, посети и ми опиши... — така му пишеше. Или пък: — Какъв късмет, че ще минеш през Амстердам; в момента там има ретроспективна изложба на Паул Клее, отзивите за нея във френската преса са повече от отлични. Моля те, отбий се да я разгледаш и съвсем честно ми пиши какви са впечатленията ти, дори ако не са добри. Самата аз никога не съм виждала негов оригинал.“ Това беше пародия на любов, пародията на Лейла, флиртуване на умовете, в което ролите бяха разменени; защото тя беше лишена от богатствата на Европа и сега се хранеше единствено с дългите му писма и колети с книги, които поглъщаше ненаситно. Младият мъж правеше всичко възможно да задоволи тези нейни желаниа и ето че ненадейно откри досега заключените за него светове на живописата, архитектурата, музиката и литературата, които разтвориха цялото му съществуване. Така че тя успя да му даде едно почти безплатно образование в свят, в който той никога не би могъл да се ориентира сам. И докато предишната зависимост на младежките му години бавно излиняваше, нова изникна на нейно място. Маунтолив, в най-точния смисъл на думата, беше открил жената на своето сърце.

Старата му любов постепенно преминаваше във възхищение, също както чисто физическият му копнеж по нея (така болезнен в началото) се превърна във всепоглъщаща и лишена от индивидуалност нежност, която, вместо да изчезне заедно с отсъствието ѝ, се подхранваше от него. След няколко години тя вече можеше да си признае: „Сега, в писмата, се чувствам някак по-близо до теб,

отколкото се чувствах, преди да се разделим. Защо е така?“ Но тя, разбира се, знаеше защо. Въпреки това побърза да добави, за да остане докрай честна: „Това чувство не е ли малко нездравословно? На хора откън би изглеждало дори доста патетично или дори смешно — кой може да каже? И тези дълги писма, Дейвид — не са ли те като сладкогорчивите отношения на Сансеверина с нейния племенник Фабрицио? Често се чудя дали не са били любовници — тяхната близост е толкова пламенна и интимна. Но Стендал никъде не намеква за такова нещо. Ще ми се да познавах Италия. Дали пък на стари години твоята любовница не се е превърнала в лелка? Не ми отговаряй, дори да знаеш истината. Все пак в известен смисъл е истинско щастие, че двамата сме сами, с големи пусти, непопълнени празнини в сърцата — като първите карти на Африка? — и все още имаме нужда един от друг. Искам да кажа — ти като единствено дете, което трябва да мисли за майка си, и аз — аз, разбира се, имам доста грижи, но живея в много тясна клетка. Твоето описание на балерината и любовната ти афера с нея беше доста забавно и трогателно; благодаря ти, че го сподели с мен. Внимавай, скъпи ми приятелю, не наранявай чувствата си.“

Такава беше тяхната взаимност и разбирателство, че той можеше да ѝ каже всичко, без да ѝ спестява подробности от онези малко на брой лични истории, които го занимаваха: любовната връзка с Гришкина, която за малко да го вкара в преждевременен брак; нещастният му копнеж по любовницата на един посланик, която го изложи на опасността от дуел, а може би и позор. Ако това ѝ причиняваше някакви страдания, тя ги скриваше от него, пишеше му само за да го съветва и утешава с отзивчивостта на очевидната си непредубеденост. Бяха откровени един с друг, но понякога нейните преднамерени реплики го шокираха с разсъжденията за самонаблюдение, което хората признават на хартия само когато няма с кого да споделят. Както когато му написа: „Шокирах се, искам да кажа, след като неволно зърнах голото тяло на Несим — изпълни огледалото, слабият източен бял гръб, който така приличаше на твоя, както и слабините. Седнах и за най-голямо мое учудване се разплаках, защото изведнъж се запитах дали моята привързаност към теб не се корени някъде тук, в плахите кръвосмесителни желания, скрити дълбоко в сърцето ми; знам толкова малко за тайните на секса, които сега се изследват така усърдно от докторите. Техните открития ме изпълват с

опасения. След това се запитах дали пък у мен няма нещо от същността на вампира, задето така дълго съм се вкопчила в теб, сякаш стоя и все те дърпам за ръкава, докато ти сигурно отдавна вече си ме надживял. Ти как мислиш? Пиши ми, Дейвид, успокой ме, докато целуваш малката Гришкина, нали ще го направиш? Слушай, изпращам ти една неотдавна направена снимка, за да прецениш колко съм остаряла. Покажи ѝ я и ѝ кажи, че от нищо не се боя така, както от неоснователната ѝ ревност. Сигурна съм, че след един поглед към снимката ще ѝ олекне на сърцето. Не бива да забравям да ти благодаря за телеграмата по случай рождения ми ден — това ме накара да си спомня за вас двамата с Несим, как седите на балкона и разговаряте. Сега той е богат и независим и рядко се отбива при нас. Твърде зает е с важните си градски дела. Въпреки това... знам, че усеща бездната на моето отсъствие, както бих искала да я усещаш и ти, по-силно, отколкото докато живеехме в обятията си. С него си пишем често, надълго и нашироко. Нашите умове работят в синхрон, като дубльори, но сърцата си сме пуснали на свобода — да обичат, да пораснат. Чрез него вярвам, че един ден ние, коптите, ще възвърнем полагащото ни се място в Египет — но стига вече за това...“ Ясни, спокойни, пълни с живот, думите се лееха в този едър равен почерк върху хартия за писма с различен цвят, писма, които той отваряше нетърпеливо в някой отдалечен ъгъл на градината в легацията, изчиташе ги и с отговор, едва оформен в ума му, бързаше да ѝ пише и да запечата плика навреме, за да хване следващия чувал на отпътуващата поща. Усещаше, че е зависим от това приятелство, и все още повтаряше като по образец: „Моя най-скъпа любов“, в началото на всяко писмо, макар че в повечето от тях споделяше, да речем, впечатления за изкуството, за любовта (неговата любов) или за живота (неговият живот).

А той от своя страна пък беше свършено честен с нея — както на пример, като я осведомяваше за своята балерина: „Вярно е, че в един момент си мислех дали да не се ожения за нея. Нали разбираш, нейният език, който не знам, много ефективно скриваше посредствеността ѝ от мен. За щастие един-два пъти тя си позволи да фамилиарничи с мен на обществено място, от което направо изтръпнах. Веднъж, когато целият балет беше поканен на прием, седнах до нея, като си мислех, че тя ще прояви дискретност, тъй като никой от моите колеги не знаеше за връзката ни. Представи си

изумлението ми, дори ужаса ми, когато, докато седяхме един до друг по време на вечерята, тя протегна ръка към главата ми и закачливо разроши косата ми в жест на неуместна гальовност! Заслужих си го! Но проумях истината навреме и дори нещастната ѝ бременност, когато настъпи моментът, се оказа съвършено прозрачна хитрост. Така се излекувах.“

Когато най-накрая се разделиха, Гришкина не спираше да го дразни, като му повтаряше: „Ти си само един дипломат. Нямаш скрупули, нямаш религия!“ Но именно към Лейла се обърна, за да му изясни това многозначително обвинение. И тя наистина му го изтълкува със сдържаното задоволство на бивша любовница.

Така че с нейното умение и такт тя успя да го задържи години наред, докато младежката му скованост отстъпи пред равна на нейната зрялост. Въпреки че двамата говореха само някакъв диалект на любовта, на нея той ѝ стигаше, а него направо го поглъщаше. Продължаваше обаче да му липсва умението да класифицира и анализира.

И както календарните години се нижеха една подир друга и назначенията му се променяха, така и образът на Лейла пронизваше цветовете и преживяванията в страните, които минаваха пред зора му като приказки: изпъстрената с вишнев цвят Япония, гърбоносата Лима. Но никога Египет, въпреки всичките му молби за постове, които знаеше, че ще се овакантият там или пък вече бяха свободни. Сякаш Форин Офис не искаше да му прости, че си беше дал труда да научи арабски, и дори нарочно му избираше назначения, от които да стигнеш до Египет беше трудно или невъзможно. Въпреки това връзката им устоя. На два пъти се бе видял с Несим в Париж и това беше всичко. Много се зарадваха един на друг — всеки с натрупан вече житейски опит.

След време обаче раздражението му отстъпи пред примирението. Професията му, в която се ценяха единствено способността за преценка, хладнокръвието и сдържаността, го беше научила на най-трудния от всички уроци, както и най-деформация — никога да не казва на глас неодобрителна мисъл. Тя му послужи и като дълго йезуитско обучение по самоизмама, което пък му даде възможност да се представи пред света с още по-излъскана повърхност, без обаче да задълбочи и премисли човешките си

изживявания. И ако личността му не се разми докрай, това се дължеше на Лейла; защото иначе живееше заобиколен от амбициозни подмазвачи и блюдолизци, от които можеше да научи само как да изпъкне с различни форми на обръщение и претенциозни любезности и които с ласкателства си проправят пътя към напредък в кариерата. Истинският му живот потъна като скрит поток, който тече под земята и рядко излиза на повърхността — в този изкуствен свят, в който живеят дипломатите — и той бавно се задушаваше като котка във въздушна помпа. Дали беше щастлив или нещастен? Вече не знаеше. Беше сам и това бе всичко. На няколко пъти, насърчаван от Лейла, взе да обмисля дали да не утеши самотата си (която вече се превръщаше в егоизъм), като се ожени. Но неизвестно защо, макар и заобиколен със съвсем приемливи млади жени, до една подходящи партии, той откри, че го привличат само онези, които са омъжени или много по-възрастни от него. За чужденки и дума не можеше да става, тъй като дори по онова време смесените бракове се смятаха за сериозна пречка пред бъдещото издигане в йерархията. В дипломацията, както и във всичко останало, има подходящ брак и неподходящ брак. И докато времето минаваше, той откри, че макар и бавно, върви по спиралата нагоре, благодарение на своя опортюнизъм, компромиси и усърдна работа, върви към тясното антре на дипломатическата власт, тоест поста на съветник или министър. И ето че един ден онзи лелеян мираж, който толкова дълго бе стоял заровен и забравен, се събуди, появи се, изникна съвсем реален и бляскав от дебрите на миналото. Съвсем ясно и категорично един ден той научи, че заветните пълномощия са негови, но и нещо далеч по-жадувано... посолството в Египет, което толкова дълго му бе отказвано.

Но Лейла нямаше да е истинска жена, ако не беше проявила моментна слабост, което пък предопредели необикновения модел на техните отношения. Това стана със смъртта на мъжа ѝ. Тя беше бързо последвана от едно романтично наказание, а то изтласка Лейла още по-навътре в самотата, която в стихийен момент на мечтание си бе въобразила, че може да напусне. И може би така стана по-добре, защото в противен случай загубата щеше да е по-голяма.

След телеграмата, с която му известяваше за смъртта на Фалтаус, последва мълчание; след това дойде писмо, което по нищо не приличаше на предишните ѝ — пълно с колебания и двусмислия.

„Сама съм учудена от собствената си нерешителност, която за мен се е превърнала в истинска агония. Много съм объркана. Искам да помислиш сериозно върху предложението, което ще ти направя. Анализирай го и ако в ума ти се появи и най-малката следа от неприязън, съмнение или скептицизъм, ще го забравим и повече никога няма да говорим за това! Дейвид! Днес се погледнах в огледалото с колкото е възможно по-критично и безмилостно око и в мен се прокрадна мисъл, която години наред си бях забранявала. Мисълта да те видя отново. Само че за нищо на света не мога да реша как и при какви условия може да стане това. Способността ми да виждам е покрита с черния облак на съмнението. Сега, когато Фалтаус е мъртъв, тази част се откъсна. Нямам друг живот освен онзи, който споделям с теб — животът на хартия. Колкото и да е жестоко, ние с теб сме като хора, които с всяка изминала година се отдалечават във възрастта си. Подсъзнателно вероятно съм желаела смъртта на Фалтаус, но никога не съм я искала, защото иначе как така тази надежда, тази илюзия ще се надигне у мен тъй внезапно? Снощи изведнъж ми хрумна, че все още, може би все още, ни остават само шест месеца или дори година, които да прекараме заедно, преди връзката да се скъса окончателно и завинаги в онзи, стария смисъл на думата. Глупости ли са това? Да! Няма ли всъщност само да те натоваря и затормозя, като пристигна в Париж, както възнамерявам да направя след два месеца? За бога, отговори ми веднага, разубеди ме, разбий на пух и прах напразните ми надежди, лудостта ми — защото дълбоко в себе си знам, че това е лудост. Но... да ти се наслаждавам още няколко месеца, преди да се върна тук и отново да поема по прашния път на предишния си живот: колко трудно човек се отказва от надеждата. Накарай ме да се опомня, моля те, но го направи сега, защото когато наистина дойда, искам да съм спокойна и да мога да гледам на теб (както е било през всички тези изминали години) като на нещо повече от приятел.“

Тя си даваше сметка, че не е честно да го поставя в това положение, но не беше в състояние да постъпи другояче. Тогава дали пък това не беше щастливата намеса на съдбата, която го предпази от взимането на едно толкова сложно решение — защото нейното писмо се озова на бюрото му със същата поща, с която пристигна и телеграмата на Несим, уведомяваща го за нейното разболяване? И

докато той все още се колебаеше между избора на възможни отговори, пристигна и нейната пощенска картичка, написана със съвършено нов, разкрячен почерк, която окончателно го освобождаваше от всякакъв дълг към нея: „Не ми пиши, не и преди да мога да чета; сега съм бинтована от главата до петите. Случи се нещо много лошо и непоправимо.“

През това горещо лято конфлуиращата вариола — изобретена по всяка вероятност като най-жестокото лечение на човешката суета — успя да поразии и погази всичко, което беше останало от прочутата ѝ някогашна красота. Безсмислено беше да се преструва дори пред себе си, че това няма да промени живота ѝ. Да, но как? Обзет от мъчителна нерешителност, Маунтолив изчакваше тя да поднови кореспонденцията помежду им, като само от време на време драсваше по няколко реда ту на Несим, ту на Наруз. Под краката му вече се беше отворила бездна.

Но ето че: „Странно изживяване е това да се погледнеш и да видиш как собственото ти лице е осеяно с дупки и свлачища — като пострадал от буря, иначе познат пейзаж. Боя се, че трябва да свикна с усещането, че приличам на стара вещица. И да го направя със собствената си воля. Разбира се, възможно е това да укрепи други страни на характера ми — както правят киселините — не, метафората ми убягна! Ох! Каква софистика, защото няма изход. И колко много се срамувам от предложенията, които се съдържаха в последното ми дълго писмо. Това тук не е лицето, с което мога да обикалям Европа, нито ще позволя да се почувстваш неловко заради обезобразената си позната. Днес си поръчах цяла дузина тънки черни забрадки, от онези, които бедните хора от моята религия носят до ден-днешен! Но това ми костваше толкова много, че се обадох на златаря си да дойде и отново да ми вземе мярка за нови гривни и пръстени. Напоследък толкова съм отслабнала. Нещо като награда за смелостта ми, както подкупват малките деца с бонбон, за да си глътнат горчивото лекарство. Бедният старец Хаим. Разплака се, докато ми показваше стоката си. Почувствах как сълзите му опариха пръстите ми. Но неизвестно защо, се разсмях. Гласът ми също се е променил. Толкова съм уморена от това лежане в затъмнени стаи. Черните забрадки ще ме избавят от затворничеството. Да, разбира се, че си мислех за самоубийство — кой не би го направил в това положение? Не, ще продължа да живея, но не за да се

самосъжалявам. Или може би човешката суета не е, както си мислим, въпрос на живот и смърт, нито е повод за убийство? Трябва да вярвам в себе си и да бъда силна. Моля те, недей да се опечаляваш, нито да ме окайваш. Когато ми отговориш, нека писмата ти бъдат весели както преди, моля те.“

След което настъпи мълчание, преди отново да подновят кореспонденцията си, но ето че сега писмата ѝ добиха ново качество — мъчително примирение. Отново се е оттеглила, така му написа, в имението, където живее заедно с Наруз. „Неговата нежна свирепост го прави идеален компаньон. Освен това понякога умът ми се размътва, не съм *compos mentis*^[13], и тогава с дни се скривам в малката лятна къща, спомняш ли си я? В края на градината. Там чета и пиша в компанията единствено на моята змия — духът на къщата сега е една голяма пепелява кобра, кротка като котенце. Тази компания ми стига. Освен това сега имам други грижи и други планове. Пустиня отвън и пустиня отвътре!“

*Булото, то най-добре прикрива:
дори копнежът по прегръдка мила.*^[14]

„Ако взема да ти пиша глупости, когато умът ми е омагьосан от африт^[15] (както казват слугите), не ми отговаряй. Тези пристъпи продължават най-много ден-два.“

Така започна новата епоха. Години наред седеше в Карм Абу Гирг — ексцентрична забулена отшелница — и пишеше дълги прекрасни писма, умът ѝ се рееше на воля из изгубените светове на Европа, в които той все още се чувстваше като турист. Но понякога се чуваха настоятелни молби като от едно време. Тя рядко поглеждаше напред към нови преживявания, а главно назад, към миналото, като човек, чиято памет за дребни неща трябваше да бъде непрестанно опреснявана. Пеят ли още цикадите при старата римска кула в Ним? Сена още ли е зеленикавожълта при Буживал? По време на празника на Сиена костюмите още ли са от коприна? А черешовите градини в Навара... Искаше да се увери в истинността на миналото, искаше да обърне поглед назад през рамо и при всяко свое пътуване Маунтолив

търпеливо изпълняваше нейните молби. Онази малка майmunка у Рембранд — дали наистина я е видяла, или си въобразява, че я има в платната му? Не, съществува, уверяваше я той, съвсем посърнал. Много рядко се появяваше и молба, свързана с нещо ново. „Интересът ми беше силно възбуден от едни стихотворения във «Валюс» (септемврийския брой), подписани от Лудвиг Пърсуордън. Нещо свършено ново и силно. Тъй като следващата седмица заминаваш за Лондон, моля те, разузнай повече за него. Германец ли е? Същият автор ли е, който беше написал онези два доста странни романа за Африка? Името е същото.“

Именно тази нейна молба за пръв път отведе Маунтолив при поета, който по-късно щеше да играе важна роля в живота му. Въпреки почти френското благоговение, което питаеше към хората на изкуството (под нейно въздействие), името на Пърсуордън му направи впечатление като крайно неблагозвучно, почти комично, когато го изписа върху адресираната до него пощенска картичка, която изпрати чрез издателите му. Цял месец — никакъв отговор, но тъй като беше в Лондон за тримесечен инструктаж, можеше да си позволи да чака търпеливо. Когато отговорът пристигна, той направо се стъписа, тъй като беше написан върху познатите му бланки на Форин Офис; постът на Пърсуордън, както изглежда, бе на младши сътрудник в отдела по култура! Веднага му се обади по телефона и беше приятно изненадан от любезен и сдържан глас. Очакваше по-скоро някой агресивен и невъзпитан младок, затова изпита истинско облекчение, щом долови нотка на интелигентност в овладения глас на Пърсуордън. Уговориха се да се срещнат същата вечер за по едно питие в „Компасис“, близо до моста Уестминстър, и Маунтолив очакваше срещата с нетърпение, колкото заради Лейла, толкова и заради себе си, тъй като възнамеряваше да ѝ опише нейния поет в най-големи подробности.

Валеше сняг на пресекулки, който се стопяваше при допира с тротоара, но оставаше за по-дълго върху яките и шапките. (Една снежинка върху миглите и светът засияваше в блестящите багри на призмата.) Навел глава, Маунтолив зави зад ъгъла точно когато една млада двойка влизаше в бара на „Компасис“. Момичето, което се обърна с лице към компанията си през рамо, докато вратата се отваряше, носеше кариран шал в ярки цветове и бяла брошка. Топлата светлина от лампите обля широкото ѝ бледо лице с шлем от тъмна

къдрава коса. Тя беше поразително красива — красота, чието удивително спокойствие Маунтолив не можа веднага да си обясни. После забеляза, че е сляпа, тъй като лицето ѝ бе леко вдигнато нагоре към придружителя ѝ също като на човек, който не може да се ориентира за целта — очите на другия. Остана така цял миг, после компаньонът ѝ каза нещо през смях и я побутна напред към бара. Маунтолив влезе по петите им и ето че вече стискаше топлата твърда десница на Пърсуордън. Сляпото момиче, по всичко личеше, беше негова сестра. След известно време на притеснение и припряност те се разположиха до пламтящата камина в ъгъла и си поръчаха питиета.

Пърсуордън — с нищо незабележителен човек, изглеждаше приятно нормален. Среден на ръст, с блед тен на лицето и подрязани мустаци, които описваха едва видима извивка над добре очертаната му уста. Той обаче до такава степен не приличаше на сестра си по цвят на кожата, та Маунтолив веднага реши, че великолепната тъмна коса на сляпото момиче трябва да е боядисана, макар да изглеждаше съвсем естествена, а и тънките ѝ вежди бяха също така тъмни. Само очите биха могли да разкрият загадката на тази средиземноморска пигментация, но те, разбира се, липсваха драстично. Това беше глава на Медуза, слепотата ѝ бе като на гръцка статуя — слепота, вероятно причинена от дълго и напрегнато взирание в слънцето и синята вода, взирание в продължение на векове. Изразът на лицето ѝ обаче не беше равнодушен, а по-скоро мил и трогателен. Дългите извити копринени пръсти с меки възглавнички като на концертираща пианистка се движеха безшумно по дъбовата маса между тях, искаха да докоснат, да се уверят, да утвърдят — колебаеха се какви качества да припишат на гласа му. От време на време устните ѝ се размърдваха беззвучно, като че наум си повтаряха чутите думи, за да доловят отново тяхната звънливост и значение, и тогава тя заприличваше на човек, който следи музиката от своя собствена партитура.

— Лиза, скъпа? — обади се поетът.

— Бренди и сода. — Тя му отговори с тихата празнота на гласа си — едновременно ясен и мелодичен, който можеше да произнесе със същата интонация „мед и нектар“. Двамата останаха така някак неловко, докато им донесат питиетата. Брат и сестра, седнали един до друг, сякаш готови да се отбраняват. Сляпото момиче пъкна едната си ръка в джоба на брат си. Така, малко неуверено, започна техният

разговор, който завърши чак късно вечерта и който след това Маунтолив описа на Лейла съвсем точно благодарение на феноменалната си памет.

„Отначало той беше доста притеснен и побърза да се скрие зад любезна нерешителност. За най-голямо мое учудване научих, че го готвят за пост в Кайро следващата година, и веднага му разказах някои неща за моите приятели там, като му предложих да му дам препоръчителни писма, имайки предвид най-вече Несим. По всяка вероятност е бил леко стъписан от моя по-висок ранг, но това не продължи дълго; изглежда не носи на пиене, защото още след втората чашка показва острия си, но и забавен език. В този момент се показва един доста по-различен човек — странен и съмнителен, както се очаква от всеки писател, но с категорични мнения по много въпроси, някои от които не бяха никак по вкуса ми. Всички обаче звучаха някак доста лично. Сякаш извлечени от собствен опит, а не изказани, колкото да предизвикат недоумение. Ако се съди по възгледите му, той е старомоден реакционер и следователно *mal vu*^[16] от страна на събратята му от гилдията, които го подозирали в симпатия към фашистите; демонстрира отявлена нетърпимост към левичарската идеология, както и към всякакъв радикализъм, които са му дълбоко противни. Но изказваше мненията си с чувство за хумор и без да се горещи. Така например не успях да го предизвикам по въпроса за Испания. («Всички тия дребни бежови хора, които се натискат да загинат в името на клуб „Левичарски писания“!»)“

Маунтолив наистина беше леко шокиран от възгледите — така ясно и безапелационно изказани, тъй като по това време самият той споделяше преобладаващите егалитарни симпатии на деня, макар и в умерената либерализирана форма, която се толерираше в министерството. Нескриваното презрение, с което парадираше Пърсуордън, го правеше да изглежда страховит. „Признавам — написа й Маунтолив, — че не можах да го вместя в никаква конкретна категория хора.“ Но истината е, че той изказваше по-скоро мнения, отколкото отношение, както и някои стряскащи възгледи, които запомних специално за теб, например: „Работата на твореца, това е единственото задоволително отношение, което той може да има със своите съвременници, тъй като търси истинските си приятели сред мъртвите и неродените. Затова и не бива да се бърка в политиката, не

му е работа. Трябва да се съсредоточи върху ценностите, а не върху провежданата политика. Днес всичко ми прилича на глупава игра на сенки, тъй като управлението е изкуство, а не наука, също както обществото е организъм, а не система. Най-малката му клетка е семейството и наистина роялизмът е най-правилната структура за него — тъй като кралското семейство е огледален образ на човешкото, законното обожание. Имам предвид нас, англичаните, с нашия по същество донкихотовски темперамент и духовна леност. За другите не знам. Що се отнася до капитализма, неговите грешки и недостатъци могат да бъдат излекувани с помощта на справедливо облагане с данъци. Трябва да преследваме не някакво въображаемо равенство между хората, а просто справедливост. Тогава обаче кралете ще си изфабрикуват някаква си тяхна философия, както направиха в Китай; а абсолютната власт на монархията е крайно неприемлива за нас, тъй като днес тя се радва на много слаба популярност. Както и диктатурата.

Що се отнася до комунизма, и там няма бъдеще; възприемането на човека единствено от гледната точка на икономическия бихейвиоризъм, лишава живота от всичко приятно в него, а да лишиш човека от лична душевност е направо лудост.“ И така нататък. Каза, че цял месец бил на посещение в Русия като член на културна делегация и никак не харесал онова, което видял; ето и други *boutades*^[17]: „Гъжни евреи, по чиито лица човек може да види цялата меланхолия на тайната аритметика; попитах един възрастен мъж в Киев дали Русия е щастливо място за живеене. Той си пое дъх шумно и след като се огледа плахо наоколо, рече: «Ние имаме една приказка: навремето Луцифер решил да промени нещо в себе си. Поискал ей така, за разнообразие, да направи и той нещо добро — само едно. И тогава адът се родил на земята и го нарекли Съветска Русия.»“

През цялото това време сестра му не взимаше никакво участие, седеше, потънала в красноречиво мълчание, само пръстите ѝ лекичко докосваха масата, извити като филизите на лоза, усмихваше се на неговите афоризми като на някаква тайна пакост. Само веднъж, когато той стана за малко от масата, тя се обърна към мен и каза: „Всъщност тези неща не бива да го занимават. Той трябва само да се научи да понася отчаянието.“ Бях толкова поразен от тази пророческа фраза, която излезе съвършено естествено от устата ѝ, че не можах нищо да отговоря. Когато той се върна, още докато заемаше мястото си, побърза

да поднови разговора, сякаш междуременно му беше хрумнало нещо ново. И каза: „Не, те са биологична необходимост, кралете. По всяка вероятност отразяват самия строеж на душата? Ние с такава лекота се примиряваме с тяхната божественост, че за мен би било много неприятно, ако се случи да бъдат заменени с диктатор, с работнически съвет или наказателен отряд.“ Не издържах и възразих на абсурдните му твърдения, но той ми отговори съвършено сериозно: „Уверявам те, че това е пътят, който преследва лявата идеология; нейната цел е гражданска война, въпреки че не си дава сметка за това поради хитростите, с които безгръбначни пуритани като Шоу и компания представят доводите си. Марксизмът е отмъщението на ирландците и на евреите!“ Нямаше как да не се изсмея на това и — чест му прави — той също се изсмя. „Но това поне обяснява защо съм *mal vu* — продължи той — и защо винаги с удоволствие напускам Англия, за да отида в страни, където не чувствам морална отговорност и не изпитвам никакво желание да опровергавам такива угнетителни формулировки. В края на краищата, какво толкова, по дяволите! Аз съм писател!“

До този момент вече беше изпил няколко питиета и задръжките му бяха паднали. „Дай да напуснем това безплодно блато! О, как копнея да се озова в градовете, създадени от жените в тях, Париж или Рим, построени в отговор на женски прищевки. Не мога да погледна покритата със сажди статуя на добрия стар Нелсън на Трафалгар Скуеър, без да си помисля: бедната Ема^[18] е трябвало да отиде чак в Неапол, за да блесне с репутацията си на красива, вятърничава и *d'une splendeur*^[19] в леглото. Какво правя аз, Пърсуордън, сред тия люде — невменяеми на тема благоприличие? Дай ми на мен да се скитам там, където хората са се спогодили с вродената си гадост, където скрит под поетическата си мантия, ще бъда невидим и в безопасност. Искам да се науча нищо да не почитам и нищо да не презирам — криви са пътеките на посветения!“

— Скъпи, ти си пиан! — подхвърли Лиза със задоволство.

— Пиан и тъжен. Тъжен и пиан. Но радостен и весел!

Трябва да кажа, че тази нова и забавна черта в характера му сякаш ме сближи повече с човека. „Защо са ни тия стилизирани чувства? Защо са страхът и треперенето? И всички тия мрачни клозети с униформени полицайки, които стоят и бдят дали пикаеш направо или

накриво? Помисли си само за всички страсти по моди и по дрехи, които се вихрят в нашето кралство! И священото подрязване на тревата: тогава чудно ли е, че като се връщам от чужбина, инстинктивно поемам към изхода с надпис «Само за чужди поданици»?“

— Да, пиан си и още как! — повтори Лиза.

— Не пиан, а щастлив — отвърна ѝ той най-сериозно. — А средства, които да причиняват щастие няма, него трябва да го дебнеш и причакваш в засада като пъдпъдък или момиче с криле отмалели. Между изкуството и разните похвати се простира цяла пропаст!

Продължи в същия дух, беше направо неудържим. Трябва да призная, че бях запленил от фриволната игра на този ум, който май не беше на себе си. Разбира се, тук-там трудно преглъщах някоя негова грубост, която звучеше дебелашки, и поглеждах неспокойно към сестра му, но тя пускаше сляпата си усмивка снизходително и безкритично.

Беше станало доста късно и навън валеше сняг, когато поехме към Трафалгар Скуеър. Хора почти нямаше, а снежинките приглушаваха звука от стъпките ни. Като стигнахме площада, твоят поет се закова на място, за да апострофира стълпниците на Нелсън тържествено и присмехулно. Не си спомням точно какво каза, но беше достатъчно забавно, за да ме разсмее от сърце. След което най-ненадейно настроението му се смени и той се обърна към сестра си: „Лиза, знаеш ли какво ме гложди днеска цял ден? Днес е рожденият ден на Блейк. Помисли си само, рожденият ден на чудака Блейк. Не трябваше ли да видя някакви знаци за това по физиономията на тази нация, оглеждах се нетърпеливо цял ден. Но нищо. Скъпа Лиза, нека ние да отпразнуваме рождения ден на стария развратник, искаш ли? Ти, аз и Дейвид Маунтолив ето тук — сякаш сме французи или италианци, сякаш това е от значение. — Снегът се усили, последните прогизнали листа стояха събрани на купчини, гълъбите гукаха гърлено, на пресекулки. — Кажу ми, Лиза, искаш ли?“ По едно розово петънце беше цъфнало на бузите ѝ. Стоеше с разтворени устни. Снежинки като скъпоценни камъни се топяха в косата ѝ. „Но как? — попита тя. — Как по-точно?“

„Ще танцуваме за Блейк“ — отвърна ѝ Пърсуордън, комично преправил изражението си на сериозно. Взе я в обятията си и започна

да танцува валс, като си тананикаше „Синият Дунав“. Обърна глава над рамото си и през пелената от снежинки каза: „Това е за Уил и Кейт Блейк.“ Не знам защо се почувствах някак объркан и силно разчувстван. Двамата танцуваха в съвършен синхрон, като постепенно забързваха темпото, докато в един момент се понесоха през площада, под бронзовите му лъвове, лекокрили като пръските от фонтана. Като метнати камъчета, които едва бръсват гладката езерна повърхност, като камъчета, засилени по сковал водата лед... Представяваха странна гледка. Забравил студеният си ръце и снега, който се топеше върху яката ми, аз ги гледах като омагьосан. Те продължиха, бавно затвориха дългата елипса през откритото пространство, разпиляха листата, подплашиха гълъбите, дъхът им се виеше нагоре в нощния въздух. Но ето че съвсем леко, без никакво усилие се завъртяха и поеха по дъгата, която трябваше да ги доведе до мен — до мястото, където стоях редом с един полицаи, който ги гледаше подозрително. Забавно. „Какво става тук?“ — попита той, като не сваляше очи от тях. Гледаше ги недоверчиво, но и с възхищение. Техният валс беше толкова съвършен, че дори и ченгето се бе трогнало. Продължиха да танцуват в такт, тъмната коса на момичето се развяваше назад, безокото лице бе обърнато нагоре към стария адмирал върху покритата със сажди колона. „Ами празнуват рождения ден на Блейк“ — обясних аз леко смутен и това, изглежда, успокои полицаия, защото продължи да ги съзерцава в захлас. После се изкашля и рече: „Едва ли е пиян, щом танцува толкова хубаво. Какви ли не ги вършат хората на рождените си дни!“

Най-накрая двамата се върнаха при мен задъхани, разсмяха се и се целунаха. Доброто настроение на Пърсуордън се беше върнало и докато ги качвах на едно такси към дома, той най-сърдечно ми пожела „лека нощ“ на няколко пъти. Това е! Скъпа моя, Лейла, не знам какво впечатление ще добиеш от всичко това. Не научих нищо за личния му живот или за произхода му, но винаги бих могъл да направя справка, а ти пък ще имаш възможност да се запознаеш с него, когато пристигне в Египет. Изпращам ти малка подборка от най-новите му стихове, която той ми подари. Още не са се появявали никъде.

В приятната топлина на спалнята си в клуба Маунтолив запрелиства страниците повече от чувство за дълг, отколкото за удоволствие. Това беше не само модерна поезия, която го отегчаваше,

но и изобщо поезия. Колкото и да се опитваше, не успя да схване посланията ѝ, така да се каже. Взе мислено да перифразира думите с надеждата, че така ще спре танца им. Тази негова неспособност (Лейла му беше отворила очите за нея) го подразни. Но докато прелистваше страниците, изведнъж едно стихотворение грабна погледа му и сякаш се вклини в паметта му, изпълни я с ледения дъх на мрачни предчувствия. Беше посветено на сестрата на поета и безспорно изразяваше любовни чувства към едно „сляпо момиче с грейнала в черно коса“. И ето че от текста пред очите му изведнъж изплува ведрото лице на Лиза Пърсуордън.

*Гръцки статуи, пронизани с куришум в очите.
Те слепи са като на Купидон стрелите.
Сиротото сърце мълчи и тайни пази
за обич и любов, за страсти и омрази...*

На повърхността като че прозираше нещо диво и нарочно недодялано; но беше от онези стихотворения, които например един съвременен Катул би могъл да напише. Маунтолив се замисли, посърна. Преглътна и отново го прочете. В него имаше нещо от простичката красота на безочието. Загледа се умислено в стената на стаята и дълго остана така, преди да пусне листовете в един плик и да го адресира до Лейла.

През същия месец не се случиха други срещи, въпреки че един-два пъти Маунтолив се опита да телефонира на Пърсуордън в кабинета му. Но всеки път той или беше в кратък отпуск, или на посещение с неясна цел в Северна Англия. Независимо от това обаче Маунтолив изнамери телефона на сестра му и на няколко пъти я изведе на вечеря, тъй като за него тя представляваше много приятна и мила компания.

Отговорът на Лейла не закъсна — благодареше му за информацията и добавяше съвсем в неин стил: „Стихотворенията са великолепни. Но, разбира се, не бих искала да се запознавам с творец, от когото се възхищавам. Творчеството няма връзка с човека, така мисля аз. Но иначе се радвам, че ще идва в Египет. Вероятно Несим ще може да му помогне или може би той — на Несим? Ще видим.“

Маунтолив не разбра много смисъла на предпоследната фраза.

Следващото лято обаче летният му отпуск съвпадна с едно отиване на Несим до Париж и приятелите се срещнаха, за да се насладят заедно на картинните галерии и дори да планират съвместен излет за рисуване в Бретан. Неотдавна и двамата бяха започнали да се пробват в рисуването и като всички начинаещи изгаряха от ентузиазъм. И точно тук, в Париж, ненадейно попаднаха на Пърсуордън. Това се оказа наистина щастлива случайност. Маунтолив много се зарадва, че ще може така непринудено да го запознае с Несим. Самият Пърсуордън беше доста преобразен и в превъзходно настроение, може би затова Несим много го хареса. Когато дойде време да се сбогуват, Маунтолив беше напълно убеден, че двамата се бяха сприятелили завинаги, поне добрата храна и блажените им мигове заедно го караха да мисли така. Той ги изпрати на гарата и същата вечер писа на Лейла върху лист от любимото си кафене: „С огромно съжаление ги качих на влака и само като си помисля, че тази седмица се връщам обратно в Русия! Направо сърцето ми се свива. Все повече и повече харесвам П., а и го разбирам по-добре. Сега съм по-склонен да отдам грубото му държане не толкова на някаква дебелацина, както ти бях писал преди, а на дълбоко прикритата му стеснителност или на някакво чувство за вина у него. Този път разговорите ни бяха наистина очарователни. Ако искаш, разпитай и Несим за него. Мисля, че той го хареса дори повече от мен. И така... какво? Празнота и дълго мразовито пътуване. О! Скъпа моя Лейла, да знаеш само колко много ми липсваш — ти и всичко, което си за мен. Чудя се кога ли ще се видим отново? Ако при следващия ми отпуск разполагам с повече пари, може да взема самолета и да дойда при теб...“

Още нямаше представа, че много скоро отново ще се върне в Египет — любимата си страна, на която разстоянието и изгнанието придаваха пленителния блясък на красив гоблен. Възможно ли е нещо толкова богато като паметта да мами? Това той никога не се запита.

[12] Игра с музика, при спирането на която участниците бързат да заемат място на първия възможен стол. — Б.пр. ↑

[13] В пълно съзнание (лат.) — Б.пр. ↑

[14] Приблизителен цитат от поемата на английския поет Андрю Марвъл (1621–1678) *To his Coy Mistress*, издадена в сбирката

Miscellaneous Poems (1681). Стиховете в книгата са преведени от Иглика Василева — Б.ред. ↑

[15] Африт (араб.) — зъл демон или чудовище. — Б.пр. ↑

[16] Гледан с лошо око (фр.) — Б.пр. ↑

[17] Остроумна мисъл (фр.) — Б.пр. ↑

[18] Ема Хамилтън, съпругата на Уилям Хамилтън, британски посланик в Неаполитанското кралство, е била голямата любов на адмирал Хорейшо Нелсън (1758–1805). — Б.ред. ↑

[19] Великолепна (фр.) — Б.пр. ↑

III

Топлината от парното в балната зала на посолството беше плътна и тежка, поради което беше и толкова задушно. Сякаш въздухът беше предишан поне два пъти, но иначе именно тя контрастираше така приятно с мразовития пейзаж, осеян с борови дървета, който се виждаше през високите прозорци; снегът като че не валеше само в Русия, ами в целия свят. Не беше спирал от няколко седмици. Скованата до вцепенение сънливост на съветската зима ги беше погълнала до един. В света извън стените, които ги обграждаха, почти липсваше движение и шум. Тежкото маршируване на войнишки ботуши между двете паянтови караулки пред желязната порта заглъхваше бързо в зимната тишина. В градината клоните на дърветата се бяха привели още по-ниско под тежестта на сипецата се белота, но ето че един по един отскачаха нагоре, отмятайки снежната си завивка с беззвучни експлозии и блещукащи кристали, след което целият процес започваше наново — пухен бял товар от танцуващи снежинки, които се събираха върху клоните, притискаха ги като пружини, докато тежестта станеше непоносима.

Днес беше ред на Маунтолив да чете откъс от Библията. Застана на подиума, огледа всички, а от време на време, докато следяха думите му, лицата на подчинените и колегите му секретари като че се приближаваха към него в сумрака на балната зала; грееха с белота, сякаш никога не виждала слънце, и на него му се сториха като телата на заклещени жаби, обърнати с корема нагоре, които се носят по заснежено езеро и прозират през тънкото огледало от лед. Изкашля се в шепа и заразата мигом пробяга като вълна от прокашляния, които скоро утихнаха в мъртвата тишина на залата, и само шепотът на тръбите остана да съска приглушено. Днес всички изглеждаха навъсени и сякаш болни. Шестимата войници от охраната имаха абсурдно благочестиви физиономии, официалните костюми им стояха накриво, а перчемите им бяха като залепени за челата. Всичките бяха бивши морски пехотинци и лицата им ясно издаваха следи от

махмурлук. Маунтолив въздъхна наум, като в същото време остави мелодичния си глас да реди красивите думи — непонятни за всички тях — от един откъс от Евангелието на свети Йоан, който специално си беше отбелязал с лентичка. Орелът на катедрата вонеше на камфор — не можеше да си представи защо. Както обикновено, посланикът си беше останал в леглото. През последната година беше занемарил задълженията си и както се оказа, за всичко разчиташе на Маунтолив, който пък беше доволен да ги изпълнява — правеше го с лекота и прецизност. Сър Луис вече дори не си даваше труд да се преструва, че физическото и духовно благополучие на повереното му паство го интересува. А и защо да го прави? След три месеца щеше да се пенсионира завинаги.

Не беше никак лесно да го заместваш на всички публични събития, но от друга страна, мислеше си Маунтолив, щеше да му е от полза. Така получаваше поле за изява, върху което да развива своите способности като администратор. На практика в момента той управляваше посолството, то беше изцяло в неговите ръце. И все пак...

Забеляза, че Каудъл, началникът на канцеларията, се опитва да улови погледа му. Дочете откъса гладко и изразително, махна лентичката за отбелязване и бавно тръгна обратно към мястото си. Свещеникът произнесе едно кратко напътствие с хремав глас и с шумно прелистване на страниците всички се вторачиха в баналния текст на химна „Напред, воители на Христа“ от единайсетото издание на сборника с църковни химни на Форин Офис. Хармониумът в ъгъла изведнъж се задъха като затлъстял мъж, който тича подир автобус, след това обаче намери верния тон и изпусна един муден носов вариант на първите две фрази, чиято отсеченост в зимната притихналост прозвуча като дърпане на изкормени вътрешности. Маунтолив едва не потрепери в очакване инструментът най-сетне да влезе в доминантата — сякаш щеше да избухне в съвсем човешки ридания. Запяха нестройно, за да засвидетелстват... какво? Маунтолив се зачуди. Представляваха християнски анклав на вражеска територия, в страна, която беше заприличала на огромен концентрационен лагер заради една най-обикновена недомислица, родена от човешкия ум. Каудъл го смушка с лакът и той му отвърна с лакът, за да му покаже, че е готов да приеме всяко спешно съобщение, дори да не е строго свързано с религиозната тема. Началникът на канцеларията изпя:

*Днес за някого е ден щастлив.
Напред, вий воини на Христа (фортисимо, смирено).
Шифрованите имат нещо спешно,
май не е то едва от днес (фортисимо,
благочестиво).*

Маунтолив се подразни. Обикновено в неделя почти нямаше работа, въпреки че шифровъчният отдел оставаше да дежури, макар и в минимален състав. Защо, както е практиката, не му се бяха обадили във вилата, за да пристигне веднага? Започна следващия куплет с оплаквателен тон:

*Някой трябваше да ми каже.
Как иначе да разбере?
Кой е на смяна днес?*

Каудъл поклати глава и се намръщи, добавяйки: „Тя е още там-ам-ам-ам.“

Завиха зад ъгъла, образно казано, поеха си дъх колективно, докато музиката тръгна отново по пътеката с маршова стъпка. Тази кратка пауза даде възможност на Каудъл да му подхвърли дрезгаво и приглушено:

— Не пише спешно, а „лично“. А други още пробутват рушвети.

Изопнаха лица и с чиста съвест си допяха химна, въпреки че Маунтолив още не можеше да се съвземе от обзелото го смущение. Като коленичиха върху прашните неудобни възглавнички и заровиха лица в шепи, Каудъл продължи да нарежда между пръстите си:

— Предложен си за рицарско звание и да оглавиш нова мисия. Нека бъде първият, който ще те поздрави и така нататък.

— Божичко! — прошепна Маунтолив направо сащисан, каза го по-скоро на себе си, отколкото на Създателя. След което добави: — Благодаря ти. — Коленете му внезапно омекнаха. За пръв път му се налагаше да положи усилие, за да си придаде вид на невъзмутим. Наистина беше още твърде млад, нали? Повече от всякога

несвързаното дърдорене на свещеника, който приличаше на риба меч, го изпълни с раздразнение. Стисна зъби. Мислено се чу как повтаря думите: „Да се махна от Русия! Да се махна от Русия!“, с нарастващо удивление. Сърцето му заби лудешки.

Най-накрая службата свърши и сред шепот и кашляне всички се изнизаха от балната зала с мрачни физиономии, после прекосиха лъснатия до блясък под на резиденцията. Той успя да удържи благочестиво-набожната си походка, въпреки че тя не беше никак в такт с препускащите му мисли. Веднъж озовал се в канцеларията, бавно затвори дебело облицованата врата след себе си и почувства как тя всмукна въздуха, докато прилепне плътно. После, като си пое шумно въздух, изтича надолу по трите реда стъпала до малката вратичка, през която се стигаше до Архива. Тук дежурните тъкмо черпеха с чай двамата обути с ботуши куриери, които изтупваха снега от ръкавиците и шубите си. Навсякъде по пода се въргаляха брезентови торби, които чакаха да бъдат напълнени с новата поща, завързани и стегнати. Пресипнали поздравя „добро утро“ го следваха, докато стигне до вратата на шифровъчната стая, където почука рязко и изчака госпожица Стийл да му отвори. Тя се усмихваше мрачно.

— Знам за какво сте дошли — каза му. — Чака ви в таблата — копие за канцеларията. Сложих го при личната ви кореспонденция и дадох един екземпляр на секретаря да го предаде на Негово превъзходителство.

И пак наведе бледото си лице към своите кодове. Ето я, тънка, розова като мембрана хартия с ясно отпечатано съобщение. Маунтолив се отпусна на един стол и бавно го изчете два пъти. Запали цигара. Госпожица Стийл вдигна глава.

— Сър, позволете да ви поздравя.

— Благодаря — отвърна ѝ той разсеяно. Протегна длани към електрическата печка за миг, колкото да стопли пръстите си, докато се беше отнесъл в мисли. Започваше да се чувства свършено различен човек. Усещането го смая.

След малко вече изкачваше стълбите към кабинета си бавно и умислено, все още потънал в новото си сладно мечтание. Завесите бяха разтворени, което означаваше, че секретарката му е пристигнала. Той се загледа за миг в стражите, които крачеха напред-назад пред грейналия от снега вход с порта от ковано желязо, по която бе

полепнал дебел слой лед. Докато стоеше така, с очи зареяни в един въображаем свят, който се простираше далеч от този необятен снежен пейзаж, секретарката му влезе. Усмиваше се победоносно.

— Най-накрая пристигна — каза тя. Маунтолив ѝ се усмихна вяло.

— Да. Чудя се дали Негово превъзходителство ще се опита да ми попречи?

— Разбира се, че не — отвърна тя с категоричен глас. — И защо да го прави?

Маунтолив седна пред познатото му бюро и потърка брадичка.

— Самият той се маха отгук след около три месеца — продължи момичето. Изглежда го с любопитство, почти гневно, защото в мрачното му изражение не долови и следа от задоволство или удовлетворение. Дори щастливата съдба не можеше да разчупи заучената му сдържаност.

— Е — отвърна ѝ той бавно, защото беше все още стъписан от сладния си блян и в плен на мисълта за незаслужен успех. — Ще видим. — Но ето че го обзе друга, още по-главозамайваща мисъл. Отвори широко очи и се загледа през прозореца. Разбира се, сега вече ще има възможност да действа, нали? Най-накрая дългият период на дисциплина, самообезличаване, прекомерна скромност и непрекъснато местене беше приключил. Това направо го стресна, но и развълнува. Чувстваше се, сякаш чак сега неговата истинска личност ще може да намери поле за изява, и все още под въздействието на тази примамлива илюзия, той се изправи, усмихна се на момичето и рече:

— Във всеки случай, трябва да поискам одобрението на Негово превъзходителство, преди да отговоря. Тази сутрин май не е на разположение, заключил се е да не го безпокоят. Но и утре е ден. — Тя взе да се суети край него с вид на разочарована, прибра табличката и извади ключа за личния му сейф.

— Много добре — отвърна механично.

— Нямаме бърза работа — продължи Маунтолив. Имаше усещането, че личният му живот се е прострял пред него и му предстои да се роди наново. — Едва ли екзекватурата ще пристигне скоро. И така нататък. — Но умът му вече препускаше по успоредните релси, които му казваха: „През лятото цялото посолство се премества в

Александрия, в лятната резиденция. Ако можеше пристигането ми да съвпадне със...”

Но ето че наред с това вътрешно ликуване, го прониза и собствената му пресметливост. Маунтолив, като повечето хора, които нямат кого да обграждат с обич и нежност, проявяваше голямо сметкаджийство, щом станеше дума за пари. Колкото и неестествено да беше, той направо изпадна в депресия при мисълта за скъпата задължителна униформа, която изискваше новият му пост. Само преди седмица беше пристигнал каталогът от „Скинърс“, който препоръчваше доста по-скъпи униформи за служителите на Форин Офис.

Стана и влезе в съседната стая, за да се види с личния си секретар. Но вътре нямаше никого. Гореше електрическа печка. Запалена цигара димеше в пепелника до двата звънеца, отбелязани съответно с „Негово пре.“ и „Нейно пре.“. На бележника до тях секретарят беше написал със закръгления си женски почерк: „Да не се буди преди единайсет“. Това очевидно се отнасяше до „Негово пре.“, тъй като що се отнася до „Нейно пре.“, тя едва беше издържала шест месеца в Москва, преди да се оттегли сред удобствата и удоволствията на Ница, където изчакваше съпруга си да се присъедини към нея след пенсионирането си. Маунтолив загаси тлеещата цигара.

Би било безполезно да се обажда на шефа си преди обяд, тъй като сутрините в Москва връхлитаха сър Луис с пристъпи на жлъчна апатия, която често го правеше неподатлив на каквито и да било идеи. И тъй като на практика не можеше с нищо да накърни добрата съдба на Маунтолив, оставаше му единствено да покаже засегнато честолюбие, задето първият личен секретар не се е допитал най-напред до него, каквато е практиката. Както и да е. Маунтолив се оттегли във вече празния си кабинет и потъна в последния екземпляр на вестник „Таймс“, докато изчакваше със зле прикрито нетърпение часовника в канцеларията задъхано да бие дванайсет. След това слезе долу и отново се пъкна в резиденцията през дебело облицованата врата, като бързо крачеше с известно поклащане по лъснатите подове с техните меки архипелази от килими в неутрални цветове. Всичко миришеше на запуснатост и паркетин, завесите — просмукани от дим на пури. Пред всеки прозорец — пелена от завихрени снежинки.

Камериерът Мерит тъкмо тръгваше нагоре по стълбите с поднос, върху който се виждаше шейкър за коктейли, пълен с мартини, и една-единствена чаша. Беше блед едър мъж, който се държеше с внушителната строгост на църковен настоятел, докато изпълняваше задълженията си в резиденцията. Той се закова на място, когато Маунтолив се изравни с него, и му рече с дрезгав глас:

— Сър, той току-що стана и сега се облича за официален обяд.
— Маунтолив му кимна и го отмина, като взимаше стъпалата по две наведнъж. Камериерът се върна да сложи още една чаша върху подноса.

Застанал пред собственото си отражение във високото огледало, сър Луис си свиркаше унило, докато се обличаше сам.

— О, момчето ми — каза механично, щом Маунтолив се появи зад гърба му. — Тъкмо се обличах. Знам, знам. Днес е моят нещастен ден. От канцеларията ми се обадиха в единайсет. Значи успя най-накрая. Поздравления.

Маунтолив се отпусна с облекчение в крайчеца на леглото, като чу с каква лекота беше оповестена новината. Шефът му продължаваше да се бори с вратовръзката и колосаната си яка, когато му каза:

— Предполагам, че ще искаш да се махнеш веднага, така ли е? За нас това е голяма загуба.

— Ще ми е по-удобно — призна си Маунтолив нерешително.

— Жалко. Надявах се, че ще бъдеш тук да ме изпратиш. Но както и да е — и той направи красноречив жест със свободната си ръка, — сам си го постигна. От триъгълната шапка и кортика до двурога и сабята — последна прослава. — Пресегна се, взе си копчетата за ръкавели и продължи умислено: — Разбира се, можеш да останеш още малко, тъй като ще мине време, докато получиш агреман. След което ще трябва да се явиш в Двореца, да целуваш ръце и така нататък. Е?

— Имам доста неизползван отпуск — обади се Маунтолив с едва доловима твърдост в иначе почтителния си тон.

Сър Луис се оттегли в банята и започна да търка изкуственото си чене под крана.

— А следващият списък с наградите? — извика в малкото огледало на стената. — Няма ли да го изчакаш?

— Може би.

Мерит влезе с подноса и старецът се разпореди:

— Остави го някъде. Още една чаша?

— Сложих, сър.

След като камериерът се оттегли и затвори тихо вратата след себе си, Маунтолив стана и наля двете чаши. Сър Луис мърмореше недоволно:

— За мисията ще бъде страшно трудно. Както и да е, Дейвид, обзалагам се, първата ти реакция на новината е била, че сега вече ще имаш възможност да действаш свободно, нали? — Той изкудкудяка като кокошка и се върна пред тоалетката си в по-добро настроение. Подчиненият му се закова, докато наливаше, сепнат от това необикновено прозрение.

— Откъде, за бога, разбрахте? — попита начумерено. Сър Луис пак изпусна самодоволното си кокоше хихикане.

— Така става с всички. С всички. Последната илюзия. И ти трябва да си минеш по пътя като всички нас. Много особен момент. Работиш, блъскаш се като луд, но накрая, ако не внимаваш, се оказва, че си извършил грях срещу Светия Дух.

— Това пък какво означава?

— В дипломацията това означава да се опитваш да прокараш политика, съобразена с мнението на малцинството. Това е слабото място на всички. Виж само колко често се изкушаваме да направим нещо „дясно“ тук. Е, и? Не се получава. Мнението на малцинството е безполезно, ако то самото не е готово да се бори. Това е положението. — Прие чашата със старческите си розови пръсти, като одобрително отбеляза капчиците роса върху ледените чаши. Чукнаха се и се усмигнаха приятелски. През изминалите две години двамата се бяха сблизили.

— Ще ми липсваш. Но, от друга страна, след три месеца излизам от... самият аз излизам от това място. — Изрече думите с неприкрито отношение. — Край на глупостите за обективност. Истърн нека си намери добри докладчици, излезли направо от Лондонския икономически институт, щом толкова иска да го осведомяват обективно. — Напоследък от Форин Офис се бяха оплакали, че нямало баланс в комуникетата от посолството. Това беше вбесило сър Луис. Засягаше се и от най-беглата проява на незначитане или пренебрежение. Като сложи празната си чаша на масата, продължи да говори на себе си в огледалото: — Баланс! Ако Форин Офис изпратят дипломатическа

мисия в Полинезия, ще очакват комюникетата да започват така (за по-голяма убедителност си преправи гласа в лигаво мънкане): „Наистина е вярно, че жителите се изяждат един друг, но въпреки това консумацията на храна на глава от населението е забележително висока.“ — Млъкна изведнъж, седна, за да си завърже обувките, и каза: — О, Дейвид, момчето ми, с кого, по дяволите, ще си говоря, като си отидеш? А? Ще се перчиш в смешната си униформа с пера на шапката, като някоя рядка индийска птица в размножителен период, а аз ще кръстосвам напред-назад до Кремъл, за да се срещам с ония тъпи животни.

Коктейлите бяха доста силни. Минаха на втория и тогава Маунтолив му каза:

— Всъщност, като идвах насам, си помислих дали не мога да купя от вас старата ви униформа, ако, разбира се, не е вече ангажирана. Бих могъл да я преправя да ми е по мярка.

— Униформа ли? — рече сър Луис. — Не бях помислил за това.

— Толкова са скъпи.

— Знам. И стават все по-скъпи. Но ще ти се наложи да изпратиш моята на препаратор за основен ремонт. Освен това никога не са по мярка около врата, нали знаеш. Заради ония шнулове. Май махнах няколко от украсата, за да мога да дишам. Слава Богу, че това тук не е монархия — единственото хубаво нещо. Рединготи и всичко останало, божичко? Ами не знам какво да ти кажа.

Дълго време умуваха по въпроса. Но ето че сър Луис се обади:

— Колко даваш? — И присви очи.

Маунтолив се поколеба миг-два, преди да отговори:

— Трийсет лири — каза го необичайно енергично и решително.

Сър Луис вдигна ръце във въздуха, уж в недоумение.

— Само трийсет? Струвала ми е...

— Знам — отвърна му Маунтолив.

— Трийсет лири — замисли се шефът, беше готов да избухне. — Аз пък мисля, скъпо момче...

— Сабята е леко изкривена — прекъсна го Маунтолив неотстъпчиво.

— Нищо й няма — отговори сър Луис. — Кралят на Сиам я прещипа с вратата на личния си автомобил. Това е престижен белег. — Усмихна се още веднъж и продължи да се облича, като си тананикаше.

Личеше си, че този пазарлък му доставя някакво абсурдно удоволствие. Обърна се рязко.

— Нека са петдесет — отсече. Маунтолив поклати глава умислено.

— Сър, това е твърде много.

— Четирийсет и пет.

Маунтолив се изправи и взе да крачи из стаята, забавляваше го очевидното удоволствие, което изпитваше старецът в този сблъсък на воли.

— Ще ви дам четирийсет — каза най-накрая и седна така, сякаш искаше да сложи точка на сделката. Сър Луис взе яростно да пригладжа прошарената си коса с четките с тежки дръжки от полирана черупка на костенурка.

— Имаш ли нещо за пиене в твоето мазе?

— Всъщност, да, имам.

— Добре тогава. Ще ти дам униформата си за четирийсет, ако към сделката прибавиш една-две каси от... какво имаш? Намира ли ти се добро шампанско?

— Да.

— Отлично. Две... не, три каси от него.

И двамата се изсмяха, а Маунтолив продължи:

— Не е лесно да се пазари човек с вас. — Сър Луис остана доволен от този комплимент. Стиснаха си ръцете и посланикът понечи да си налее още от коктейла, когато неговият подчинен го спря: — Простете, сър, но това е вече трета чаша.

— И какво от това? — изрепчи му се старият дипломат, уж неразбрал намека. — Какво от това? — Много добре знаеше за какво става дума.

Маунтолив прехапа устна.

— Нали специално ме помолихте да ви предупреждавам навреме — каза с упрек в гласа. Сър Луис обаче се направи на още по-учуден.

— Какво лошо има в това да пийнеш нещо за отскок преди обяда, а?

— Ще бъдете в състояние единствено да си тананикате под носа — каза му Маунтолив навъсено.

— О, я стига, момчето ми! — рече сър Луис.

— Точно така ще стане, сър.

През последната година, в навечерието на пенсионирането си, посланикът беше започнал да пие доста, макар че никога не стигаше до крайност. В същия този период най-неочаквано разви нов тик. Стана му навик, когато е под въздействието на повечко коктейли, да си тананика със затворена уста, издавайки ниско, но непрекъснато жужене по време на приеми, с което си беше спечелил доста съмнителна слава. Самият той обаче не си даваше сметка за този навик и отначало с възмущение отричаше да има такова нещо. За най-голямо свое учудване обаче откри, че винаги си тананика с *basso profundo* мелодия от Марша на мъртвите от „Саул“^[20]. Тя съвсем уместно прилягаше на живота му, прекаран в страшно отегчение от самотната компания на служители и колеги, както и на празноглави сановници. В известен смисъл това беше неговият отговор на положението, което сам подсъзнателно определяше като нетърпимо, особено през последните няколко години. Но беше благодарен на Маунтолив, че му обърна внимание и му помогна да преодолее този свой навик. Въпреки това винаги се чувстваше задължен да възрази на забележката на подчинения си.

— Хм! — измънка сър Луис и се нацупи възмутено. — Никога не съм чувал подобна глупост. — Но остави чашата и се върна пред огледалото, за да се увери в безупречността на тоалета си. — Както и да е — отсеке, — време е да тръгвам. — Натисна звънеца и Мерит се появи с една гардения върху подноса. Сър Луис беше педант по отношение на цветята и много държеше да носи любимото си цвете в бутониерата, дори когато е облечен с *tenue de ville*^[21]. Жена му изпращаше цели кутии от Ница и Мерит ги складираше на студено в килера, за да бъдат разпределяни на порции с почти религиозно благоговение.

— Е, Дейвид — каза сър Луис и потупа Маунтолив бащински по ръката. — Задължен съм ти за много неща. Днес никакво хъм-хъм тананикане, дори да е съвсем на място.

Поеха бавно по дългата извита стълба и слязоха в антрето, където шефът си сложи палтото и ръкавиците и се обади да дойде официалната му кола.

— Кога искаш да тръгнеш? — Гласът на стареца потрепери с неприкрито съжаление.

— На първи следващия месец, сър. Така ще имам достатъчно време да приключа с каквото трябва и да се сбогуваме.

— Значи няма да ме изчакаш първо аз да си тръгна, така ли?

— Сър, ако ми наредите, ще остана.

— Знаеш, че няма да го направя — отвърна му сър Луис, като поклати побелялата си глава, въпреки че в миналото беше вършил и по-лоши неща. — Никога.

Още веднъж си стиснаха ръцете сърдечно, а Мерит мина покрай тях, за да отвори тежката външна врата, тъй като слухът му бе доловил приплъзването и лекото стържене на вериги на гуми върху заледената алея. Навън ги посрещна силен порив на вятъра, примесен със сняг, който повдигна килимите от пода, после стихна. Посланикът нахлупи голямата си кожена шапка и пъкна ръце в маншона. После, приведен надве, прекрачи в зимната сивота. Маунтолив въздъхна и чу как часовникът в резиденцията внимателно прочисти прашното си гърло, преди да удари един.

Русия беше вече зад гърба му.

* * *

И Берлин беше покрит със сняг, но тук мрачното сърдито безсилие на руснаците бе заменено със злокачествена еуфория, която звучеше също толкова безнадеждно. Въздухът беше като наелектризиран от песимизъм и несигурност. В сиво-зеленикавата светлина на посолството Маунтолив стоеше, умислено заслушан в последните преценки за новия Атила, както и в ценната сводка за премерените твърдения, които през изминалите месеци изпълваха мраморнобялата хартия на официалните комюникета на отдел „Германия“, както и колоните на отдел „Политически оценки“. Нима не беше вече пределно ясно, че това общонационално упражнение по политически диаволизъм ще завърши, като хвърли цяла Европа в кръвопролития? Положението изглеждаше непреодолимо. Но съществуваше една надежда — че Атила може да се обърне на изток и да остави треперещия от страх Запад да се разкапва на спокойствие. Само да можеше двата черни ангела, надвиснали над европейското

подсъзнание, да се сбият помежду си и да се самоунищожат... Съществуваха сериозна надежда, че такова развитие е възможно.

— Единствената надежда, сър — тихо се обади младият аташе не без известна наслада, толкова приятна е за част от човешкия ум възможността за тотално унищожение, като единствен лек за класическата досада на модерния човек. — Единствената надежда — повтори той. Крайни мнения, помисли си Маунтолив и се намръщи. Бяха го учили да ги избягва. Мисълта, че никога не трябва да се обвързва, се беше превърнала във втора природа за него.

Тази вечер беше поканен на една доста екстравагантна вечеря от младия шарже д'афер, тъй като посланикът отсъстваше по работа. След вечерята го заведоха в нашумялото кабаре „Танцфест“. Лабиринтът от осветени със свещи изби, чиито стени бяха облицовани със синя дамаска, бе изпълнен с огънчетата на стотици цигари, които блещукаха като светулки извън ярко осветения периметър на подиума, където плещест хермафродит с лице на нарвал танцуваше бавно „Макабрен фокстрот“. Облян в перлените капки пот на чернокожите саксофонисти, припевът се извиваше в истерична кода.

*Берлин, танцьорът твой смъртта е
Берлин, с наслада в мръсотията нехаеш!
Поспри! Огледай се! И замисли се малко:
не можеш с танц позора си да заличиш и много
жалко,
бокс, джаз, фокстрот играеш като луд,
но правиш го върху гърне с барут!^[22]*

Песента представляваше възхитителен коментар върху следобедните дебати и под френетичната разпуснатост и страстна разпаленост на мелодията, Маунтолив като че ли долови нагласата на уж отживели цели — може би откъси от Тацит? Или пиршествата на воините на смъртта, поели към замъка Валхала? Неизвестно откъде, но тежката миризма на скотобойна се носеше наоколо въпреки крещящия блясък на лъскави тоалети и знаменца. Потънал в мисли, Маунтолив седеше сред белите спирали на дима от пури и наблюдаваше първичните като перисталтика движения на Черния гъз. Думите

продължиха да се въртят в ума му отново и отново. „Страх срам не измива — каза си той мислено, — нито танц“, като продължи да съзерцава танцуващите, които се пръснаха, а светлините се смениха от зелено в златисто и после във виолетово.

След това внезапно изправи гръб, намести се и възкликна: „Божичко!“ Беше зърнал познато лице в отдалечения ъгъл на избата: това на Несим. Седеше на една маса с възрастни мъже в официални вечерни костюми, които пушеха пури с рязани краища и от време на време кимаха одобрително. Почти не обръщаха внимание на кабарето. Двулитрова бутилка шампанско стърчеше по средата на масата. Бяха на твърде голямо разстояние, за да разчита, че ако махне с ръка, ще го забележат, затова Маунтолив изпрати картичката си и зачака, докато видя как Несим проследи с поглед насочения към него показалец на келнера, преди да се усмихне и да вдигне ръка. И двамата се изправиха, след което Несим се приближи към неговата маса с топлата си стеснителна усмивка, за да му изкаже обичайните възклицания на изненада и задоволство. Каза, че е в Берлин на двудневна командировка.

— Опитваме се да продаваме волфрам — добави тихо. Щял да се връща в Египет рано сутринта на следващия ден. Маунтолив го представи на домакиня си и го склони да седне за малко при тях.

— Толкова рядко се виждаме и ми е много приятно. — Но Несим беше вече чул слуха за предстоящото назначение.

— Знам, че още нямаш потвърждение — рече той, — но все едно, вече се е разчуло. Нужно ли е да ти казвам чрез кого — Пърсуордън, разбира се. Не можеш да си представиш колко се радваме, особено след това дълго отсъствие.

Продължиха да говорят още известно време, Несим отвърщаше усмихнато на въпросите на Маунтолив. В началото само името на Лейла не беше споменато. След малко лицето на Несим доби странно изражение — нещо като целомъдрено лукавство, после се обади колебливо:

— Лейла ще бъде най-щастлива. — После го стрелна с поглед изпод дългите си ресници и рязко отметна глава. Изгаси пурата си и изгледа Маунтолив подозрително. Изправи се и хвърли припрян поглед към компанията си в дъното на заведението. — Трябва да тръгвам.

Двамата си казаха, че евентуално може да се видят в Англия, преди Маунтолив да отлети за новия си пост. Несим обаче се поколеба, не можеше да му обещае, тъй като още не си знаеше ангажиментите. Трябваше да изчака първо да се случи събитието. В този момент обаче домакинът на Маунтолив се върна от тоалетната — факт, който окончателно сложи край на всякакви лични уговорки. Сбогуваха се сърдечно и Несим пое бавно към масата си.

— Твоят приятел с търговия на оръжие ли се занимава? — попита го шарже д'аферът на излизане. Маунтолив поклати глава.

— Не, banker е. Освен ако в производството на оръжие се използва волфрам. Лично аз нямам представа.

— Не че е важно. Най-обикновено любопитство. Хората, с които седеше на една маса, бяха всичките от „Круп“, затова се почудих. Нищо друго.

[20] Оратория от Хендел. — Б.пр. ↑

[21] Всекидневно облекло (фр.). — Б.пр. ↑

[22] Fox Macabre (Totentanz) — известна декадентска песен на композитора Фридрих Холандер, изпълнена за първи път в кабарето на Макс Райнхард в Берлин през 1920 г. — Б.ред. ↑

IV

Той винаги се връщаше в Лондон с трепетното нетърпение на любовник, който дълго е бил разделен от своята любима; с други думи, връщаше се, изпълнен с въпроси. Животът станал ли е по-различен? Променило ли се е нещо? Може би в края на краищата нацията най-сетне се беше събудила за живот? Тънкият мръсен дъждец се сипеше над Трафалгар Скуеър, над покритите със сажди корнизи на Уайтхол, над сливащите се съскащи звуци от автомобилни гуми по макадамовата настилка, над натрапчивия съзаклятнически глас на движението по реката зад воали от мъгла — всички те му вдъхваха едновременно увереност и опасения. Той обичаше Лондон с необяснима любов, особено неговата меланхолия, макар дълбоко в сърцето си да знаеше, че не е в състояние да живее в него постоянно, тъй като професията му го беше превърнала във вечен емигрант. Вървеше под мекия лепкав дъжд към Даунинг Стрийт, сгушен в тежкия си балтон, като от време на време не без известно самодоволство се сравняваше с онзи позьор Великия херцог, който му се усмихваше от афишите, рекламиращи цигари „Дьо Решке“.

Усмихна се мислено, като се сети за някои от язвителните подмятания на Пърсуордън по адрес на родната им столица, и с удоволствие си ги повтори наум, сякаш бяха комплименти. Пърсуордън, който премести ръката на сестра си от единия лакът на другия, за да може да махне в неясен жест към статуята на Нелсън, която приличаше на овъглена, и към прелитащите над нея пълчища от накокошинени от студа гълъби: „О, Маунтолив! Погледни всичко това. Дом на ексцентрици и сексуално осакатени. Лондон! Твоята храна е апетитна, колкото порция барий^[23], твоите притеснителни злорадства, твоите каузи — не загубени, а отдавна обречени.“ Маунтолив му беше възразил през смях. „Няма значение, той си е наш, роден, освен това е по-велик от сбора на собствените си недостатъци.“ Но нашият приятел бе решил, че подобни сантименти не са по вкуса му. Ето че сега се усмихна, като си спомни ехидните му забележки по отношение на

меланхолията, тревожната потиснатост и родното варварство. Но що се отнася до Маунтолив, тя го зареждаше — меланхолията; усещаше нещо като любовта на лисицата към дупката ѝ в земята. Слушаше усмихнат и със спокойно снизхождение, докато приятелят му ораторстваше уж яростно срещу образа на родния му остров: „Ех, Англия! Англия, където членовете на Кралското дружество за защита на животните ядат месо по два пъти на ден, а нудистът се храни с вносни плодове наред с снега. Единствената страна, която се срамува от бедността.“

Биг Бен издрънча и ехото му заглъхна в низходяща тоналност. Лампите бяха започнали да оформят редици от светлини, блеснали като пречупени през призма. Дори и в дъжда пред вратата на номер десет^[24] се виждаха обичайните групи туристи и шляещи се зяпачи. Маунтолив зави рязко встрани и прекрачи сред смълчаните сводове на Форин Офис, където пристигналите му от чужбина крачки го насочиха към стаята с пощенски чували, почти празна в този момент. Там се представи, даде указания къде да препращат писмата му и остави една поръчка за отпечатването на нови и по-лъскави картички.

След което, вече по-мрачен, забави ход, за да е в крак с мудната си мисъл. Изкачи студеното стълбище, от което лъхаше на прах и паяжини, и стигна амбразурите на Голямата зала, пред която патрулираха разсилни в униформа. Беше късно и повечето обитатели на това, което Пърсуордън наричаше „централния гълъбарник“, бяха предали ключовете си с връвчици и надписи и бяха изчезнали. Тук-там в огромната сграда се виждаха малки оазиси светлина зад зарешетени прозорци. Отнякъде се чуваше почукване на порцеланови чаши. Някой се спъна в купчината яркочервени куриерски чанти, натрупани в коридора. Маунтолив въздъхна с удоволствие при вида на познатата му гледка. Нарочно беше избрал вечерните часове за своето първо явяване и няколко срещи, защото трябваше да се види с Кенилуърт, а неговите представи за нещата, откровено казано, не бяха много точни. Но може би щеше да компенсира своята неприязън към него, като го заведе в клуба за по едно питие? Защото, неизвестно кога и къде, бе успял да го превърне в свой враг, но не си спомняше как бе станало това, тъй като двамата никога не бяха имали откровени разногласия. Това обаче си стоеше у него като чвор в дърво.

Двамата бяха завършили и училище, и университет почти по едно и също време, но между тях не съществуваше приятелство. И докато той, Маунтолив, се бе изкачил по стълбицата на йерархията гладко и безпрепятствено, другият непрекъснато се беше препъвал, правил грешки и стъпвал накриво; местеше се от отдел в отдел, все встрани от главната работа, събираше рутинни похвали, но така и не успя да улови попятния вятър. Беше умен и работлив, в това нямаше никакво съмнение. Но защо не успя? Маунтолив си зададе въпроса с раздразнение и негодувание. До късмет ли опират нещата? Както и да е, сега Кенилуърт оглавяваше новия отдел „Личен състав“ — съвършено безобидна работа, но неговият професионален неуспех притесняваше Маунтолив. Защото беше наистина срамота човек с неговите способности да отговаря за една от онези кухи административни структури, които не предлагат никакъв излаз към света на голямата политика. Накратко казано — беше в задънена улица. А ако не се развива в положителна посока, той би могъл много скоро да култивира у себе си онези негативни способности за възпрепятстване и тотална контра на всичко, които често се пораждат от усещането за провал.

Докато разсъждаваше по този начин, Маунтолив бавно се изкачи до третия етаж, за да се представи на Грание, като се придвижваше през виолетовия сумрак към високите кремави врати, зад които заместник-министърът седеше в застинал мехур от зелена светлина и с ножа за хартия дълбаеше завъртулки върху розовата попивателна. Тук поздравленията не бяха лишени от стойност, тъй като винаги биваха подправени с професионална завист. Грание беше интелигентен, с чувство за хумор и добродушен, бе наследил пъргавия ум и енергичната предприемчивост на френската си баба. Не беше трудно да го харесаш. Говореше бързо и самоуверено, като подчертаваше изреченията си с леко побутване на преспапието от слонова кост. Маунтолив с удоволствие се остави да бъде очарован от езика му, английският на доброто възпитание, и изисканите му обноски — онези невидими диакритични знаци, които демонстрираха кастата му.

— Разбирам, че си бил за кратко в легацията в Берлин, нали? Добре. Както и да е, ако си следил докладите с политически оценки, вероятно си разбрал накъде вървят нещата и можеш да си представиш колко сме затруднени с твоето назначение. Нали? — Не обичаше да

използва думата „война“. Звучеше му театрално. — Ако се случи най-лошото, тогава нашите интереси по отношение на Суец минават на заден план, както и на арабските държави въобще. Но тъй като си бил вече там, нямам намерение да те поучавам. Ще очакваме с интерес твоите доклади. Още повече че знаеш арабски.

— О, вече съм го забравил. Напълно е ръждясал.

— Шът! — каза му Гарние. — По-тихо. До голяма степен дължиш назначението си именно на езика. Не можеш ли да го възстановиш на бърза ръка?

— Ако ми позволите да си взема всички неизползвани отпуски.

— Разбира се. Освен това сега, когато комисията вече е взела решение, трябва да получим агреман и така нататък. И, разбира се, като се върне от Вашингтон, министърът ще иска да разговаря с теб. Какво ще кажеш за инвестиция^[25], целуване на ръце и всичко останало? Въпреки че гледаме на всяко подобно назначение като на нещо спешно... какво да ти кажа, и двамата познаваме много добре мандаринското спокойствие в действията на Форин Офис. — Той се усмихна — интелигентно и снизходително, после запали турска цигара. — Не съм съвсем сигурен дали пък това не е добрата философия — и продължи, — най-малкото, като нагласа в политиката. В края на краищата, винаги сме изправени през неизбежното и непоправимото; повече бързина означава само повече бъркотия! Повече паника и по-малко увереност. В дипломацията човек може само да предполага, никога да разполага. Това е работа на Бог, не мислиш ли? — Грание беше един от онези светски католици, които възприемаха Бог като приятен член на мъжкия си клуб, чиито мотиви не подлежат на съмнение. Въздъхна и се умълча за миг, преди да добави: — Не, нека да подредим шахматната ти дъска, както трябва. Не всеки смята Египет за голям кокал. Толкоз по-добре за теб.

Маунтолив мислено разтвори пред себе си картата на Египет с централния ѝ зелен гръбнак, обграден от пустини, пращните аномалии на народи и техните вярвания; после я видя как избледнява в три посоки и се превръща в редуващи се пустини и пасища; на север от Суец като цезарово сечение, чрез което Изтокът е бил преждевременно откъснат; и после отново криволичещият масив планини от мъртъв гранит, овощни градини и равнини, които географски са били разхвърляни напосоки върху картата, граници, отбелязани с пунктир...

Метафората с шахматната дъска беше уместна. Кайро се намираше в центъра на тази подобна на паяжина мрежа. Той въздъхна и си тръгна, като промени изражението на лицето си в унисон с вечно нещастния Кенилуърт.

Докато вървеше замислено обратно към униформените разсилни на първия етаж, с ужас забеляза, че вече е закъснял с десет минути за втората си среща, и мислено се помоли това да не бъде изтълкувано като умишлено пренебрежение.

— Сър, господин Кенилуърт се обажда на два пъти. Казах му къде се намирате.

Маунтолив си отдъхна облекчено, вече поуспокоен, и отново пое към стълбището, но този път сви вдясно и мина по няколко студени безлични коридора, за да стигне там, където Кенилуърт го очакваше, като почукваше пенснето без рамка с големия си заоблен палец. Поздравиха се с гротескни излияния, които добре прикриваха взаимната им неприязън.

— Скъпи ми, Дейвид! — Дали пък, почуди се Маунтолив, това не беше просто физическа антипатия? Кенилуърт представляваше огромен като свиня човек, над сто килограма, сноб на тема храна и култура. Косата му се беше прошарила преждевременно. Дебелите му пръсти с добре поддържан маникюр стискаха писалка с такъв финес, сякаш се канеше да започне изящна бродерия или дантела на една кука. — Скъпи ми, Дейвид! — Прегърнаха се сърдечно. Като се изправи, всички тлъстини по огромното туловище на Кенилуърт увиснаха надолу. Месата му представляваха плетеница от натезала плът.

— Скъпи ми, Кени — каза Маунтолив, изпълнен с неясни опасения и отвращение от себе си.

— Каква прекрасна новина. Лаская се от мисълта — и Кенилуърт го погледна дяволито, — че и аз имам принос, макар малък и незначителен, в това дело. Твоят арабски натеза най-много пред началството, но не друг, а аз се сетих за него! Добра памет, от работата с писмени документи е. — Изсмя се сконфузено, седна и покани Маунтолив да се настани. Започнаха най-общ разговор, но след малко Кенилуърт сплете пръсти в жест, който приличаше на нацупване, и рече: — Но да се върнем на темата, скъпо момче. Събрал съм ти всички материали, за да се подготвиш. Всичко е подредено. Мисията е

в добро състояние и порядък, сам ще можеш да се увериш в това. Имам пълно доверие на началника на кабинета ти, Еърл. Разбира се, твоите лични препоръки ще бъдат взети предвид. Прегледай състава и ако нещо ти хрумне, ще ме уведомиш. Освен това си помисли и за адютант. Не знам какво ти е мнението за „личен помощник“, но винаги можеш да задигнеш някого от отдела с машинописците. Но като ерген, ще имаш нужда от някого по време на обществените прояви, нали така? Не смятам, че третата ти секретарка става за целта.

— Виж, това ще го решавам на място.

— Разбира се, разбира се. Искях само да се уверя, че доколкото е възможно, всичко ще бъде, както трябва.

— Благодаря ти.

— Има само една промяна, която бих искал да направя. А именно Пърсуордън като първи съветник по политическите въпроси.

— Пърсуордън ли? — Маунтолив се сепна.

— Премествам го. Изкара си е задължителния срок, а и не се чувства добре на сегашното си място. Според мен има нужда от промяна.

— Той ли го е казал?

— Не точно с тези думи.

Сърцето на Маунтолив се сви. Извади цигарето си, което използваше само в моменти на смущение и обърканост, взе една цигара от кутията на бюрото, сложи я в цигарето и се облегна назад в тежкото старомодно кресло.

— Има ли и други причини? — попита тихо. — Защото лично аз бих желал да го задържа, поне известно време.

Кенилуърт присви очи. Дебелият му врат пламна като натъртен, кипналото му раздражение вече пълзеше към лицето му.

— Честно казано, да, има — отсече той.

— Каж ми ги.

— В папката със сведения, която съм ти събрал, ще намериш дълга сводка за него, направена от Еърл. Не смятам, че е съвсем точна. Но нали знаеш, че чиновниците по договор не са толкова надеждни, както тези от кариерата. Тя представлява някакво обобщение, знам го. Не бих казал, че нашият приятел изневерява на делото, изобщо не е това. Но твърдя, че е своеволен и opak. Е, каквото било, било! Той е писател, нали така? — Кенилуърт пусна една мазна усмивка, без да си

дава сметка, че именно тя издаде презрението му. — Имал е безброй сблъсъци с Еръл. Виж какво, при постепенното разпадане на Върховната комисия след подписването на договора зейна огромна пропаст, огромна празнина. Всички агенции, които изникнаха след 1918 година и които работеха за Комисията, сега, когато „родителското тяло“, така да се каже, отстъпва мястото си на посолството, се почувстваха изоставени. От теб се очаква да вземеш някои сериозни и много трудни решения. Цари пълен безпорядък. През последната година и половина положението остана висящо, което не може да се каже за откритата вражда между едно посолство без шеф и всички онези осиротели структури, които се борят за оцеляване. Разбираш ли за какво ти говоря? Виж, Пърсуордън може да е блестящ ум, но е успял да ядоса много хора, и не само в легацията; хора като Маскелин, например, който вече пет години оглавява разузнавателната служба към Военното министерство. Хванали са се гуша за гуша.

— Но какво общо имаме ние с разузнаването на Военното?

— Точно така, нищо. Но политическият отдел на Върховния комисар разчита изцяло на разузнавателните сводки от хората на Маскелин. „Информационни сводки“ е основната агенция, която охранява Централния архив за Близкия изток и това е положението.

— Къде е ябълката на раздора?

— Пърсуордън, като политически съветник, смята, че посолството всъщност наследява от Комисията отдела на Маскелин, но той отказва да погледне на нещата по този начин. Държи да има равнопоставеност или дори пълна свобода за себе си. В края на краищата става въпрос за военни въпроси.

— Тогава засега нека нещата отидат към военното аташе.

— Добре, ама Маскелин не желае да стане част от посолството, тъй като неговото старшинство е по-голямо от това на назначения аташе.

— Какви са тези глупости? Какъв е неговият чин?

— Бригаден генерал. Разбираш ли, след края на шоуто от осемнайсата Кайро държи старшия пост, който оглавява разузнавателната мрежа, и всички комюникета минават през Маскелин. Докато сега Пърсуордън се опитва да присвои работата му и да го застави да мине на подчинение към посолството. И, разбира се, битката е грандиозна. Бедният Еръл, който, признавам, е доста

неуверен в някои отношения, само приплясква между двамата като отвързано платно. Затова си мисля, че ти би могъл да се справиш по-лесно, ако се отървеш от Пърсуордън.

— Или от Маскелин.

— Божичко, ама той е кадър на Военното министерство. Няма да успееш. Във всеки случай, той очаква пристигането ти с нетърпение, защото възнамерява да те използва като арбитър. Сигурен е, че ще потвърдиш пълната му автономност.

— Не бих могъл да толерирам автономна агенция на Военното министерство на територията, на която съм акредитиран, нали така?

— Съгласен съм. Съгласен съм, скъпи приятелю.

— Какво казват от Военното?

— Нали ги знаеш военните! Ще застанат зад всяко решение, което вземеш. Ще им се наложи. Но те са се окопали от години там. Разполагат с голям персонал и собствен преподавател в Александрия. Мисля, че ще настояват да останат.

— Не и независимо от нас. Как бих могъл да го допусна?

— Точно така. Това е и мнението, което Пърсуордън поддържа. Добре, но все някой трябва да действа в интерес на справедливостта. Не може да се продължава с тази политика на дребни дрязги.

— Какви дрязги?

— Ами Маскелин задържа комюникета. Предава ги на Политическия отдел само когато вече няма накъде. След което Пърсуордън започва да критикува тяхната достоверност и да поставя под въпрос смисъла от съществуването на „Информационни сводки“. Същинска престрелка. Сериозно ти говоря. По-добре се отърви от човека. Освен това, нали знаеш... той е нещо като... дружи със странни типове. Еърл се тревожи за неговата безопасност. И пак ти казвам, никой няма нищо против Пърсуордън. Става въпрос единствено за това, че той е, ами... малко вулгарен, не си ли съгласен? Всъщност не знам как точно да го нарека. Може би съм под впечатлението от докладите на Еърл.

Маунтолив въздъхна.

— Предполагам, че това се дължи на разликата между Итън и Уърдинг^[26], нали? — Изгледаха се взаимно. Никой от двамата не прие репликата откъм забавната ѝ страна. Кенилуърт сви рамене, очевидно засегнат.

— Скъпи приятелю — каза той, — ако възнамеряваш да поставиш въпроса пред началството, това си е твоя работа. Тогава по всяка вероятност ще си издействаш отхвърлянето на моите предложения. Но моето становище е вече документирано. Ще прощаваш, но държа то да остане непроменено, като коментар върху докладите на Еръл. В края на краищата той е човекът, който се е нагърбил с цялата работа там.

— Знам.

— Не е честно спрямо него.

Леко обезпокоен, Маунтолив отново си даде сметка за онези намеци относно властта, която беше вече в ръцете му — властта да взима решения при фактори от такова значение, които до този момент са били оставяни на волята на съдбата, на външни внушения или на случайни посредници; фактори, които не заслужаваха цялата тази неприязън и мнителност, които предумишленото решение за оповестяването им би породило. Но щом твърдеше, че светът на действието е неговото истинско призвание, тогава трябваше да започне отнякъде. Шефът на всяко посолство е в правото си да дава предложения и да държи на хора по свое усмотрение. Защо е нужно Пърсуордън да минава през всички тези, макар и дребни административни несполуки и да понася неудобствата на едно ново назначение на място, което може да не е по вкуса му?

— Боя се, че ако продължим да си играем с него, Форин Офис ще го загуби като кадър — каза той неубедително, след което, сякаш да тушира това толкова завоалирано предложение, додаде рязко: — Във всеки случай, предлагам да го задържим за известно време.

В усмивката, която се появи върху лицето на Кенилуърт, очите не взеха никакво участие. Маунтолив усети как тишината се сгъстява и затваря около тях, както хлопва врата на подземие. Нищо не можеше да се направи по въпроса. Той се изправи с пресилена категоричност, смачка фасата от цигарата си в грозния пепелник и рече:

— Във всеки случай, това е моето мнение, а аз бих могъл винаги да му кажа да си събира багажа, ако се окаже, че не ми върши работа.

Кенилуърт преглътна тихо, като жаба под камък, безизразните му очи бяха фиксирани в неутралния цвят на тапета. Приглушеният шепот на лондонския трафик сякаш нахлу и се изпречи помежду им.

— Трябва да тръгвам — каза Маунтолив, като вече усещаше как се ядосва на себе си. — Взимам всички тези папки и утре вечер заминавам с тях в провинцията. Днес и утре през деня ще приключа със задължителните срещи и тогава... ме чака отпуск, надявам се. Довиждане, Кени.

— Довиждане. — Но Кенилуърт не се помръдна от бюрото си. Само кимна усмихнато към вратата, която Маунтолив затвори след себе си; после въздъхна и пак погледна чисто изписания на машина доклад на Еъръл, който фигурираше в сивата папка с надпис: „На вниманието на новоназначения посланик.“ Изчете няколко реда, след това вдигна уморен поглед към тъмния прозорец пред себе си, прекоси стаята, дръпна завесите и вдигна слушалката.

— Свържете ме с Архива.

За момента би било по-умно да не държи на своето.

Това незначително охладняване в отношенията им обаче накара Маунтолив да се откаже от намерението си да заведе Кенилуърт в своя клуб. Прие решението си с облекчение. Вместо това се обади на Лиза Пърсуордън и я изведе на вечеря.

До Дюфорт Мелоус беше само два часа път, но щом излязоха от Лондон, стана ясно, че цялата страна е потънала под дебела снежна покривка. Трябваше да карат бавно, почти пълзешком, което достави голямо удоволствие на Маунтолив, но вбеси шофьора на служебната кола.

— Сър, с тая скорост ще пристигнем по Коледа, ако изобщо пристигнем — подхвърли той.

Села като от Ледниковата епоха — хамбари със сламени покриви и малки къщи с очертания, изваяни в брашнената белота на снега — блещукаха като от подноса на майстор сладкар; неравни бели ливади, изрисувани като с клиновидно писмо от ситните следи на птици и ловджийски кучета; локвите, оставени от копитата на добитък. Прозорците на колата се заскрежиха плътно и станаха непрогледни. Не разполагаха нито с вериги, нито с отопление в колата. На три мили преди селото попаднаха на закъсал камион с неколцина селяни и един мъж от пътна помощ, който се мотаеше безпомощно. Всички зъзнаха и духаха в шепи да сгреят премръзналите си пръсти. Виждаха се и паднали телеграфни стълбове, както и една мъртва птица, която лежеше върху стъкления сивкав лед на езерото Нютън — ястреб. Беше

ясно, че няма да се доберат до Парсънс Ридж, затова Маунтолив се смили над шофьора и му каза бързо да го върне обратно на главния път и да го остави при пешеходния мост.

— Живея точно зад този хълм — каза му. — Ще го мина пеш за има-няма двайсет и пет минути.

Мъжът се зарадва, че ще се върне, и не пожела да вземе бакшиша, който Маунтолив му предложи. После зави бавно и обърна колата на север, докато пътникът му прекрачи в ярката белота, а сгъстеният му дъх се издигаше пред него като стълб.

Маунтолив тръгна по познатата пътека през полето, която вървеше все по-стръмно нагоре към невидимото небе, описвайки (трябваше да разчита по-скоро на паметта си, отколкото на зрението) нещо така съвършено в своята простота, колкото и първата равнина на Кавендиш^[27]. Ритуален пейзаж, който изглеждаше още помистериозно поради светлината на невидимото слънце. Сякаш се движеше някъде там зад непроницаемата пелена на ниско пълзящите мъгли пред него, които ту се отдалечаваха, ту настъпваха по-сгъстени. Всичко наоколо му навяваше спомени — но поради липсата на видимост трябваше да си представи двете малки села отатък билото, буковите горички и руините на стария нормандски замък. С всяка стъпка над обувките му се посипваха капчици от буйната висока трева, която, вървейки, посичаше като с коса, докато най-накрая маншетите на панталоните му прогизнаха, а глезените му замръзнаха.

И ето че от заобикалящата го непрогледност изникнаха призрачни дъбове, последва пращане и пукане — сякаш тракаха зъби от студ, а от по-високите им клони топящият се сняг капеше по килим от мъртви листа.

Щом преваля билото, ширналото се пространство се сви. Зайци взеха да притичват отвсякъде. Високите треви стърчаха замръзнали като остри шипове. От време на време се прокрадваха зари от бледото слънце, а премреженият му блясък сияеше през мъглата като газово чорапче на лампа, което свети ярко, но не топли. Чу шума на собствените си стъпки върху макадамовата настилка на второкласния път и ускори ход към високата порта на къщата. Дъбовете наоколо бяха обкичени с диаманти, а докато минаваше отдолу, два дебели гълъба излетяха от тях и с отчетливо приплясване на крилете — сякаш хиляди книги прелистиха страници — изчезнаха в небето. Маунтолив се

сепна, после се развесели. Ето я и ливадката до къщата, която имаше формата на заек. Ледени висулки току потракваха в клоните с кръшен звън — хиляди счупени винени чаши. Опипа джобовете си за секретния ключ, намери го и се усмихна, завъртя го в бравата и ето че влезе в незабравения уют, който ухаеше на кайсии и стари книги, на политура и цветя; всички спомени, които безпогрешно го отвеждаха назад към Орача Пиърс^[28], понито, въдичарския прът и албума с марки. Застана в преддверието и тихо извика името ѝ.

Майка му седеше пред откритата камина, точно както я беше оставил — с усмивка на лицето и отворена книга в скута. Помежду им съществуваха негласно споразумение да не обръщат внимание на неговите присъствия и отсъствия и да се държат така, сякаш само за малко е излязъл от тази стая на приятелски разговори, където тя прекарваше живота си в четене, рисуване или плетене пред голямата камина. И сега се усмихваше със същата усмивка — предназначена да спои времето и пространството, да закали самотата, която я измъчваше, докато него го няма. Маунтолив сложи тежката си чанта на пода и с малко нелеп, но неволен жест пристъпи към нея:

— О, божичко — рече, — по лицето ти познавам, че вече си научила. Толкова се надявах да мога да те изненадам с новината!

И двамата бяха малко разочаровани от този факт, тя го целуна и каза:

— Миналата седмица семейство Грание се отбиха на чай. О, Дейвид, толкова съжалявам. Ще ми се наистина да ме беше изненадал. Но аз никак не умея да се преструвам.

Маунтолив се почувства някак абсурдно, още малко и очите му да се насълзят от раздразнение, защото предварително си бе представял мислено цялата сценка, беше си измислял въпроси и отговори. Все едно да провалиш пиеса, в която някой е вложил много труд и въображение.

— По дяволите — каза той, — колко несъобразително от тяхна страна!

— Искаха да ме зарадват и, разбира се, успяха. Представяш си колко много, нали?

А когато топлината на камината го обви в обятията си, той отново престъпи прага на сегашното — леко и безпроблемно — и се озова в потока на спомените, които къщата извикваше у него, и които

водеха назад към единайсетия му рожден ден и тогавашното му усещане за благоденствие, изобилие и пълнота.

— Баща ти ще се гордее с теб — каза тя след малко с друг глас, по-рязък, тъй като преливаше от неосъществена ревност — приливите и отливите на страст, която отдавна вече се беше превърнала в неохотно мълчаливо съгласие. — Сложила съм всичките писма до теб в неговия кабинет.

„Неговият“ кабинет — кабинетът, който баща му никога не беше виждал, не беше използвал. Измяната на баща му винаги стоеше между тях, като най-здравата им спойка — рядко обсъждана, но неотстъпно присъстваща. Невидимото бреме на неговото лично съществуване, отделно от тях двамата, в друг един край на света: дали щастлив или нещастен, кой можеше да каже? „За онези от нас, които обитават крайните предели на света, непризовани от никой Бог, единствената истина е, че работата сама по себе си е Любов.“ Странна, дори поразителна фраза за стареца; беше я вмъкнал в един свой научен предговор към ръкопис на пали^[29]. Маунтолив взе зеления том и го повъртя в ръцете си, докато мислено търсеше смисъла на думите, съпоставяйки го със спомените си за своя баща — слаба мургава фигура с крехки кости като на прегладняла морска птица, с онзи нелепо изглеждащ тропически шлем на главата. Сега очевидно носеше одеждите на индийски факир! Да се смее ли човек? Не беше виждал баща си, откакто си бе тръгнал от Индия в деня на своя единайсети рожден ден. Той беше нещо като човек, осъден *in absentia*^[30] за престъпление... което не може да бъде формулирано. Приятелско оттегляне в света на източните изследвания, към които имаше слабост от много години. Доста объркващо положение.

Маунтолив-старши принадлежеше към една изчезнала Индия, към онова общество от владетели, чиято преданост към задълженията им ги превръщаха в каста, но каста, много по-горда от това, че е заложник на изучаването на будизма, отколкото че може да присъства в списъка на отличените с почести. Подобно безкористно посвещаване обикновено приключва със страстно отъждествяване с предмета на изследванията — просналия се нашироко подконтинент с неговите касти и вярвания, с неговите паметници, религии и руини. В началото старият Маунтолив беше само съдия на служба в армията, но след известен брой години се бе проявил с индийските си проучвания, както

и като редактор и тълкувател на редки и пренебрегвани дотогава текстове. Младият Маунтолив и майка му си стояха добре устроени в Англия с уговорката, че той ще се присъедини към тях след пенсионирането си. Именно затова тази приятна къща беше обзаведена с трофеите, книгите и снимките на дългата му професионална кариера. И ако сега приличаше повече на музей, причината бе, че я беше напуснал истинският ѝ автор, решен да остане в Индия, за да довърши научната си работа, която (и двамата бяха наясно) щеше да продължи до края на живота му. Нещо необикновено сред служещите във вече несъществуващата и разпусната армия. Но всичко това се случи постепенно. Маунтолив-старши го беше обмислял дълго през годините, докато стигне до това решение, така че писмото, с което го обяви окончателно, имаше вид на отдавна планиран документ. То всъщност се оказа последното писмо, получено от тях. От време на време обаче някой случаен пътешественик, отбил се при него в будисткия ашрам недалеч от Мадрас, където се беше оттеглил, им носеше най-сърдечни поздравии. А, разбира се, неговите книги също така пристигаха редовно една подир друга, бляскави и богато илюстрирани; задължително с марката на някое университетско издателство. В известен смисъл те бяха неговото извинение и оправдание.

Майката на Маунтолив беше уважила решението му, сега почти не говореше за това. Само от време на време невидимият автор на техните два живота тук, на този снежен остров, се появяваше в някое позоваване от рода на „неговия“ кабинет или пък в друга подобна реплика, която, непоследвана от коментар, избледняваше обратно в мистерията (за тях) на един живот, подбуден от неизвестна и неразгадана причина. Маунтолив никога не успяваше да проникне под маската от гордост на собствената си майка, за да прецени доколко това дезертърство я беше огорчило. Между двамата съществуваше общо споразумение и нежелание да говорят по въпроса, защото всеки от тях тайничко смяташе, че другият се чувства наранен.

Преди да се преоблече за вечеря, Маунтолив влезе кабинета, облицован от всички страни с лавици книги, в който също така се пазеха и оръжията. Настани се на писалището на баща си, което винаги използваше, когато си беше у дома. Заключение най-внимателно всичките си архивни папки и сортира пощата. Сред писмата и

пощенските картички имаше и един много дебел плик с марка от Кипър, адресиран до него с безпогрешния почерк на Пърсуордън. Отначало си помисли, че е някакъв ръкопис, и побърза, доста озадачен, да счупи печата с пръст. „Скъпи Дейвид — прочете, — сигурно ще се учудиш при вида на толкова дълго писмо. Но новината за твоето назначение стигна до мен твърде късно, и то под формата на слух, а има много неща, които трябва да знаеш за положението тук и които не бих могъл да кажа, обръщайки се официално към новоназначения посланик (поверително и подпечатано), хъм!“

„Ще имам достатъчно време — помисли си Маунтолив с въздишка — да изчета тези всевъзможни комюникета“ — и отново отключи писалището, за да сложи писмото при другите материали.

Остана известно време така — притихнал и успокоен от асоциациите, които антикварните вещи в стаята събуждаха у него. Рисунки мандала от някакво светилище в Бирма, хоругви от Лепча, поставените в рамка илюстрации за първото издание на „Книга за джунглата“, кутия с големи нощни пеперуди, оброчни предмети, открити в изоставен храм. Редките книги и памфлети — ранният Киплинг, издаден от „Такър и Спинк“ в Калкута, както и печатните свезки на Едуардс Томпсън, Йънгхъзбанд, Малоус, Дарби... Един ден някой музей би ги приел с радост, но веднъж белязани с шифър и сигнатура, те ще се върнат обратно в анонимността.

Взе в ръце старото тибетско молитвено колело, което лежеше върху писалището, завъртя го един-два пъти, чу приглушеното скрибуцане на въртящия се барабан, все още натъпкан с пожълтелите листчета хартия, върху които много отдавна пламенните пера на благоговеещи монаси са изписали класическия молитвен призив Ом мани падме хум. Това беше един по случайност взет подарък. Дълго време беше вадил душата на баща си да му купи самолетче от целулоид и точно преди да потегли корабът им, двамата пребродиха целия базар за подаръка, но напразно. После баща му ненадейно се спря пред сергията на един амбулантен търговец и му купи въпросното колело за няколко рупии; тикна го насила в ръцете му вместо самолетчето. Закъсняваха. Трябваше да тичат. Затова се сбогуваха на бърза ръка.

И след това какво? Светлокафявото тинесто устие под бакъреното слънце, дъгоцветното блещукане на горещината, в което

лицата се размиват, пушекът от горските пожари, човешките трупове, които се носят по устието посинели и подпухнали... Дотук стигаха спомените му. Остави тежкото колело и въздъхна. Вятърът раздрънча стъклата на прозорците и снежинките се завъртяха вихрено пред тях, сякаш да му напомнят къде се намира. Извади купчината учебници по арабски и големия речник. Тези книги не трябваше да мърдат от леглото му през следващите няколко месеца.

Същата нощ отново го обзе необяснимото страдание, с което винаги отбелязваше завръщането си у дома — неопишуема болка в ушите, която много скоро го превърна в трепереща, превиваща се сянка на самия себе си. Беше същинска мистерия, тъй като досега никой доктор не беше успял да облекчи, нито дори да диагностицира този пристъп на *petit mal*^[31]. Спохождаше го единствено когато се връщаше вкъщи. Както винаги, майка му дочу стенанията и вече знаеше от опит какво означаваха те; изникна от мрака, застана до леглото му, за да уталожить болката с помощта на стария семеен лек, който той помнеше още от дете. Държеше го в шкафчето до леглото си, за да ѝ е винаги подръка. Най-обикновено олио, което затопляше в чаена лъжичка на пламъка на свещ. И той веднага усещаше как топлината прониква и облекчава мозъка му, докато гласът на майка му в тъмнината го утешаваше с обещанието, че болката скоро ще премине. И наистина след малко, докато придошлата болка се оттегляше, изхвърлена на брега на съня, така да се каже, той започна да се унася от успокоителните си спомени за болести в детството, когато майка му не се отделяше от него, сякаш двамата се разболяваха заедно по силата на съчувствието. Наистина ли беше така, наистина ли можеха да лежат в съседни стаи и да си разговарят, да си четат, да споделят удоволствието от общото си възстановяване? Не можеше да каже.

Заспа. Мина цяла седмица, преди да отвори официалните документи и да прочете писмото от Пърсуордън.

[23] Тук може би е уместно да се напомни, че съединенията на химическия елемент барий са отровни. Прилагат се при производството на бои, стъкло и в пиротехниката. — Б.пр. ↑

[24] Става дума за Даунинг Стрийт № 10, тоест лондонската резиденция на английския министър-председател. — Б.пр. ↑

[25] Юридически акт по въвеждането в длъжност и даването на власт, пост, пълномощия, както и церемонията, която го съпровожда. — Б.пр. ↑

[26] Става дума за разликата между един от най-старите и престижни английски мъжки колежи на привилегированата класа (Итън) и друг — почти неизвестен. — Б.пр. ↑

[27] Хенри Кавендиш (1731–1810) — английски учен, работил в областта на физиката и химията, член на Лондонското кралско научно общество. — Б.пр. ↑

[28] Средновековна нравоучителна поема от Уилям Ланглад (ок. 1330–1386). — Б.пр. ↑

[29] Свещен език на южните будисти — един от най-старите диалекти на Индия, който произлиза от санскрит, употребяван и днес от свещенослужителите на остров Цейлон; език на свещените будистки книги. — Б.пр. ↑

[30] В отсъствието на (лат.) — Б.пр. ↑

[31] Неразположение (фр.) — Б.пр. ↑

V

Скъпи ми Дейвид,

Сигурно ще се учудиш при вида на толкова дълго писмо. Но новината за твоето назначение стигна до мен твърде късно, и то под формата на слух, а има много неща, които трябва да знаеш за положението тук и които не бих могъл да кажа, обръщайки се официално към новоназначения посланик (поверително и подпечатано), хъм!

Уф! Каква досада! Мразя да пиша писма, както добре знаеш. И въпреки това... По всяка вероятност самият аз няма да съм тук, когато пристигнеш, тъй като вече съм предприел стъпки да бъда преместен. След дълга серия умишлени безобразия най-накрая успях да убедя клетия Еръл, че не съм подходящ за легацията, която красях с присъствието си през изминалите месеци. Месеци! Сякаш беше цял живот! А самият Еръл е толкова добър, толкова честен, толкова достоен; странно, прилично на козел същество, което въпреки това прави впечатление на голям задник! Той вече е подал оплакване срещу мен с голямо неудоволствие. Моля те, не прави опит да анулираш прехвърлянето ми, което ще последва, тъй като то съответства на личното ми желание. Умолявам те.

Факторът, който натежа, беше моето самоволно отлъчване от поста за пет седмици, което причини голямо недоволство и най-накрая накара Еръл да вземе окончателното си решение. Всичко ще ти обясня. Чудя се дали си спомняш онзи дебел млад френски дипломат от Рю дю Бак? Един път Несим ни заведе при него да пийнем? Казва се Помбал. Е, аз отседнах при него — той също е на дипломатическа служба тук. Страшно е весело *chez lui*^[32]. Като свърши лятото, обезглавеното посолство, заедно с

Двора, се оттегли да зимува в Кайро, но този път без Искрено твой. Излязох в нелегалност. Сега се надигаме в единайсет, изгонваме момичетата и след една гореща вана играем табла до обяд; после по един арак в кафене „Ал Актар“ в компанията на Балтазар и Амарил (които ти изпращат най-сърдечни поздравии) и обяд в Юниън Бар. След това най-често се отбиваме при Клия да видим какво рисува или пък отиваме на кино. Помбал върши всичко това законно, тъй като е в отпуск. Аз обаче съм *en retraite*^[33]. От време на време вбесеният Еръл се обажда по междуградската линия, иска да ме спипа, ала аз му отговарям с глас на *poule*^[34] от Миди. Това му къса нервите, защото се досеща, че съм аз, но не е съвсем сигурен. (Проблемът на колежанските възпитаници е, че никога не рискуват да нагрубят някого.) Иначе водим прекрасни, повече от прекрасни разговори. Вчера му казах, че аз, Пърсуордън, се лекувам от възпаление на лимфните жлези при професор Помбал, но вече състоянието ми е такова, че съм въвн от опасност. Клетият Еръл! Един ден ще му се извиня за всичките неприятности, които съм му причинил. Но не и сега. Не и преди да се осъществи моето преместване в Сиам или Сантос.

Знам, че поведението ми е отвратително, но... досадата тук с всички тия непораснали хора! Семейство Еръл са британци до мозъка на костите. Те са, например, и двамата икономисти. Защо и двамата, питам се? Единият от тях сигурно се чувства перманентно излишен. Сигурно се любяат само до втората точка на десетичната дроб. А децата им имат вид на най-обикновена проста дроб.

Така. Единствените свестни хора са семейство Донкин; той е умен, решителен и жизнерадостен, тя — доста елементарна, прилича на лекомислена жена с твърде много руж по лицето. Но... бедното създание, тя винаги преиграва в реакциите си към своя мил, безценен съпруг, който си е пуснал брада и е приел исляма! Седи отгоре на бюрото му с агресивна начумерена физиономия, поклаща кръстосан крак и пуши като комин. Устните ѝ са силно

начервени. Не прилича на дама и може би затова се чувства несигурна? Съпругът ѝ е умно момче, но прекалено сериозно. Не смея да го попитам дали не възнамерява да се възползва от правото си на повече от една жена.

Но нека ти кажа по моя си малко измъчен начин какво се крие зад цялата тази велика глупост. Бях изпратен тук, както добре знаеш, по силата на договор и изпълнявах възложените ми задачи добросъвестно, за което свидетелства и гигантската папка с листове (изписани с букви, запазена марка за надгробни плочи), озаглавена „Инструменти за сключване на културна спогодба между правителствата на Негово британско величество и т.н.“ Страшно тъпи инструменти, ако питаш мен, защото какво общо може да има между една християнска култура и една мюсюлманска или марксистка? Основните предпоставки в тях са безнадеждно противоположни. Няма значение! Беше ми наредено да го направя и аз го направих. Но колкото и да ми харесва това, с което тук боравят, не разбирам смисъла на една образователна система, основана на сметалото и на теология, която е останала назад във времето, някъде при свети Августин и Тома Аквински. Лично аз съм на мнение, че нещата са вече оплескани, и не страдам от никакво *parti-pris*^[35] по въпроса. И така нататък. Наистина не разбирам какво може да предложи Д. Х. Лорънс на един паша със седемнайсет жени, макар и да знам коя от тях е най-щастливата... Както и да е, свърших си работата, искам да кажа, Спогодбата.

След като това приключи, веднага ме повишиха в политически ранг и това ми даде възможност да прегледам архивите и да преценя блискоизточния комплекс в неговата цялост като политическа авантюра. Е, нека ти кажа, че след доста задълбочено проучване на нещата стигнах, макар и неохотно, до заключението, че при него няма нито цялост, нито политика — във всеки случай не и политика, която да е в състояние да устои на натрупващите се напрежения.

В тези прогнили държави, с присъщата им изостаналост и продажност, политиката трябва да се

обмисля много сериозно. Те не могат да бъдат разглеждани под общ знаменател, като се поощряват само най-слабите и подкупни страни у тях — точно това, което май правим. Този подход ще ни осигури още петдесет години мир и ще забави появата на радикални елементи сред електората у дома: ако това е целта, поддържането на така нареченото статукво е възможно. Но като се има предвид преобладаващата тенденция, възможно ли е Англия да е толкова късогледа? Може би. Не знам. Като човек артист, не е моя работа да разбирам от тези неща, но като политическо лице, съм изпълнен с опасения. Да насърчаваш арабското единство, докато в същото време губиш способността да използваш чашата с отрова (разбирай анонимни клевети и подстрекателства) — това ми се струва доста несигурно нещо: това не е политика, а лудост. И когато към всички останали тенденции, работещи срещу нас, се прибави арабското единство, това ми прилича на очарователна глупост, която ме смайва. Още ли сме под влиянието на съзливите внушения на „Хиляда и една нощ“, натрапвани ни от три поколения сексуално неориентирани викторианци, чието подсъзнание реагира радушно на идеята за повече от една законна съпруга? Или пък сме под влиянието на романтичната бедуинска страст на хора като Бел и Лорънс?^[36] Може би. Но викторианците, внушили ни тази мечта, са били хора, които са вярвали, че човек трябва да се бори за стойността на валутата си; те са знаели, че светът на политиката е джунгла. Днес Форин офис май вярва, че най-добрият начин да се справиш в джунглата, е като станеш нудист и плениш дивия звяр, показвайки му голотата си. Чувам те как въздишаш. „Защо Пърсуордън не изплюе камъчето? Всички тия *boutades*^[37]!“

Много добре. Говорих за напреженията. Нека ги разделим на вътрешни и външни, както би направил Еръл. Моите схващания може да ти се сторят малко еретически, но ето до какво се свеждат.

Първо и преди всичко, пропастта, която разделя богати от бедни — тя е типично индийска. В днешен

Египет, например, шест процента от населението притежава над три четвърти от земята, като по този начин останалите живеят с по-малко от един федан^[38] на глава от населението. Чудесно! Но населението се удвоява с всяко второ поколение — или може би трето? Предполагам, че един икономически анализ ще ти разкрие същото. Междувременно се наблюдава стабилно нарастване на една образована и съвсем небезгласна средна класа, чиито синове са получили образованието си в Оксфорд сред нашите мили и приятни либерали. Те обаче, като се върнат обратно, откриват, че тук няма работа за тях. Защото властта на местния бабу^[39] се е разраснала неимоверно и познатата до болка история се повтаря тук, както и навсякъде другаде. „Чернорботници на интелектуалния труд от цял свят, обединявайте се.“

Към тези вътрешни напрежения ние елегантно прибавяме, и то чрез директно насърчение, непреклонността на един национализъм, основан на фанатична религиозност. Лично аз се възхищавам от нея, но никога не забравяй, че това е войнствена религия, без метафизика, само с етика. Арабското единство и т.н... Скъпи приятелю, защо измисляме тези абсурдни идеи, които само допринасят за нашето поражение, особено след като вече е ясно, че сме изгубили основния стимул да действваме, което единствено би могло да ни гарантира, че влиянието ни тук ще запази своята първостепенна важност? Тези упадъчни, назадничави феодални системи могат да бъдат поддържани единствено чрез оръжие, насочено срещу разложителните елементи, присъщи на всяка природа на нещата; но за да използваш оръжие, за „да проповядваш с меч“ по думите на Лорънс, трябва да вярваш в силата на духа и в мистиката на живота. А в какво вярва Форин Офис? Наистина не знам. В Египет например е направено много малко, с изключение на усилията по запазване на мира; Върховната комисия изчезва след едно управление от... от 1888-а насам, така ли?... но не оставя след себе си дори шепа обучени кадри в областта на

държавната администрация, които да стабилизируют тази населена с паплач гротеска, която понастоящем ние очевидно предпочитаме да смятаме за суверенна държава. Докога красивите думи и изтънчената чувствителност ще взимат връх над общото недоволство, което гнети тези хора? Човек може да има доверие на един издигнат по силата на договор крал само ако той се ползва с доверието на своя народ. Колко време ни остава, преди да пламне искрата? Лично аз нямам понятие и за да бъда докрай честен — не ме интересува. Но бих казал, че някакъв невидим външен натиск, нещо като война например, ще ни види сметката, защото тези подопечни територии са като плашила — само да ги духнеш и падат. Както и да е, това в общи линии са моите разбирания, поради което твърдя, че е нужна промяна. Смятам, че нашата политика трябва да се преориентира към включване на еврейството в тукашните сили, които действат задкулисно. При това много бързо.

Сега конкретно. Още в началото на моята политическа кариера тук се натъкнах на един отдел на Военното министерство, специализиран, най-общо казано, в шпионска дейност под ръководството на бригаден генерал, който отказва да се примири с идеята, че неговият отдел трябва да мине на подчинение при нас. Било въпрос на ранг, пари, придобивки и куп подобни глупости; при управлението на Комисията той малко или много е разполагал с пълна свобода за действие. Между другото, това всъщност са останките от старото Арабско бюро, които са се задържали тук от 1918 година и си живеят бейски. Пълен рахатлък! Очевидно в общото преустройство се налага неговото шоу (поне на мен така ми изглежда) да се интегрира с нещо друго. Но засега посолството в Египет съществува само в ембрионален вид. Тъй като преди това е работил за Политическия отдел на Върховната комисия, реших, че би трябвало сега да работи за мен — и наистина, след серия остри пререкания успях поне да го превия, което не означава, че съм го пречупил. Маскелин е името на въпросната личност. Той е толкова

типичен персонаж, че чак ми стана интересен и започнах да си водя доста подробни бележки за бъдеща книга, както правя обикновено. (Човек пише, за да възвърне изгубената си невинност!)

И тъй, откакто армията откри, че въображението е основен фактор в производството на страхливост, я обучава породата Маскелин в добродетелите на антивъображението: нещо като амнезия, почти турска по своята същност. Презрението към смъртта е превърнато в презрение към живота и този вид хора приемат живота единствено в рамките на собствените си разбирания. Само един бетониран мозък може да издържи на изключителната скука на редовната рутинна служба. Той е много слаб, много висок и тъй като е служил в Индия, загорялото му лице има цвят на опушена змийска кожа или на намазан с йод струпей. Съвършените му зъби са накацали като бели перца върху мундщука на лулата му. Притежава един особен жест — ще ми се да мога да ти го опиша, защото за мен е много интересен — бавно изважда лулата си, преди да каже нещо, после забобжда малките си тъмни очи в събеседника и едва чуто прошепва: „О, наистина ли мислиш така?“ Гласните се проточват безкрайно дълго до пълно заглъхване сред отегчението на тишината, която го заобикаля. Изтерзан е от стриктното съвършенство на своето обучение, което го кара да се чувства неудобно в цивилни дрехи, и наистина, той се разхожда в изрядно ушития си кавалерийски сюртук така, сякаш казва *Noli me tangere*^[40]. (Възпитавай определен тип хора и винаги ще получиш аномалии в поведението.) Навсякъде го следва неговият прекрасен риж пойнтер Нел (кръстен на жена му?), който спи в краката му, докато работи, а нощем — в леглото му. Живее в хотелска стая, в която няма нищо лично — никакви книги, нито снимки, нито документи. Само комплект четки за коса със сребърни дръжки, бутилка уиски и един вестник. (Понякога си го представям как реши тъмната си лъскава коса с безмълвен гняв, как бясно

замахва с четката назад все по-бързо и по-отривисто. О, така вече е по-добре, определено по-добре!)

Пристига в кабинета си в осем, след като си е купил новия брой на „Дейли Телеграф“, който е от предишния ден. Никога не съм го виждал да чете нещо друго. Седи зад огромното си бюро, погълнат от черно, бавно тлеещо презрение към продажността на човешките същества край него или може би към човечеството като цяло; невъзмутимо преглежда и сортира техните различни поквари и слабости, после ги протоколира върху белезникава хартия с цвят на мрамор, която винаги подписва с малка сребърна писалка със ситния си недодялан почерк. Потокът на неговата ненавист тече във вените му бавно и тежко като Нил в сезона на приливите. Е, сега виждаш що за *nutero* е. Той живее изцяло в света на военните, тъй като нито се среща, нито вижда субектите на собствените си комюникета. Информацията, която сверява, обикновено пристига от чиновници, на които им е внушено да я напишат, от недоволни камериери или слуги, насъбрали много яд. Няма значение. Той се гордее с тази си работа, изчита всичко, неговата С.П. (способност за преценка), като на астролог, който работи със звездни карти, се базира на невидимото и непознатото. Той е безпристрастен, горд като халиф, непоколебим. Наистина се възхищавам от него. Честна дума.

Маскелин си е поставил две граници (като две степени на градуиран термометър) между които неговите разгорещени одобрения или неодобрения могат да варират, изразени във фрази като: „Добро представяне за радж^[41]“ или „Несполучливо представяне за радж“. Той, разбира се, е прекалено предан, за да може да си представи едно истински Лошо представяне за Проклетия радж. Такъв човек е неспособен да вижда света около себе си непредубедено, но от друга страна, професията му, както и необходимостта да проявява сдържаност са го превърнали в истински отшелник и лишен от опит в онези аспекти на света, които му се налага да преценява... Излиза, че съм

доста изкушен да продължа и да обрисувам докрай портрета на нашия ловец на шпиони, но трябва да се въздържа. За целта прочети следващия ми роман, той трябва да включва също така и образа на Телфорд, който е номер две в класацията на Маскелин — едър, петнист, вечно умилкващ се цивилен със зле прилягаща му протеза, който успява да изфъфли „смешно старче“ сто пъти в секундата между нервните си избухвания в гръмогласен смях. Удивително е да се наблюдава преклонението му пред студената змия: „Да, генерале“, „Не, генерале“, и току се спъне в някой стол от бързане да му е в услуга; човек ще рече, че е влюбен до уши в шефа си. Маскелин седи й наблюдава невъзмутимо неговата припряност, мургавата му брадичка, прорязана от тъмнееща трапчинка, е щръкнала напред като стрела. Или пък се обляга назад във въртящия се стол и тихичко почуква вратата на огромния сейф зад себе си с предоволния вид на чревоугодник, който потупва шкембето си, после казва: „Не ми ли вярваш? Всичко е тук вътре, всичко!“ Като гледа властния му широк жест, човек ще вземе да си помисли, че въпросните папки съдържат достатъчно материали да бъде подведен под отговорност целият свят! И нищо чудно да е така.

Е, ето какво се случи: един ден върху бюрото си открих доклад от Маскелин, типично в негов стил озаглавен „Несим Хоснани“, с подзаглавие „Конспирация на копитите“, който страшно ме разстрои. Според него нашият Несим бил в центъра на мащабен и сложен заговор срещу египетския кралски двор. Повечето сведения бяха доста съмнителни, поне според мен, особено след като познавам Несим, но въпреки това докладът ме постави в неудобно положение, тъй като съдържаше любезната препоръка събраните сведения да бъдат препратени чрез посолството до египетското министерство на външните работи! Чувам те как шумно си поемаш дъх. Дори ако предположим, че това е самата истина, подобно нещо, разбира се, ще застраши живота на Несим. Обясних ли вече, че една от най-съществените характеристики на

египетския национализъм е непрекъснато нарастващата завист и омраза към „чужденците“ — онези почти половин милион немюсюлмани, които живеят тук? И че още на мига с обявяването на пълния суверенитет на Египет мюсюлманите веднага започнаха да ги тормозят и да експроприират имуществото им? Интелектуалният капацитет на Египет, както добре знаеш, е неговата чуждестранна общност. Капиталите, които потекоха към страната, докато тя беше под нашата сюзеренна власт и следователно сигурно и безопасно място, сега са оставени на произвола на разни шкембести паши. Арменците, гърците, коптите, евреите — всички вече усещат наточеното острие на тази омраза. Много от тях постъпват умно, като напускат страната, но повечето не могат да си го позволят. Тези огромни капиталовложения в отглеждането на памук и т.н. не могат да бъдат изоставени на секундата. Чуждестранните компании живеят от молитва до молитва и от подкуп до подкуп. Опитват се да спасят производствата си, както и труда на целия си живот от лакомите попълзновения на пашите. Ние направо сме ги хвърлили на лъвовете и това не е никакво преувеличение!

Какво да ти кажа, четях и препрочитах този документ, както вече споменах, доста разстроен. Знаех, че дам ли го на Еръл, той ще хукне като хрътка към двореца. Затова реших да действам самостоятелно и да проверя слабите му места — за щастие той не беше от най-изпипаните писания на Маскелин, затова успях да открия несъответствия в много от твърденията му. Но най-много го вбеси това, че аз на практика спрях този доклад. Трябваше да го направя, за да не стигне до канцеларията! Чувството ми за дълг беше подложено на болезнено изпитание, но нямах алтернатива, тъй като тези глупави гимназисти от съседната стая можеха да направят само беля. Ако Несим наистина е виновен за заговора, в който го подозира Маскелин, тогава добре; човек може да се заеме с това и на по-късен етап според донесенията, с които разполага. Но... нали познаваш Несим. Имах чувството, че

трябва да съм сигурен и да проверя всичко, преди да придвижа доклада нагоре.

Но, разбира се, Маскелин беше бесен, въпреки че имаше благоразумието да не го показва. Седяхме в неговия кабинет, където температурата на разговора ни беше доста под нулата и продължаваше да пада, докато той ме запознаваше с данните от докладите на своите агенти. В по-голямата си част не бяха убедителни, точно както си мислех и аз.

— Виж, този Селим е вече подкупен — не спираше да подкръква Маскелин, — и съм сигурен, че собственият му секретар едва ли греша. Съществува неголямо тайно общество, което се събира редовно. Селим ги изчаква, за да ги върне след това по домовете с колата. Съществува и тази неясна криптограма, която е разпространена в целия Близък изток от клиниката на Балтазар, а след това и посещенията до оръжейните производители в Швеция и Германия...

Казвам ти, свят ми се зави! Представих си всички наши приятели подредени върху метална плоча един до друг от хората на египетската тайна полиция, които им взимат мярка за саван.

Трябва да ти кажа освен това, че направените от Маскелин заключения косвено изглеждаха убедителни. Всичко беше доста зловецко, но за щастие, някои от основните точки не се поддаваха на анализ — неща като така наречения шифър, който приятелят Балтазар изстрелваше веднъж на два месеца до подбрани получатели в най-големите градове на Близкия изток. Маскелин продължаваше да прави опити да го проследи. Но сведенията не бяха никак пълни и аз наблегнах на това, колкото можах по-твърдо, за голямо неудоволствие на Телфорд, макар че Маскелин е твърде хладнокръвна хищна птица, за да може човек лесно да го смути. Въпреки това успях да го склоня да задържим доклада, докато се появи нещо по-съществено в подкрепа на предполагаемия заговор. В този момент ме ненавиждаше, но го преглътна,

затова реших, че съм си осигурил поне временен отдих. Проблемът беше какъв да бъде следващият ми ход и как да използвам времето, което бях спечелил? Разбира се, бях убеден, че Несим няма нищо общо с тези невероятни обвинения. Но не можех, признавам, да дам толкова убедителни обяснения като тия на Маскелин. И още — не можех да се начудя дали всичко това е наистина сериозно. Ако изобщо щях да опровергавам Маскелин, първо трябваше сам да проверя как стоят нещата. Много неприятно, а от професионална гледна точка и неетично, но *que faire*^[42]? Налагаше се малкият Лудвиг да се превърне в частен детектив, в един Секстън Блейк^[43], за да си свърши работата, както трябва! Но откъде да започна?

Единствената директна следа на Маскелин, която отвеждаше към Несим, беше вербуваният секретар Селим. Чрез него беше успял да събере доста интересни, но не непременно уличаващи сведения относно авоарите на семейство Хоснани в различни сфери — земеделската банка, корабоплаване, производство на памук и така нататък. Останалото до голяма степен се свеждаше до слухове и клюки, някои от които злостни, но нищо повече от косвени улики. Събрани на едно място обаче, те наистина представяха изтънчения Несим в доста зловеща светлина. Знаех, че по някакъв начин трябва да ги оборя. Особено след като повечето от тях се занимаваха и директно засягаха неговия брак — ехидните одумки на мързеливите и завистливите, толкова типични за Александрия — както и с други моменти от личния му живот. Във всичко това, разбира се, на преден план идваха несъзнателните морални преценки с англосаксонски привкус, искам да кажа, тези на Маскелин. Що се отнася до Жюстин, аз я познавам съвсем бегло и трябва да призная, че се възхищавам на мрачната ѝ величественост. Несим я е преследвал доста време, преди да я склони, така ми казаха; не мога да твърдя, че имам конкретни съмнения относно историята им, но... и до ден-днешен бракът им ми изглежда нездрав и неспоен, без да знам защо. Двамата са

съвършената двойка, но като че ли никога не се докосват. Истината е, че веднъж забелязах как тя се отдръпна едва забележимо, когато той понечи да махне един конец от коженото ѝ палто. Може и да си въобразявам. Дали наистина не се таи буреносен облак зад дълбоките кадифени очи на въпросната съпруга? Или пък прекалено много нерви. Прекалено много истерия. Прекалено много юдейска меланхолия. Не е трудно в нея да разпознаеш приятелката на мъжа, чиято глава е била поднесена на тепсия... Какво искам да кажа ли?

Ами Маскелин сподели със сухия си, равен, пълен с презрение глас: „Едва омъжила се, и започва да върти любов с друг мъж, при това чужденец, за да осмисли живота ѝ.“ Разбира се, става дума за Дарли — малко неясно, но симпатично очилато създание, което понякога пребивава у Помбал. Изкарва си прехраната като учител, освен това пише романи. Има приятна кръгла бебешка глава — от типа, който се среща у занимаващи се с изкуство хора; освен това леко приведена походка, светла коса и стеснителност, част от Голямата му развълнуваност, която едва овладява в себе си. А бе с една дума — човек романтик! Като го погледнеш изпитателно, започва да пелтечи. Но иначе е приятен, фин и сдържан... Признавам, че не ми изглежда много вероятен обект за енергична дама като съпругата на Несим. Дали пък това не е някакво благоволение от нейна страна или просто перверзен вкус към невинността? Тук се крие някаква загадка. Както и да е, именно Дарли и Помбал ме запознаха с *livre de chevet*^[44], станала модерна в цяла Александрия, която представлява френски роман със заглавие „Нрави“ (въздействащо и в същото време претенциозно изследване на нимфоманията и душевната импотентност), написан от предишния съпруг на Жюстин. След като го написал, той много умно се развел с нея и офейкал, но тук всички знаят, че тя е главната героиня на романа, поради което е обградена отвсякъде с печално съчувствие. Трябва да кажа, че след като всички тук — според мен — са едновременно

полиморфни и перверзни, струва ми се, че да бъдеш така удостоен като главен герой в един *roman vache*^[45], е просто лош късмет. Както и да е, всичко това е минало, сега Несим я е въвел в средите на *le monde*^[46], където тя се държи с подчертаната изисканост и свирепост. Те отиват на вида ѝ, както и на мургавия, по-обикновен блясък на самия Несим. Той щастлив ли е? Чакай, нека задам въпроса по друг начин. Някога бил ли е щастлив? Дали сега е по-нещастен, отколкото е бил? Хъм! Мисля, че може да бъде и много по-зле, тъй като момичето не е нито много невинно, нито много неинтелигентно. Свири на пиано наистина добре, макар и с акцент върху мрачното, освен това чете много. Сериозно, романите на Искрено твой са обект на голямо възхищение — да, при това изказано с обезоръжаваща искреност. (Хвана се! Да, затова съм склонен да я харесвам.)

От друга страна обаче, не мога да разбера какво толкова намира у Дарли. Бедничкият, само като я види, и притреперва като риба на сухо. Въпреки това двамата с Несим се виждат често, големи приятели са. Тези скромни британци — наистина ли всички носят по един турчин в себе си? Дарли поне със сигурност притежава някаква привлекателност, защото се оказва и истински обвързан с една доста приятна дребничка кабаретна танцьорка на име Мелиса. Като го погледнеш, никога няма да повярваш, че е способен да върти две жени едновременно, толкова малко самообладание притежава. Жертва на собствената си префинена чувствителност, това ли е? Кърши притеснено ръце, а очилата му се изпотяват всеки път, когато се случи да спомене името на една от двете. Клетият Дарли! Много обичам да го дразня, като му цитирам едно стихотворение от неговия по-малко известен съименник^[47]:

*О, тамянено дърво с дъх благословен,
Арабия на приказките е във твоя плен,
уханието ти, от вино по-омайно,*

*превръща земния живот в блаженство
тайно.*

Целият пламнал, той ме моли да престана, въпреки
че не мога да кажа заради кого от двамата Дарли се черви.
И продължавам патетично:

*Блестяща гръд тя пламенно извива,
в най-пищното дърво гнездо си свива.
Тя Феникс е, със сто слънца гори,
но ако трябва, може и да се сниши.*

Не е пресилено сравнение, ако трябва да го отнесем
към Жюстин. „Престани!“, не спира да ми вика той.

*Великолепният ѝ одър смъртен
И клада тъй уханна!
Пламти и с ароматите си погребални те
примамва!
А в урната, невидима за мъжки погледи
грабливи,
тя пак преражда се, живот ѝ вдъхва
сили.*

„Моля те! Достатъчно.“

„Какво толкова? Стихотворението не е чак толкова
лошо, нали?“ И свършвам с Мелиса, преобразена като
пастирка върху дрезденски порцелан от осемнайсети век.

*Без хълмове, сред зеленината дива
заглъхва песента ѝ нееклива.
Със кехлибарени сълзи, с въздишки
бездиханни*

оплаква я пустинята една,
загубила красивата си дъщеря.

Толкоз за Дарли! А що се отнася до участието на Жюстин в цялата тази история, не мога да намеря нито рима, нито причина, освен ако приемем една от епиграмите на Помбал за чиста монета. Той твърди с демонстративна сериозност, че: „*Les femmes sont fideles au fond, tu sais? Elles ne trompent que les autres femmes!*“^[48] Но на мен ми се струва, че това не предлага конкретно обяснение на въпроса защо всъщност Жюстин ще иска да *tromper*^[49] бледата си невзрачна съперница Мелиса. Това би било *infra dig*^[50] за жена с нейното положение в обществото. Разбираш ли какво искам да кажа?

Така че нашият приятел Маскелин е фиксирали зловните си зорки очички на пор именно върху Дарли. Очевидно е, че според Селим цялата налична информация за Несим се съдържа в малък, вграден в стената сейф в къщата му, а не в офиса. Има само един ключ за този сейф, който Несим винаги носи у себе си. Личният сейф, твърди Селим, е пълен с материали. Но мънка, не казва що за материали има вътре. Любовни писма ли? Хм. Във всеки случай Селим е направил един-два опита да се добере до сейфа, но късметът му изневерил. Един ден самият безстрашен Маскелин решил да се увери в това със собствените си очи и да вземе, ако се наложи, восъчен отпечатък. Селим го пуснал в къщата и той тръгнал да се изкачва по задната стълба, но едва не налетял на Дарли, нашият *cicisbeo*^[51], докато Жюстин била в спалнята! Той обаче чул навреме гласовете им. Не ми казвай след всичко това, че англичаните били пуритани. Мина известно време и попаднах на кратък разказ, който Дарли беше публикувал, и в него има следната реплика: „В неговите обятия се чувствах мачкана, дъвкана, коженото ми палто бе покрито със слюнка, сякаш бях в лапите на някаква голяма превъзбудена котка.“ За малко да падна. „Хайде де! —

помислих си. — Значи това прави Жюстин с бедния нещастник — яде го жив!“

Трябва да кажа, че дълго се смях. Дарли е толкова типичен представител на моите сънародници — сноб и тесногърд едновременно. И толкова добър! У него няма нищичко от дявола. (Да се благодаря на ирландеца и евреина, които са си хвърлили семето в моя случай.) Всъщност защо се държа толкова високомерно? Сигурно е много хубаво да си легнеш с Жюстин, целувките й сигурно са като дъгата и умее да изтръгне от теб парещи искри — сигурно. Но да ги изтръгне от Дарли? Не ми изглежда много вероятно. Така или иначе „това покварено създание“, както я нарича Маскелин, го е обсебило напълно или поне беше — когато го видях за последен път. Защо ли?

Всички тези въпроси се тълпяха в главата ми един през друг, докато пътувах към Александрия, тъй като си бях осигурил дълга командировка през уикенда, в което дори добрият Еърл не намери нищо нередно. Тогава не съм и сънувал, че след година ти може да се окажеш въввлечен в тези мистерии. Исках само, ако е възможно, да разбия на пух и прах тезата на Маскелин и да накарам канцеларията да не предприема нищо в случая с Несим. Но настрана от това, бях доста объркан. В края на краищата не съм шпионин; трябваше ли да се прокрадвам по улиците на Александрия със средновековна перука, за да скрие слушалките ми, само и само да изчистя името на нашия приятел? Нито пък бих могъл да цъфна пред Несим, да се прокашлям и да го попитам небрежно: „Кажки каква е тая шпионска мрежа, с която разполагаш тук...“ Както и да е, продължих право напред, потънал в мисли. Египет, равен като тепсия, с плоски гърди, летеше назад и встрани от колата ми. Зеленото се смени със синьо, после с паунов електрик, с газелено бежово и черното на пантера. Пустинята беше като суха целувка, припърхване на ресници, едва докоснали ума. Хм! Звезди увиснаха в нощта като нацъфтели бадемови клонки. Навлязох с леко завален говор от вече изпитите едно-две питиета, поех под новата

луна, която сякаш изсмукваше поне половината си блясък от откритото море. Всичко ухаеше прелестно. Железният обръч, с който Кайро стяга главата на човек (дори само мисълта, че си отвсякъде и напълно заобиколен от пламтящата пустиня), се разтопи, отпусна хватката си — отстъпи пред очакването за ширнало се море и пътища, които повеждат ума назад към Европа... Съжалявам. Отплеснах се.

Обадих се в къщата, но и двамата бяха на прием. Почувствах облекчение и се замъкнах в кафенето „Ал Актар“ с надеждата да намеря приятна компания и я намерих: само нашия приятел Дарли. Харесвам го. Най-много за начина, по който уж нехайно, но всъщност с вълнение обсъжда изкуството, което държи да прави именно с Искрено твой — защо ли? Отговарям му, доколкото мога, и си пия арака. Но този вид разговори на общи теми ме потискат. Защото за твореца, така мисля аз, както и за публиката, не съществува такова нещо като изкуство. То съществува само за критиците и онези, които живеят в предния си мозък. Творците и публиката само регистрират като сеизмограф промяна в електромагнитното поле, която не може да бъде рационализирана. Човек знае единствено, че има някакво излъчване, истинско или фалшиво, успешно или неуспешно, според случая. Но да се опитваш да разглобиш елементите и да вземеш да ги душиш в търсене на диря — това няма никъде да те отведе. (Подозирам, че този подход към изкуството е общ за всички, които не могат да се поддадат на въздействието му!) Парадоксално. Както и да е.

Тази вечер Дарли е във форма и завиждайки му, го слушам с удоволствие. Той наистина е добър човек и чувствителен. С облекчение разбирам, че Помбал е на кино с младо момиче, което ухажва, но ще се появи всеки момент. Мислено се надявах да ми предложи подслон, тъй като хотелите са скъпи, и тогава бих могъл да похарча командировъчните си за пиене. Е, най-накрая старият П. цъфна, след като майката на момичето ги спипала във

фоайето на киносалона и го зашлевила през лицето. Прекарахме си великолепно и аз останах при него, както се бях надявал.

На следващата сутрин станах рано, въпреки че не бях решил какво ще правя и продължавах да не съм наясно по главния въпрос. Както и да е, реших, че най-малкото мога да се отбия в офиса на Несим, както бях правил толкова често преди това, колкото да убия част от времето и да си изпрося едно кафе. Докато огромният стъклен асансьор, досущ като византийски саркофаг, се движеше шепнешком нагоре, аз се почувствах още по-объркан. Не бях намислил за какво може да разговаряме в случая. Чиновниците и машинописките бяха от любезни по-любезни и ме въведоха право в големия сводест кабинет, където той седеше... И тук е най-интересното. Изглежда, че не само ме очакваше, но и беше отгатнал причината за посещението ми! Имаше много доволен вид, като че камък му бе паднал от сърцето, преливаше от ведрост и дяволито настроение.

„Откога те чакам — каза той, а очите му шареха по мен, — чудех се кога ще се наканиш да дойдеш и да хванеш бика за рогата, да започнеш да ме разпитваш. Е, даде Господ! Какво облекчение!“ — Всякакви прегради между нас се стопиха след думите му и вече знаех, че и аз ще сваля картите си на масата. Нищо не можеше да се сравни с искреността на прямите му отговори.

Така нареченото тайно общество, каза ми той, представлява ложа от хора, наречени Кабал, които се занимават с обичайните дрън-дрън на салонния мистицизъм. Знае се, че това тук е столицата на суеверията. Дори Клия си прави хороскоп всяка сутрин. Сектите са под път и над път. Какво странно може да има в това, че Балтазар е решил да събере около себе си малка група от бъдещи херметици — група за обучение? Що се отнася до криптограмата, тя се оказа нещо като мистически изчисления — всъщност нищо повече от познатия ни бустрофедон^[52], с помощта на който майсторите на ложите в целия Близък изток поддържат връзка един с друг. И той

не е с нищо по-загадъчен от известията на борсата или от любезната размяна на реплики между математици, които работят върху един и същ проблем. Несим ми изписа един такъв бустрофедон и на бърза ръка ми обясни как се използва. Добави, че достоверността на всичко това може да се провери чрез консултация с Дарли, който също започнал да посещава техните срещи заедно с Жюстин, за да се нагълтат с окултни познания. Той би могъл да потвърди колко подривни са техните събирания! Дотук добре.

„Но не мога да скрия от теб — продължи Несим — съществуването на друго едно движение, чисто политическо, с което съм директно свързан. То е само на коптите и има за цел да ги обедини — не да ги подстрекава към бунт срещу когото и да било (как бихме могли?), а само да ги съюзи, да укрепи религиозните и политически връзки помежду им, за да може тази общност отново да намери мястото си под слънцето. Сега, след като Египет е вече освободен от британците, които винаги са ненавиждали коптите, ние също се чувстваме по-свободни да търсим високи постове за нашите хора, да имаме избрани от нас членове на парламента и така нататък. Във всичко това няма нищо, от което да се страхува интелигентният мюсюлманин. Ние не преследваме нищо незаконно или вредно, само мястото, което ни се полага в собствената ни родина, като най-интелигентната и най-способна част от обществото в Египет.“

Още много исторически неща се казаха за миналото на коптската общност и изстраданите неправди — няма да те отегчавам с тях, тъй като по всяка вероятност си наясно. Той говореше с притъпен, дори стеснителен гняв, който ме заинтересува, тъй като този негов образ беше толкова различен от онзи улегнал, спокоен Несим, когото и двамата познаваме. По-късно, когато се запознах с майката, разбрах всичко. Тя е движещата сила зад мечтата на това малцинство или поне аз така заключих. Несим продължи: „Нито пък Франция и Англия трябва да се страхуват от нас.

Ние обичаме и двете страни. Нашата сегашна модерна култура е създадена по техен образец. Не искаме помощи, нито пари. Ние се възприемаме като египетски патриоти, но като знаем колко глупави и назадничави са арабските националисти и колко фанатични, смятаме, че много скоро ще се появят непреодолими различия между египтяните и вас. Те вече флиртуват с Хитлер. В случай на война... знае ли човек? С всеки изминал ден Близкият изток се изплъзва от влиянието на Англия и Франция. При този процес, който набира скорост, боим се, че малцинствата тук са в опасност. Единствената ни надежда е да има някаква отсрочка, временно забавяне, като война например, която да ви даде възможност да си възвърнете изгубеното положение. В противен случай нашата собственост ще бъде иззета, а ние ще бъдем превърнати в роби. Но все още имаме вяра във вашите две страни. Така погледнато, една сплотена и изключително заможна малка група от копти — банкери и бизнесмени — може да се окаже по-влиятелна, отколкото предполага нейната численост. Ние сме вашата пета колона в Египет, вашите приятели християни. След още година-две, когато движението бъде окончателно сформирано, бихме могли да упражним директен натиск върху икономическия и индустриален живот на страната, ако трябва, и с провеждането на такава политика, която вие сметнете за необходима. Ето защо отдавна копнеех да ти разкажа това, защото Англия трябва да гледа на нас като на предмостие към Изтока, анклав от приятели в област, която с всеки изминал ден се настройва все по-враждебно към вас.“ — Той се отпусна назад, видимо изтощен, но усмихнат.

„Разбира се, аз си давам сметка — продължи след малко, — че това те засяга като официално лице. Но моля те, в името на нашето приятелство, нека засега въпросът си остане в тайна. Египтяните с радост ще се възползват от всеки повод да отчуждят имуществото на копитите — да конфискуват милионите, които контролираме, дори по всяка вероятност да избият част от нас. Те не трябва да

знаят за нашето движение. Затова се срещаме тайно и изграждаме организацията си бавно, внимателно и предпазливо. Разбираш ли, не бива да допускаме грешки. Сега, скъпи ми Пърсуордън, давам си сметка, че не е възможно да приемеш разказа ми на доверие, без никакви доказателства. Затова ще предприема една доста необичайна стъпка. Вдругиден празнуваме Ситна Дамиана^[53] и имаме среща в пустинята. Бих искал да дойдеш с мен, за да можеш да се увериш със собствените си очи, да чуеш разискванията ни и да бъдеш наясно с нашия състав и с нашите намерения. В бъдеще ние можем да бъдем от голяма полза за Англия тук, искам хубаво да разбереш това. Ще дойдеш ли?“

Да отида ли?

Отидох. Беше невероятно преживяване, което ми показва, че всъщност аз нищо не знам за Египет — истинския Египет, който лежи в основата на изтормозените от мухи душни градове, на търговските зали и приемни, bankerските вили край морето, на Борсата, Яхтклуба, Джамията... Но чакай.

Тръгнахме на зазоряване в студена бледоморава утрин и пътувахме известно време по пътя Абукир^[54], преди да завием към вътрешността. Оттам по черни пътища и пусти шосета, покрай канали и изоставени пътеки, които едновременните паши са прокарвали, за да стигат до ловджийските си хижи край езерото. Най-накрая трябваше да слезем от колата и точно там, заедно с няколко коня, ни чакаше другият брат — троглодитът с *gueule cassee*, Наруз със смачканата мутра. Какъв контраст, този мургав селяндур и Несим! И каква сила у него! Бях поразен. Стоеше и милваше един страховит камшик, направен от гръбначната кост на хипопотам — класическият курбаш. Видях го как пропъждаше с него водните кончета от цветята на три-четири метра разстояние; по-късно наред пустинята попадна на диво куче и го разсече с няколко удара. Бедното създание беше направо разчленено от два замаха с тази играчка! Яздехме в

пълно мълчание към къщата. Ти си ходил там преди много години, нали? Проведох дълъг разговор с майката — странна властна жена, увита и забулена с тежки воали. Говореше английски поразително добре със сух, пресипнал глас, в който се прокрадваха едва доловими нотки на истерия. Приятен, но някак изострен и настръхнал, може би глас на пустинник, мъж или жена? Не знам. Очевидно двамата синове трябваше да ме заведат до манастира в пустинята. Там Наруз щеше да говори. И това щеше да бъде първата му реч, първият му опит за публична изява. Трябва да кажа, че не можех да си представя този космат дивак да е способен на подобно нещо. Челюстта му не спираше да мърда, всички мускули чак до слепоочието — напрегнати докрай. Помислих си, че сигурно скърца със зъби в съня си. И в същото време онези свенливи сини очи като на момиче. Несим е много привързан към него. И божичко, какъв ездач!

На следващата сутрин поехме с цяла сюррия арабски коне, които те язدهа великолепно, както и с цял керван камили, които пък едва тътреха нозе — именно те бяха подаръкът за местните от Наруз, щяха да бъдат накълцани и изядени. Беше дълъг и изтощителен преход, а миражите на жегата си играеха с ума и зрението. Освен това водата в меховете беше възтопла и отвратителна на вкус, а Искрено твой се чувстваше скапан и каталясал. Слънчевите лъчи направо пробиваха черепната ми кутия. Вътре мозъкът ми цвъртеше като пържено, докато най-накрая стигнахме първата групичка палми и пред зора ми заигра с тихо жужене образът на манастира в пустинята, където главата на бедната Дамиана била отрязана в прослава на Господа Бога по заповед на Диоклециан.

Като стигнахме, вече се беше здрачило и ето че изведнъж прекрачихме в чудна пъстроцветна гравюра, която можеше да послужи за илюстрация на... какво? „Ватек“^[55]! Огромен лагер от шатри и цели къщи беше изникнал специално за празника. Поклонниците наброяваха най-малко шест хиляди и се бяха подслонили

под стрехи от сплетени клони и хартия, от парцали и черги. Цял град се беше появил — със собствено осветление и канализация, същински град, който включваше дори малък квартал с бордеи и подобрани момичета. Навред в мрака се тътреха камили, фенери и факли се поклащаха и пушеха. Нашите хора вдигнаха палатката си под една порутена арка, където под светлината на голям хартиен фенер, покрит с надписи и посвещения, двама брадати дервиши разговаряха под напречна греда, обкичена с тънки, дълги знамена като вимпели, които плющяха като проблясващите криле на нощни пеперуди. Мракът се беше вплътнил, но се виждаха ярки странични атракции, които задаваха атмосферата на шумен панаир. Умирах от любопитство да разгледам наоколо и това се оказа добре дошло, тъй като братята трябваше да подредят различни неща в църквата, затова с Несим си направихме среща в нашата палатка след час и половина. Той за малко да ме изгуби напълно, тъй като се чувствах като омагьосан от този чудноват град с неговите прашни улици и дълги алеи с лъскави сергии — всякакви видове храна, дини, яйца, банани, сладкиши бяха изложени на показ под свръхестествена призрачна светлина. Сигурно всички амбулантни търговци на Александрия бяха пропътували покритото с пясък разстояние, за да предлагат тук стоката си на поклонниците. В тъмните ъгли играеха деца и писукаха като мишки, докато възрастните готвеха в къщите и палатките, осветени от пушеци свещи. Страничните атракции вървяха с пълна сила, най-вече игрите на късмета. В една от шатрите красива проститутка пееше сърцераздирателно, изпускаше четвъртини тонове, както и кълтящи звуци от горния регистър, докато се гърчеше в опъната по тялото ѝ дреха, спираловидно посипана с пайети. На вратата отвън си беше обявила цената. Не беше прекалено висока, така си помислих, тъй като ми е слаб ангелът, и взех да проклинам официалното си положение. В друг край един разказвач нареждаше монотонно, описваше сълзливите приключения на Ел Захир. Наоколо

пиеха шербет и канела, мъжете се бяха разположили удобно, заели всички места в импровизираните кафенета по тези обкичени със знамена и фенери булеварди. Откъм вътрешността на манастира долитаха звуците на свещеническото песнопение. А отвън се чуваше безпогрешното почукване на дуелиращи се с пръчки и ревт на тълпата, която посрещаше всяко точно попадение с одобрителни възгласи. Гробници, пълни с цветя, дини, облени в жълтеещата светлина, и тепсии с месо умирисваха въздуха — наденички и котлети, карангия на шиш. В ума ми всичко това пулсираше, споено в обща картина от светлини и звуци. Луната изплува с невероятна скорост.

В панаирните шатри на Ринга групички лъщящи морави умислени суданци танцуваха в ритъма на странна музика, произвеждана от малък пресеклив акордеон и изрисувани кратуни вместо мехове. Тактуваше им негър, който удряше с желязна пръчка по парче железопътна релса, окачено върху подпората на една от палатките. Тук попаднах на слугата на Червони, който много се зарадва, като ме видя, и веднага ми тикна в ръцете шише от онази странна суданска бира, на която викат мериса. Седнах и се загледах в този напрегнат, почти маниакален танц; бавното обикаляне около един център, както и странните стъпки, сякаш смачкваш хлебарки — забиваш пръсти в земята и ги завърташ навътре. Но ето че в един момент се сепнах от идващия на талози барабанен ек и видях да минава дервиш с голям барабан — блестящо полукълбо от мед. Беше черен, от Ордена на рифаите, и тъй като никога не ги бях виждал как ходят върху жарава, нито как ядат живи скорпиони и така нататък, реших, че мога да го последвам и сега да зърна това зрелище. (Истински трогателно е да чуеш как мюсюлманите пеят религиозни химни в прослава на Дамиана — една християнска светица; чух гласове, които направо виеха: „Я сит, я бинт ал уали“, и го повтаряха отново и отново. Не е ли странно? „О, Светицо, на валията надвила.“) В пълния мрак успях да зърна група дервиши в осветения ъгъл между два големи амбразурни

отвора. Беше краят на танца и точно тогава започнаха да превръщат едно от своите момчета в нещо като канделабър, покриха го цялото със запалени свещи, а горещият восък капеше по него. То гледаше с невиждащи очи, изпаднало в транс. Накрая се появи един по-възрастен, заби в него дълга кама и я промуши през двете му бузи. В двата края на камата уравни по един свещник с разклонени рамена и пак със запалени свещи. Така прободено, момчето бавно се вдигна на пръсти и започна да се върти в танц, също като запалено дърво. След като танцът свърши, останалите просто измъкнаха камата от челюстта му, а по-възрастният докосна раните му с напльончен пръст. След миг момчето се изправи отново, стоеше усмихнато, сякаш никога не е изпитвало болка. Вече се беше събудило от трансa.

Отвъд периферията на всичко това, под грейналата луна бялата пустиня се превръщаше в безкрайна равнина от черепи и воденични камъни. Сливащите се звуци от духови тръби и барабани бяха ненадейно прерязани от устрема на конници с островърхи шапки, които размахваха дървени мечове и крещяха неистово като жени. Надбягванията с камили и коне трябваше да започнат всеки миг. Добре, помислих си аз, ще погледам и тях. Но докато съвсем безгрижно си пробивах път натам, попаднах на гротескна картина, която с удоволствие бих избегнал, ако можех. Колеха камилите на Наруз за празника. Клетите създания клечаха, без да помръднат, със свити под себе си предни крака като котки, докато цяла орда от мъже със секири и сатъри се нахвърлиха срещу тях, огрени от лунната светлина. Кръвта ми се смръзна, въпреки това не можех да откъсна очи от зловещата гледка. Животните не правеха никакви опити да избегнат ударите, не издаваха никакви звуци, докато мъжете ги разчленяваха. Брадвите се забиваха в тях, сякаш огромните им туловища бяха от дървесна кора, и с всеки нов замах потъваха все по-навътре. Отсичаха цели крайници тъй безболезнено, поне така изглеждаше, като че ли окастриха дърво. Децата

танцуваха наоколо под лунните лъчи, събираха изхвъркналите встрани парчета месо и тичаха с тях към осветения град — големи късове кърваво месо. Камилите гледаха втренчено луната — мълчаливо и невъзмутимо. Първо отрязаха краката, после издърпаха вътрешностите и най-накрая отсякоха главите, които тупнаха под остриетата като глави на статуи и останаха да лежат в пясъка с отворени очи. Докато въртяха брадвите, мъжете се шегуваха. Огромен мек килим от черна кръв се разстла по околните дюни край групата, а босоногите момчета разнесоха алените ѝ следи чак до града. Изведнъж ми прилоша и побързах да се върна обратно в осветената част за едно питие. Седнах за малко на някаква пейка и се загледах в точещата се край мен върволица, колкото да дойда на себе си. Точно тук ме намери Несим и заедно влязохме в църквата, като преди това минахме покрай скучени наедно клетки, които приличаха на килийките на въсъчна пита. (Ти знаеше ли, че всички ранни религии са възникнали на принципа именно на тези килийки, имитирайки не знам кой си биологичен закон?...) Така че най-накрая се озовахме в църквата.

Великолепно изографисана олтарна преграда. Стари накапани свещи с бради от въсък горяха върху позлатения аналой, светлината — мека и помътнена от тамяна — жълтееше бледно като цветен прашец; дълбоките гласове се лееха като река над едрозърнест пясък във Василиевата света литургия. Бавно минавах от регистър в регистър, спирах и пак започвах от ниското в нотната стълбица, само за да могат вдъхновено да я изкачат, да се възнесат в гърлата и умовете на тези смугли лъщящи лица. Хористите се носеха край нас като лебеди, удивителни с високите си аленочервени шапки и бели мантии със същите аленочервени раменни препаски. Ами светлината върху лъскавите им черни къдрици и потни лица! Огромни очи като от стенописи, в които бялото сияе. Приличаше на предхристиянски ритуал. За мен всеки от тези млади мъже с алените квадратни католически шапки се превърна в

Рамзес II. Огромните полилеи звънтяха и димяха, кълба от бял тамян се виеха нагоре. Отвън долиташе шумът от надбягванията с камили, а вътре — само носовата напевност на Божието слово. Провесените от тавана лампи бяха обкичени с щраусови яйца. (Това винаги ми се е струвало достойно за изследване.)

Мислех, че именно тук е мястото на нашата среща, но ние заобиколихме тълпата и заслизахме по стълби към подземието. Най-накрая именно това се оказа мястото. Виждаха се просторни помещения, отново в подредбата на килийки от пчелна пита, варосани и блеснали от чистота. В едно от тях под светлината от свещите се беше събрала група от около стотина души, седнали на разклатени дървени пейки, които ни чакаха. Несим ме притисна към себе си, после ме побутна към дъното на помещението сред група старци, които ми направиха място. „Първо аз ще взема думата — прошепна ми той, — а после ще говори Наруз, ще му е за пръв път.“ Другият брат обаче го нямаше никакъв. Мъжете до мен бяха с мантии, но изпод някои от тях се подаваха европейски костюми. На други главите бяха покрити с кърпи. Ако се съдеше по добре поддържаните им ръце и нокти, никой от тях не беше работник. Говореха арабски, но много тихо. Никой не пушеше.

Ето че нашият Несим се надигна и се обърна към аудиторията със съдържаната деловитост на човек, свикнал да ръководи директорски съвещания. Говореше тихо, спокойно и доколкото можех да преценя, се задоволи единствено с това да ги запознае с подробности относно текущи събития и избирането на определени хора в различни комитети, учредяването на попечителски фондове и така нататък. Сякаш говореше на акционери. Всички го слушаха със сериозни лица. Бяха зададени само няколко плахи въпроса, на които той отговори кратко. После рече: „Но това не е всичко, тези подробности. Сигурно ще искате да чуете и нещо повече за нашата нация и нашата вяра, нещо, което дори нашите свещеници не

могат да ви кажат. Брат ми Наруз, когото добре познавате, ще ви се представи с една малка реч.“

Какво, за бога, можеше да им каже този песоглавец Наруз, почудих се аз. Стана ми интересно. И ето че откъм външния мрак на съседната килия се появи Наруз, облечен в бяла мантия и блед като платно. Косата му беше загладена върху челото в мазен перчем като на миньор в почивния му ден. Не, по-скоро приличаше на уплашено до смърт кюре със зле изгладена стола; огромните му длани стояха склучени върху гърдите, а кокалчетата им бяха побелели от стискане. Той зае мястото си пред нещо като дървен аналой със запалена върху него свещ и се втренчи в публиката с нескрит див ужас, който скова мускулите по ръцете и раменете му. Помислих си, че всеки момент ще се свлече на земята. Отвори стиснатата си челюст, но оттам не излезе нищо. Приличаше на парализиран.

Последва раздвижване и тих шепот пробяга в аудиторията. Видях изпълнения с тревога взор на Несим, като на човек, който се нуждае от помощ. Но Наруз стоеше неподвижно като истукан, гледаше през нас, сякаш някаква страшна сцена се разиграваше върху бялата стена зад гърбовете ни. Всички се почувствахме неловко от това напрегнато очакване. След това направи някакво странно движение с уста, като че езикът му се беше подул или пък преглъщаше крадешком нещо вкусно, и тогава дрезгав вик излезе от гърлото му: „Медед! Медед!“ Това беше молитвен зов за божествена сила, който понякога пустинните отшелници отправят, преди да изпаднат в транс. Тоест дервишите. Гримаса изкриви лицето му. После дойде промяната — изведнъж сякаш електрически ток потече в тялото му, в мускулите му, в слабините му. Отпусна се и бавно, задъхано започна да говори, въртеше невероятните си очи като че самата сила на словото го принуждаваше да го прави и по този начин му причиняваше физическа болка... Беше невероятно изпълнение. Отначало, за миг-два, не можех нищичко да разбера, толкова лошо учленяваше думите. Но ненадейно

като че прокъса булото и гласът му набра увереност, завибрира пред светлината на свещта като музикален инструмент.

„Нашият Египет, нашата обична страна“ — започна бавно, сякаш някой издърпваше думите от устата му, както се тегли твърд карамел. Стана ясно, че не се беше подготвил предварително, че това не е реч, а по-скоро молитва, произнесена екстемпоре, тоест от онези искрящи спонтанни полети на ума, които понякога спохождат пияници, певци, баладисти или пък професионални оплаквачи, дето следват погребалните процесии с писъци и вдъхновени от смъртта поетични проблясъци. От него се излъчваше и сила, и напрежение, които заразиха цялата зала. Ние всички настръхнахме, дори и аз, който знам арабски толкова малко! Тонът, замахът, широтата и онази потисната ярост, както и нежността в думите му, ни сепнаха като неочакван удар, проснаха ни безпомощни, завладяха ни като музика. Нямаше никакво значение дали го разбираме или не. Няма и сега. Сериозно, невъзможно е да перифразирам тази реч. „Нил... зелената река, която тече в сърцата ни, чува своите деца. Те ще се върнат при нея. Потомци на фараоните, рожби на Ра, чеда на свети Марк. Те ще намерят своята люлка от светлина.“ И така нататък. От време на време затваряше очи, като оставяше потока от думи да се лее безпрепятствено. В един момент отметна глава назад, усмихна се като куче, продължаваше да стиска очи, а светлината обля чак кътниците му. И този глас! Сякаш живееше автономно, издигаше се до вик, снишаваше се до шепот, трепереше напевно, ридаше съзливо. Понякога изстрелваше думите като гюлета или лениво ги въртеше в устата си, сякаш ги овалваше в мед. Бяхме свършено омаяни, до един. Имаше обаче нещо комично в загриженото и захласнато изражение на Несим. Очевидно не беше очаквал подобно нещо, тъй като сега трепереше като лист и бе съвсем пребледнял. От време на време и той попадеше под въздействието на мощната

риторика и дори забелязах как веднъж изтри сълзите си крадешком, някак припряно.

Това продължи почти три четвърти час и изведнъж, съвсем безпричинно, потокът секна, говорителят изгъгна нещо и млъкна. Наруз стоеше и дишаше като риба на сухо, като че изхвърлен на чуждоземен бряг от прилива на душевните си вълнения. Краят беше внезапен, сякаш хлопна метален капак. И настана непоносима тишина. Ръцете му отново се склучиха. Издаде сепнато стенание, опомни се и избяга от мястото си със спънати тромави движения. Огромна тишина ни захлупи — тишината, която настъпва след края на великолепно изпълнение на актьор или оркестър — зародишната тишина, в която можеш да доловиш как семенцата в човешката душа се раздвижват, опитват се да стигнат светлината на самопознанието. Бях силно разчувстван и свършено изтощен. Оплоден!

Най-накрая Несим се надигна и ми даде неопределен знак. Той също беше изтощен и вървеше като старец; хвана ме за ръка и ме поведе обратно към църквата, където се вдигаше дива врява от цимбали и звънци. Напредвахме през огромните кълба тамян, които сега като че ли някой издухваше в лицата ни от самия център на земята, от селенията на ангели и демони там отдолу, под света на хората. Като излязохме на лунна светлина, Несим продължи да повтаря: „Никога не съм знаел, никога не съм предполагал, че Наруз е способен на това. Той е роден проповедник. Помолих го само да каже няколко думи за нашата история, а той направи от това...“ Не успя да намери думата. Очевидно никой не беше подозирал за съществуването на такъв оратор сред тях — и то кой от всички, човекът с камшика! Той би могъл да оглави мощно религиозно движение, помислих си аз. Несим вървеше уморено и умислено до мен сред палмовите дървета. „Той е роден проповедник, сериозно — каза го, като че не можеше да повярва на думите си. — Затова значи ходи при Таор.“ Обясни ми, че Наруз доста често се мята на коня и поема навътре в пустинята, за да посети една известна светица (за

нея, между другото, се говори, че имала три гърди), която обитавала малка пещера недалеч от Уади Натрун. Била известна с чудотворните си изцеления, но отказвала да напусне уединения си живот. „Когато го няма — продължи Несим, — той е или на острова да лови риба с новия си харпун, или при Таор. Или едното, или другото.“

Като се върнахме в палатката, новоизлюпеният проповедник лежеше под одеялото си и хълцаше дрезгаво като ранена камила. Щом влязохме, млъкна, въпреки че продължи да трепери още известно време. Силно притеснен, не каза нищо и така превърна тази нощ в тежко мълчание. За мен това беше забележително преживяване.

Дълго не можах да заспя, премислях случилото се. На следващата сутрин станахме призори (адски студ за месец май, палатката беше замръзнала и покрита със скреж) и при първото просветляване се метнахме на конете. Наруз се бе съвзел напълно и беше в чудесно настроение. Въртеше камшика в ръцете си и показваше разни номера на високопоставените гости. Затова пък Несим беше доста замислен и затворен в себе си, поне на мен така ми се стори. Дългото пътуване отегчи умовете ни и с голямо облекчение посрещнахме гледката на високите палми, които изникнаха пред очите ни. Починахме си и отново прекарахме нощта в Карм Абу Гирг. Отначало майката не се появи, казаха ни, че ще дойде по-късно същата вечер. И тук се разигра странна сценка, за която Несим изглежда беше толкова неподготвен, колкото бях и аз. Докато тримата крачехме през градината с розите към нейната малка лятна къща, тя се появи на прага с фенер в ръка и рече: „Е, синовете ми, как мина?“, при което Наруз падна на колене и протегна ръце към нея. Ние с Несим се сконфузахме. Тя го приближи, прегърна този сумтящ и хленчещ селяндур и ни направи знак да се махаме. Трябва да кажа, че си отдъхнах, като видях Несим да се промъква обратно към розовата градина, и с радост го последвах. „Това е един нов Наруз — не спираше да повтаря той тихо

с искрено недоумение — Нямах никаква представа за тези негови способности.“

По-късно Наруз се върна в къщата в повишено настроение и всички седнахме да играем карти и да пием арак. Показа ми с огромна гордост харпуна, който му бяха направили по поръчка в Мюнхен. Изстрелваше тежко копие под водата и работеше със стъстен въздух. Наруз ми разказа най-подробно за този нов метод за ловене на риба под вода. Стори ми се много интересно и той побърза да ме покани да прекарам един уикенд на неговия остров, за да пострелям и аз. Проповедникът беше напълно изчезнал и простоватият по-малък син се беше върнал в него.

Уф! Опитвам се да ти пиша за всички важни подробности, които могат да ти бъдат от полза по-късно, когато мен вече няма да ме има. Съжалявам, ако съм те отегчил. На връщане към града поговорих надълго и нашироко с Несим, за да си разясня всички факти. От чисто политическа гледна точка реших, че групата копти може да се окаже полезна за нас. Бях напълно убеден, че Маскелин ще успее да преглътне това тълкуване на ситуацията, ако му бъде обяснено както трябва. Големи надежди!

С повдигнат дух се върнах в Кайро, за да препоредя шахматната дъска. Веднага се явих при Маскелин, за да му кажа добрата новина. За най-голямо мое учудване той пребледня от гняв, стана бял като стената, ъгълчетата на носа му се свиха навътре, ушите му се дръпнаха цял сантиметър назад като на хрътка. Гласът и очите му останаха непроменени: „Да не би да искаш да ми кажеш, че си се опитал да допълниш доклада със секретна информация, като се консултираш с обекта на същата тази информация? Това е срещу всяко най-елементарно правило в бранша. И как изобщо е възможно да повярваш и на една дума в тази очевидно скалъпена история? Никога не съм чувал за подобно нещо. Съвсем съзнателно спираш доклад на военните, мъчиш се да дискредитираш моите хора, които се занимават професионално с установяване на

фактите, да представиш нещата така, сякаш ние не си знаем работата“, и така нататък... Можеш и сам да се досетиш как продължи тирадата му. Започнах да се ядосвам. Той ми повтори със студен тон: „Върша тая работа от петнайсет години. И знам, че ми намирисва на оръжия и подривна дейност. Ти може и да не вярваш на моята Информационна агенция, но аз мисля, че твоите сведения са направо смешни. Защо не предадеш доклада направо на египтяните и нека сами си правят разкритията, а?“ Разбира се, че не можех да си позволя толкова нещо и той го знаеше много добре. След това ми каза, че се е обърнал към Военното министерство в Лондон с протестна нота и че е поискал от Еърл нередностите да бъдат „коригирани“. Всичко това, разбира се, можеше да се очаква. Но тогава аз го атакувах по друга линия. „Виж — казах му, — видях всичките ти източници. До един араби и като такива — съвършено ненадеждни. Какво ще кажеш да сключим джентълменско споразумение? Няма за какво да бързаме, можем на спокойствие да разследваме семейство Хоснани. Дай да изберем нови източници, английски източници? Ако сведенията и тълкуванията съвпадат, обещавам ти, че веднага ще подам оставка и ще се откажа от твърденията си. В противен случай докрай ще се боря за тях.“

„Какви толкова източници имаш предвид?“

„Ами тук, в египетската полиция, работят много англичани, които говорят арабски и добре познават въпросните хора. Защо да не използваме някои от тях?“

Той ме изгледа продължително:

„Но те са точно толкова продажни, колкото и арабите. Нимрод продава информацията си на пресата. Той е на хонорар в «Глоуб», който му плаща по дващест лири на месец за поверителни данни.“

„Трябва да има и други.“

„Разбира се, че има. Само трябва да ги видиш!“

„Вземи например Дарли, който очевидно посещава срещите, които толкова те безпокоят. Защо не го помолиш

за помощ?“

„Няма да компрометирам информационната си мрежа, като въвличам в нея подобни типове. Не си струва. Не желая да рискувам.“

„Тогава защо не направиш отделна мрежа — нека Телфорд я организира. Специално за въпросната група хора и за никой друг. Която при това няма да има достъп до ядрото на твоята организация. Това поне можеш да го направиш, нали така?“

Загледа се в мен умислено, претегляше доводите бавно, капка по капка.

„Ако искам, ще бъда в състояние да го направя — призна си. — И ако сметна, че може да ни доведе донякъде. Но няма да ни доведе доникъде.“

„Във всеки случай, защо да не опитаме? Твоето положение тук си остава доста неясно, поне докато не пристигне новият посланик, за да го формулира, както и да послужи за арбитър между нас двамата. Да предположим, че пусна този доклад и цялата група бъде пометена?“

„Е, и?“

„Да предположим — както аз вярвам — че става дума за нещо, което може да е от полза за британската политика в региона. Тогава никой няма да ти прости, че си помогнал на египтяните да пресекат делото в зародиш. И ако наистина се окаже, че случаят е именно такъв, ти ще трябва“...

„Ще си помисля.“ — Той, разбира се, нямаше никакви намерения да си мисли, това ми беше ясно, но сега му се налагаше. Промени си мнението и на следващия ден ми се обади да каже, че ще послуша съвета ми, но „без това да става в ущърб на правилата“; така че войната между нас си оставаше в сила. По всяка вероятност беше дочул за твоето назначение, а и за това, че сме приятели. Всъщност нямам представа.

Уф! Това май е всичко, което мога да ти кажа. Колкото до останалото — страната си е още на мястото с всичко различно в нея — всичко хетероклитно,

полиморфно, полисъставно, многостранно, несигурно, непрозрачно, неопределено, съмнително или просто налудничаво. Желая ти всичко най-хубаво тук, когато аз ще бъда надалеч! Знам, че с първия си посланически пост ще пожънеш огромен успех. Може би няма да съжаляваш за тези парченца информация от

Искрено твой,
Иъруиг ван Бийтфийлд

* * *

Маунтолив изчете този документ с голямо внимание. Раздразни се от тона му, а информацията в него му се стори леко обезпокоителна. От друга страна обаче, всяка дипломатическа служба се разкъсва от фракции, лични дразги и разминаващи се мнения, които винаги излизат на преден план. За миг се почуди дали наистина няма да е по-разумно да разреши на Пърсуордън преместването, което сам желаше. Но бързо укроти мисълта си, като остави друга една да надделее. Ако ще трябва да действа, на сегашния етап не бива да показва нерешителност — дори с Кенилуърт. Крачеше напред-назад в този зимен пейзаж и изчакваше събитията да добият по-ясни очертания относно бъдещето му. Най-накрая с голямо закъснение състави кратко писъмце до Пърсуордън — плод на много чернови и премисляне, което изпрати с дипломатическа поща.

„Скъпи ми, П.,

Трябва да ти благодаря за писмото и интересните сведения. Но мисля, че не съм в състояние да взимам каквито и да било решения, преди да пристигна на място. Не желая да предреждавам нещата. Въпреки това искам да те задържа в посолството поне още една година. Като дойда, ще държа много на дисциплината, повече, отколкото се изисква там понастоящем; знам, че няма да ме разочароваш, колкото и неприятна да ти изглежда

перспективата да останеш. Чакат ме много неща, преди да тръгна, както и много решения, които трябва да взема.

Искрено твой,
Дейвид Маунтолив“

Писмото съдържаше, или поне той се надяваше да е така, равни части насърчение и неодобрение. Но, разбира се, Пърсуордън не би му писал така лекомислено, ако възнамеряваше да остане негов подчинен. Въпреки това, ако кариерата му ще следва правилния път, той трябва да започне от самото начало.

Вътре в себе си вече беше решил да премести Маскелин и да повиши в ранг Пърсуордън, да го направи свой главен политически съветник. Но въпреки това у него остана някакво смътно безпокойство. Не можа обаче да сдържи усмивката си, когато получи картичка от непоправимия. „Скъпи посланико — пишеше в нея. — Твоите новини ме разстроиха. Имаш на разположение толкова много чорлави дангалаци от колежа Итън, за да си избираш на воля... Както и да е. На вашите услуги, сър.“

[32] У него (фр.) — Б.пр. ↑

[33] В оставка (фр.) — Б.пр. ↑

[34] Кокошка (фр.) — Б.пр. ↑

[35] Предубеждение (фр.) — Б.пр. ↑

[36] Гъртруд (Маргарет Лаутиън) Бел (1868–1926) — британска пътешественичка, писателка и дипломат; била е секретарка на британския върховен комисар в Багдад (1917–26).

Томас Едуард Лорънс, известен още като Лорънс Арабски (1888–1935) — английски военен и писател. Взима дейно участие в арабския бунт срещу турците (1916–18), където се проявява като изключителен лидер. Преживяванията си, както и натрупания опит, е описал в „Седемте стълба на мъдростта“ (1926). — Б.пр. ↑

[37] Прищевки, увъртания (фр.) — Б.пр. ↑

[38] Египетска единица мярка за площ, равна на 4200 кв.м. — Б.пр. ↑

[39] Бабу или набаб — висш служител в двореца на мюсюлмански владетел. — Б.пр. ↑

[40] „Не се допирай до Мене“... (защото още не съм възлязъл при Отца Си) (лат.). Думи на Исус към Мария Магдалина след Възкресението. — Б.пр. ↑

[41] Така се нарича британското управление в Индия до 1947 г. — Б.пр. ↑

[42] Какво да се прави? (фр.) — Б.пр. ↑

[43] Името на популярен детектив, герой на много английски комикси и романи. Славата му продължава през целия двайсети век, по-точно от 1893 до 1978. Появява се не само на английски, но и на много други езици, в неми филми, после в говорещи, както и радиосериали. — Б.пр. ↑

[44] Настолната книга (фр.) — Б.пр. ↑

[45] Жесток роман (фр.) — Б.пр. ↑

[46] Светско общество (фр.) — Б.пр. ↑

[47] Очевидно става дума за Джордж Дарли (1795–1846) — поет, драматург и литературен критик. Силно повлиян в творчеството си от Шели, Милтън и Кийтс. Като поет Дарли е изключително талантлив версификатор с изящно красноречие и богато въображение. — Б.пр. ↑

[48] „Знаеш ли, жените всъщност са верни. Те мамят единствено другите жени.“ (фр.) — Б.пр. ↑

[49] Мамя, излъгвам (фр.) — Б.пр. ↑

[50] Съкратено от латинското *infra dignitatem*, тоест „под достойнството на“. — Б.пр. ↑

[51] придружител или любовник на омъжена жена (ит.) — Б.пр. ↑

[52] Бустрофедон — в буквален превод „както воловете орат браздите“, е вид писане, при което единият ред започва от ляво на дясно, а другият — от дясно на ляво. — Б.пр. ↑

[53] Нашата света Дамиана — Б.пр. ↑

[54] По името на селище в Египет, разположено на едноименния залив в Средиземно море, 20 км североизточно от Александрия. В историята е известно с голямата победа на адмирал Нелсън над флотата на Наполеон (Абукирската или Нилската битка през 1798 г.), както и с победата на Наполеон над войските на Мустафа паша, 25 юли, 1799 г. — Б.пр. ↑

[55] „Ватек“ — готически роман, нещо като арабска приказка, написана на френски от Уилям Бекфорд (1759–1844) и публикувана на

английски през 1786. Една от най-популярните книги на ориенталска тематика по онова време. — Б.пр. ↑

VI

Аеропланът започна да се спуска, вече летеше съвсем ниско, снишаваше се на изток в теменужената вечер. Кафявата пустиня с нейното еднообразие от издълбани от вятъра дюни беше отстъпила на релефната карта на Делтата, която той още помнеше. Ленивите окръжности и допирателни на кафеникавата река се виждаха точно под него заедно с малките съдове, които се поклащаха отгоре като ситни семенца. Пустеещи устия и наносни насипи — празните, ненаселени области във вътрешността на страната, където рибата и птиците се събираха тайно. Тук-там реката се разклоняваше като бамбуково дърво, за да извие и заобиколи някой остров със смокинови дръвчета, минаре и пресъхнали палми — да, пухената мекота на палми, които набраздяват равния изнемощял пейзаж с полъх след полъх нажежен вятър, с миражи и смълчана влага. Тук-там квадрати мъчително обработвана земя като замрежени кръпки, като извехтяло шотландско каре помежду битуминозните блата, обрамчени със заспалите контури на кафеникавата вода. На места аленееха щръкналите кокалчета на розов варовик.

В малката кабина на аероплана не се дишаше. Маунтолив, начумерен и изнервен докрай, се измъчваше в униформата си. Скинър бе постигнал чудеса с нея — сега му прилягаше като ръкавица, но беше ужасно тежка. Чувстваше се като пристегнат в боксова ръкавица. Направо щеше да се свари. Усещаше как потта му се стича по гърдите и го гъделичка. Смесените му чувства на въодушевление и безпокойство се сляха в едно общо прилошаване. Сякаш всеки момент щеше да повърне — случваше се за пръв път в живота му. Надяваше се все пак това да не стане. Би било ужасно да повръщаш с тази помпозна шапка на главата. „Пет минути до приземяването“ — бяха думите, изписани върху лист, откъснат от някакъв бордови тефтер. Добре. Добре. Кимна механично и взе да си вее на лицето с въпросното оперетно труфило. Така или иначе, стоеше му хубаво. Като се видя в огледалото, учуди се колко добре изглежда.

Кацнаха меко и бледоморавият сумрак се вдигна, за да ги посрещне. Сякаш цял Египет се уталожваше бавно в дъното на мастилница. След това помежду златистите пориви от вихрушката на двигателите успя да зърне извисилите се минарета и кулите на известни гробници; хълмовете на Мокатам бяха седефенорозови като нокти на ръката.

На летището сред официалните посрещачи на първа линия бяха величията, избрани специално за целта. От двете им страни в шпалир стояха членовете на неговото посолство заедно със съпругите си — всички носеха шапки като за градинско парти, също и ръкавици, сякаш се намираха на хиподрума в Лоншан. Въпреки това се потяха обилно; потта им направо се лееше като река. Маунтолив усети *terra firma*^[56] под лъснатите си до блясък официални обувки и си пое дъх с облекчение. На земята беше по-горещо, отколкото в аероплана, затова пък усещането му за гадене бе преминало. Тръгна напред предпазливо, за да се ръкува с хората, и изведнъж си даде сметка, че издокаран с тази униформа, нещата се променяха безвъзвратно. Ненадейно го сграбчи болезнена самота — защото си даде сметка, че сега, вече като превъзходителство, ще трябва завинаги да се откаже от приятелството с обикновени хора, за да получава от тях единствено почтително отношение. Униформата го стягаше като че беше затворен в рицарска броня. Тя го заграждаше и отделяше от обикновения свят на човешкото съществуване. „Божичко — помисли си той, — цял живот ще се моля за нормална човешка реакция от хора, които ще бъдат задължени да зачитат моя ранг! Ще стана като онзи ужасен свещеник от Съсекс, който имал навика да псува под носа си, за да докаже, че всъщност е съвсем нормално човешко същество въпреки коравата си свещеническа яка!“

Но краткият спазъм самота премина в задоволството на ново самообладание. Нямахше какво друго да прави, освен да използва докрай личния си чар, да изглежда красив, способен и защо не — човек има право да се порадва, осъзнавайки тези неща, без да се упреква, нали? Оказа се най-близо до външния кръг от египетски официални лица, които поздрави на отличен арабски. Отвред грейнаха усмивки, които се сляха в редица от одобрителни погледи. Освен това той знаеше как да застане в полупрофил пред внезапните блясъци на фотографските светкавици, докато произнасяше първата си реч —

изтъркани, но трогващи сърцето баналности, произнесени с очарователна скромност на арабски, които на мига предизвикаха шепот на задоволство и възбуждение откъм иначе доста вулгарната пасмина на журналистите.

Оркестърът започна нестройно, свиреше някак жаловито и много фалшиво; и в тези повтарящи се тъжни звуци от някаква европейска мелодия, изпълнена неизвестно защо в четвъртини, той разпозна собствения си национален химн. Беше толкова поразен, че не успя да съдържи усмивката си. Полицейската им мисия беше упражнявала най-усърдно египетските сили в използването на цугтромбона. Но мелодията като цяло звучеше разхвърляно и импровизирано, сякаш беше някаква рядка форма на древна музика (Палестрина?), изсвирена с набор прибори за камина — изпълнение на маша и ръжен. Той застана мирно. Възрастният бимбаши с едно стъклено око, който стоеше пред оркестъра, също изпъна снага в стойка мирно, макар и с леко залитане. Ето че тази част приключи.

— Съжалявам за изпълнението — пошушна му Нимрод паша. — Нали разбирате, сър, едва събрахме хора за оркестър. Повечето ми музиканти са болни. — Маунтолив кимна важно, със съчувствие, след което се насочи към следващата задача. С голямо любопитство закричи пред почетния караул за обичайния преглед. Установи, че мъжете миришат силно на сусамово масло и пот, а един-двама си позволиха да му се усмихнат дружелюбно. Стана му приятно. Едва съдържа желанието си да отвърне на усмивките им. После се обърна, за да довърши задълженията си по протокол с останалите — също така потни и миризливи в блестящите си червени, прилични на саксии фесове. Тук усмивките се лееха на воля, сияеха навред като резени зелена диня. Посланик, който говори арабски! Той си придаде изражение на усмихната стеснителност, защото знаеше, че то очарова най-силно. Отдавна го беше научил. Изкривената му усмивка беше привлекателна — дори собствените ми подчинени са видимо пленени от нея, отбеляза си той с гордост, особено съпругите, които се успокоиха и обърнаха лица към него като хищни цветя. Каза по няколко думи на всеки от секретарите.

Най-накрая голямата кола го откара плавно до резиденцията на самия бряг на Нил. Еръл го придружи, за да го разведе из къщата и да го представи на прислугата. Размерът и изяществото на сградата бяха

впечатляващи, но и доста плашещи. Да имаш на разположение всички тези стаи — това беше достатъчно, за да разубеди всеки заклет ерген.

— Добри са за приеми — измънка Маунтолив някак печално. — Предполагам, че са нужни. — Къщата кънтеше край него, докато крачеше през великолепната бална зала, през оранжериите и терасите, докато оглеждаше тревистите ливади, ширнали се чак до самия бряг на Нил, чиито води имаха цвят на какао. Навън пръскалки с източени като на гъски шии се въртяха със съскане денонощно, за да поддържат свежестта и влагата на твърдата изумрудена трева. Чуваше песента им, докато се събличаше и докато си взимаше студен душ в красивата баня с всевъзможни стъклени джунджурии в нея; скоро след това Еръл беше освободен с поканата да се видят отново след вечеря, за да обсъдят различни планове и проекти.

— Капнал съм — каза му Маунтолив чистосърдечно. — Искам да вечерям сам. Тази жега — би трябвало да я помня, но я бях забравил.

Водите на Нил се надигаха, изпълваха въздуха с усойната лятна влага на годишните си приливи и сантиметър по сантиметър заливаха с тиня каменната стена в дъното на градината към посолството. Маунтолив се отпусна на леглото си, полежа половин час, заслушан в трафика на колите, които спираха пред входа на канцеларията, в гласовете и стъпките в преддверието. Хората от персонала му бързаха да се разпишат в красивата червена книга за посещения, подвързана със скъп марокен. Само Пърсуордън не се бе появил. Дали пък не беше още в нелегалност? Маунтолив реши, че трябва да го скастри при първа възможност; сега вече не можеше да си позволи да толерира разни нелепости, които биха го злепоставили в очите на останалия персонал. Надяваше се, че приятелят му няма да го принуди да се прояви като властен, авторитарен и неприятен човек — направо потръпна при тази мисъл. Въпреки това...

След като отдъхна, вечеря сам в един ъгъл на дългата тераса по панталони, риза и сандали. След това изрита и тях и тръгна бос по осветената ливада, която се спускаше към реката; усещаше боцкането на острата трева по ходилата си. Тя беше от онзи твърд африкански сорт, чиито корени остават сухи дори под струите на пръскалката, поради което приличаше на страдаща от пърхот. Три пауна се разхождаха под сянката на великолепните си многооки опашки.

Мекото черно небе бе осеяно със звезди. Е, ето че беше пристигнал — в пълния смисъл на думата. Спомни си една фраза от книга на Пърсуордън: „Писателят, най-самотното от всички животни“... Чашата уиски в ръката му беше леденостудена. Излегна се на тревата в този душен мрак и впери очи право нагоре към небето, освободи се от всякакви мисли, остави се дрямката полека-лека да го полази, сантиметър по сантиметър, също като надигация се прилив на реката в края на градината. Защо трябва да усеща тъга, след като е толкова уверен в силите си, толкова изпълнен с решителност? Нямаше никаква представа.

Еръл се върна точно навреме, след като беше изгълтал на крак вечерята си, и остана направо възхитен, когато свари шефа си проснат като морска звезда на красивата ливада, почти заспал. Липсата на формалности беше нещо прекрасно.

— Звънни да ти донесат питие — каза му Маунтолив благосклонно — и ела да седнем навън, тук все пак се усеща някаква прохлада. Откъм реката полъхва свеж ветрец. — Еръл се подчини, приближи се и леко притеснен, седна на тревата. Разприказваха се за общата организация на работата.

— Знам — каза Маунтолив, — че всички служители тръпнат в очакване на лятното преместване в Александрия. Самият аз тръпнех, когато бях начинаещ тук в комисията. Трябва да кажа, че ще се махнем от този ад, но след като си връча акредитивните писма. Доколкото разбрах, кралят ще се появи на заседанията на Дивана^[57] след три дни. Научих го от Абдел Латиф на летището. Добре. Тогава утре искам да поканя всички секретари и техните съпруги на чай, а вечерта — младшия състав на коктейл. Всичко друго може да почака, докато ти уредиш специален влак, за да се натоварят пътническите сандъци. Какво ново в Александрия?

— Всичко си е наред, сър — мъгляво се усмихна Еръл. — Това си е обичайната суматоха при всяко ново назначение, но египтяните се показаха изключително отзивчиви. Протоколът успя да намери отлична резиденция и лятна канцелария, както и други помещения, които могат да се използват за офиси. Всичко върви повече от добре. Трябва само да осигурим хора за канцеларията. Аз съм нахвърлял един списък с дежурства на ротационен принцип, така че всички да се изредят за по три седмици. Домашният персонал може да тръгне в

пълен състав. Предполагам, че там ще дадете известен брой приеми. Дворецът също ще напусне града след около две седмици. Няма проблеми.

Няма проблеми! Бодряшка фраза. Маунтолив въздъхна и се умълча. В мрака, затулил пространството към реката, изведнъж нещо се обади, звук като жуженето на рояк пчели, после смях и песни се смесиха в едно заедно с острото, пронизително дрънчене на систрона.

— Бях забравил — промълви Маунтолив болезнено. — Сълзите на Изида! Това е нощта на отлива, нали?

— Така е сър — кимна му Еръл мъдро.

Скоро реката щеше да се изпълни със стройни фелюги, певци, шумни китари и гласове. Изида-Диана щеше да сияе в небето, ала тук грейналата ливада образуваше само един конус светлина, който забулваше нощното небе. Маунтолив се огледа объркано, търсеше съзвездията.

— Това е всичко — каза и Еръл веднага се изправи. Прокашля се и продължи: — Пърсуордън не се появи, защото се е разболял от „инфлуенца“, така ли? — Маунтолив реши, че подобна лоялност е добър знак. — Значи, не — каза и се усмихна. — Знам, че ви създава главоболия, но ще се постарая да го вразумя. — Еръл го изгледа с приятна изненада.

— Благодаря ви, сър.

Маунтолив тръгна бавно да го изпрати до къщата.

— Освен това искам да вечерям с Маскелин. Ако е възможно, още утре вечер.

Еръл кимна:

— Той беше на летището, сър.

— Не съм го забелязал. Моля те, нека секретарят напише една покана за утре вечер. Но преди това му звъннете, за да го попитате дали му е удобно, и ме осведомете, за да знам. За осем и петнайсет, официално облекло.

— Разбира се, сър.

— Трябва непременно да говоря с него, тъй като поемаме някои нови контролни функции и неговото сътрудничество ми е необходимо. Бил блестящ професионалист, така ми казаха.

Еръл вдигна очи — пълен със съмнение поглед.

— Двамата с Пърсуордън имаха жестоки разногласия. Всъщност цялата изминала седмица Маскелин буквално беше обсадил посолството. Той е умен, но... доста твърдоглав? — Еръл се изказваше предпазливо, не искаше да стига много далеч с думите си.

— Е — обади се Маунтолив, — нека първо говоря с него, за да имам лични впечатления. Мисля, че промяната ще се хареса на всички, дори на господин Пърсуордън.

Сбогуваха се.

Следващият ден беше пълен с известните на Маунтолив рутинни задължения, но този път изпълнявани, така да се каже, от нов ъгъл — непознатата гледна точка на положение, което караше хората веднага да скачат на крака. Беше вълнуващо, но и притеснително; винаги беше успявал да поддържа умерено приятелски отношения с нисшия състав на всички нива, както и нагоре до ранг съветник. Дори огромните морски пехотинци от караула се държаха любезно, но и много коректно с него и винаги разговаряха дружески. Сега се отдръпваха встрани и се заковаваха на място, като че заемаха отбранителна поза. Това са горчивите плодове на властта, помисли си той, приемайки новата си роля с примирение.

Но началните ходове бяха изиграни съвсем безпроблемно и дори вечерното парти за персонала мина толкова добре, че хората нямаха желание да си тръгват. Затова закъсня с преобличането за официалната вечеря и Маскелин беше вече въведен в заспалата гостна, когато най-сетне той се появи — изкъпан и преоблечен.

— О, Маунтолив! — извика войникът, стана на крака и протегна ръка към него с безизразно, хладно самообладание. — С голямо нетърпение очаквах вашето пристигане. — След цялото уважение, което цял ден му бе оказвано, Маунтолив изведнъж се почувства болезнено засегнат от това, че въпросната персона изобщо не спомена титлата му. („Божичко — помисли си той, — нима имам толкова провинциален вид?“)

В резултат на това в началните му думи се усети лека, но все пак доловима студенина:

— Скъпи ми генерале. — По всяка вероятност войникът просто искаше да изтъкне, че той е кадър на Военното министерство, а не на Форин Офис. Но го направи нескопосно. Въпреки това и за свое най-голямо раздражение Маунтолив се почувства някак привлечен към

този слаб мъж с вид на самотник, с уморен поглед и равен глас. Неговата грозота определено излъчваше изящество. Овехтелият му официален костюм беше зле изчеткан и изгладен, но качеството на плата и кройката бяха превъзходни. Маскелин отпиваше от чашата си бавно и спокойно, като много предпазливо навеждаше муцуната си на хрътка към питието. Оглеждаше Маунтолив внимателно и съвършено бездушно. Накратко си размениха обичайните любезности на гост и домакин, след което, пак за свое най-голямо раздражение, Маунтолив установи, че харесва този мъж въпреки неговото студено и предпазливо държане. Изведнъж като че видя в него човек, който, подобно на самия него, не смееше да припише на живота каквото и да било конкретно значение.

Присъствието на прислугата по време на тази вечеря за двама изключваше друга размяна на реплики освен на най-общи теми. Бяха седнали отвън на ливадата и Маскелин изглеждаше много доволен, докато изчакваше удобния момент. Само веднъж се спомена името на Пърсуордън и тогава той подхвърли съвсем небрежно:

— Да. Аз, разбира се, почти не го познавам освен по работа. Странното е, че баща му — без съмнение това име се среща толкова рядко, че едва ли греша — та казвам, баща му беше в моята рота по време на войната. Получи орден „Военен кръст“. Всъщност самият аз написах препоръката, с която беше предложен за награждаване. И, разбира се, пак аз имах неприятното задължение да уведомя роднините по-късно. По онова време синът трябва да е бил съвсем малък. Разбира се, възможно е и да бъркам, но това няма значение.

Маунтолив обаче бе заинтригуван.

— Всъщност — обади се той — май сте прав, и на мен ми е споменававал веднъж нещо такова. Говорили ли сте с него по този въпрос?

— Божичко, не, разбира се! И защо да го правя? — Маскелин изглеждаше леко шокиран. — По всичко личи, че синът не е... мой тип. — Каза го тихо, без враждебност, просто споменаване на факт. — Той... аз... ами навремето бях чел една негова книга. — Спря отведнъж, сякаш всичко вече бе казано, сякаш темата беше изчерпана веднъж завинаги.

— Трябва да е бил смел мъж — подхвърли Маунтолив след кратка пауза.

— Да, или може би не — отвърна му гостът бавно и замислено. Умълча се. — Да се чуди човек. Той не беше войник в истинския смисъл на думата. Това често се вижда на фронта. Понякога подвизи се извършват толкова от страх, колкото и от смелост — странно нещо. Искам да кажа, че той по-скоро се държеше не по войнишки. Много странно.

— Но... — възрази Маунтолив.

— Нека се доизкажа. Има разлика между нужната храброст и ненужната. Ако помнеше добре какво са му втълпявали по време на обучението му за войник, той не би направил онова, което направи. Може да звучи като някакъв каламбур. Защото той изгуби главата си — в буквалния смисъл на думата, позволи си да действа, без да мисли. Като човек се възхищавам от него, но не и като военен. Нашият живот е далеч по-въълнуващ — той е наука, разбирате ли, или поне трябва да бъде.

Говореше умислено с отчетливо произношение, по неговия си равнодушен начин. Стана ясно, че тази тема е нещо, върху което често бе разсъждавал.

— Чудно наистина — рече Маунтолив.

— Може и да бъркам — призна си войникът.

Най-накрая тихо пристъпващата прислуга се оттегли и ги остави насаме с виното и пурите. Тогава Маскелин реши, че е дошъл моментът да повдигне истинския въпрос, който беше и поводът за посещението му.

— Предполагам, че сте се запознали с всички различия, които възникнаха между нас и вашия политически отдел. Оказаха се наистина остри и непреодолими, затова ви очаквахме с надежда да ги разрешите.

Маунтолив кимна.

— Те наистина са вече разрешени, що се отнася до мен — каза го с едва доловимо раздражение (мразеше да го пришпорват). — Видях се с вашия генерал във вторник и тогава очертахме ново прегрупиране, което съм сигурен, че ще допадне на всички. Ще получите потвърждение още тази седмица, както и заповед за прехвърлянето на службата ви в Йерусалим, където тя ще бъде основен координатор и главна квартира. Това само по себе си премахва всички въпроси за ранг и старшинство. Тук може да остане един междинен пост под

ръководството на Телфорд, който не е военен, но това, разбира се, ще бъде второстепенен пост. За по-голямо удобство може да работи под нашата „шапка“ и да служи за връзка с нашите оперативни отдели.

Настъпи мълчание. Маскелин се загледа в пепелта на пурата си и бегла усмивка заигра в крайчеца на устата му.

— Значи Пърсуордън печели — каза тихо. — Да, да!

Маунтолив беше едновременно учуден и обиден от усмивката му, въпреки че, честно казано, в нея нямаше и следа от злонамереност.

— Пърсуордън — продължи той все така тихо — е бил порицан за това, че е задържал доклад на военния отдел. От друга страна, аз по някаква случайност познавам обекта на въпросния доклад доста добре и съм съгласен, че са нужни още данни, преди да се иска разрешение за действие.

— Опитваме се, в интерес на истината. Телфорд е зает с организирането на мрежа около въпросния обект, Хоснани, но някои от кандидат-участниците в нея, предложени от Пърсуордън, изглеждат доста... ами по-скоро неблагоприятни, меко казано. Както и да е, Телфорд все се шегува с него по този повод. Но... ами има един, който редовно продава информация на пресата, и друг, който в момента разтушава мадам Хоснани. Трети, казва се Скоби, обича да се разхожда по пристанището на Александрия, преоблечен в женски дрехи — би било истинско подаяние да му се предлагат пари за събирането на полицейска информация. Честно казано, с удоволствие бих поверил мрежата на Телфорд, а самият аз да се занимавам с нещо по-сериозно. Какви хора!

— Тъй като все още не съм запознат с подробностите — отвърна му Маунтолив спокойно, — не мога да коментирам. Но ще се запозная в най-скоро време.

— Ще ви дам един пример — каза Маскелин, — за това каква е тяхната ефективност. Миналата седмица Телфорд възложи на този полицай, наречен Скоби, една съвсем рутинна задача. Когато сирийците решат да се правят на много хитри, те не използват дипломатически куриер, поверяват пратката си на някоя дама или на племенничката на вицеконсула, която се качва на влака и я занася в Кайро. Искахме да разберем какво съдържа един определен пакет, защото смятахме, че ще има подробности, свързани с оръжейни сделки. Дадохме на Скоби шоколадови бонбони с приспивателно, като

този с приспивателното беше ясно маркиран. Работата му беше да приспи дамата за няколко часа и да ни донесе пратката. Знаете ли какво се случи? Открихме го във влака в Кайро — толкова дълбоко заспал, че не можахме да го събудим двайсет и четири часа. Наложих се да го заведем в Американската болница. Както стана ясно, настанил се в купето с въпросната дама, но внезапно влакът се раздрусал толкова силно, че шоколадовите бонбони се преобърнали в обвивките си. И онзи, който бяхме маркирали толкова внимателно, също стоял наопаки, а той не успял да си спомни маркировката му. В паниката си сам го изял. Сега ви питам... — Лишен от чувство за хумор, Маскелин святкаше гневно с очи, докато разказваше историята. — На такива хора не може да се има доверие — добави жлъчно.

— Обещавам ви, че лично ще проверявам дали предложените от Пърсуордън хора стават за тази работа; обещавам също така, че ако ми изпращате специални сведения, няма да има засечки и това недопустимо поведение повече няма да се повтори.

— Благодаря. — Маскелин изглеждаше наистина благодарен, когато стана да си върви. Махна на служебната кола с флагчето, която стоеше паркирана пред входа, и измърмори под носа си, че ще се „поразтъпче за здраве“, след което закрачи по алеята и се наметна с лека върхна дреха, колкото да скрие смокинга си. Маунтолив остана пред вратата, загледан във високата му слаба фигура, неестествено удължена от разстоянието, която ту влизаше, ту излизаше от жълтите кръгове светлина на лампите. Напълно изтощен, въздъхна с облекчение. Беше тежък ден.

— Засега толкоз по отношение на Маскелин.

Върна се на празната ливада, за да изпие още едно, последно питие на спокойствие, преди да си легне. Общо взето, беше доволен от свършената през този ден работа. Беше се отървал от доста неприятни задачи, от които осведомяването на Маскелин за бъдещето му беше може би най-неприятната. Сега дойде време да се отпусне.

Преди да тръгне нагоре по стълбите обаче, известно време се помота в притихналата къща, като минаваше от стая в стая, потънал в мисли, прегърнал факта за собственото си издигане в кариерата със скришната гордост на жена, която току-що е открила, че е бременна.

[56] Твърда земя (лат.) — Б.пр. ↑

[57] Така се нарича централната администрация на ислямската държава или конкретно подразделение на правителството. — Б.пр. ↑

VII

Щом служебните му задължения в столицата приключиха задоволително и според неговите очаквания, Маунтолив се почувства с развързани ръце. Реши, че може да тръгне преди Двореца, и затова се разпореди преместването във втората столица Александрия да започне. До този момент всичко вървеше по мед и масло. Самият крал бе похвалил отличния му арабски. Спечелил беше и изключителната чест да се радва на популярността на пресата заради лекотата, с която ползваше езика при публични изяви. Тези дни от всеки вестник го гледаше собствената му снимка — винаги с онази малко крива стеснителна усмивка. Докато преглеждаше малката купчинка вестникарски изрезки, взе да се чуди: „Божичко, дали пък полека-лека не ставам все по-неотразим в собствените си очи?“ Снимките бяха отлично направени и той изглеждаше безспорно красив с прошарените си слепоочия и ясно изрязани черти на лицето. „Но само натрупаната култура не стига, за да се предпази човек от собственото си очарование. Може скоро да се окаже, че съм жив погребан сред бездушната и безплодна сухота на установените социални привички, които дори не ми доставят удоволствие.“ Продължи да разсъждава с подпряна на китката си брадичка: „Защо Лейла не пише? Може би, като стигна в Александрия, там ще ме чака писмо?“ Поне можеше да напусне Кайро с попътен вятър. Другите чуждестранни посолства умираха от завист заради големия му успех!

Самото преместване беше извършено с образцова експедитивност от неуморния Еръл и персонала на резиденцията. Самият той можеше да си позволи да се разтакава до късно, докато товареха специалния влак с цялата дипломатическа канцелария, която щеше да им даде възможност да се правят, че работят, докато ги няма... куфари, сандъци, червени куриерски чанти със златни монограми. В Кайро вече бе настанала непоносима жегата. Но на сърцата им беше леко, особено след като влакът се понесе през пустинята към крайбрежието.

Това беше най-доброто време в годината за преместване — когато страшните пролетни бури на хамсина^[58] са приключили и градът грейва в нова премяна, пъстри навеси и тенти по целия Гранд Корниш, а редиците от цветни плавателни съдове, строени в сянката на черните корпуси и оръдия на бойните кораби, обрамчваха пристанищния лазур на яхтклуба с потръпващи на вятъра платна. Сезонът на празненствата започваше и Несим вече можеше да даде своя отдавна обещан прием в чест на своя завърнал се приятел. Приемът се оказа пищно угощение, цяла Александрия се беше стекла напук на света, за да посрещне Маунтолив, сякаш той беше нейният блуден син, въпреки че освен Несим и семейството му не познаваше почти никого другого. Но с удоволствие поднови връзките си с Балтазар и Амарил, двамата доктори, които бяха винаги заедно и вечно се шегуваха един с друг; както и с Клия, която беше виждал веднъж в Европа. Слънцето, което гаснеше над вечерното море, блестеше в огромните обрамчени с месинг прозорци, превръщайки ги в разтопени диаманти, след което светлината му пак омекваше в аквамаринения здрач на Египет. Завесите бяха спуснати и ето че дъхът на стотици свещи обагреше тънките столчета на винените чаши. Това беше сезонът на лентяйството, когато се планират баловете, ездата с коне, плуването в морето, които всъщност бяха вече са започнали. Прохладният морски бриз поддържаше температурата ниска, а въздухът ободряваше със своята свежест.

Маунтолив потъна в обичайните привички на ежедневието с чувство на увереност и едва ли не блаженство. Несим се върна на своето място също като картина в нишата, построена за нея, така да се каже, а приятелството с неговата Жюстин — черни извити вежди и царствена красота — не смути, а по-скоро укрепи отношенията му с външния свят. Маунтолив я харесваше, беше му приятно да усеща тъмните ѝ проницателни очи върху себе си, озарени от нещо като състрадателно любопитство, примесено с възхищение. Двамата представляват възхитителна двойка, мислеше си той с лека нотка на завист, като хора обучени да работят заедно още от детството, които инстинктивно реагират на неизказаните си нужди и желания, които без колебание се намират и подкрепят с усмивка. Въпреки че тя беше красива, сдържана и като че ли не говореше много, Маунтолив усети сърдечната ѝ добронамереност, която излъчваше през цялото време и

която току избликваше помежду изреченията като от извор, скрит дълбоко в душевната ѝ топлина. Дали пък не беше доволна, че е намерила човек, който цени съпруга ѝ колкото самата нея? Хладният пряк допир на пръстите ѝ говореше именно за това, както ѝ развълнуваният ѝ глас, когато му каза: „Толкова много ми е говорено за теб като за Дейвид, че сега ми е трудно да те наричам другояче.“ Що се отнася до Несим, той си беше останал непроменен през дългия период на раздялата им — бе запазил цялата изящност на обноските си, прибавяйки към тях тежестта на една по-трезва житейска преценка, която го правеше да изглежда досущ като европейец, особено в това провинциално обкръжение. Неговата тактичност например пролича в това, че никога не си позволи да спомене нещо, свързано с новото обществено положение на Маунтолив, и това бе наистина много мило от негова страна, въпреки факта, че двамата яздеха заедно, често ходеха на лов, плуваха, рисуваха и излизаха в морето с платноходка. Каквато и информация да притежаваше относно политическото положение, тя винаги му се предаваше чрез Пърсуордън. Той никога не компрометира приятелството им, смесвайки работата с удоволствието или принуждавайки Маунтолив да избира между привързаността си и задълженията си.

А най-хубавото беше, че самият Пърсуордън беше реагирал с желание на новия си по-висок пост и с охота носеше това, което сам наричаше „новия си лавров лист“. Кратка размяна на резки реплики по отношение на ужасната бюрокрация — прерогатив единствено на оглавяващите мисия — го бе обуздавала и изтръгнала от него обещанието за нова страница, или по неговите думи да „обърне нов смокинов лист“ в живота си — което и надлежно стори. Отговорът му наистина беше чистосърдечен и Маунтолив беше благодарен, тъй като почувства облекчение, че най-накрая ще може да разчита на една преценка, готова да не прекрачва самоволно позволените граници, нито да се размива или извинява със съществуващи зависимости, подчинености и съмнения. Какво друго? Да, новата лятна резиденция беше приятно място сред прохладата на градина, пълна с пинии, точно над Рушди. Имаше и два тенискорта в отлично състояние, които цял ден ехтяха от ударите на ракети. Персоналът изглеждаше доволен от новия си началник. Само... мълчанието на Лейла продължаваше да го озадачава. Но ето че една вечер Несим му подаде плик, върху който

видя познатия му почерк. Маунтолив го пхна в джоба си, за да го прочете на спокойствие.

„Твоето повторно появяване в Египет — вероятно вече си се досетил? — успя да ме разстрои: обърка всичките ми планове. Разпиляла съм се навсякъде тук, но все още не съм в състояние да събера парчетата си накуп. Признавам, че това ме разтревожи. Толкова дълго време живях заедно с теб във въображението си — съвършено сама — че сега трябва да те измисля наново, за да заживееш истински. По всяка вероятност съм те очернила през всички тези години, докато съм рисувала портрета ти пред себе си? Така че сега ти сигурно си просто плод на въображението ми, а не важна личност от плът и кръв, която гастролира сред хора, прожектори и голямата политика. Все още не мога да намеря сили в себе си, за да сравня истината с действителността. Страх ме е. Бъди търпелив с една глупава и твърдоглава жена, която никога не знае какво иска. Разбира се, трябваше да се срещнем още много отдавна, но аз се отдръпнах, прибрах се като охлюв в черупката си. Бъди търпелив. Някъде вътре в мен трябва да дочакам приливът да се обърне. Така силно се разгневих, като разбрах за твоето пристигане, че се разплаках от яд. Или може би от паника? Мислех, че през всичките тези изминали години съм успяла да забравя... собственото си лице. Изведнъж обаче то ме застигна като Желязната маска. Уф! Скоро куражът ми ще се върне, не се съмнявай. Рано или късно трябва да се срещнем и да си подействаме един на друг като шок. Кога? Все още не знам. Не знам.“

Неутешимо изчитайки думите, докато седеше на терасата по здрач, той си помисли: „Не мога да събера ума си и мислите си така, че да й отговоря интелигентно. Какво би трябвало да кажа или да направя? Нищо.“ Но думата изкънтя глухо. „Търпение“ — каза си тихо, като мислено въртеше думата, обръщаше я оттук и оттам, за да може да я огледа по-добре. По-късно на бала у Червони сред сините светлини и плющенето на дългите хартиени флагчета отново му се стори, че е лесно да прояви търпение. Ето, пак се движеше сред щастливия свят, в който вече не се чувстваше чужд на хората — свят пълен с приятели, в който можеше да се наслаждава на спомена за Несим и дълги те им разходки с коне, на разговорите с Амарил или на неспокойната сладост, която изпитваше от танца си с русата Клия. Да, тук можеше да бъде търпелив, толкова близо до нея. Времето, мястото

и обстоятелствата — те всички бяха като награда за търпеливостта. Не усещаше никакви знамения да се надигат откъм безоблачното бъдеще, дори предчувствието за бавно приближаващата война беше нещо, за което можеше да говори открито с останалите.

— Възможно ли е наистина да изравнят цели столици със земята тези бомбардировачи? — попита Клия плахо. — Винаги съм смятала, че нашите изобретения отразяват скритите ни желания, а ние искаме да видим края на градския човек, нали така? Всички ние? Да, но колко е трудно човек да се откаже от Лондон и Париж. Вие как мислите?

Какво мислеше той? Маунтолив склучи красивите си вежди и поклати глава. Мислеше си за Лейла, обвита в черни воали като монахиня, седнала в прашната си лятна къща в Карм Абу Гирг сред великолепните рози само с една змия за компания...

Така, необезпокоявано и лениво, лятото напредваше неумолимо и Маунтолив не откри почти нищо, което да го обезсърчи професионално в този град, копнеещ неистово за приятелство, уязвим дори от любезността и толкова вещ в изживяването на удоволствия. Ден след ден пъстрите платна пърхаха и се ветрееха в пристанищното огледало сред стоманените корпуси, а вълшебните вълни се плискаха в ритъма на ненарушимото еднообразие, препускаха разпенени по пустите плажове, избелели от африканското слънце, сякаш окислени. Нощем, сам в грейналата от светулки градина, често чуваше глухия бумтящ тътен от витлата на отпразилите се на изток презокеански кораби, нагазили в дълбоките крайбрежни води, поели към пристанищата по широкия свят. В пустинята често издирваха оазиси от зеленина, тръпнеци и преходни като видения, като водни миражи, или язدهа по бронзовото било на хребетите от пясъчник, заобиколили града отвред, преброждаха цялата околност на коне, които въпреки своята стройна пьргавина носеха храна и пиене за угощението на бързивите си ездачи.

Той посети и Петра, и необикновената коралова делта по крайбрежието на Червено море, която гъмжеше от пасажи тропически риби с цветовете на дъгата. Нощ след нощ дългите прохладни балкони на лятната резиденция отекваха със звъна на бучки лед, които почукват във високите чаши, на разговори, пълни с баналности и плоски забележки, които обаче го вълнуваха поради времето и мястото на разказа, поради своята уместност в този град, който знаеше, че

удоволствието е единственото нещо, заради което си струва да работиш; на тези балкони, увиснали над сините води на историческото крайбрежие, осветени от радушния пламък на свещи, разцъфтяваха откъслечни приятелства, които после приемаха формата на нова привързаност с преданост, която го караше да не се чувства така отчужден от себеподобните си поради вменените му правомощия. Беше много популярен и много скоро вероятно щеше да стане и всеобщ любимец. Дори болезнената духовна отмала и личните апетити на града бяха приятни в очите на човек с осигурен доход, който можеше да си позволи да живее извън него. Александрия му изглеждаше като мечтано лятно убежище, достъпно за всяка страст, и странно увлечение в гръцкия смисъл на думата. Но защо не се чувстваше като у дома?

Самите александрийци бяха странници и изгнаници в онзи Египет, който съществуваше под бляскавата повърхност на сънищата им, обсаден от горещите пясъци на пустинята и разпаден от суровата им вяра, която отричаше земните удоволствия; Египет на дрипи и неволи, на красоти и отчаяние. Александрия все още беше европейски град — столицата на една азиатска Европа, ако изобщо е възможно такава нещо. Тя никога не можеше да бъде като Кайро, където целият му живот носеше изцяло египетска маска, където той говореше свободно арабски; тук обаче преобладаваха френският, италианският и гръцкият. Околната среда, светските обноски, всичко беше различно, това влизане в калъпа на европейския модел, където, неизвестно как, камилите, палмите и забулените местни съществуваша само като ярък пъстър фриз, като фон на живот, разделен още в първоизвора си.

Но ето, дойде пролетта и задълженията му отново го призоваха обратно в зимната столица, все още озадачен и всъщност доста натъжен от мълчанието на Лейла. Но нямаше как, върна се към задълженията на професионалния си живот, които бързо го погълнаха, ала му изглеждаха все по-досадни. Трябваше да се съставят доклади, да се пишат всевъзможни отчети — социално-икономически и военни. Персоналът му беше свикнал с натоварването, не жалеше усилия, работеше неуморно и с желание; дори Пърсуордън даваше всичко от себе си. Враждебността на Еръл, която никога не е била съществен фактор, беше успешно туширана и превърната в дълготрайно примирие. Имаше всички основания да е доволен от себе си.

Но ето че когато настъпи времето на карнавалите, пристигна съобщение, с което най-накрая Лейла му даваше знак за намерението си да се видят — но и двамата, това се подразбираше, трябваше да носят обичайното за този сезон най-обикновено черно домино, маската, под която Александрия криеше своя разгул. Той разбираше притеснението ѝ. Въпреки всичко беше много щастлив и веднага се обади на Несим да му каже с разчувстван глас, че приема поканата и дори планира да премести цялата канцелария в Александрия, докато трае карнавалът, за да могат и секретарите да се насладят на събитието заедно с него. Наистина го направи и тогава откри един нов град под освежителния хлад на зимното небе, синьо като яйце на птица, който нощем оставаше почти недокоснат от пустинните студове.

Но тук го чакаше друго разочарование; защото когато наред шумната веселба по време на бала у Червони Жюстин го хвана под ръка и го поведе през градината към мястото на срещата, заградено от висок жив плет, там откриха само един празен мраморен стол с копринена чантичка върху него и бележка, набързо изписана с червило. „В последния момент нервите ми не издържаха. Прости ми.“ Той се опита да скрие огорчението и неудобството си от Жюстин. Самата тя не можеше да повярва на очите си и все повтаряше:

— Но тя пристигна от Карм Абу Гирг специално за срещата. Нищо не разбирам. Цял ден беше с Несим. — Докато се връщаха посърнали, с наведени глави, той усети съчувственото притискане на ръката ѝ в лакътя си; взеха нетърпеливо да си пробиват път сред смеещите се маскирани гости в градината.

До езерото зърна Амарил, който седеше със свалена качулка пред една слаба особа с маска на лицето, говореше приглушено и умолително, от време на време се привеждаше напред да я прегърне. Прониза го завист, но Бог му бе свидетел, че в желанието му да види Лейла нямаше нищо чувствено или лъстиво. По-скоро ставаше дума за това, че по някакъв парадоксален начин самият Египет не можеше да заживее пълноценно в очите му, преди да се види с нея, защото тя представляваше нещо като втори, почти митически образ на действителността, която той преживяваше и си присвояваше ден след ден. Приличаше на човек, който иска да слее двата образа в перископа на камерата, за да може обективът му да попадне във верния фокус. Без да изживее срещата си с нея, без да я види още веднъж, той се

чувстваше някак безпомощен, неспособен да потвърди собствените си спомени за този магически пейзаж, нито да прецени правилно най-новите си впечатления от него. Въпреки това прие съдбата си с философско спокойствие. И наистина, в края на краищата нямаше сериозна причина за безпокойство. Търпение — сега имаше много място за търпение, ще чака, докато тя събере кураж.

Освен това съзряваха и нови приятелства, които запълваха празнотата — с Балтазар (който често идваше да вечеря и да играят шах), с Амарил, Пиер Балб, семейство Червони. По това време и Клия беше започнала да рисува бавно портрета му. Дълго време майка му го бе умолявала да си направи портрет с маслени бои, специално за нея; сега имаше време да позира във великолепната униформа, която сър Луис бе имал добрината да му продаде. Картината ще бъде неговият подарък изненада за Коледа, така си мислеше, и с удоволствие беше оставил Клия да се помайва над нея, докато преправяше онези части, които не я удовлетворяваха. Това лято чрез нея (тъй като тя винаги говореше, докато рисува, за да поддържа оживлението в лицата на моделите си) той научи много неща за живота и заниманията на александрийци — фантастичната поезия и гротескната драма в живота на тези изгнаници по стечение на обстоятелствата; разкази за съвременните обитатели на наколни жилища и на каменните небостъргачи, които гледаха отвъд руините на Фарос^[59] към Европа.

Една от тези истории плени въображението му — любовната история на Амарил (елегантния, обичан от всички доктор), към когото се беше привързал особено силно. Самото име върху устните на Клия прозвуча с голямата слабост, която всички хранеха към този свит и изтънчен мъж, който толкова често се бе окайвал, че никога няма да го споходи късметът да бъде истински обичан от жена:

— Клетият Амарил — въздъхна тя и се усмихна, без да прекъсва рисуването. — Да ти разкажа ли историята му? До известна степен тя е доста характерна за него. Именно тя ощастливи приятелите му, защото малко или много ние всички бяхме склонни да мислим, че е закъснял по въпроса с любовта в този живот, тъй като го беше занемарил до късно, тоест беше изпуснал и последния влак.

— Амарил ще заминава за Англия — намеси се Маунтолив. — Подал си е документите за виза. Трябва ли да предполагам, че сърцето му е разбито? И коя е тази Семира? Моля те, кажи ми.

— Непорочната Семира! — Клия отново се усмихна нежно, спря да рисува и му подаде една папка. Той взе да разгръща листовите в нея.

— Само носове — изненада се, на което тя кимна.

— Да, носове. Амарил не ме остави на мира почти три месеца, в които аз трябваше да обикалям и да събирам видове носове, от които тя да направи своя избор; носове на живи и на мъртви. Носове от яхтклуба, от „Етоал“, от фризите и стенописите в Музея, от стари монети... Не ми беше никак лесно да ги събера, изуча и сравня. Най-накрая двамата избраха носа на войник от Тива — беше стенопис.

Маунтолив беше страшно озадачен.

— Моля те, Клия, разкажи ми цялата история.

— А обещавах ли да седиш мирно и да не мърдаш?

— Обещавам.

— Добре тогава. Ти добре познаваш Амарил — е, години наред това мило романтично създание, истински приятел и способен лекар, ни довеждаше до отчаяние. По всичко личеше, че той никога, ама никога няма да се влюби. Беше ни много мъчно за него, нали разбираш. Въпреки че си даваме вид на твърди и непоклатими, ние, александрийците, сме сантиментални хора и искрено ни се иска нашите приятели да се радват на живота. Не че той беше нещастен — имаше си любовници от време на време, но никога онова *une amie*^[60] в нашия, по-особен смисъл на думата. Самият той често се оплакваше от този факт и според мен не толкова за да предизвика съжаление или смях у нас, колкото да убеди себе си, че в това няма нищо неестествено, че е мъж, който се отнася с разбиране към жените и съвсем не е безразличен към тях. И тогава, миналата година по време на Карнавала, се случи чудото. Срећна едно слабичко маскирано домино. И двамата се влюбиха лудо един в друг — дори стигнаха подалеч, отколкото е обичайно за един толкова предпазлив любовник, какъвто е Амарил. Той беше съвършено преобразен от това преживяване, но... момичето изчезна, все още маскирано, без дори да си каже името. Чифт бели ръце и един пръстен с жълт камък — това беше всичко, което той знаеше за нея, тъй като въпреки страстта им тя отказвала да сваля маската си през цялото време. Така че колкото и да е странно, на него му е била отказана възможността дори за една целувка, макар че е бил благосклонно дарен... с други ласки. Божичко, аз клюкарствам! Няма значение.

Оттам нататък Амарил стана направо непоносим. Романтичната полуда, признавам, много му отиваше, защото той си е романтик до мозъка на костите. Цяла година не спря да търси из града тези две ръце, търсеше ги навсякъде, молеше приятелите си да му помагат, занемари лекарската си практика, стана за всеобщо посмешище. Ние ту се забавлявахме с нещастieto му, ту се трогвахме от него, но какво можехме да направим? Как да я открием? Изгарящ от нетърпение, той все някак изчака тазгодишния карнавал, когато тя му беше обещала да се срещнат отново. И сега идва най-забавното. Тя наистина се появи и двамата отново подновиха своите клетви за вярност; този път обаче Амарил беше решен да не допуска миналогодишната си грешка, тъй като тя пак била доста уклончива по отношение на имена и адреси. Изпаднал в отчаяние, което обаче го беше одързостило до такава степен, че отказал да се отдели от нея, а това на свой ред страшно я уплашило. (Всичко това той лично ми го разказа, когато една сутрин се появи в апартамента ми, нахълта като пияница — ужасен и настръхнал, въодушевен, но и малко изплашен.)

Момичето направило няколко опита да му се изплъзне, но той се лепнал за него и настоял да го изпрати до вкъщи, като махнал на един от онези стари конски файтони. Тя не била на себе си, не знаела какво да прави, а когато стигнали източната част на града, онази, дето е най-бедна и безлюдна, с огромни изоставени къщи и запуснати градини, скочила и хукнала да бяга. Напълно полудял от романтичната си страст, Амарил се втурнал подир нимфата и я настигнал точно преди да се шмугне в един тъмен вътрешен двор. В превъзбудата си дръпнал качулката ѝ и бедното създание, останало най-накрая с неприкрито лице, се свлякло на прага, обляно в сълзи. Описанието на Амарил на тази сцена бе ужасяващо. Тя седяла там, разтърсвана от нещо средно между хълцане, цвилене и плач, покрила лицето си с две ръце. Нямала нос. За миг той страшно се изплашил, защото е най-суеверният човек сред простосмъртните, освен това знае всички вярвания относно вампири, които се явяват по време на карнавали. Прекръстил се и бързо докоснал скилидката чесън в джоба си, но младата жена не изчезнала. В този момент докторът в него се събудил и като я отвел по средата на двора (тя била почти припаднала от унижение и страх), разгледал я отблизо. Каза ми как чул собствения си мозък да работи трескаво, отмятайки една по една възможните диагнози ясно и

проницателно, като в същото време усещал, че сърцето му е спряло и направо се задушава... Мигновено премислил възможните причини за този недъг и ни жив, ни умрял, си повтарял наум думи като сифилис, проказа и кожна туберкулоза, докато обръщал малкото обезобразено лице ту наляво, ту надясно. Тогава извикал гневно: „Как се казваш?“ А тя изфъфлила плахо: „Семира, непорочната Семира.“ И той, съвършено изнервен, избухнал в гръмогласен смях.

Наистина странна работа. Семира е дъщеря на много стар и глух баща. По времето на хедивите семейството било богато и известно, знае се, че има отомански корени. Но било сполетяно от много нещастия, сред които и прогресивната лудост на всички синове в него; днес е западнало до такава степен, че на практика е забравено от всички. Освен това е обедняло. Старият полулуд баща заключил Семира в порутената си къща, като я държал забулена почти през цялото време. Много смътно в обществото се чуваха разни приказки за нея — за дъщеря, която била станала монахиня и прекарвала дните си в молитви, която никога не била прекрачвала прага навън от родната си къща, която била мистичка; или пък че била глуха, няма и прикована на легло. Неясни истории, винаги изопачени, каквито са всички приказки в Александрия. Но макар и да достигаха до нас като ехо, тези разкази за така наречената непорочна Семира, тя си оставаше напълно неизвестна за нас, а семейството ѝ — напълно забравено. По всяка вероятност обаче по време на карнавалите любопитството ѝ към външния свят се е разпалвало, надделявало и тя нахълтвала по разни събирания без покана!

Но ето че забравих за Амарил. Стъпките им в двора накарали един възрастен слуга да се появи навън със свещ. Амарил веднага поискал да се види с господаря на къщата. Защото вече си бил наумил какво да прави. Възрастният баща бил заспал в старомодно легло с балдахин наред стая, осяна с курешки от прилепи, на горния етаж на къщата. В този момент Семира била почти в несвяст. Но Амарил бил взел голямото си решение. Грабнал свещта в едната си ръка, понесъл Семира в обятията си, изкачил стълбата чак до най-горния етаж и отворил спалнята на бащата с ритник. Изглежда всичко това представлявало доста странна и невероятна гледка за въззрастния човек, защото той мигом се изправил и седнал в леглото си — а пък Амарил... Как само го разказва! С цялото трогателно красноречие на

един романтик, и докато говори, успява и себе си да разчувства до такава степен, че винаги се разплаква при спомена за случилото се. Разнежва се от собственото си развихрено въображение, поне на мен така ми се струва. Трябва да кажа, че поради голямата ми любов към него усетих как очите ми плуват в сълзи, като ми каза как сложил свещта до леглото, двамата със Семира паднали на колене и той рекъл: „Искам да се ожения за дъщеря ви и да я върна обратно в големия свят.“ На стареца му трябвало известно време, преди да преодолее ужаса и недоумението си от това изненадващо нахълтване, и в началото нищо не разбрал. После се разтреперил от учудване как е възможно този красив мъж видение, коленичил до кревата му, притиснал безносата му дъщеря към себе си, да предлага невъзможното, при това с такава гордост и страст.

„Но — възразил старецът — няма мъж, който да я вземе, тъй като тя няма нос.“ После станал от леглото, облечен в дългата си нощница, цялата на петна, и обиколил Амарил, който стоял на колене, взел да го разглежда, както се разглежда ентомологичен екземпляр. (Цитирам.) После го докоснал с босия си крак, сякаш да се увери, че е от плът и кръв, и повторил: „Кой си ти, че да вземаш жена без нос?“ Тогава Амарил му отвърнал: „Аз съм лекар, европейец съм и ще й направя нов нос“, тъй като тази идея, тази фантастична идея бавно се прояснявала в собствения му ум. При тези думи Семира се разхлипала и обърнала красивото си обезобразено лице към него, а Амарил избоботил: „Семира, ще станеш ли моя съпруга?“ Почти изгубила членоразделната си реч, тя едва-едва промълвила отговора си, но май вече не се съмнявала в намерението му или поне не толкова, колкото баща си. Амарил останал и дълго разговарял с тях, докато успее да ги убеди.

На следващия ден, когато се върнал при тях, бил посрещнат с думите, че не може да види Семира и че предложението му е съвършено неосъществимо. Но Амарил не е човек, дето ще се откаже толкова лесно. Отново нахълтал в къщата със сила и направо заплашил бащата.

Именно това се оказа обсебилата го фантазия. Защото на Семира, колкото и любяща и пламенна да е, й било забранено да излиза от къщи и да се появява сред хората, преди той да изпълни обещанието си. Амарил предложил веднага да се ожени за нея, но мнителният

старец искал първо да се увери, че ще ѝ сложи нос. Но какъв нос? Първо извикал Балтазар и двамата с него прегледали Семира; уверили се, че състоянието ѝ не се дължи на проказа, нито на сифилис, а представлява много рядко срещаща се разновидност на лупус — особена форма на кожна туберкулоза, от която, според съществуващите сведения, най-много случаи са били регистрирани в областта Дамиета. И тъй като тя била оставена без лечение през всички тези години, носът ѝ постепенно окапал. Трябва да кажа, че гледката е ужасна — тесен отвор като хрилете на риба. Защото и аз участвах в докторските им дебати, освен това често ходех да чета на Семира в онези затъмнени стаи, където прекарваше почти цялото си време. Има чудно красиви тъмни очи на одалиска, сочни устни и изящно очертана брадичка, и изведнъж тези рибешки хриле! Не е честно. Много време ѝ трябваше, докато повярва, че носът ѝ може да бъде реставриран по хирургически път. И тук Амарил отново се показва изобретателен — успя да я заинтересува с тази реставрация, за да може тя да преодолее отвращението от себе си, и ето, накара я сама да си посочи нос от папката, като двамата непрекъснато се консултираха един друг. Остави я да си избере нос, както човек избира скъпа гривна в „Пиерантони“ за любовницата си. Но това се оказа много предвидлив подход, защото тя наистина започна да преодолява чувството си на срам и дори да се гордее с това, че има право сама да посочи този безценен подарък — най-скъпоценната черта в лицето на жената, която първа привлича погледите и променя всеки смисъл, без която красивите очи, зъби и коса се превръщат в ненужно богатство.

Но ето че изникнаха други трудности, тъй като самото възстановяване на носа изисква прилагането на все още много нови хирургически техники, и Амарил, макар и лекар, не искаше да бъде допусната и най-малката грешка в резултата. Виждаш ли, той копнее да извае една жена с помощта на собственото си въображение, едно лице, което да отговаря на спецификациите на съпруга. Само Пигмалион е имал този шанс преди него! Той е така погълнат от задачата, сякаш животът му зависи от нея, което в известен смисъл, предполагам, е точно така.

Самата подготовка трябва да се извърши на етапи и по всяка вероятност окончателното приключване на делото ще отнеме доста време. Слушах ги да обсъждат операцията отново и отново в такива

подробности, та вече имам чувството, че мога и сама да я направя. Първо се отрязва парче от ребрения хрущял, ето тук, където реброто се свързва с гръдната кост, и от него се прави присадка. След това се отрязва триъгълно парче от челото и кожата се издърпва надолу, докато покрие носа — индианска техника, така я нарече Балтазар. Но продължават да разискват дали това отрязване на част от плътта заедно с кожата да не стане от вътрешната страна на бедрото й... Не можеш да си представиш колко вълнуващо е всичко това за един художник и скулптор. Но междувременно Амарил трябва да отиде в Англия, за да усъвършенства конкретната оперативна техника при най-добрите хирурзи там. Затова си е подал документите за виза. Още не знаем колко месеца ще отсъства, освен това има вид на рицар, който е тръгнал да търси Светия Граал. Защото възнамерява сам да направи операцията. Междувременно Семира ще го чака тук и аз обещах да се отбивам често при нея, да поддържам интереса ѝ и да я разтушавам, ако мога. Това не е трудно, тъй като истинският свят, който се намира отвъд четирите стени на къщата, ѝ се струва пленителен — странен, жесток и романтичен. Извън краткото ѝ надзъртане в него по време на карнавалите, тя не знае почти нищо за начина, по който живеем. За нея Александрия е вълшебна, пъстра приказка. Ще мине време, преди да я види каквато е — с нейните сурови, ограничени контури, с нейните зли, вечно търсещи удоволствия неромантични жители. Ама ти мръдна!

Маунтолив се извини и каза:

— Това, че използва думата „неромантичен“, ме сепна, защото тъкмо си мислех колко романтично изглежда всичко това в очите на един новопристигнал.

— Амарил е изключение, макар и любимо изключение. На пръсти се броят онези, които са толкова великодушни и безкористни като него. А що се отнася до Семира — в момента не мога да преценя какво друго ѝ готви бъдещето освен любов и романтика. — Клия въздъхна, усмихна се и запали цигара. — *Esperons*^[61] — каза тихо.

[58] Горещ южен египетски вятър, който духа откъм Сахара, обикновено през пролетта, и изпълва въздуха с песъчинки. — Б.пр. ↑

[59] Островче в Средиземно море срещу град Александрия; тук в древността е издигнат нареченият на Фарос Александрийски фар —

едно от седемте чудеса на света. — Б.пр. ↑

[60] Приятелка (фр.) — Б.пр. ↑

[61] Да се надяваме (фр.) — Б.пр. ↑

VIII

— Сто пъти съм ти казвал да не използваш бръснача ми — оплака се Помбал, — но ти продължаваш. Знаеш много добре колко ме е страх от сифилис. Какво ли ще потече от някоя твоя пъпка, като я порежеш?

— *Mon cher collegue*^[62] — каза му Пърсуордън през зъби (тъкмо бръснеше устната си) и с гримаса, която трябваше да изразява накърнено достойнство, продължи, — какво искаш да кажеш? Аз съм англичанин. *Hein?*^[63]

Спря да се бръсне, започна да си тактува с бръснача и издекламира тържествено:

*Англичанинът все гледа как кола без кон да ти
изобрети,
как в брачното си ложе от секс да се спаси.
И скоро ще ни повели, че връзка позволена
е само таз със синдиката му скрепена.*

— Кръвта ти може да е заразена — изпъшка приятелят му, седнал на бидето, докато се мъчеше да опъне счупения жартиер над оголения си дебел прасец. — В края на краищата, човек никога не знае.

— Аз съм писател — отвърна му Пърсуордън, сякаш още повече и по-дълбоко засегнат. — Следователно аз знам. Във вените ми няма кръв. Плазма — каза мрачно и изтри края на ухото си, — това тече във вените ми. Иначе как бих могъл да се справя с всичко, което върша? Помисли си само. В „Спектейтър“ съм Юбикве^[64], в „Ню Стейтсман“ съм Мене Сана. В „Дейли Уъркър“ се подписвам като Корпоре Сано^[65]. Освен това съм и Парализис Аджитанс^[66] във вестник „Таймс“ и Еякулацио Прекокс^[67] в „Ню Върс“. Аз съм... — Но тук вече находчивостта му изневери.

— Веднъж не съм те видял да работиш — каза Помбал.

— Като работя малко, печеля още по-малко. Ако с моята работа можеше да се печели повече от сто лири на година, тогава как бих могъл да намеря убежище в позата на неразбрания. — И изхълца задавено.

— *Compris*^[68]. Пил си. Като влязох, видях бутилката на масичката в антрето. Защо толкова отрано?

— Защото исках да съм пределно честен и откровен. В края на краищата, виното си е твое. Не искам нищо да крия. Отпих глътка-две.

— Празнуваш ли нещо?

— Точно така. Тази нощ, скъпи ми Жорж, ще направя нещо доста недостойно за мен. Отървах се от опасен враг и напреднах в кариерата с цяла педя. В нашата работа това се смята за нещо достатъчно достойно, за да злорадстваш. Ще поднеса специални поздравления на себе си.

— Кой ще плаща?

— Ще поръчам, изям и платя всичко сам.

— Не е кой знае какво.

Пърсуордън направи нервна, нетърпелива физиономия в огледалото.

— Точно обратното — възрази. — Една тиха, спокойна вечер е това, от което имам нужда. Ще съчиня още няколко фрагмента от моята автобиография с помощта на превъзходните стриди от Диамандакис.

— Какво е заглавието й?

— „Увъртания“. Започва с думите: „За пръв път срещам Хенри Джеймс в един публичен дом в Алжир. И на двете му колена седеше по една гола хурия.“

— Доколкото знам, той е бил педераст.

Пърсуордън пусна водата на душа докрай, влезе под него и извика:

— От франсета литературна критика не приемам. Моля, моля!

С мъчителна припряност Помбал прокара гребен през тъмната си коса и погледна часовника си.

— *Merde!*^[69] — извика. — Пак ще закъснея.

Пърсуордън нададе вик на задоволство. Двамата често се впускаха в езикови авантюри и се радваха като ученици на грешките,

които извираха от общите им разговори. Всяка грешка, особено грубата, се посрещаше с възторжен крясък, който приличаше на боен вик. Пърсуордън подскачаше от удоволствие, ликуваше неудържимо под съскащата вода:

— Защо не останеш да се насладиш на една емисия ноктюрно на къси коси, а? — (Предишния ден Помбал беше описал едно предаване по радиото по този начин и оттогава Пърсуордън не спря да му го натяква.) Сега се опули, направи се на уж подразнен.

— Не съм го казвал — рече той.

— О, каза го и още как!

— Не казах „къси коси“, а „къси вълни“ — *des ondes courtes*.

— Още по-ужасно. Какви хора има във вашето Ке д'Орсе^[70], направо съм шокиран. Моят френски може и да не е перфектен, но никога не бих казал...

— Да не започна аз с твоите грешки... ха-ха!

Пърсуордън продължи да танцува под душа, като крещеше с цяло гърло: „Емисия ноктюрно на къси коси.“ Помбал го замери със свит на руло пешкир и се изниза от банята, за да избегне ответния му удар.

Ругателният им разговор продължи, докато французинът нанасяше допълнителни корекции върху тоалета си пред огледалото в спалнята.

— По-късно ще ходиш ли в „Етоал“ за кабаретната програма?

— Искан ли питане? — отвърна му Пърсуордън. — Ще танцувам фокстрот макабър с приятелката на Дарли или със Свева. Дори няколко танца фокстрот макабър. А после, като истински изследовател, на когото е свършило сушеното месо, само и единствено за да си сгрея тялото, ще си избира някоя и ще я завлека право в „Хълмът на лешоядите“, за да си наостря ноктите в плътта ѝ. — Издаде звук, който си въобразяваше, че издават лешоядите, докато кълват месо — приглушено гърлесто подкрякване. Помбал потрепери.

— Чудовище! — извика му. — Тръгвам... довиждане.

— *Довиждане. Toujours la maladresse!*^[71]

— *Toujours*. — Това беше бойният им вик.

Останал сам, Пърсуордън взе да си свирука тихо, докато се бършеше с износения пешкир, след което приключи тоалета си. Несигурността във водоснабдителната система на хотела „Хълмът на

лешоядите“ често го караше да отскача от другата страна на площада до апартамента на Помбал, за да си вземе на спокойствие една вана и да се избърсне. Освен това от време на време, когато Помбал излизаше в отпуск, той на практика се пренасяше там и си го делеше, макар и доста неохотно, с Дарли, който си кротуваше потайно в единия му край. Защото понякога е добре да избягаш от уединението на хотелската си стая, както и от необятната купчината изписани листове, която нарастваше застрашително покрай следващия му роман. Да избяга, винаги да избяга... Желанието на писателя да остане насаме със себе си — „писателят, най-самотното от всички животни“. „Разбира се, че цитирам великия Пърсуордън — каза той на отражението си в огледалото, докато се бореше с вратовръзката си. — Днес ще вечерям бавно, за собствено удоволствие, съвсем сам!“ Много елегантно беше отказал на колебливата покана на Еръл, която — и той го знаеше много добре — щеше да го въвлече в една от онези нетактични и неясни вечери, прекарани в игра на бридж или някоя друга игра за дебили. „Господи, Боже мой — беше казал Помбал, — как само сънародниците ти си прекарват свободното време! И тези стаи, които изпълват с чувството си за вина! За да изразиш една идея, трябва ли да спреш вече поелата по релсите си вечеря и да предизвикаш неловкост, умълчаване... Правя, каквото мога, но винаги имам чувството, че съм направил гаф. На следващата сутрин механично изпращам цветя на домакинята... Що за нация сте вие! Колко интригуващо за нас, французите, да погледаме вашия отвратителен начин на живот!“

Бедният Дейвид Маунтолив! Пърсуордън гледаше на него със състрадание и нежност. Каква цена само трябва да плати един дипломат за плодовете на властта! „Сигурно мечтите му са вечно помрачени от мисълта за тъпоумието, което трябва да понася — да понася съзнателно в името на онова, което е най-свято в тази професия, а именно желанието да угодничиш, решимостта да омайваш, за да имаш влияние. Е, какво да се прави. Всякакви хора са нужни, за да се опропасти този свят.“

Докато сресваше косата си назад, се улови, че мисли за Маскелин, който точно сега сигурно вече се е настанил в експреса за Йерусалим, друга се вдървено, седи невъзмутимо и смуче лулата си, докато влакът препуска сред пясъчни дюни и портокалови горички;

седи в някое задушно купе, изтормозен от мухите вътре и вътрешно нажежен от корпоративната гордост на една традиция, която е на изчезване... А защо трябва да е на изчезване? Маскелин, обсебен от усещането за провал, от унижението на новата длъжност, която уж носела повече възможности за издигане. Последният неумолим напън. (Споменът за това накара Пърсуордън да почувства угризение, защото никак не подценяваше характера на лишения от себичност и кариеризъм воин.) Тесногръд, жлъчен, суховат като човек, въпреки това писателят у него ценеше Маскелин, докато човекът го осъждаше. (Истината е, че си беше водил подробни бележки за него — факт, който със сигурност би изненадал Маскелин, ако го знаеше.) Начинът, по който държеше лулата си, по който вирваше нос, по който изразяваше съдържаността си... Защото нищо чудно един ден да реши да го използва. „Реалните човешки същества не се ли превръщат в продължения на използвани архетипове и това не ни ли отдалечава малко от тях? Да. Тъй като наблюдателността хвърля кръг светлина около наблюдавания човек или предмет. Да. И прави безусловния отговор по-труден, онзи, засягащ обичайните обвързаности, привързаности, любов и така нататък. Но това не е проблем само на писателя, то е проблем на всички нас. Да пораснеш означава да се откъснеш в интерес на по-доброто, по-ясното и смислено приобщаване... Боже!“ Все пак можеше да се утеши, да оправдае собствената си тайна симпатия, която хранеше към Маскелин, като си припомни някои от малкото му на брой големи глупости. И неговата арогантност! „Скъпи ми приятелю, когато човек прекара толкова години в мрежата на «Р», колкото съм бил аз, развива интуиция. Виждаш нещата на мили разстояние от теб.“ Самата идея за човек като Маскелин, развил интуиция, му се стори прекрасна. Пърсуордън нададе продължителен грачещ смях и протегна ръка към сакото си.

Спусна се по стълбите с леки стъпки, прекрачи в сумрака навън, преброи си парите и се усмихна. Това беше най-хубавият час на деня в Александрия — улиците бавно се обагряха в металносиньото на индигото, но все още изпускаха горещината на слънцето. Не всички светлини бяха запалени в града и големите бледоморави кълба на спускащия се мрак се олюляваха тук-там, като размиваха очертанията на всичко и пребоядисваха изрязаните контури на сгради и хора в опушеносиво. Задрямалите кафенета се пробуждаха с хленча на

мандолини, примесен с остро свистене на прегрели гуми върху настилката, а улиците се раздвижваха от фигури, загърнати в бели мантии, и от играещите петна на аленеещи фесове. Откъм сандъчетата на первазите се долавяше миризмата на влажна пръст и урина. Големите лимузини напускаха тържествено борсата с глухи клаксони и плавен ход, сякаш лъскавия полет на ято гъски. Да се чувства полузаслепен от бледоморавия здрач, да докосва с рамо минувачите, да усеща покоя на сухия въздух и неговия екстаз... това са редките моменти на щастие, на които попадаше случайно, ненадейно. Плочниците бяха още напечени, също като дините, когато ги разрежеш по мрак. Влажна топлина бавно се просмукваше през подметките на обувките. Морският бриз прииждаше, за да хвърли върху града наметка от прохлада, но засега тя се усещаше само на моменти. Човек се носеше през сухия въздух, така зареден със статично електричество (пращенето на гребена в косата), сякаш плуваше в топло лятно море, кръстосвано от студени течения. Вървеше бавно към „Бодро“ и току попадаше в малки откъслечни облачета от ухания — парфюмът на отминаваща жена, силната миризма на жасмин, идваща откъм тъмен сводест проход — със съзнанието, че много скоро влажният морски въздух ще ги обезличи. Сега, в припадащия мрак — беше съвършеният момент за един аперитив.

Дългите дървени балкони, обрамчени със саксии, които привечер дъхтят на полята пръст, бяха пълни с посетители, полуразмити от миража, сякаш набързо нахвърляни карикатури с жестове, които още ненаправени, и вече изчезваха. Пъстрите навеси припляскваха лениво над сините воали, които се носеха неспокойно в сумрачните сокаци, сякаш наоколо блуждаеха нервните окончания на влюбени, заети от мисълта за уговорени срещи, с жестове, потръпващи като крилете на пеперуда, опиянени от обещанията на Александрия. Скоро вечерната мараня щеше да се вдигне и светлините щяха да заблестят върху прибори и бели покривки, върху обеци и лъскави бижута, върху пригладените с брилянтин коси и грейнали в мрака усмивки — тъмна кожа, разрязана от бели зъби. После щяха да заприиждат колите от северната част на града, натоварени с елегантни нерешителни клиенти — търсачи на храна, удоволствия и танци... Това беше най-прекрасният час на деня. Седнал тук, опрял гръб върху решетката на дървената облегалка, той гледаше премрежено широката улица —

съвършено непознат и от никого непоздравяван. Не можеше да различи дори фигурите от съседната маса — просто очертания на човешки силуети. В този сумрак гласовете им стигаха мудро до слуха му, загърнатите в теменужени воали вечерни гласове на александрийци, които обсъждаха цените на добитъка или пък омайни строфи от арабски любовни стихове — кой можеше да каже?

Какъв превъзходен вкус имаше „Дюбоне“-то с *zeste de citron*^[72] и с конкретния спомен, който носеше, за една отдавна напусната Европа, която все пак продължаваше да живее незабравена под повърхността на този призрачен живот в дрипавата столица на Александър Велики! Опита го и със завист си помисли за Помбал, за неговата ферма в Нормандия, в която приятелят му се надяваше да се оттегли един ден с цяло, непокътнато сърце. Колко хубаво би било, ако можеше и той да има същите уравновесени отношения с родната си страна, същата увереност, че един ден ще се върне в нея! Но гърлото му се сви при тази мисъл и заедно с това го обзе мъка и съжаление, че трябва да е така. (Тя му каза: „Прочетох книгите, но много бавно, не защото не мога да чета бързо на брайловата азбука, а защото исках да се потопя в силата и сърцевината на всяка дума, в слабостите и жестокостите, да стигна до същността на мисълта.“) Същността! Това беше фраза, която отекваше в слуха му като свистенето на куршум, който профучава твърде близо. И тя изникна пред взора му — мраморната белота на лицето на морска богиня, косата, сресана назад, се спуска до раменете, поглед, втренчен през парка, където обрулените есенни листа и клони току проблясват и дъхтят; една Медуза сред снега, загърната в стария си кариран шал. Слепите прекарват цял ден в тази мрачна подземна библиотека с кръгове светлина и сенки, пръстите им се движат като мравки по перфорираната повърхност на книги, гравирани за тях от специална машина. („Толкова много исках да разбера, но не успях.“) Божичко, тук вече те избива студена пот, тук се обръщаш на триста шейсет и пет градуса — човешкото земно кълбо — за да заровиш лице във възглавницата със стенание! (Ето, вече започнаха да запалват светлините, воалите на синята мъгла се вдигнаха нагоре в нощта, изпариха се. Лицата на хората...) Наблюдаваше ги напрегнато, почти похотливо, сякаш искаше да ги изненада сред най-потайните им намерения, най-подмолните им кроежи — флегматични светулки, които влизат и излизат от жълтата светлина на баровете; ръка с

пръстен потрепва, обица проблясва, златен зъб стърчи наред прелъстителна усмивка. „Келнер, каман уахед, още едно, моля.“ Полуформулираните мисли заплуваха отново в ума му (невинни, изчистени от мрака и от алкохола): мисли, които по-късно може и да се наконтят, да се маскират като стихове... Прелетни птици от други селения.

Да, ще остане още една година — още цяла година, само заради привързаността си към Маунтолив. Ще се постарае да бъде смислена година. После преместване — но за това изобщо не искаше да мисли, защото можеше да се окаже поредния провал. Цейлон? Сантус? Нещо в Египет с неговите пламтящи безвъздушни пространства и нереализирана безбрежност — гротескните гранитни гробници на мъртви фараони, гробници, които са станали градове, нещо тук го задушаваше. Не беше място на спомени, а и рязката ръбеста реалност на ежедневието му идваше в повече. Отворени рани, секс, парфюми и пари.

С викове разнасяха вечерните вестници — гърлен, клокочещ буламач от езици, в който основните продукти бяха гръцки, арабски и френски. Момчетата тичаха, крещейки, по улиците като крилати вестноосци от долната земя, известявайки какво... падането на Византия? Белите им роби се заплитаха между коленете. Виеха жаловито, сякаш умираха от глад. Той се наведе през дървената преграда на балкона и си купи вечерен вестник, за да има какво да чете по време на самотната си вечеря. Да чете, докато се храни, беше друго удоволствие, от което не можеше да се откаже.

След това пое бавно край сводестите безистени, по улици и кафенета, покрай моравата джамия (извисяваща се високо в небето), библиотека, после храм (с надпис: „Някога тук е почивало тялото на великия Александър“) и още по-надолу покрай криволичещите стръмни сокаци, които водеха към брега. Студените течения продължаваха да вилнеят наоколо, щипеха бузите.

Неволно се блъсна във фигура с шифер и макар със закъснение, разпозна в нея Дарли. Смутено си размениха любезности, натезали от взаимно чувство на притеснение. Но тази вежлива размяна ги прикова един за друг, иначе казано, ги залепи за улицата, сякаш тя се беше превърнала в мухоловка. Най-накрая обаче Дарли успя да се измъкне и тръгна надолу по една тъмна пресечка, като каза:

— Виж, не искам повече да те задържам. Капнал съм от умора. Ще се прибера да си взема душ.

Пърсуордън остана на място за миг, загледан подире му, силно озадачен от собственото си объркване и сконфузен от спомена за мокрите парцаливи пешкири, които беше оставил да се търкалят по пода в банята на Помбал, както и от онази сивкава черта по умивалника — от сапуна за бръснене, примесен с косми... Бедният Дарли! Но как така се получаваше, че макар и да го харесваше и уважаваше, никога не успяваше да се държи непринудено в негово присъствие? Изведнъж започваше да любезничи с неестествен за него тон, само от нерви. И затова сигурно звучеше грубо и надменно. Все едно бодряшкият поучителен тон на селски лекар, който се шегува с пациента си... по дяволите! Някой път трябва да го заведе в хотела за по едно питие на четири очи и да се опита да го опознае по-добре. На няколко пъти се беше опитвал да се сближи с него по време на онези техни зимни разходки. Обясни си недоволството, като си каза наум: „Клетото копеле, но той продължава да се интересува от литература.“

Доброто му настроение обаче се върна, когато стигна малката гръцка кръчма на брега, в която приготвяха стриди. Покрай стените ѝ бяха наредени бъчви и бурета с всякакви размери, а кухнята ѝ на талази бълваше пушек и миризма на пържени в зехтин херинга и октопод. Седна тук, сред дрипавите лодкари и левантийските моряци на шхуни, за да си хапне стриди, да си изчете вестника, и ето че вечерта се сгъсти около него, обгърна го отвсякъде, приласка го, освободи го от мислите и необходимостта да води обичайните разговори, пълни със злонамерени блудкави баналности. По-късно вероятно щеше да е в състояние отново да пренесе идеите си в книгата, която се опитваше да довърши, макар и бавно, мъчително, в онези трудно извоювани скришни мигове, откраднати от безцелния му професионален живот, откраднати дори от обстоятелствата, с които сам се беше обградил поради собствената си леност и стадно чувство. („Нещо против едно питие? — Защо не?“ Колко много вечери бяха прахосани по този начин!)

Ами вестниците? Зачиташе се най-вече в колонките *Faits Divers*^[73] — тоест онези дребни странности в хорското поведение, които отразяваха истинското положение на човека, но присъстваха отвъд светските абстракции, защото търсеха смешното и невероятното

в живота, изгубил чувствителност поради сивотата на своето ежедневие и поради диктата на голия разум. До едно от огромните заглавия, което още на следващия ден трябваше да коментира в официален рапорт до Маунтолив — „Арабският съюз отново обжалва“, попадна на трогателна човешка слабост в „Известен религиозен водач заседнал в асансьор“ или „Луд ограбва банката в Монте Карло“, които отразяваха макабреното безумие на съдбата и обстоятелствата.

По-късно, под влиянието на отличната храна във „Френския кът“, започна да консумира вечерта по по-приятен начин — като лула опиум. Вътрешният свят с неговите напрежения взе да отпуска натегнатите си пружини, разля се навън и надалеч в контури на мисълта, които проблясваха на пресекулки в съзнанието му като морзова азбука. Сякаш се беше превърнал в истински приемник — редките моменти на добри внушения свише!

В десет часа на гърба на писмо от банката си записа няколко афористични фрази, които пасваха на книгата му. Като например: „Десет. Тази седмица нямаше атаки от хипогрифа. Ами речите за стария Пар?“ А после, под тях, някак несвързано следваха думи, които, като роса от кондензирани капки, покриваха мозъка му и които впоследствие можеха да бъдат изпипани, префасонирани и вложени в общата арматура от действия на неговите герои.

а) С всяко напредване от познатото към непознатото мистерията се задълбочава.

б) Ето ме, вървя на два крака, притежавам и име — цялата интелектуална история на Европа от Рабле до Дьо Сад.

в) Човек ще бъде щастлив, когато боговете му успеят да се усъвършенстват.

г) Дори светецът умира с всички свои несъвършенства.

д) Ето такъв човек, който и презрян от хората, не заслужава порицание от Бога.

е) Да притежаваш нечие човешко сърце — това е неизлечима болест.

ж) Всички велики книги са пътувания в състраданието.

з) Мечтата на жълтото просо е нашият общ път.

По-късно тези пророчески мисли, леко шлифовани, щяха да влязат в устата на стария Пар, на чувствения Тирезий от неговия

роман, макар че избълвани по този безразборен начин, те не предлагаша никакъв ключ към окончателния порядък, в който би трябвало да се появят.

Проза се. Чувстваше се приятно пиян след втория си арманяк. Извън периметъра на сивеещите тенти градът отново беше приел истинската пигментация на нощта. Черни лица се размиваха в тъмнината, човек виждаше дрехи, сякаш празни, които се разхождат наоколо като в „Невидимият“. Червени кепета върху изличени лица, тъмата на тъмите. С тихо подсвиркване той плати сметката, излезе навън и отново пое по Корниш, където — в края на тясна уличка — зеленият полусферичен прозрачен покрив на „Етоал“ блестеше примамливо. Потъна в тясното гърло на стълбището, за да се появи в душната бална зала, полузаслепен от болезнено бляскавата светлина, като спря само за миг, колкото Золтан да поеме връхната му дреха, за да я отнесе в гардероба. За пръв път не го обзе страх заради неплатените сметки, тъй като беше изтеглил голям аванс от новата си заплата.

— Имаме две нови момичета — дрезгаво му подшушна на ухо дребният келнер, — и двете от Унгария. — После облиза устни и се усмихна. Изглеждаше като печен на много бавен огън в зехтин, докато придобие тъмнокафява коричка.

Заведението беше препълнено, а кабаретната програма — почти приключила. Наоколо, слава Богу, не се виждаха познати лица. Светлините угаснаха, светнаха в приглушено синьо, после пак се затъмниха и ето че в кръга на сребристия прожектор с дрънчане на дайрета и силно думкане на барабани се появи и последната изпълнителка. Пайетите ѝ припламваха при всяко завъртане, блещукаха като викингски кораб, за да заглъхнат после надолу по миризливия коридор към гримьорните.

Рядко беше разговарял с Мелиса след запознанството им преди месеци, а и посещенията ѝ в апартамента на Помбал почти не съвпадаха с неговите. Освен това Дарли беше болезнено потаен — вероятно от ревност или от срам. Кой можеше да знае? Разменяха си по една усмивка и се поздравяваха при среща на улицата, когато пътищата им се пресичаха — това беше всичко. Сега се загледа умислено в нея, докато пиеше уискито си, и усети как светлините започнаха бавно да просияват по-ярко вътре в него, как ходилата му

откликват на монотонния сладникав ритъм на негърската музика. Той обичаше да танцува, тътренето на крака в стъпка от четири такта му доставяше удоволствие, както и мелодията, която се просмукваше в пода под краката му. Дали да не потанцува?

Но беше твърде добър танцьор, за да си позволи волности в случая, затова само пое Мелиса в обятията си и без да си дава много труд, я завъртя лекичко по дансинга, тананикайки си мелодията „*Jamais de la vie*“^[74]. Тя му се усмихваше, изглеждаше доволна, че е зърнала познато лице от външния свят. Усети нежната ѝ длан с тънка китка върху рамото си, пръстите, които стискаха сакото му като ноктите на врабче.

— Ти си *en forme*^[75] — каза му тя.

— Аз съм *en forme* — отговори ѝ той.

Започнаха да си разменят безсмислени любезности, съвсем в стила на мястото и вечерния час. Ужасният ѝ френски му беше интересен, дори по някакъв начин приятен. След това тя седна на масата му и той ѝ викна две *coups de champagne*^[76] — задължителната почерпка, която управата на заведението изисква при всички лични разговори. Тъй като тази вечер Мелиса беше дежурна и всеки танц струваше определена сума, тя прие паузата с благодарност, тъй като и без това краката я боляха. Говореше сериозно, подпряла брадичката си с ръка, и докато я наблюдаваше, той откри, че е много красива, но в същото време някак повехнала. Имаше добри очи — плувнали в плахост, която по всяка вероятност отразяваше душевния потрес, с който голямата искреност регистрира живота. Но въпреки това не само изглеждаше, а очевидно беше болна. Той набързо си записа: „Нежният цъфтеж на белодробната туберкулоза.“ Уискито беше подобрило настроението му и няколкото му шеги бяха възнаградени с непринуден смях, който — за негова най-голяма изненада — страшно му допадна. Започна, макар и смътно, да разбира какво намира Дарли у нея — безпризорната привлекателност на града, онази крехкост и простота: отговорът, с който малкият гамен отвърща на жестокия свят. Когато стана отново да потанцува с нея, той ѝ каза, но вече с леко пиянска ирония:

— *Melissa, comment vous defendez-vous contre la foule?*

А отговорът ѝ, неизвестно защо, го прониза в сърцето. Обърна към него погледа си, преливащ от цялата искреност на преживяното от

нея, и рече:

— *Monsieur, je ne me defends plus.*^[77]

Меланхолията на усмихнатото ѝ лице беше недокосната от самосъжаление. Тя направи отривист жест, сякаш показваше целия свят, и каза:

— Погледни. — Жалките апетити и мераци на постоянните клиенти на „Етоал“ с тела от тлъстини, които се носят навред в това душно мазе. Той разбра много добре и изведнъж му се прииска да се извини за това, че никога не я беше възприемал сериозно. Беше бесен на себе си заради самодоволството си. Съвсем импулсивно притисна буза до нейната — с любов, като брат. Тя беше свършено естествена!

Човешката бариера помежду им падна и двамата установиха, че могат да си говорят съвсем спокойно един с друг, като стари приятели. Докато вечерта напредваше, той продължи да танцува с нея все по-често и по-често. Това като че ли ѝ харесваше, въпреки че на самия дансинг той танцуваше мълчешком, непринуден и щастлив, сякаш изпитваше облекчение. Не предприе никакви жестове на интимност, но усещаше, че тя го приема. После, към полунощ, един тлъст богаташ — сирийски банкер — пристигна и започна много сериозно да се домогва до нейната компания. С голямо раздражение Пърсуордън установи, че това страшно го ядосва и че изпитва истинска собственическа ревност. Това го накара да изпсува наум. Но ето че онзи се приближи и седна на една маса близо до дансинга, за да може пръв да я покани, щом музиката започне. Мелиса обаче сякаш не забелязваше това яростно съперничество. Виждаше се, че е уморена. Най-накрая той я попита:

— Какво ще правиш, като свършиш тук тази вечер? При Дарли ли ще отидеш? — Тя се усмихна при споменаването на това име и поклати глава уморено. — Имам нужда от пари, за да... няма значение — промълви тихо, след което ненадейно избухна, сякаш се боеше, че няма да ѝ повярват: — За да си купя зимно палто. Нямаме никакви пари. В тази работа човек трябва да е добре облечен. Разбираш ли?

— Само не и с този отвратителен сириец — отвърна ѝ Пърсуордън. Пари! — помисли си с болка. Мелиса го гледаше със съдържан присмех. Каза му тихо, но без да набляга на това и без срам:

— Той ми предложи петстотин пиастра, ако отида с него у тях. Сега му отказах, но по-нататък... Предполагам, че ще ми се наложи. — И сви рамене.

Пърсуордън изпсува тихо.

— Не! — отсече. — Ела с мен. Аз ще ти дам 1000, щом се нуждаеш.

Тя ококори очи при споменаването на такава голяма сума пари. Можеше да си я представи как ги брои монета по монета, как ги опипва като топчетата на дървено сметало, как ги разпределя за храна, наем, дрехи.

— Сериозно ти говоря — каза и с рязък тон, след което побърза да добави: — Дарли знае ли?

— О, да — призна му тихо. — Знаеш ли, той е много добър. Нашият живот е борба, но той ме познава добре. Има ми доверие. Никога не ме разпитва за подробности. Стига му да знае, че един ден, когато имаме достатъчно пари, за да се махнем оттук, аз ще преустановя тази работа. За нас тя не е важна. — Прозвуча му странно, като някакво ужасно богохулство от устата на дете.

Пърсуордън се изсмя:

— Хайде! — подкани я категорично; умираше от желание да я притежава, да я приласкае и задуши с грозните си целувки на фалшиво състрадание. — Хайде, Мелиса, скъпа — каза ѝ, ала тя примигна и пребледня при това обръщение и той разбра, че е направил грешка, защото всяка сексделка трябваше да се сключва извън периметъра на нейната лична привързаност към Дарли. Отврати се от себе си, но въпреки това беше безсилен да действа другояче. — Знаеш ли какво — продължи да ѝ говори, — по-късно този месец ще дам на Дарли доста пари, достатъчно, за да се махнете оттук. — Но тя като че ли не го слушаше.

— Ще си взема палтото — отвърна му механично, тихо. — Ще се видим във фойето. — После отиде да успокои управителя, докато Пърсуордън я чакаше, обзет от мъчително нетърпение. Това беше съвършено попадение, защото по този начин можеше да уталожить угризенията на пуританската съвест, които се спотайваха под безгрижната маска на аморалния му живот.

Няколко седмици преди това беше получил чрез Несим кратка бележка от Лейла, написана с изящен почерк, която гласеше следното:

„Скъпи г-н Пърсуордън,

Пиша ви, за да поискам от вас малко необичайна услуга. Току-що почина мой любим вуйчо. Той беше голям почитател на Англия и на английския език, който владееше по-добре и от родния си; в завещанието си е оставил напътствие на гроба му да се постави плоча с епитаф на английски — проза или поезия — но по възможност оригинална. Много бих искала да почета паметта му по най-подходящ за него начин и да изпълня последното му желание, именно затова се обръщам към вас: да ви помоля да приемете това предложение — една съвсем обичайна услуга за поетите в древен Китай, но съвсем необичайна днес у нас. С удоволствие ви предлагам като възнаграждение сумата от петстотин лири за тази задача.“

Епитафът беше надлежно предаден и парите бяха депозирани в банката му, но за своя изненада Пърсуордън откри, че не е в състояние да ги докосне. Започна да го терзае някакво странно суеверие. Никога преди това не беше писал поезия по поръчка, а най-малкото пък — епитаф. Реши, че тази голяма сума ще му донесе лош късмет, затова тя продължаваше да стои в банката му недокосната. И сега изведнъж го осени мисълта, че трябва да я предостави на Дарли! Освен всичко друго така би могъл да изкупи вината си за пренебрежителното си отношение към таланта му, както и за скованото си поведение.

Тя тръгна към хотела с него, притисна се в него като ножница към бедрото — професионалната походка на улиčníца. Не размениха нито дума. Улиците бяха празни.

Старият мръсен асансьор, с неговите седалки, обточени с прашни кафяви плетени ширити, и огледалата с прокъсани дантелени завески, ги раздруса бавно нагоре в покрития с паяжини мрак. След малко, помисли си той, ще падне през онзи люк с краката надолу, с извити назад ръце, устни до устни, докато почувства как примката се стяга около гърлото му и звездите започнат да избухват зад очните му ябълки. Взрив и после забвение — какво друго може да иска човек от непознатото тяло на жена?

Пред вратата той я целуна бавно и настойчиво, силно притисна мекия конус на свитите ѝ устни, докато зъбите им се срещнаха с леко

потракване. Тя не отвърна на желанието му, но не се и отдръпна, поднесе му дребното си безизразно лице (безоко в тъмнината) като парче заскрежено стъкло. У нея нямаше страст, само дълбока и всепоглъщаща умора от света. Ръцете ѝ бяха ледени. Той ги взе в своите и веднага го обзе непреодолима меланхолия. Пак ли щеше да остане сам със себе си? Побърза да се скрие в убежището на развеселеното пиянство, което знаеше много добре как да изиграе и което, с помощта на думите, щеше да вдигне високо скеле около реалността, щеше да я разбърка и разстрои.

— *Viens, viens!*^[78] — извика той припряно, като възприе онази фалшива комичност, с която обикновено се обръщаше към Дарли, но в същия момент си даде сметка, че наистина е доста пиян. — *Le maitre vous invite*^[79]. — Без да се усмихва, покорна като агне, тя прекрачи прага, влезе в стаята и се огледа. Той успя да напипа ключа на нощната лампа, но тя не работеше. Запали свещта, която стоеше в малка чинийка върху нощното шкафче, и се обърна към нея — тъмни сенки танцуваха около ноздрите и орбитите на очите му. Погледнаха се и той съвсем користоно пусна в действие яростното си говорене, за да прикрие собственото си притеснение. После млъкна, защото тя беше твърде уморена, за да му се усмихва. Без да се усмихва, без да говори, тя започна да сваля дрехите си една по една, като ги захвърляше върху протрития килим.

Дълго време остана да лежи, като само изучаваше слабото ѝ тяло с извитите ребра (същата структура като листата на папратта) и малките ѝ, недоразвити, но твърди гърди. Обезпокоена от мълчанието му, тя въздъхна и каза нещо недоловимо за слуха.

— *Laissez. Laissez parler les doigts... comme ça*^[80] — прошепна той, сякаш да я накара да замълчи. Искаше да ѝ каже някоя проста и ясна дума. В настъпилата тишина усети как тя се бори с дълбокия мрак, с напористите сили на желанието му, мъчеше се да затвори чувствата си в отделна преграда, да ги разграничи от ежедневието и неговите бездушни сделки за оцеляване. Отделна преграда, помисли си той, с надпис „Смърт“? Беше си наумил да се възползва от нейната слабост, нежността бушуваше във вените му на приливи и отливи, ала собствената му морална сила като че сви и изпуши. Пребледня и забодеше блесналите си трескави очи в изронения таван, взря се назад във времето. Отнякъде се чу часовник, който проехтя рязко, и звукът

на часовете разбуди Мелиса, прогони изтощението ѝ и отново го замени с тревожност, както и с желание да свършва, за да може да потъне отново в съня, който се мъчеше да пребори.

Започнаха любовната си игра с преструвка за някаква необуздана страст, която беше подигравка към собствения си произход, тъй като нито можеше да се запали от само себе си, нито да се угаси. (Може цяла вечност да лежиш с разтворени устни, с разтворени крака и да си казваш, че това е нещо, което просто си забравил, че е на върха на езика ти, още малко и ще се сетиш. Но за нищо на света да не можеш да си спомниш какво е — нито името, нито града, нито деня, нито часа... биологическата памет ти е изневерила.) Тя изсумтя тихо, сякаш хленчеше, притискаше го с тези нейни бледи, умислени пръсти така нежно, както човек държи паднало от гнездото голо птиче. По лицето ѝ се редуваха изражения на съмнение и тревожност, сякаш самата тя беше виновна за прекъснатия ток, за провалено общуване. После изпъшка и той разбра, че тя си мисли за парите. Толкова голяма сума! Неговата разточителност никога не можеше да бъде повторена от друг! А сега — нетактичната ѝ загриженост и тази прагматична грубост започнаха да го ядосват.

— *Cheri*. — Прегръдките им бяха като сухи допирания на восъчни фигури или на фигури, изваяни от гипс за някаква гробница в класически стил. Ръцете ѝ го галеха без ласки, движеха се по изпъкналите ребра на гръдния му кош, по слабините, по шията, лицето; притискаше пръсти тук и там в мрака, сякаш пръстите на слепец, които търсят тайник в стената или забравен ключ, който с едно завъртане да освети един друг свят, извън времето. По всичко личеше, че усилията са напълно безполезни. Тя се огледа наоколо с див поглед. Лежаха под един кошмарен прозорец, изпълнен с морска светлина, пред който някаква завеса се поклащаше лекичко като отпуснато корабно платно и с това ѝ напомняше леглото на Дарли. Стаята беше пълна с миризмата на вкиснато, на разлагащи се ръкописи, както и на ябълките, които не спираше да дъвче, докато работи. Чаршафите бяха мръсни.

Както обикновено, на едно ниво под изследването на унижението и отвращението от себе си, той все пак продължаваше да пише — бързо и гладко летеше перото му наум. Изписваше лист след лист. В продължение на толкова години вече беше свикнал да описва живота

си мислено, че живеенето и писането при него вървяха едновременно. Прехвърляше на хартия физическия момент още докато го изживяваше, още топъл от пещта, гол и уязвим...

— Виж — обади се тя сърдито, защото за нищо на света не искаше да изгуби обещаните пиастри, които във въображението си беше похарчила, тъй като си мислеше, че вече са нейни — сега ще ти направя *La Veuve*^[81]. — Той си пое дъх с въодушевление, възбуден от тръпката, че отново чува този прекрасен жаргонен израз, откраднат от едновременните прозвища на френската гилотина, с неговия страховит намек за зъби, скрит в метафората за комплекса за кастрация. *La Veuve!* Гъмжащото от акули море на любовта, чиито води се затварят над главата на моряка удавник с беззвучната парализа на съня, дълбоководния сън, който бавно те завлича все по-надолу, разкъсван и разкъсващ... докато с вулгарния звук на едно кльцване стоманеното острие пада, обърканата мислеща глава („използвай си тиквата“) тупва в кошницата с едно „бух!“, блътва слуз, мята се, гърчи се като риба... — *Mon coeur*^[82] — изграчи той дрезгаво, — *mon ange*^[83] — колкото да опита вкуса на най-изтърканите метафори, търсейки в тях изгубената нежност, разкъсана, захвърлена сред снеговете. — *Mon ange*. — Морска вдовица, превърната в нещо богато и странно. Най-неочаквано тя извика отчаяно: Божичко! Какво става? Ти просто не искаш, нали? — Гласът ѝ се извиси до вой. Тогава взе меките му, доста женствени ръце, сложи ги върху коляното си, разтвори ги като книга и наведе безутешното си, но пълно с любопитство лице над тях. Премести свещта така, че да вижда по-добре линиите, и прибра към тялото тънките си крака. Косата падна над лицето ѝ. Той докосна розовата светлина върху рамото ѝ и каза подигравателно:

— На ръка ли ще ми гледаш? — Но тя не вдигна поглед. Отвърна му кратко:

— В града всички гледат на ръка. — Дълго останаха така, като жива картина. „*Caput mortuum*^[84] на една любовна сцена“ — помисли си той. Но ето че Мелиса въздъхна като че с облекчение и вдигна глава:

— Сега разбирам — каза тихо. — Ти целият си се затворил, сърцето ти е затворено напълно, докрай. — Тя долепи показалец до показалеца, палец до палеца в жест, с какъвто се душат зайци. Очите ѝ блестяха съчувствено. — Твоят живот е мъртъв, затворен. Не е като на

Дарли. Неговият е широк... много широк и... отворен. — Тя разтвори ръце за миг, после пак ги отпусна в скута си. След това добави с огромна, убедителна и несъзнавана прямота: — Той все още е в състояние да обича.

Пърсуордън се почувства като че някой е забил юмрук в ченето му. Пламъкът на свещта потрепери.

— Погледни още веднъж — каза ѝ гневно. — Каж ми и други неща. Но тя пренебрегна гнева и огорчението в гласа му, наведе се пак над загадъчната бяла ръка.

— Всичко ли да ти кажа? — прошепна и за миг дъхът ѝ спря.

— Да — отвърна той рязко. Мелиса се усмихна странно, потайно, като че на себе си.

— Не съм много добра — промълви. — Ще ти кажа само това, което виждам. — После впи честните си очи в него и добави: — Виждам смърт наскоро. — Пърсуордън се усмихна мрачно:

— Добре — каза. Мелиса отметна косата си назад, зави я с пръст около ухото си и отново се приведе над ръката му.

— Да, много скоро. Ще чуеш за нея до няколко часа. Каква глупост! — И тя се изсмя отривисто. След това, за негово най-голямо учудване, продължи, като описа сестра му. — Сляпата... не е жена ти. — Мелиса затвори очи и протегна напред противните си ръце като сомнамбул.

— Да — каза ѝ Пърсуордън, — това е тя. Това е сестра ми.

— Сестра ти ли? — учуди се Мелиса и пусна ръката му. Никога преди това, гледайки на ръце, не беше познавала в предсказанията си. Пърсуордън ѝ каза мрачно:

— Двамата с нея бяхме любовници. Никога повече няма да можем да обичаме другого. — И в този миг, вече започнал изповедта си, той изведнъж откри, че му е лесно да продължи, да ѝ каже и останалото, да ѝ каже всичко. Съвсем на себе си, напълно се владееше, докато тя го гледаше с умиление и жал. Дали пък не му беше толкова лесно, защото двамата си говореха на френски? На френски истината на страстта изпъква хладно и безмилостно под изпитателния поглед на човешките преживявания. По собствената му странна фраза, той винаги го бе смятал за „неподхилкващия се език“. Или пък причината беше в това, че мимолетната симпатия на Мелиса улесняваше споделянето на подобни неща? Самата тя никога не съдеше, за нея

всичко беше познато, всичко беше преживяно. Тя кимаше сериозно, докато той ѝ разказваше за любовта си и за това как нарочно я беше напуснал, за опита си да се ожени, завършил с неуспех.

Между съжалението и възхищението те се целуваха, вече страстно, свързани от досега с описаните изживявания, от усещането за нещо доверено.

— Видях го изписано на ръката — каза му тя, — на твоята ръка. — Тя беше малко уплашена от непривичната точност на способностите си. А той? Той винаги беше търсил човек, пред когото да може да говори открито — но трябваше да е някой, който да не разбира всичко докрай! Пламъкът пак потрепери. Върху огледалото със сапун за бръснене беше написал подигравателното стихотворение за Жюстин, което започваше така:

*Отвори ли се твоето ухо да чува
и твоето око — да вижда, вместо да сънува,
тогаз ужасна е задръжката, що спира,
а и агонията е непоносима!*

Той си повтори думите в уединението на собствения си ум, докато си мислеше за тъмните улегнали черти, които беше виждал тук под светлината на свещта — мургавото тяло, седнало в съвършено същата поза, която Мелиса беше заела сега, да го гледа с брадичка, опряна върху коляното, и да държи ръката му състрадателно. И докато той продължаваше да говори тихо за сестра си, за неутолимото преследване на наслади, по-силни от онези, които помнеше и които беше оставил съзнателно, други стихове нахлуха в ума му; хаотичните тълкувания, подсказани му колкото от прочетеното, толкова и от преживяното. Когато отново си представи бялото мраморно лице с къдрава черна коса, отметната назад, покрила тила на тънката шия, меката част на ушите, брадичката, разполовена от трапчинка — лице, което винаги го отвеждаше назад към онези огромни празни очни орбити, той чу ума си да повтаря:

Любов могъща ви терзае!

А лудостта ѝ колко ли ще трае?
Че любовта и тя кат' навик става,
държи ли тръпката, забрава няма.

Чуваше се да казва неща, които повече подхождаха за друго място. Например през горчив смях: „Англосаксонците са измислили думата «разврат», защото не могат да повярват, че съществуват различни видове любов.“ И Мелиса, докато кимаше сериозно и с разбиране, започна да изглежда по-важна, защото най-накрая пред нея стоеше мъж, който споделяше неща, които тя не разбираше, съкровища от онзи мъжки свят, който винаги се люшкеше между пиянска сантименталност и брутално насилие! „В моята страна почти всички истински приятни неща, които можеш да направиш с една жена, представляват углавни престъпления и основание за развод.“ Тя се плашеше от гръмкия му дрезгав смях. Изведнъж ѝ се стори много грозен. После той отново сниши глас и продължи нежно да притиска ръката ѝ до бузата си, както човек притиска наранено място; а отвътре безгласният коментар не спираше:

Какво е Раят според тез закони разни?
Агапе или Ерос — разполовени сте, това ви дразни.

Затворен там, в омагьосания замък, между страшните целувки и близости, които никога не ще се върнат, те изучаваха Ла Лиоба! Каква лудост! Нима се бяха престашили да попълнят списъците напук на други любовници? *Jurata fornication*^[85] — стиховете бавно капеха в ума му; а тялото ѝ, като при Рудел^[86], „меко, нежно, красиво“. Той въздъхна, отметна спомените, като че бяха паяжина, и си каза: „По-късно, по-късно, докато търсеше *askesis*^[87], пое подир пустинните отци към Александрия, към едно място между две пустини, между двете гърди на Мелиса. О, *morosa delectation*^[88].“ И зарови лице там, между дюните, покрити с живата ѝ коса.

После се умълча, загледа се в нея с изчистени бистри очи, треперещите му устни за пръв път се осмелиха да проронят нежности — ту разпалени, ту огнено страстни. И тя изведнъж потрепери, защото

разбра, че няма да може да му се изплъзне, че трябва докрай да му се подчини.

— Мелиса — обади се той победоносно.

Сега вече се насладиха един на друг — смирено и нежно, като приятели, които отдавна са се търсили и намерили сред простосмъртната тълпа, изпълваща ехтящите пространства на този град. И това беше точно онази Мелиса, която възнамеряваше да намери — затворени очи, топла отворена уста, откъсната от съня с целувката на розовия пламък на свещта.

— Време е да тръгвам. — Но тя се притисна още по-силно към тялото му и простена от изнемога. Той я гледаше с обич, докато лежеше в сгъвката на ръката му.

— Ами краят на твоето предсказание? — попита весело.

— Глупости, всичко това са глупости — отвърна му сънено. — Понякога успявам да науча нещичко за човека от линиите на ръката му, но бъдещето!... Не съм толкова проницателна.

Зората се беше сипнала зад стъклото. По силата на внезапно обзел го импулс Пърсуордън влезе в банята и пусна водата да напълни ваната. Тя потече съвсем гореща, шуртеше със свистенето на пара! Колко типично за хотела „Хълмът на лешоядите“ — да има гореща вода точно по това време на деня и по никое друго. Възбуден като ученик, той ѝ извика:

— Мелиса, ела да наквасиш умората на кокалите си, иначе няма да те изпратя до вас. — Мислеше си по какъв начин да даде онези петстотин лири на Дарли, и то така, че източникът на подаръка да остане скрит. Той не биваше да узнава, че те идват от епитафа на един умрял копт! — Мелиса! — извика Пърсуордън отново, но тя беше заспала.

Взе я на ръце и я пренесе в банята. Настани я удобно в топлата вана, тя се събуди, излезе от обятията на съня като някое от онези прекрасни японски хартиени цветя, които се разтварят във вода. Топлината обля хлътналите ѝ гърди и тя засия, бедрата ѝ порозовяха. Пърсуордън седна на бидето, потопи едната си ръка във водата и започна да ѝ говори, докато напълно се събуди.

— Не трябва много да се бавиш — каза ѝ, — защото Дарли ще се сърди.

— Дарли ли! Боже! Снощи не се прибра, пак е бил с Жюстин. — Тя седна във ваната и започна да сапунисва гърдите си, вдишваше уханието на сапуна и водата, както човек отпива скъпо вино. Изсъска името на съперницата си с раболепна неприязън, което не беше в стила ѝ. Пърсуордън се учуди. — Такива хора, тия Хоснани! — изрече Мелиса презрително. — А бедният Дарли им вярва, и в нея вярва. Тя само го използва. Той е прекалено добър, прекалено простодушен.

— Използва ли го?

Тя пусна душа и забулена в облаците от пара, кимна към него с изпитото си лице:

— Знам всичко за тях.

— Какво знаеш?

Усети как изведнъж го обзе неловкост, така натрапчива, че нямаше име. Тя щеше да преобърне света му така, както човек неволно прекатурва мастилница или аквариум със златни рибки. При това през цялото време милата усмивка не слизаше от лицето ѝ. Застанала сред облаците пара, приличаше на ангел, слязъл от небето — като в гравюра от седемнайсети век.

— Какво знаеш? — попита я пак.

Мелиса продължи да разглежда дупките в зъбите си в малко огледалце, тялото ѝ още мокро и блестящо.

— Ще ти кажа. Бях любовница на един много важен човек — Коен, много важен и много богат. — Имаше нещо жалко в това хвалене. — Той работеше с Несим Хоснани и ми е разправял разни неща. Освен това говореше и насън. Но почина. Мисля, че беше отровен, защото знаеше твърде много неща. Той му помагаше, когато вкарвах оръжие в Близкия изток и в Палестина по поръчка на Несим Хоснани. В огромни количества. Обичаше да казва: „За да взривим англичаните!“ — Тя изтръгна думите от себе си отмъстително и след като помисли малко, ненадейно добави: — Той вършеше такива неща. — Същинска гротеска — начинът, по който имитираше Коен как свива пръсти да ги целуне, после ги разтваря, махва с ръка и казва: „Целият съм твой, вечно твой, Джон Бул^[89]!“ Лицето ѝ се сгърчи, за да изимитира злобата на покойник.

— Сега се облечи — каза ѝ Пърсуордън тихо. Влезе в другата стая и за момент остана разсеяно вторачен в стената над лавицата с книги. Сякаш целият град се беше стоварил върху главата му.

— Ето защо не харесвам семейство Хоснани — извика му Мелиса от банята със зядливата интонация на рибарска съпруга. — Те тайно мразят англичаните.

— Обличай се! — извика ѝ той рязко и отчетливо, сякаш говореше на кон. — И да тръгваме.

Изведнъж опомнила се, тя излезе на пръсти от банята и рече:

— Приготвям се веднага. — Пърсуордън остана съвсем неподвижен, загледан в стената с отнесен, невиждащ поглед. Като че бе паднал от някаква друга планета. Толкова неподвижен, че човек можеше да вземе тялото му за статуя, излята от тежък метал. Мелиса поглеждаше към него крадешком, докато се обличаше.

— Какво има? — попита, но той не ѝ отговори. Размишляваше трескаво.

След като се приготви, Пърсуордън я хвана под ръка, двамата заслизаха по стълбата и в пълно мълчание излязоха на улицата. Вече се развиделяваше. Все още някои от уличните лампи светеха и хвърляха сенки. Тя поглеждаше лицето му от време на време, но то беше съвършено безизразно. С приближаването до всяка улична лампа сенките им се удължаваха, ставаха по-тесни и разкривени, за да изчезнат отново в полумрака, преди да възвърнат предишните си очертания. Пърсуордън крачеше бавно, с уморени, целенасочени, тежки стъпки, като все още я държеше под ръка. Във всяка от тези източени играещи сенки сега вече виждаше ясно силуета на победения Маскелин.

На ъгъла до площада спря и със същото отнесено изражение на лицето каза:

— Виж ти! За малко да забравя. Ето ти обещаните хиляда. Целуна я по бузата и тръгна обратно към хотела си, без да каже нищо повече.

[62] Скъпи ми колега (фр.) — Б.пр. ↑

[63] Е? (фр.) — Б.пр. ↑

[64] Вездесъщ (лат.) — Б.пр. ↑

[65] Латинската поговорка „Mens sana in corpore sano“ („Здрав дух в здраво тяло“), разделена на две части. — Б.пр. ↑

[66] Подвижна парализа (лат.) — Б.пр. ↑

[67] Преждевременна еякулация (лат.) — Б.пр. ↑

[68] Ясно, разбрано (фр.) — Б.пр. ↑

[69] По дяволите (фр.) — Б.пр. ↑

[70] Кей в Париж на левия бряг на Сена, където се намира Министерството на външните работи, както и други правителствени сгради. Използва се като нарицателно не само за Външното министерство, но и за цялото френско правителство. — Б.пр. ↑

[71] Все сме си старите глупаци (фр.) — Б.пр. ↑

[72] Лимонова кора (фр.) — Б.пр. ↑

[73] Хроника на произшествията (фр.) — Б.пр. ↑

[74] Никога, за нищо на света (фр.) — Б.пр. ↑

[75] Във форма (фр.) — Б.пр. ↑

[76] Чаши шампанско (фр.) — Б.пр. ↑

[77] Мелиса, как се браните от тълпата? — Господине, аз вече не се браня. (фр.). Тук трябва да се отбележи, че същите две изречения се срещат и в „Жюстин“, където на мястото на „тълпата“ стои думата „самотата.“ — Б.пр. ↑

[78] Елате, елате! (фр.) — Б.пр. ↑

[79] Стопанинът ви кани. (фр.) — Б.пр. ↑

[80] Оставете. Оставете пръстите да говорят... така (фр.) — Б.пр.

↑

[81] В буквален превод „вдовица“, но и „гилотина“ на жаргон (фр.) — Б.пр. ↑

[82] Сърце мое (фр.) — Б.пр. ↑

[83] Ангел мой (фр.) — Б.пр. ↑

[84] Буквално „мъртва глава“, в преносен смисъл — нещо мъртво, лишено от живец, лишено от смисъл. — Б.пр. ↑

[85] Законно блудство (има се предвид бракът) (лат.) — Б.пр. ↑

[86] Жофре Рудел — поет трубадур от началото и средата на XII в. Смята се, че е участвал във Втория кръстоносен поход. Възпява „далечната любима“. — Б.пр. ↑

[87] Аскеза (гр.) букв. „упражнение“, по-късно добива смисъл на упражняване в добродетелен живот и борба с пороците. Оттук — аскет, тоест човек, който потиска чувствената си природа. — Б.пр. ↑

[88] мрачно удоволствие (лат.) — Б.пр. ↑

[89] Джон Бул — карикатурен образ въведен от английския лекар, карикатурист и енциклопедист Джон Арбътнот (1667–1735), изобразяващ пълен мъж на средна възраст, обикновено с жилетка със

знамето на Великобритания отпред, който се превръща в нарицателно за британец. — Б.ред. ↑

IX

Маунтолив беше на официално посещение във фабриките за маганене на памук в Делтата, когато Телфорд се обади, за да му съобщи новината. Шокиран от невероятната вест, той просто не можеше да повярва на ушите си. Телфорд говореше важно и надуто със странно лигав глас, главно заради протезата, която не му пасваше добре. В неговата работа смъртта не беше нещо маловажно. Но смъртта на врага! Трябваше доста да се постараете, за да запази приличен тон — мрачен, тържествен и съчувствен — така че задоволството в него да не си проличи. Говореше като селски следовател.

— Сметнах, че е редно да знаете, сър, затова си позволих да прекъсна визитата ви. Нимрод паша ми се обади по телефона вчера посред нощ и аз веднага тръгнах. Полицията вече беше заградила мястото с оглед на предстоящото разследване. Доктор Балтазар беше там. Огледах, каквото можах, докато той пишеше смъртния акт. Разрешиха ми да взема голяма част от личните писания, принадлежащи на... покойния. Нищо интересно. Ръкопис на роман. Всичко това ни дойде като гръм от ясно небе. Установи се, че е прекалил с пиенето... както обикновено, боя се. Да.

— Но... — обади се Маунтолив едва доловимо, гневът и това, че все още не можеше да повярва на случилото се, се смесваха в главата му като вода с олио. — Но какво, за бога... — Краката му омекнаха. Придърпа един стол и седна до телефона, после избухна сърдито: — Добре, добре, Телфорд, продължавай. Кажи ми всичко, което знаеш.

Телфорд се прокашля, давайки си сметка за интереса, който новината му бе предизвикала, и се опита да подреди фактите в объркания си мозък.

— Сър, ние бяхме проследили движенията му. Той се появи тук — небръснат и с много измъчен вид (така ми каза Еърл), за да пита за вас. Но вие бяхте вече тръгнали. Вашата секретарка ни каза, че седнал пред бюрото ви и написал нещо — това му отнело известно време —

което, така споменал, трябвало да ви бъде предадено лично. Настоял пред нея да го отбележи като „поверително“ и да го запечата с восък. Сега се намира във вашия сейф. След което, по всичко личи, че се е... запил. Прекарал почти целия ден в една кръчма на брега, недалеч от Монтаза, която и друг път е посещавал, и то често — няколко греди и покрив от палмови листа — държи я един грък. Останал там почти цял ден — пишел и пиел. По думите на съдържателя погълнал доста алкохол. Специално за него извадили маса и я сложили на самия бряг, върху пясъка. Било много ветровито и мъжът на няколко пъти му извикал да се прибере вътре. Но не. Останал там, край морето. В късния следобед изял един сандвич и взел трамвая за града. Тогава се обади на мен.

— Е, и?

Телфорд се поколеба и въздъхна:

— Пристигна направо в кабинета ми. Трябва да ви кажа, че макар и небръснат, изглеждаше в доста добро настроение. Пусна няколко шегички. После ме помоли да му дам една таблетка цианид — нали знаете от кои. Повече няма да говоря. Линията не е сигурна. Сами ще се досетите, сър.

— Да, да — извика Маунтолив. — Продължавай, човече. Леко окуражен, Телфорд продължи задъхано:

— Каза ми, че му трябвала, за да отрови болно куче. Причината ми се стори съвсем приемлива и разумна, затова му дадох една таблетка. По всяка вероятност именно нея е използвал, така каза доктор Балтазар. Надявам се, сър, не смятате, че аз по някакъв начин...

Маунтолив не смяташе нищо и не чувстваше нищо друго освен все по-силно раздражение от факта, че човек от неговата легация си е позволил да разбуни духовете с толкова скандален акт! Не, това е страшно глупаво. „Голяма глупост“ — каза си наум. Но нещо му подсказваше, че Пърсуордън сигурно се е чувствал виновен за нещо. По дяволите, постъпка егоистична и невъзпитана, както и много мистериозна. За миг пред очите му изплува лицето на Кенилуърт. Той разклати слушалката, за да чува по-добре, после извика:

— Какво означава всичко това?

— Нямам представа — отговори му Телфорд безпомощно. — Всичко е много загадъчно.

Пребледнял, Маунтолив се обърна и измънка някакво извинение към малката група паши, които стояха край телефона в мрачната барака. В същия миг те разпериха ръце отстъпчиво, като подплашено ято гълъби. Нямаше нищо притеснително. Можеха да се съобразят с господин посланика, щом го зоват важни дела. Готови бяха да почакаат.

— Телфорд — каза Маунтолив рязко и сърдито.

— Да, сър.

— Кажи ми какво друго знаеш.

Телфорд се прокашля и продължи с лигаво-сентименталния си глас:

— Ами ако питате мен, няма нищо от кой знае какво съществено значение. Последният човек, който го е видял жив, е онзи Дарли, учителят. Вие, сър, едва ли го знаете. Срещнал го, докато се връщал към хотела. Поканил въпросния Дарли да изпият по нещо и двамата останали да разговарят доста дълго, черпели се с джин. В хотела. Покойникът не е казал нищо, което да представлява особен интерес, и със сигурност нищо, по което да личи, че възнамерява да се самоубие. Точно обратното, казал му, че смята да вземе нощния влак за Газа и да си даде малко почивка. Показал на Дарли коректурите на последния си роман, надлежно опаковани и адресирани, както и шлифера си, в чиито джобове били напъхани нещата му за из път — пижама, паста за зъби. Какво го е накарало да промени решението си? Това, сър, не знам, но по всяка вероятност отговорът се намира във вашия сейф. Затова и се обаждам.

— Ясно — каза Маунтолив. Много странно, но вече като че ли започваше да свиква с идеята за отсъствието на Пърсуордън от сцената. Шокът отшумяваше, стихваше: оставаше само мистерията. Телфорд продължи да фъфли в слушалката:

— Да — отвърна, като се съвзе. — Да, сър.

На Маунтолив му трябваха броени минути, за да възвърне сдържаната си поза на официално лице и да започне да проявява добронамерен интерес към вида на фабриките и грохота на машините. Направи огромно усилие да не изглежда разсеян, а по-скоро подобаващо впечатлен от всичко, което му показваха. Освен това се опита да не анализира абсурдния си гняв срещу Пърсуордън, задето беше извършил нещо, което в неговите очи представляваше... вулгарна егоистична постъпка! Колко нелепо. Въпреки това, като постъпка, тя

беше някак характерна за Пърсуордън, именно защото беше толкова себична: май е трябвало да я очаква? Дълбока депресия смени гнева му.

Прибра се колкото е възможно по-бързо, разтреперан от нетърпение и безпокойство. Сякаш гореше от желание да нахока Пърсуордън, да му поиска обяснение за случилото се и съвсем заслужено да го скастри. Когато пристигна, канцеларията на посолството вече затваряше, въпреки че трудолюбивият Еръл продължаваше да чете държавните депеши в кабинета си. Всички, чак до отдела на шифровачите, като че ли бяха изпаднали в тежката депресия, която внезапната смърт винаги причинява на живите, като ги кара да се чувстват неловко от този факт. Насили се да ходи бавно, да говори бавно, да не бърза. Бързането, подобно на емоцията, е винаги нежелателно, защото подсказва, че по-скоро импулсът или чувството са господари там, където разумът трябва да властва. Секретарката му си беше тръгнала, но той взе ключа от сейфа си от „Архиви“ и невъзмутимо изкачи двата къси реда стъпала към кабинета си. Биенето на сърцето му, слава Богу, не се чуваше от околните.

„Ценните вещи“ на покойника (няма по-добър израз за поезията на причинно-следствените връзки) бяха струпани върху бюрото му и изглеждаха странно нематериални. Куп хартии и изписани на ръка страници, пакет, адресиран до издател, един шлифер и разни други джунджурии, събрани от съвестния Телфорд в интерес на истината (въпреки че с нищо не развълнуваха Маунтолив). Но ужасно се стресна, когато видя безкръвните черти на Пърсуордън да го гледат от голямата попивателна на бюрото — смъртната гипсова маска с бележка от Балтазар, в която пишеше: „Позволих си да направя тази отливка от лицето му след смъртта. Надявам се да го приемеш за нещо благоразумно.“ Лицето на Пърсуордън! Погледната от определен ъгъл, смъртта изглеждаше в лошо настроение. Маунтолив докосна лика му с неохота, обзет от суеверие, обърна го на една страна, после на другата. Побиха го тръпки от лекото отвращение, което изпита. Изведнъж си даде сметка, че се бои от смъртта.

После се приближи до сейфа, взе плика, чийто зле положен печат отчупи с треперещ палец, и седна на стола. Ето, най-накрая очакваше да получи рационално обяснение за това престъпно пренебрегване на добрите обноси! Пое си дълбоко дъх.

„Скъпи Дейвид,

Скъсах половин дузина чернови в опита си да ти обясня всичко подробно. Но открих, че непрекъснато пиша литература. А литература — колкото щеш. Реших да приключа с живота. Парадокс! Ужасно съжалявам, старче.

Съвсем случайно и на съвсем неочаквано място попаднах на нещо, което ме увери, че теориите на Маскелин за Несим са верни, а моите — грешни. Не ти споменавам източника си, никога не бих го направил. Но сега разбирам, че Несим е внасял нелегално оръжие в Палестина и това положение не е от вчера. Очевидно именно той е неизвестният източник, за който се намеква така упорито в доклад номер седем — спомни си. (Поверително досие 341. От Разузнаването.)

Но наистина не съм в състояние да преглътна простите морални последици от това разкритие. Знам какво трябва да се направи в случая. Но по стечение на обстоятелствата човекът е мой приятел. Следователно... *a quietus*^[90]. (Това ще разреши и някои други неразрешими проблеми.) Божичко, колко досаден свят сме съградили около себе си. Калта на конспирации и контраконспирации. Току-що разбрах, че това изобщо не е моят свят. (Чувам те как ругаеш, докато четеш.)

В известен смисъл се чувствам мерзавец, задето пренебрегнах своите задължения и отговорности, но въпреки това, ако трябва да съм честен, ще кажа, че никога не са ми били по вкуса, никога не съм ги чувствал като свои. За разлика от теб! И ти обаче ще откриеш колко са тежки и мъчителни. Но... ти си от кариерата... и трябва да действаш там, където аз не успях да се реша!

Знам, че ми липсва чувство за отговорност, но въпреки това, макар и косвено, дадох на Несим да разбере, че неговата игра е разкрита и че информацията е надлежно предадена където трябва. Разбира се, в толкова завоалирана форма, че човек може и напълно да я пренебрегне, да я забрави. Не ти завиждам за лъжовните измамности. За

моите — не се запитах. Скапан съм, приятелю, и уморен до смърт, както казват живите.

И така...

Би ли предал моята любов на сестра ми, кажи й, че мислите ми винаги са били с нея. Благодаря ти.

Твой любящ
Л.П.“

Маунтолив беше потресен. Чувстваше как пребледнява, докато чете. После остана дълго загледан в чертите на лицето от смъртната маска — типичното нагло изражение на самотника, което профилът на Пърсуордън винаги имаше в състояние на покой. Ала в същото време продължаваше упорито да се бори с абсурдното усещане за дипломатическо възмущение, което не излизаше от главата му и току проблясваше, пронизваше ума му като разпръснатата светкавица.

— Това е лудост! — извика на глас в раздражението си и удари по бюрото с разтворената си длан. — Истинска лудост! Никой не се самоубива по служебни причини!

Изруга глупостта на собствените си думи, докато още ги произнасяше. За пръв път умът му изпадна в пълно объркване и неведение.

За да успокои мислите си, напрегна се да прочете написания на машина доклад на Телфорд бавно и внимателно, като произнасяше думите наум и движеше устните си, сякаш правеше фонетично упражнение. Докладът представляваше описание на движението на Пърсуордън през денонощието преди смъртта му с показания под клетва от различни хора, които са го видели. Някои от тези сведения бяха интересни, особено тези на Балтазар, който го беше срещнал сутринта в кафенето „Ал Актар“, където Пърсуордън пиел арак с кроасан. Очевидно същата сутрин бил получил писмо от сестра си и го четял със сериозен и много съсредоточен вид. Но много рязко го пъкнал в джоба си, щом Балтазар се появил. Бил небръснат, изпит и изтощен. В разговора, който последвал между двамата, нямало нищо интересно, с изключение на една реплика (вероятно шега?), която Балтазар запомнил. През отминалата вечер Пърсуордън бил танцувал с Мелиса и подхвърлил по неин адрес, че е жена, за която би се оженил.

(„Това май беше казано на шега“ — добавил Балтазар.) Освен това споменал, че е започнал да пише нова книга, „само за любов“. Маунтолив въздъхна, докато погледът му се плъзна надолу по напечатаната страница. Любов! Но ето че дойде ред на нещо странно. Пърсуордън беше купил готов формуляр за завещание и го беше попълнил, като посочваше сестра си като изпълнител на литературното му наследство, освен това беше оставил петстотин лири на учителя Дарли и на неговата любовница. Документът, неизвестно защо, носеше дата отпреди два месеца... дали пък не беше забравил вярната дата? Помоли специалистите от отдела за шифроване и разшифроване да разяснят въпроса.

Писмото от неговата сестра също беше там, но Телфорд тактично го бе поставил в отделен плик и го беше запечатал. Маунтолив го прочете, поклащайки глава в недоумение, след което малко притеснено го пхна в джоба си. Облиза устни и се намръщи страховито срещу стената. Лиза!

Еръл надникна плахо, но се шокира, като видя как по страните на неговия шеф се стичат сълзи. Отдръпна се деликатно и побърза да се прибере в кабинета си, дълбоко разтърсен от чувство на дипломатическа неуместност, не много различно от чувствата, които бяха обзели Маунтолив, когато Телфорд му се беше обадил по телефона. Еръл седна зад бюрото си, угрижен и изнервен, след което си рече: „Един добър дипломат никога не издава чувствата си.“ И запали цигара с мрачен вид. За пръв път си даде сметка, че краката на посланика са от глина. Това някак усили чувството му са собствено достойнство. В края на краищата Маунтолив си беше просто човек... Въпреки това случката смути и дезориентира Еръл.

На горния етаж Маунтолив също беше запалил цигара, за да успокои нервите си. Акцентът на неговите опасения бавно се премести от оголения акт на Пърсуордън (този прибързан скок в анонимността)... върху главния смисъл на този акт, тоест връзките, които разкриваше. Несим! И точно тогава усети как сърцето му се свива и изтръпва, обзе го още по-дълбок и нечленоразделен гняв. Той се беше доверил на Несим! („Защо? — попита го един вътрешен глас. — Не беше нужно да го правиш.“) И тогава по силата на това злощастно салто се оказа, че всъщност Пърсуордън беше прехвърлил цялото бреме на този нравствен проблем върху плещите на Маунтолив.

Беше разбунил гнездото на осите: прастарият конфликт между дълг, разум и лична привързаност, който — и това го знае всеки политик — е неговият кръст, неговото най-слабо място в професионалния живот! Каква свиня, помисли си Маунтолив (едва ли не с възхищение), значи Пърсуордън му беше прехвърлил проблема с такава лекота... примамливата лекота на решението: оттегляне! И добави тъжно: „Вярвах на Несим заради Лейла!“ Трупаше гняв след гняв. Пушеше и като се загледа в мъртвото бяло гипсово лице (което любящите ръце на Клия бяха изваяли от нескопосната отливка на Балтазар), видя в него топлокръвното живо лице на сина на Лейла: смугли абстрактни черти като от стенопис в Равена. Лицето на неговия приятел. И ето че мислите му сами прошепнаха: „В края на краищата, може би Лейла е в дъното на всичко.“

(„Дипломатите нямат истински приятели — беше му казала Гришкина с огорчение в гласа, като се опитваше да го уязви, да го ядоса. — Те само използват хората.“ И всъщност намекуваше, че той е използвал нейното тяло и нейната красота, а после и онова, че била бременна...)

Бавно и дълбоко изпусна дъх и дим, ободрен от наситения с никотин кислород, който даде възможност на нервите му да се успокоят, а на мозъка му — време да се проясни. Когато мъглата се вдигна, успя да различи един нов пейзаж, който му се разкри ненадейно; защото в него имаше нещо, което не можеше да помогне, но след като разположението на всички случайности и обвързаности стана ясно, можеше да промени всяка дата в календара на личните му пристрастия, които умът му бе таил във връзка със собственото му пребиваване в Египет: игрите на тенис, плуването, ездата. Дори това най-простичко общуване с обикновения свят на социалните привички и удоволствия, на разтоварването от *taedium vitae*^[91] при неговото уединение беше инфектирано от новата информация, която беше научил. И нещо повече — какво да прави с тази информация, която Пърсуордън му беше натрапил така безцеремонно? Разбира се, че трябваше да я докладва. Замисли се. Наистина ли трябва? В подкрепа на сведенията, които се съдържаха в писмото, нямаше никакви доказателства — освен може би неоспоримото доказателство на самата смърт, която... Запали цигара и полугласно прошепна думите: „В момент на умствено разстройство.“ Това вече заслужаваше една

мрачна усмивка! В края на краищата самоубийството на политическо лице не беше нещо необичайно; например онзи младеж Грийвс, който се беше влюбил в кабаретна артистка в Русия... Но въпреки това Маунтолив продължаваше да се чувства несправедливо засегнат от това толкова нечестно предателство спрямо приятелските му чувства към писателя.

Много добре. Да предположим, че просто изгори писмото и така се отърве от моралната тежест, която то носеше? Можеше да стане много лесно — в собствената му камина, с помощта на една кибритена клечка. Тогава можеше да продължи да се държи, сякаш това разкритие никога не е било правено, да, но оставаше фактът, че Несим знае за него! Не, намираше се в капан.

И тук чувството за дълг, като обувки, които му убиват, започна да го стяга на всяка крачка. Представи си Жюстин и Несим как танцуват заедно — безмълвно, слепешката, лицата им извърнати едно от друго, очите им притворени. Ето че придобиха ново измерение в неговите досегашни представи — лишена от сантименталност проекция на фигури в примитивен стенопис. Вероятно и те се бореха с чувство за дълг и отговорност... към кого? „Към себе си може би“ — прошепна Маунтолив тъжно и поклати глава. Никога повече не би могъл да погледне Несим в очите.

Изведнъж му хрумна. Досега личните им отношения бяха останали встрани от всякакви предразсъдъци, благодарение на тактичността на Несим... и на съществуването на Пърсуордън. Писателят, играейки ролята на официална връзка, ги беше освободил в личния им живот. Никога двамата не се бяха чувствали принудени да обсъждат нещо, макар и съвсем смътно свързано с официалната линия. Но сега вече не беше възможно да се срещнат на този безоблачен терен. И така погледнато, Пърсуордън беше застрашил свободата му. А що се отнася до Лейла, може би именно тук се криеше ключът към нейното загадъчно мълчание и неспособността ѝ да се срещне с него лице в лице. Въздъхна и се обади да дойде Еръл.

— Искам да погледнеш това — каза му. Началникът на канцеларията седна и започна жадно да изчита документа. От време на време кимваше бавно. Маунтолив се прокашля: — Лично на мен ми се струва доста несвързано — започна, презирайки се, задето се опитва да хвърли съмнение върху ясно казаните думи и да повлияе на Еръл в

преценката, която за себе си той вече тайничко бе направил. Еръл прочете писмото бавно два пъти и му го върна обратно през бюрото.

— Звучи доста необичайно — каза предпазливо и почтително. Не му влизаше в работата да дава оценки на това писание. По право те трябваше да дойдат от страна на шефа. — Изглежда някак пресилено — додаде услужливо, като продължаваше да опипва почвата.

Маунтолив рече мрачно:

— Боя се, че е съвсем в стила на Пърсуордън. Сега вече съжалявам, че не се вслушах в първоначалните ти препоръки за него. Сгреших, а ти се оказа напълно прав за това колко е подходящ.

Очите на Еръл блеснаха, изглеждаше доволен от скромния си триумф. Но не каза нищо, продължи да гледа Маунтолив право в лицето.

— Разбира се — обади се последният, — както сигурно знаеш, от известно време насам Хоснани е в списъка ни със заподозрени лица.

— Знам, сър.

— Но тук липсват доказателства, които да подкрепят думите. — И на два пъти почука писмото с раздражение. Еръл се отпусна назад и шумно си пое дъх през носа:

— Не знам какво да кажа — обади се плахо, — но на мен думите ми звучат доста убедително.

— Не съм съгласен — отвърна му Маунтолив, — че е убедително за доклад. Разбира се, че ние ще докладваме в Лондон за това как стоят нещата. Но не съм много склонен да предоставя писмото в ръцете на египетското следствие и по този начин да улесня разследването им. Ти как мислиш?

Еръл взе да поклаща коленете си. Лукава усмивка се разля бавно по устните му.

— Може би това ще е най-добрият начин да прехвърлим случая на египтяните — каза тихо, — а те, ако искат, да действат. Разбира се, това ще ни лиши от възможността да окажем дипломатически натиск на един по-късен етап... когато цялата история добие по-конкретни очертания. Сър, знам, че Хоснани е бил ваш приятел.

Маунтолив усети как се изчервява.

— Като става дума за служебни дела, дипломатът няма приятели — отсеке непреклонно и веднага усети, че говори като Пилат Понтийски.

— Така е, сър — зяпна го Еръл с възхищение.

— Щом бъде установена вината на Хоснани, ще трябва да действаме. Но ако тя не бъде подкрепена от доказателства, ще се окажем в слаба позиция. Особено пред Мемлик паша — нали знаеш, че много-много не обича англичаните... Мисля си...

— Какво, сър?

Маунтолив изчака, поглъщаше въздуха като подивяло животно, надушваше, че Еръл започва да одобрява преценката му. Двамата седяха притихнали в сумрака, размишляваха. После, с театрален жест, посланикът се пресегна, светна настолната лампа и каза решително:

— Ако си съгласен, засега да задържим този документ, да не го предаваме на египтяните, докато съберем още доказателства в негова подкрепа. Но Лондон трябва да го получи. Разбира се, като класифицирана информация. Но не и частни лица, нито дори близките роднини на Пърсуордън. Между другото, можеш ли да поемеш кореспонденцията с тях? Оставям на теб да измислиш нещо. — Прониза го болка при вида на лицето на Лиза Пърсуордън, което изплува пред очите му.

— Добре. Папката му е при мен. Има само една сестра, доколкото си спомням, която е в Имперския институт на слепите, и разбира се, жена му. — Еръл взе да прелиства припряно досието, а Маунтолив добави:

— Да, познавам я.

Еръл се изправи.

— Освен това мисля, че ще е честно — добави Маунтолив — да изпратим едно копие и до Маскелин в Йерусалим, нали?

— Разбира се, сър.

— И за момента нека този разговор си остане между нас.

— Да, сър.

— Много ти благодаря — каза Маунтолив с необичайна за него сърдечност. Изведнъж се почувства много стар и безпомощен. Испита такава слабост, че не знаеше дали краката му ще го издържат, докато слиза по стълбите към резиденцията. — Засега това е всичко. — Еръл се сбогува и затвори вратата след себе си със сериозната тържественост на глухоням.

Маунтолив се обади по телефона в кухнята да му донесат чаша говежди бульон и сухи бисквити. Яде и пи като прегладнял и през

цялото време не сваляше поглед от бялата маска и ръкописа на романа. Чувстваше едновременно и дълбоко отвращение, и непреодолима тъга — не знаеше кое от двете в по-голяма степен. Неволно наистина, каза си той, но по този начин Пърсуордън го беше откъснал завинаги от Лейла. Да, вероятно завинаги.

Същата нощ обаче той си подготви остроумната реч (написана от Еръл) за пред Александрийската търговска камара, по време на която удиви събралите се банкери с безупречния си френски. Ръкоплясканията ставаха все по-силни и възторжени, докато изпълваха внушителната банкетна зала на клуба „Мухамад Али“. Несим, седнал в отсрещния край на дългата маса, се зае да отговори от името на останалите със сериозно и спокойно слово. Един-два пъти по време на вечерята Маунтолив усети как тъмните очи на приятеля му въпросително търсят неговите, но той ги избягваше. Бездна се беше отворила между тях, която нито един от двамата не бе в състояние да преодолее. След вечерята, докато Несим си обличаше палтото във фойето, той се видя за кратко с него. Изведнъж почувства непреодолимо желание да му спомене за смъртта на Пърсуордън. Темата се налагаше някак натрапчиво, зееше в пространството помежду им като разкъсана рана. Засрами се, както човек се срамува от физически недъг, сякаш красивата му усмивка е обезобразена от липсващ преден зъб. Не каза нищо, Несим също. Нищо от това, което ставаше под повърхността, не пролича в добре заучените разтегливи маниери на двамата високи мъже, които стояха и пушеха пред външната врата, докато изчакваха колите им да ги вземат. Но между тях беше изникнало нещо ново, което ги правеше бдителни и безсърдечни. Колко странно, че няколко думи, надраскани бързешком върху къс хартия, ги превърнаха във врагове!

Облегнат назад в колата със знаменцето, Маунтолив всмука бавно от първокачествената си пура и чувства как дълбоко в душата му е прашно и душно като в египетска гробница. Стори му се странно и това как редом с тези дълбоки изживявания съществуват и плитките — беше много доволен от големия си успех сред банкерите, които направо заплени! Без съмнение — беше блестящ! Знаеше много добре, че тайно се разпространяват копия от речта му, която още утре ще бъде дословно отпечатана във вестниците и надлежно илюстрирана с нови негови снимки. Дипломатическият корпус пак щеше да позелене от

яд. Защо никой преди това не се беше сетил да направи публично изявление относно Златния еталон^[92] по този косвен и леко уклончив начин? Опита се да запази приятната възбуда в ума си, да я задържи точно там — на нивото на заслужените овации, но нямаше много смисъл от това. Скоро посолството щеше да се премести в зимната си квартира. Не се беше срещнал с Лейла. Дали изобщо щеше някога да я види отново?

Някъде вътре в него се срути бариера, проби се язовирна стена. Оказа се въввлечен в нов конфликт със самия себе си, което изопна чертите на лицето му и придаде решителен ритъм на походката му.

Същата нощ го сполетя мъчителен пристъп на болки в ухото — нещо, с което винаги отпразнуваше завръщането си у дома. Сега за пръв път му се случваше извън пределите и сигурността на майчината крепост и кризата го паникьоса. Опита сам да се лекува с домашното лекарство, което тя му приготвяше, но безуспешно, тъй като по погрешка прегря салатеното олио и се изгори много лошо. След инцидента прекара три неспокойни дни в леглото, като четеше детективски романчета или лежеше с часове, загледан в белосаната стена. Това поне го избави от необходимостта да присъства на кремацията на Пърсуордън, където без съмнение щеше да срещне Несим. Сред многото съчувствия и подаръци, които започнаха да пристигат, когато новината за неразположението му се разчу, беше и един прекрасен букет цветя от Несим и Жюстин, придружен с пожелание за бързо възстановяване. Като александрийци и приятели, не можеха да постъпят другояче.

По време на тези дълги безсънни дни и нощи Маунтолив се замисли за тях и за пръв път ги видя в светлината на новата информация като далеч по-загадъчни. Истински енигми, дори на техните лични и морални отношения погледна с усещането за нещо, което не е успял да разбере докрай и никога не е могъл да осмисли. Неизвестно как, но неговото приятелство с тях му беше попречило да ги възприеме като хора, които биха могли, подобно на самия него, да живеят живота си на няколко различни нива едновременно. Като съзаклятници, като любовници — кой беше ключът към загадката? Нямаше никаква представа.

Но по всяка вероятност обясненията, които търсеше, се кореняха по-назад в миналото, много по-назад, там, където нито той, нито

Пърсуордън можеха да надникнат от наблюдателната си позиция в настоящето.

Съществуваха много факти относно Жюстин и Несим, които не бяха стигнали до него — някои от тях съществени, за да се разбере връзката им. Но за да ги узнаем, необходимо е още веднъж, макар и накратко, да проследим периода, предшестващ техния брак.

[90] Тук в писмото си Пърсуордън използва израз от прочутия монолог на Хамлет: «When he himself might his quietus make with a bare bodkin» («... би могъл сметките си да приключи с един кинжал обнажен.» Превод: Александър Шурбанов) — Б.пр. ↑

[91] Досадата от живота (лат.) — Б.пр. ↑

[92] Златен еталон или Златен стандарт — това е парична система, при която златото свободно функционира като всеобщ еквивалент. Установен е във Великобритания през 1821 г. — Б.пр. ↑

Х

Синкавият александрийски сумрак още не се беше спуснал над тях.

— Но ти... как да кажа?... Наистина ли си хлътнал по нея, а, Несим? Разбира се, знам как упорито я преследваш, пък и тя е наясно какво си си наумил.

На фона на прозореца златистата глава на Клия не помръдна, очите ѝ не се откъснаха от рисунката с креда, която правеше в момента. Беше почти готова — само още няколко щриха, нахвърляни бързо и със замах, и можеше да освободи модела си. Несим беше облякъл пуловер на райета, за да ѝ позира. Лежеше върху неудобното ѝ малко канапе, държеше китара, на която не можеше да свири, и изглеждаше сериозен, дори навъсен.

— Как се произнася думата „любов“ на александрийски? — изпусна най-накрая едва доловимо. — Това е въпросът. Като безсъние, самота, *bonheur, chagrin*^[93]... не искам да я наранявам, Клия, нито да я дразня. Но чувствам, че някак или в нещо тя сигурно се нуждае от мен, както и аз от нея. Каж ми, Клия. — Той знаеше, че лъже. Но Клия не знаеше.

Тя поклати глава подозрително, с внимание, все още приковано към рисувателния лист, и сви рамене.

— Като човек, който обича и двама ви, аз бих се радвала най-много. И наистина ѝ поговорих, както ме беше помолил, опитах се да я предизвикам, да опипам почвата. Стори ми се безнадеждно. — Дали наистина е точно така, запита се Клия. Тя имаше склонност да се предоверява на всичко, което ѝ казваха хората.

— Престорена гордост? — попита той рязко.

— Ами тя се изсмя отчаяно и — Клия изимитира жест на безнадеждност — направи така! Според мен си дава сметка, че е била разголена докрай пред очите на всички с тази книга „Нрави“. Смята, че вече никой и никога не би могъл да има спокойствие с нея! Или поне така твърди.

— Че кой иска такава нещo?

— Тя смята, че ти например. Но, разбира се, става дума и за твоето обществено положение. И в края на краищата, тя все пак е еврейка. Постави се на нейно място. — Клия се умълча за миг, после добави със същия отнесен глас: — Ако тя изобщо има нужда от теб, то е, за да използва парите ти и да продължи да търси детето си. Но е твърде горда, за да ти го каже. Но... ти си чел „Нрави“. Защо трябва да се повтарям.

— Никога не съм чел „Нрави“ — каза той разпалено — и тя знае, че никога няма да я прочета. Вече ѝ го казах. О, Клия, скъпа! — Той въздъхна. И това беше още една лъжа.

Клия млъкна, усмихна се и се загледа в мургавото му лице. После продължи да работи, като разтри с палец ъгъла на рисунката, и промълви:

— *Chevalier sans peur* и така нататък.^[94] Съвсем в твой стил, Несим. Но нужно ли е да идеализираш нас, жените? Държиш се като дете, особено пък за александриец.

— Никого не идеализирам, много добре знам колко мрачна, луда и лоша е тя. То кой ли не знае? И нейното минало, и нейното настояще... са известни на всички. Работата е там — усещам, че тя ще подхожда идеално на собствената ми...

— На собствената ти какво?

— Пресъхнала душа — каза той неочаквано, завъртя се на една страна, после се усмихна и намръщи едновременно. — Да, понякога си мисля, че никога няма да мога да се влюбя истински, преди майка ми да умре, а тя е все още сравнително млада. Кажи, Клия!

Тя пак поклати русата си глава — бавно, умислено. Дръпна си от цигарата, която гореше в пепелника до триножника, и отново се приведе напред да довърши рисунката си.

— Е? — попита Несим. — Ще я видя тази вечер и ще направя всичко възможно да я накарам да ме разбере.

— Не каза: „да я накарам да ме обикне“!

— Има ли начин?

— Ако не е в състояние да обича, не би било честно да се преструва.

— То и аз не знам дали съм в състояние. Не разбираш ли, ние и двамата сме *ames veuves*^[95] по някакъв странен начин?

— О, ла-ла! — извика Клия и се усмихна, но не му повярва.

— Известно време любовта ни може да остане инкогнито и за нас двамата — продължи той и се намръщи срещу стената, после стисна зъби. — Но я има. Ще се опитам да я накарам да го проумее. — Прехапа устни. — Наистина ли имам загадъчен вид? — Всъщност искаше да каже: „Успявам ли да ви измамя?“

— Ето, пак мръдна — скара му се тя, но след миг продължи с тих глас: — Да. Загадка има. Твоята страст звучи толкова *voulue*^[96]. *Besoin d'aimer без besoin d'etre aime?*^[97] По дяволите! — Той пак беше мръднал. Тя се подразни и спря да рисува, готова да го скастри, когато погледът ѝ падна върху часовника на полицата над камината. — Време е да тръгваш — каза. — Не бива да я караш да те чака.

— Добре — отвърна той рязко, стана, свали пуловера и си сложи сакото с безупречна кройка, попипа в единия джоб за ключовете от колата и се обърна да си върви. После се сети нещо и на бърза ръка приглади тъмната си коса назад, застана някак припряно пред огледалото, като се опитваше да си представи как ще изглежда в очите на Жюстин. — Много ми се иска да ѝ кажа точно това, което мисля. Вярваш ли в любовния контакт при онези, чиито души още не са узрели за любов? *Tendresse срещу amour-passion*^[98], а, Клия? Ако Жюстин имаше родители, щях да я купя от тях, без да ми мигне окото. Ако беше на тринайсет години, тогава нямаше да има нито какво да каже, нито какво да почувства, нали?

— Тринайсет! — повтори Клия с отвращение, потрепери и подръпна сакото му отзад, защото се беше набръчкало на гърба.

— А може би — продължи той иронично, — да се чувствам нещастен е неизбежно за мен... Ти как мислиш?

— Но, от друга страна, си готов да вярваш в страстта. Нали? — Така е... но...

Той пусна чаровната си усмивка и махна безпомощно във въздуха — жест отчасти на примирение, отчасти на раздражение.

— О, не ми помагаш — каза. — А ние всички очакваме да ни просветиш.

— Върви — каза му Клия, — писна ми от тази тема. Преди това ме целуни.

Двамата се прегърнаха и тя му пошепна:

— Късмет. — А Несим процеди през зъби:

— Трябва да престана да те разпитвам като дете. Това е някакъв абсурд. Трябва да действам по-решително. — Той удари свития си юмрук в дланта на ръката си, а тя се учуди от това ожесточение у един иначе сдържан човек.

— Ами — започна и го погледна учудено със сините си очи — това е вече нещо ново! — И двамата се изсмяха.

Той притисна лакътя ѝ, обърна се и с лекота се спусна по смрачаващото се стълбище. Огромната кола реагира на шофьорското му умение с пъргав подскок и пое в такт с предупредителния клаксон надолу по Саад Заглул, прекоси трамвайните релси и полетя по склона към морето. Говореше си тихичко на арабски. По всяка вероятност тя вече чакаше в мрачното фоайе на хотел „Сесил“, поставила облечените си в ръкавици ръце върху чантичката, загледана през витрината към морето, което се плискаше и разливаше, прииждаше и отстъпваше оттатък малкия градски площад със зелената преграда от палми, които плющяха и се превиваха със скърцане като отпуснати корабни платна.

След като зави зад ъгъла, пред очите му изникна поела към северната част на града парцалива процесия; носеха ярки знаменца, обстрелвани от ситните дъждовни капки, примесени с пръски от пристанището; всичко се ветрееше във влудяващ ритъм. Монотонното песнопение и звукът на триангулите^[99] отекваха във въздуха колебливо. Демонстративно ядосан, той излезе от колата, заключи я и нервно погледна часовника си, след което изтича на бегом последните сто метра до облите стъклени врати, през които се озова в декадентската тишина на огромното фоайе. Прекрачи, останал без дъх, но напълно овладян. Обсадата на Жюстин продължаваше вече няколко месеца. Как ще приключи — дали с победа или поражение?

Спомни си думите на Клия: „Според мен такива създания изобщо не са човешки същества. Ако живеят, то е само защото пребивават в човешка обвивка. Но, от друга страна, всеки обсебен от една-единствена господстваща страст представлява същата картинка. За повечето от нас животът е хоби. Но тя изглежда като напрегнато и изчерпателно картинно изображение на природата в най-повърхностния ѝ и най-напорист вид. Тя е обсебена — а обсебените не могат нито да учат, нито да бъдат поучавани. Това обаче не я прави по-малко прекрасна в очите на простосмъртните. Скъпи ми Несим — от коя гледна точка възнамеряваш да я приемеш?“

Все още не знаеше, все още двамата само си партнираха и говореха на различни езици. Това можеше да продължи вечно, помисли си той отчаяно.

Бяха се срещали повече от веднъж, ала официално, като бизнес партньори, за да обсъждат въпроса за брака си с безпристрастието на александрийски брокери, които планират сливането на две памучни предприятия. Но в този град нещата се правят така.

С жест, който сам схващаше като характерен за себе си, той ѝ беше предложил голяма сума пари с думите: „В случай че имущественото неравенство те затруднява да вземеш решение, предлагам да ти направя подарък за рождения ден, който ще ти даде възможност да гледаш на себе си като напълно независима личност — просто жена, просто Жюстин. Това омразно нещо, което непрекъснато се прокрадва в мислите на хората от този град, то трови всичко! Нека да се освободим от него, преди да решаваме каквото и да било.“

Но това не проработи или по-скоро провокира единствено обида и пълно недоумение: „Това значи ли, че наистина искаш да спиш с мен? Дадено. О, Несим, готова съм да направя всичко за теб.“ Това го отврати и разсърди. Почувства се безпомощен. Май този начин на действие не предлагаше изгледи за успех. Но ето че ненадейно, след миг размишление, видя истината като блеснала светкавица. И изненадан си прошепна наум: „Ето защо не ме разбира, защото не съм докрай честен.“ Призна си, че макар и в началото да е бил подтикнат от страстта си, всъщност не можеше да измисли друг начин да привлече вниманието ѝ освен — първо, като ѝ направи паричен подарък (уж да я накара да се почувства „свободна“, но всъщност за да се опита да я обвърже), а после, когато отчаянието му нарасна още повече, си даде сметка, че нищо не може да направи, освен изцяло да се остави на благоволенieto ѝ. В известен смисъл това си беше чиста лудост — но не можеше да измисли друг начин, по който да ѝ внуши онова чувство на обвързаност, върху което се градят всички останали връзки. Така едно дете може понякога да навреди на себе си, като изисква майчина любов и внимание, от които си въобразява, че не получава достатъчно.

— Виж — каза ѝ той с нов, разтреперан глас и на мига преbledня. — Искам да бъда съвсем откровен. Истинският живот не ме интересува. — Устните му трепереха заедно с гласа. — По-скоро си

представям връзка, в известен смисъл далеч по-близка от всичко, което страстта може да предложи — връзка на общи вярвания. — Тя се почуди за миг дали пък той не изповядва някаква странна нова религия и дали изобщо има предвид това. Зачака с интерес, забавляваше се, макар и леко обезпокоена, като го гледаше колко силно е разчувстван.

— Искам да споделя нещо, което — ако се разчуе — може да нанесе непоправима щета на мен и семейството ми, както и на каузата, на която служа. Искам да се поставя изцяло в твоята власт. Нека предположим, че и двамата сме вече неспособни да обичаме... Искам да те помоля да станеш част от една опасна...

Най-странното бе, че когато той започна да говори по този начин и за нещата, които най-много занимаваха мислите му, тя изведнъж взе да се интересува и за пръв път забеляза истинския мъж в него. За пръв път той успя да я накара да откликне, сякаш дръпна някаква нейна струна с помощта на изповед, която, парадоксално, беше всичко друго, но не и изповед на сърцето. За най-голяма своя изненада, разочарование и задоволство тя си даде сметка, че той я моли не просто да сподели леглото му, а целия му живот, както и мономанията, върху която бе изграден. Само един творец би могъл да й предложи такъв странен и безкористен договор, но никоя жена не може да откаже на подобно предложение. Той искаше ръката ѝ не за да се ожени за нея (тук лъжите му впоследствие създадоха недоразумение), а за да му стане партньорка във верността му към неговия господстващ демон. В най-строгия смисъл на думата, това беше единственото значение, с което отъждествяваше думата „любов“. Започна бавно и спокойно, събра страстните си мисли, след като вече беше решил да ѝ каже, строяваше думите си, подреждаше ги внимателно, използваше ги пестеливо.

— Ти знаеш, всъщност всички ние знаем, че нашите дни са преброени, след като французите и англичаните изгубиха контрола си над Близкия изток. Ние, чуждестранните общности, и всичко, което сме постигнали, постепенно ще бъдем пометени от арабската вълна, погълнати от мюсюлманския потоп. Някои от нас се опитват да го спрат: арменците, коптите, евреите и гърците тук, в Египет, докато другаде вече също се организират за целта. Аз съм се ангажирал с голяма част от работата тук... За да се защитим, това е, за да защитим живота си, както и правото да принадлежим на това място. Ти го

знаеш, всички го знаят. Но за онези, които виждат малко по-напред в историята...

Тук той пусна една крива усмивка, грозна усмивка с едва доловима следа на самодоволство в нея.

— Онези, които умеят да виждат по-напред, знаят, че това е игра на сенки. Ние никога няма да успеем да опазим мястото си в този свят, ако нямаме подкрепата на нация, достатъчно силна и цивилизована, която да доминира в региона. Колкото и да обичаме Франция и Англия, тяхното време изтече. Кой тогава би могъл да дойде на тяхно място? — Пое си дълбоко дъх и млъкна, после долепи длани и ги стисна между коленете си, сякаш се канеше да изстиска до капка произнесената мисъл — бавно и разточително като от мокра гъба. После продължи шепнешком:

— Има само една нация, която може да определи бъдещето на всичко в Близкия изток. На всичко — и по силата на парадокса, дори равнището на живот на най-бедните мюсюлмани ще зависи от нея, от нейната сила и ресурси. Жюстин, разбираш ли за какво говоря? Трябва ли да кажа името ѝ? Или, може би, ти не се интересуваш от тези неща? — Той ѝ хвърли сияйна усмивка. Погледите им се срещнаха. Седяха и се гледаха в очите така, както само страстно влюбените могат да се гледат. Никога не я беше виждал толкова преbledняла, толкова превъзбудена, а цялата ѝ мобилизирана интелигентност озаряваше лицето ѝ.

— Трябва ли да я споменавам? — настоя той по-настъпателно. И изведнъж тя издиша затаения си дъх, поклати глава и прошепна една-единствена дума:

— Палестина.

Настъпи глухо мълчание, докато той я гледаше с победоносно въодушевление.

— Значи не съм сбъркал — каза накрая и тя мигом разбра какво има предвид: че неговата формулирана в продължение на месеци преценка за нея не се е оказала погрешна. — Да, Жюстин, Палестина. Ако евреите успеят да извоюват свободата си, тогава всички ще можем да си отдъхнем. Това е единствената надежда за нас... онеправданите чужденци. — Той произнесе думата с леко, но доловимо огорчение. С треперещи пръсти двамата бавно запалиха по цигара и издухаха дима един към друг, обвити в нова атмосфера на покой и разбирателство. —

Цялото ни състояние отиде в подготовката на борбата, която ще започне там — каза приглушено. — Всичко зависи от нея. Тук, разбира се, ние не стоим със скръстени ръце, но това ще ти обясня по-нататък. Англичаните и французите ни помагат, не виждат в това нищо лошо. Съжалявам ги. Те са истински нещастници, защото вече нямат воля да се борят, нито дори да мислят. — Каза го с яростно презрение, но и със съдържано съжаление. — Но при евреите — виж, там има нещо младо: битката за Европа наред прогнилите блатата на една умираща раса. — Той млъкна, но ето че след миг произнесе ясно и звънко: — Жюстин. — Бавно и умислено двамата протегнаха ръце един към друг едновременно. Студените им пръсти се склучиха, стиснаха се до болка. Върху лицата им грееше ликуващата непобедимост на каузата, грееше застрашително!

Представата ѝ за него изведнъж се преобрази. Сега вече озарена от ново и страховито величие. Докато пушеше и го наблюдаваше, видя друг човек на мястото му — авантюрист, корсар, който си играе с живота и смъртта на хората; а и властта му, властта на парите му представляваше нещо като трагичен фон на кроежите му. В същия миг си даде сметка, че той изобщо не забелязва онази Жюстин, която се отразяваше в блестящите огледала, гравирани в разкошни тоалети и изрисувана с грим, а нещо по-скъпо на сърцето му и от страстна метреса.

Това, което ѝ предлагаше, беше фаустовско съзаклятие. Но имаше и още нещо, по-изненадващо: за пръв път тя усети тръпката на желанието у себе си, в слабините на това отрицателно, сякаш за пръв път завладяно тяло, на което досега бе гледала единствено като на средство за удоволствия, огледално отражение на действителността. Неочаквано я обзе похотлив копнеж да спи с него — не, по-скоро с намеренията му, мечтите му, маниите му, парите му, смъртта му! Сякаш чак сега бе успяла да проумее същността на любовта, която ѝ предлага — изцяло негова, единственото му съкровище, тази жалка политическа кауза толкова отдавна и така мъчително съзряла в сърцето му, че беше изтласкала всеки друг подтик или желание. Ненадейно се почувства така, сякаш емоциите ѝ бяха уловени в огромна паяжина, впримчени от закони, които съществуваха под нивото на съзнателната ѝ воля, под желанията ѝ, под самоунищожителните приливи и отливи на човешката ѝ същност. Пръстите им стояха склучени, като звъннал

музикален акорд, черпеха енергия от силата, която преминаваше като ток през телата им. Само като го чу да казва: „Сега целият ми живот е в твоите ръце“, това възпламени мозъка ѝ, а сърцето ѝ взе да се блъска лудешки в гърдите ѝ.

— Трябва да тръгвам — каза, обзета от нов ужас, какъвто никога преди това не беше изпитвала, — наистина трябва да вървя. — Почувства се неуверена и крехка, вече заражена от примамливостта на власт по-силна от всяко физическо привличане.

— Благодаря ти, Боже — измънка той под носа си и повтори: — Благодаря ти, Боже. — Най-накрая всичко се реши.

Но облекчението, което изпита, беше примесено с ужас. Как така най-сетне успя да превърти ключа в ключалката? Жертвайки истината, поставяйки се изцяло във властта на нейното благоволение. Това неблагоприятно беше единственият път, който все още стоеше открит. Беше принуден да тръгне по него. Но освен това подсъзнателно знаеше, че ориенталката не е сладострастна жена в европейския смисъл на думата, у нея няма нищо сладникаво, нищо сантиментално. Колкото и да отрича, нейната истинска страст са властта, политиката и богатството. Сексът тиктака в ума ѝ, но движенията му се подгръват от кинетичната бруталност на парите. В своя отговор за общи действия Жюстин се оказа по-вярна на себе си от всеки друг път, откликвайки точно както цветето реагира на светлината. И тогава, докато двамата разговаряха тихо и безпристрастно, главите им се приближиха една към друга като цветя и тя най-накрая успя да каже — мехлем за слуха му:

— О, Несим, никога не съм предполагала, че ще се съглася. Откъде знаеш, че съществувам единствено за онези, които вярват в мен?

Той се втренчи в лицето ѝ, разчувстван и малко уплашен, тъй като разпозна у нея безусловното покорство на ориенталския дух — абсолютното женско покорство, което представлява една от най-могъщите сили в света.

Излязоха навън, отидоха заедно до колата и изведнъж Жюстин се почувства съвсем отмаляла, сякаш отнесена навътре в океана и оставена там на произвола на съдбата.

— Не знам какво повече да кажа.

— Нищо. Трябва да започнеш да живееш. — Парадоксите на истинската любов са безкрайни. Тя се почувства така, сякаш някой я беше зашлевил през лицето. Влезе в най-близкото кафене и си поръча чаша горещ шоколад. Изпи го с треперещи ръце. После среса косата си и пооправи лицето си. Знаеше, че красотата ѝ беше само рекламен афиш, и затова поддържаше нейната свежест, макар и с пренебрежение.

Няколко часа по-късно, вече седнал зад бюрото си, Несим се замисли за миг, после вдигна слушалката на лъскавия си телефон и набра номера на Каподистрия.

— Да Капо — произнесе глухо, — спомняш ли си моето намерение да се ожения за Жюстин? Всичко е наред. Вече имаме нов съюзник. Искам ти пръв да го оповестиш пред комитета. Мисля, че сега няма да се държат резервирано с мен само защото не съм евреин. Ето, ще се женя за еврейка. Какво ще кажеш? — Заслуша се нетърпеливо в иронично поднесените поздравления на приятеля си. — Това е безочливо — отвърна му хладно накрая, — да си мислиш, че не съм мотивиран от чувства, а само от намерения. Като стар приятел, трябва да те предупредя да не ми държиш такъв тон. Моят личен живот и моите лични чувства са си моя работа. Ако по някаква случайност съвпадат с други мои съображения, толкова по-добре. Но би било несправедливо да ме смяташ за безчестен човек. Аз я обичам. — Направо му призля, докато изричаше тези думи: призля му от обзелата го ненавист към себе си. Въпреки това думата беше съвършено точна — обичам.

Много бавно върна слушалката на мястото ѝ, като че ли тежеше цял тон, и се загледа в отражението си в полираното бюро. Казваше си наум: „Всичко онова, което аз не съм като мъж, това си въобразява тя, че може да обича в мен. Ако нямах тези си планове, които да ѝ предлага, щях да стоя и да я моля още цял век. Какво е значението на тази малка дума от пет букви, която разбъркваме в ума си и хвърляме като зарчета — любов?“ Задушаваше се от презрение към себе си.

Същата нощ тя пристигна неочаквано в голямата къща точно когато часовниците удряха единайсет. Той не си беше легнал, седеше облечен до камината и подреждаше документите си.

— Защо не се обади по телефона? — извика с изненада и задоволство. — Прекрасно!

Тя стоеше на прага умълчана и сериозна; остана така, докато слугата, който я беше въвел, не се оттегли. После тръгна напред и остави кожената наметка да се свлече по раменете ѝ. Прегърнаха се страстно, безмълвно. После го погледна в лицето, огряно от камината, което ѝ се стори едновременно ужасено и въодушевено, и каза:

— Сега, Несим Хоснани, най-накрая те опознах. — Любовта е във всяко отношение конспирация. Силата на богатството и на козните — помощници на страстта — не ѝ даваше мира. Грейналото ѝ лице изразяваше невинност, типична за онези, които отдават живота си на религията!

— Дойдох да чуя твоите напътствия, по-нататъшните ти указания — каза му тя. Несим беше като преобразен. Изтича нагоре по стълбите до малкия си сейф и се появи отново с големите папки на водената кореспонденция, сякаш да ѝ потвърди, че е честен, че истинността на думите му може да бъде доказана тук и сега, на място. И ето го, вече ѝ разкриваше нещо, което нито майка му, нито брат му знаеха — степента на неговото съучастие в Палестинската конспирация. Бяха клекнали край огъня и останаха да разговарят почти до сутринта.

— От всичко това ще разбереш какви са моите съвсем конкретни притеснения. Ти обаче можеш да се справиш с тях. Преди всичко това са съмненията и колебанията на Еврейския комитет. Искам ти да говориш с тях. Според тях има нещо подозрително в това, че един копт ги подкрепя, докато местните евреи стоят настрана от страх да не изгубят доброто си име пред египетските власти. Жюстин, трябва да разсеем тези подозрения. Ще отнеме още известно време, докато натрупаме оръжейни запаси. А и всичко трябва да се пази в тайна от нашите доброжелатели тук, англичаните и французите. Знам, че ровят упорито, за да открият нещо повече за мен и за моята нелегална дейност. Но засега, така си мисля, нямат конкретни подозрения. Ала сред всички тях има двама души, които пряко ни засягат. Връзката на Дарли с дребната Мелиса е една от невралгичните точки. Както вече ти казах, тя беше любовница на стария Коен, който умря тази година. Той беше главният ни агент по оръжейните доставки и знаеше всичко за нас. Дали ѝ е казал нещо? Това не знам. Другата личност, още по-неясна, е Пърсуордън; той, разбира се, е от политическия екип на посолството. Двамата сме големи приятели и всичко останало, но... Не

съм наясно какви подозрения храни. Ако е необходимо, трябва да го забаламосаме, да му пробутаме идеята за невинно движение сред коптската общност и нищо повече! Но какво друго прави или би могъл да направи, знае или се страхува? Тук ти можеш да ми помогнеш. О, Жюстин, знаех си, че ще ме разбереш. — Смуглите ѝ напрегнати черти — така спокойни под светлината на огъня — изглеждаха пълни с нова избистреност, с нова сила. Тя кимна и каза с дрезгавия си глас:

— Благодаря ти, Несим Хоснани. Сега вече знам какво трябва да направя.

След което заключиха високата врата, сложиха настрана всички книжа и в тъмната нощ легнаха пред камината, притиснати в обятията си, за да се любят със страстното себеотдаване на съвкупляващ се зъл дух. Но дори пламенните им превъзбудени целувки не бяха нищо друго освен прозрачна илюстрация на простата човешка природа. Бяха взаимно открили най-строго пазените си слабости — истинското седалище на любовта. И най-накрая всички задръжки и резерви в ума на Жюстин паднаха и онова, което при други обстоятелства би изглеждало като разпуснатост, се оказа всъщност могъщият фактор на едно напълно съзнателно отдаване не на друго, а на самата любов — форма на истинската ѝ идентичност, която никога не беше споделяла с друг! Тайната, която ги свързваше, ѝ даваше свобода да действа. А Несим, потънал в обятията ѝ със своята странно нежна — почти девствена — женственост, се почувства разтърсен и подмятан в ръцете ѝ като парцалена кукла. Устните ѝ не спираха да го хапят и му напомняха за бялата арабска кобила, която имаше като дете; обърканите му спомени се разлетяха като ято пъстроцветни птици. Чувстваше се така отпаднал, че му идеше да се разплаче, но въпреки това сияеше, обзет от огромна благодарност и нежност. В тези прелестни целувки се изпари цялата му самота. Беше намерил човек, с когото да сподели тайната си — жена съвсем по неговия вкус. Парадоксите следваха един подир друг!

Що се отнася до нея, тя имаше чувството, че е плякосала хазната на духовната му мощ, така странно олицетворявана от притежанията му — студената стомана на оръжия, студените цицини на бомби и гранати, родени от неговия волфрам, гума арабика, юта, корабоплаване, опали, билки, коприни и дървета.

Той я чувстваше върху себе си, а тласъкът на слабините ѝ тълкуваше като желание да му помогне, да оплоди действията му, за да дадат плод чрез тези гибелни инструменти на силата, да вдъхнат живот на обречената борба на една наистина ялова жена. Лицето ѝ беше безизразно като маска на Шива. Нито грозно, нито красиво, а голо като самата сила. Изглеждаше като връстница (тази любов) на фаустовската любов на светците, овладели леденото изкуство на семенното задържане, за да могат още по-отчетливо да опознаят себе си, защото нейните сини огньове не възпламеняват тялото, а го изстудяват. Но ум и тяло горят като потопени в негасена вар. Това беше гола чувственост, лишена от всички отрови на цивилизацията, създадени да я тушират, уталожат и да я направят приемливо вкусна в очите на едно общество, изградено върху романтичната идея за истината. Това правеше ли я по-малко любов? Парацелз е описал такива отношения сред кабалистите. Във всичко това човек може да види строгото, празно и прастаро лице на Афродита.

През цялото време обаче той мислеше за себе си: „Когато всичко това свърши, когато намеря изгубеното ѝ дете — дотогава двамата ще бъдем вече така близки, че въпросът да ме напусне изобщо няма да съществува.“ Страстта на прегръдките им идваше от съучастничеството, от нещо по-дълбоко и по-порочно от своенравните изкушения на тялото и ума. Той я беше покорил, предлагайки ѝ брачен живот, което беше нещо измамно, но в същото време и свързано с цел, която можеше да ги доведе до смърт! И сега вече за нея сексът означаваше само това! Колко вълнуващо, колко възбуждащо беше очакването на тяхната смърт!

Той я закара с колата вкъщи при първите трепетливи проблясъци на зората; изкача да чуе асансьора, който бавно и мъчително пътуваше нагоре към третия етаж, после обратно. Кабината спря с леко поклащане пред него, нещо изщрака и светлината вътре угасна. Личността си беше отишла, но парфюмът ѝ остана.

Парфюмът, който се казваше „*Jamais de la vie*“.

[93] Щастие, тъга (фр.) — Б.пр. ↑

[94] Безстрашен рицар (фр.) — Б.пр. ↑

[95] Овдовели души (фр.) — Б.пр. ↑

[96] Желана (фр.) — Б.пр. ↑

[97] Потребност да обичаш без потребност да бъдеш обичан (фр.) — Б.пр. ↑

[98] Нежност срещу любовна страст (фр.) — Б.пр. ↑

[99] Вид музикален инструмент под формата на триъгълник от метални пръчки, който при удрянето с плектрон издава звук. — Б.пр. ↑

XI

През лятото и есента конспираторите се бяха потрудили да организират заедно забавления в невиждан дотогава мащаб. Голямата къща рядко притихваше, и то само за по няколко часа. Беше непрекъснато огласяна или от тънките струнни мелодии на някой квартет, или от пресекливия глух рев на саксофони, които виеха в нощта като рогоносци. Някогашните студени и празни помещения на кухнята сега отекваха с шетнята на слуги, които подготвяха новото угощение или почистваха след току-що приключилото. В града се говореше, че Несим си е поставил за цел да въведе Жюстин в обществото, сякаш провинциалното великолепие на Александрия можеше да крие някакво обещание или очарование за човек като него, който по душа и сърце беше станал европеец. Не, тези планирани атаки, с които обществото във втората столица беше щурмувано, имаха две цели: да опипат почвата и да разсеят съмненията. Те създаваха атмосфера, която на свой ред даваше на конспираторите свободата, от която се нуждаеха. Те работеха неуморно и само когато напрежението ставаше непоносимо, си позволяваха да откраднат по някоя кратка почивка в малката лятна вила, която Несим беше кръстил Летния дворец на Жюстин; тук те можеха да четат и пишат, да плуват и да се радват на компанията на най-близките си приятели — Клия, Амарил и Балтазар.

Винаги след дългите вечери, прекарани в прерията на нескончаеми разговори, сред дебри от чинии и винени бутилки, те заключваха всички врати, пускаха всички резета и с въздишка поемаха към стълбището, оставяйки зад себе си сънената прислуга, която тепърва трябваше да започне да разчиства бъркотията, защото до сутринта къщата трябваше да блести в пълен порядък. Тръгваха бавно ръка за ръка, спираха колкото да изритат обувките си на първата площадка и да се усмихнат един на друг в голямото огледало. После, за да успокоят умовете си, се отправяха на бавна разходка из картинната галерия с нейната прекрасна колекция от импресионисти, като

разговаряха само на неутрални теми; и тогава ненаситните очи на Несим се взираха жадно в големите платна — безмълвно свидетелство за наличието на лични светове и тайни желания.

Най-накрая се насочваха към топлите, красиво обзаведени спални, съседни една на друга, наредени от прохладната северна страна на къщата. Винаги се повтаряше един и същ ритуал; Несим се просваше на леглото, все още облечен, а в това време Жюстин запалваше спиртника, за да му приготви чай от валериан, който винаги пиеше преди сън, за да успокои нервите си. Освен това слагаше малката масичка за карти до леглото и двамата изиграваха една-две ръце крибедж или пикет, докато разговаряха, обсъждаха маниакално делата, обсебили умовете им. В такива моменти смуглите им страстни лица грееха в меката светлина с нещо като святост, която дълбоко пазената тайна, жаждата да споделят волята си, както и обвързващите ги желания им придаваше. И тази вечер беше същото. Докато тя раздаваше първата ръка, телефонът до леглото иззвъня. Несим вдигна слушалката, заслуша се за миг и после ѝ я подаде, без да каже дума. Тя се усмихна, повдигна въпросително вежди и мъжът ѝ кимна.

— Ало — дрезгавият глас изимитира сънливост, сякаш току-що са я събудили. — Кажу ми, скъпи. Разбира се. Не, не, бях будна. Да, самичка съм. — Несим разтвори картите си като ветрило — безшумно и бавно и се загледа в тях, без изражението му да се промени. Разговорът продължи с неясно пелтечене, след което от отсрещната страна казаха „лека нощ“ и затвориха. Жюстин въздъхна, върна слушалката на мястото ѝ и лениво направи жест на човек, който сваля мръсните си ръкавици или маха от дрехата си вълнен конец.

— Беше бедният Дарли — каза и взе картите си. — Несим вдигна поглед за миг, извади една карта и направи своя анонс. Щом играта започна, тя отново се разприказва приглушено, като че говореше на себе си.

— Той е истински очарован от дневниците. Спомняш ли си? Навремето бях преписала на ръка всички бележки на Арнаути за „Нрави“, когато си счупи китката. После ги подвързахме. Всички онези неща, които в крайна сметка той не използва в книгата. Дадох ги на Дарли и му казах, че това е мой дневник. — Бузите ѝ хлътнаха в тъжна усмивка. — Той смята, че думите в него са мои и твърди — в което няма нищо чудно — че притежавам мъжки ум! Освен това каза,

че френският ми не е много добър — това ще се хареса на Арнаути, нали?

— Мъчно ми е за него — каза Несим тихо и нежно. — Той е толкова добър. Един ден ще седна и съвсем честно ще му обясня всичко.

— Аз обаче не разбирам твоята загриженост за малката Мелиса — рече Жюстин, отново като че по-скоро на себе си, отколкото на него. — Опитах се да го подпитам как ли не. Той нищичко не знае. Убедена съм, че и тя не знае нищо. Само защото е била любовница на Коен, още... знам ли?

Несим остави картите и каза:

— Не мога да се отърва от усещането, че таи нещо. Коен беше глупав човек и обичаше да се фука, освен това със сигурност знаеше всичко, което можеше да се знае.

— Но защо да казва на нея?

— Просто защото след смъртта му, където и да я срещна, тя винаги ме поглежда някак особено, като че в светлината на нещо, което е разбрала за мен — нещо ново и неподозирано. Трудно ми е да ти го опиша.

Продължиха да играят мълчаливо, докато чайникът не кипна. Жюстин остави картите си и отиде да приготви чая от валериан. Докато той го сърбаше, тя влезе в другата стая да свали бижутата си. Отпивайки от чашата, загледан умислено в отсрещната стена, Несим чу тихото изщракване на обещите ѝ, докато ги махаше, както и звука от пуснатите в чаша вода хапчета за сън. Тя се върна и седна отново пред масичката за карти.

— Ами щом се страхуваш толкова, не можеш ли по някакъв начин да се отървеш от нея? — Той се сепна, а тя побърза да добави: — Не искам да кажа да я нараниш, а просто да я изпратиш някъде.

Несим се усмихна.

— Точно това смятах да направя, но тогава пък Дарли се влюби в нея и аз... аз много го харесвам.

— Тук няма място за харесване — скастри го тя и той кимна покорно.

— Знам — отвърна. — Жюстин раздаде картите за втори път и за втори път двамата ги заразглеждаха в пълно мълчание.

— Сега работя по въпроса тя да бъде изпратена... но от самия Дарли. Амарил твърди, че е сериозно болна, и вече ѝ е препоръчал да замине в Йерусалим за специализирано лечение. Предложих пари на Дарли. Той е страшно объркан, да го ожалиш. Типичен англичанин.

— Несим, Дарли е много добър човек, въпреки че се бои от теб и му се привиждат какви ли не таласъми, с които сам се плаши. Натъжава ме, толкова е безпомощен.

— Знам.

— Но Мелиса трябва да се махне. И това му казах.

— Хубаво. — После той вдигна тъмните си очи към нея и със съвършено различен глас я попита:

— А какво ще кажеш за Пърсуордън?

Въпросът увисна между тях в неподвижния въздух на стаята и потрепери като стрелката на компас. Несим пак сведе очи към картите, които държеше. Лицето на Жюстин промени изражението си — стана още по-сериозно и изпито. Запали цигара много старателно и рече:

— Както вече ти казах, той е много необикновен човек — *c'est un personage*^[100]. Ще бъде съвършено невъзможно да се изтръгне от него някаква тайна. Трудно ми е да ти опиша с думи.

Остана дълго загледана в него, изучаваше смуглите, извърнати от нея черти на лицето му с разсеян вид:

— Това, което се опитвам да ти кажа, е следното: относно разликата между тях двамата. Дарли е много сантиментален и ми е толкова верен, че не представлява никаква опасност. Дори ако се случи да му попадне някаква информация, с която може да ни навреди, той няма да я използва, ще я погребее в себе си и толкоз. Не и Пърсуордън! — Очите ѝ блеснаха: — Той е, как да ти кажа, студен, много умен и егоцентричен. Оперирани от всякакви морални задръжки, също като египтянин! И утре да умрем, това едва ли ще го разстрои. Не съм в състояние да стигна до него. Но потенциално той е враг, с когото трябва да се съобразяваме.

Несим вдигна очи към нея и за миг двамата останаха така — слепешката вторачени в умовете си. Очите му горяха страстно и невъзмутимо като на някаква странна благородна граблива птица. Облиза устните си, но нищо не каза. За малко да избълва: „Ужасявам се, че може да се влюбиш в него.“ Но го спря необяснима свенливост.

— Несим.

— Да.

Тя угаси цигарата си и потънала в мисли, стана и започна да се разхожда напред-назад из стаята, стиснала длани под двете подмишници. Както винаги, щом се замислеше, почваше да ходи по един доста тромав начин, сякаш дебнеше, с което му напомняше движенията на хищник. Изпълнените му със съмнение очи изгубиха блясъка си. Той взе картите механично и започна да ги разбърква — веднъж, два пъти. После ги остави и долепи длани до пламналите си страни.

Тя на мига се озова до него и сложи топлата си ръка върху челото му.

— Пак имаш температура.

— Едва ли — отвърна ѝ бързо, автоматично.

— Дай да я премеря.

— Недей.

Тя седна срещу него, приведе се напред и отново впи очи в неговите.

— Несим, какво става? Твоето здраве... тази температура, освен това не можеш да спиш? — Той се усмихна уморено и притисна опакото на ръката ѝ до горещата си буза.

— Нищо ми няма — каза. — Освен преумората — сега, когато сме вече на финала. Пък и трябва да кажа на Лейла цялата истина. Още когато ѝ разкрихме всичките си планове, тя се паникьоса. Настрани от всичко друго, това ще направи отношенията и с Маунтолив много сложни. Мисля, че именно затова отказа да се види с него по време на карнавала, спомняш ли си? Същата сутрин ѝ бях казал всичко. Няма значение. Още няколко месеца и подготовката ще приключи. Останалото е вече в техни ръце. Но, разбира се, Лейла няма никакво желание да се махне отук. Знаех си, че така ще стане. Освен това имам и други сериозни проблеми.

— Какви проблеми?

Но той поклати глава, стана и започна да се съблича. Като легна, допи чая си от валериан и скръсти ръце и крака като статуя на кръстоносец. Жюстин загаси лампата и застана мълчаливо на прага. Най-накрая отрони:

— Несим. Боя се, че с теб става нещо, което не разбирам. Тези дни... болен ли си? Моля те, кажи ми.

Последва дълго мълчание, след което тя продължи:

— Как ще свърши всичко това?

Той се повдигна леко на възглавницата и я изгледа втренчено.

— До есента, когато всичко ще бъде готово, трябва да заемем нови позиции. Жюстин, това може да означава раздяла за около година. Искам да отидеш там и да останеш, колкото е необходимо. Лейла ще отиде във фермата в Кения. Със сигурност тук ще дадем повод за остри реакции, затова аз трябва да остана, за да ги посрещна.

— Говориш насън.

— Изтощен съм — отвърна той остро и сърдито.

Жюстин остана неподвижна, силуетът ѝ се очертаваше в осветената рамка на вратата.

— А какво ще стане с другите? — попита го тихо и той отново се надигна на възглавниците и отговори ядосано:

— Единственият, който ни занимава в момента, е Да Капо. Ясно е, че той трябва да бъде убит или пък да изчезне, защото е твърде много компрометиран. Още не съм изготвил подробностите по плана. Той иска от мен да предявя иск към неговата застраховка, тъй като и без това е потънал до гуша в дългове, напълно е разорен, така че с изчезването му всичко ще се уреди от само себе си. Ще говорим за това по-късно. Би трябвало да стане сравнително лесно.

Тя се обърна и умислено прекрачи в осветената стая. Започна да се приготвя за сън. Чуваше Несим от съседната стая как въздиша и се върти неспокойно. Загледа се в огромното огледало, видя тъжното си, разстроено изражение на оголеното от всякакъв грим лице и среса назад пищната си коса. След това се мушна съвсем гола под завивките, изгаси лампата и много леко, без никакво усилие потъна в сън за броени минути.

Вече просветляваше навън, когато Несим нахлу бос в стаята ѝ. Събуди се от ръцете му, обвили раменете ѝ; стоеше на колене до леглото ѝ, изпаднал в пристъп, който в първия миг тя взе за неудържим плач. Но всъщност той трепереше като трескав и зъбите му тракаха.

— Какво има? — започна тя някак несвързано, но той запуши устата и с ръка, за да мълчи.

— Трябва да ти кажа защо напоследък се държа така странно. Не издържам повече на напрежението. Жюстин, изправен съм лице в лице с един друг проблем. Изправен съм пред ужасяващата необходимост да

се отърва от Наруз. Затова не съм на себе си. Той е станал съвършено неуправляем. Не знам какво да правя. Не знам какво да правя!

Този разговор се състоя малко преди неочакваното самоубийство на Пърсуордън в хотела „Хълмът на лешоядите“.

[100] Личност е (фр.) — Б.пр. ↑

XII

Но не само за Маунтолив всички позиции върху шахматната дъска бяха рязко променени от Пърсуордън и неговия самотен акт на малодушие, както и от неочакваното разкритие, което му беше послужило като мотив и главна причина за действие. И Несим, който дълго време се самозалъгваше с мисълта за добре изпитано и завършено действие, свободен и непредпазлив като подтика на всяка целенасочена воля, сега откри, подобно на приятеля си, че е жертва на гравитационните сили, присъщи на времевата пружина в нашите действия, които ги карат да се разпростират, разклоняват и изкривяват; да се разливат, както влажно петно расте върху белия таван. И наистина, сега господарите започнаха да осъзнават, че в края на краищата са се оказали слуги на същите онези сили, които сами бяха пуснали в действие, и че по същество природата е неуправляема. Много скоро щяха да бъдат принудени да предприемат стъпки не по свой избор, впримчени в магнитното поле, така да се каже, на същите сили, които освобождават хода на приливите и отливите по заповед от Луната или пък подтикват съомгата да се тълпи нагоре по течението на реката — все действия, които криволичат, набъбват, изпълват се с бъдеще, което е извън властта на простосмъртните да овладеят или отклонят. Маунтолив знаеше това много добре, но някак смътно и неспокойно; излегнат върху кревата, наблюдаваше как ленивите кръгчета дим от пурата му се издигат чак до празния таван. Несим и Жюстин го знаеха дори с по-голяма сигурност — легнали с опрени едно в друго студени чела, с широко отворени очи, те си шептяха в сумрака на разкошната спалня. Знаеха го независимо от мълчаливия подтик на волята и усещаха как мощни поличби и знамения са се завихрили край тях — парадигмите на вече отвързаните бушуващи сили, които търсят възмездие. Но как? По какъв начин? Това все още не беше много ясно.

Преди да легне в онова спарено и все още земно легло до забравените мълвящи образи на Мелиса и Жюстин заедно с всичките

си други лични спомени, Пърсуордън беше вдигнал слушалката да се обади на Несим с нов глас, издаващ сурово примирение, зареден с приближаващото величие на смъртта.

— Това е въпрос на живот и смърт, както се казва в романите. Да, моля те, ела веднага. Имам съобщение за теб на най-подходящото за него място: огледалото. — Затворил с едно простичко изхихикване, което изплашило и без това смръзналия се от страх мъж в отсрещния край. Несим на мига предусетил тревожния сигнал за възможно нещастие. Върху огледалото в онази мизерна задушна хотелска стая, сред материалите и бележките, част от личната лаборатория на писателя и неговия живот, открил следните думи, изписани с главни букви с влажен сапун за бръснене:

НЕСИМ. КОЕН ПАЛЕСТИНА И Т.Н. ВСИЧКО РАЗКРИТО И ДОКЛАДВАНО.

Това беше съобщението, което беше успял да изтрие, преди да се чуят гласовете в коридора и тихото почукване на вратата, преди Балтазар и Жюстин да влязат на пръсти в стаята. Но думите и споменът за онова сбогуване на бърза ръка с едно хихикане (като смеха на някакъв възкръснал Пан) останаха завинаги прогорени в мозъка му. Лицето му изразяваше някаква невралгична пустота, докато споделяше с Жюстин всички тези случки на един по-късен етап, защото самото оповестяване на факта го вцепеняваше. Беше невъзможно да заспи, защото беше прогледнал — това беше послание, което трябваше да се обсъди надълго и нашироко, да бъде пресято, разплетено и разтълкувано още сега, докато лежаха един до друг, неподвижни като статуите в александрийските гробници, един до друг в тъмната стая, с отворените невиждащи очи на неодушевени предмети, впити един в друг — огледала от кварц, мъртви звезди. Хванати ръка за ръка, въздишаха и шептяха и ето че той промълви:

— Казах ти, че е Мелиса... Начинът, по който ме гледаше... Отдавна я подозирам. — И други тревожни проблеми се преплитаха и застъпваха в съзнанието му — сред тях и този за Наруз.

Чувстваше се като обсаден отвсякъде рицар в тишината на крепостта, ненадейно долови шум от лопати, кирки и железни стъпки, който си представя как сантиметър по сантиметър врагът прокопава тунел под крепостните стени. Какво ли ще бъде дължен да предприеме сега Маунтолив, ако предположим, че вече е осведомен? (Странно как

самата дума ги издаде, защото вече и двамата бяха излезли от орбитата на свободната човешка воля.) Защото сега и двамата бяха длъжни, бяха обвързани като крепостници към разгръщащото се действие, което на свой ред доказваше факта, че нито един от двамата не разполага с лични варианти. Всъщност бяха опитали да упражнят свободната си воля, но много скоро се беше оказало, че са оковани и зазидани от един исторически процес. И това се беше получило само при едно-единствено завъртане на калейдоскопа. Пърсуордън! Писателят, който толкова обичаше да казва: „Един ден хората ще разберат, че само творецът може да прави така, че нещата да се случват; затова обществото трябва да се основава на него.“ *Deus ex machinal*.^[101] В смъртта си той беше използвал и двамата като... обществен клозет, сякаш за да демонстрира истината на собствения си афоризъм! Можеше да избере много други въпроси, срещу които да се опълчи, без да ги разделя със самия акт на смъртта си и да ги скарва, да ги противопоставя с разпространението на информация, от която никой не можеше да има полза! Сега всичко висеше на косъм — на възможно най-тънкия косъм на новите вероятности. Дали ще действа Маунтолив, ако се наложи; само една дума пред Мемлик паша ще повлече след себе си нови сили, нови опасности...

Градът със своите мании на тема смърт кънтеше от злокобни ритми, които отекваха наоколо в мрака — воят на автомобилни гуми по празните площади, маневриращите кораби, пронизителните сирени на буксирите във вътрешното пристанище; той вдишваше прашното мъртвило на това място както никога преди, а то година след година се стелеше все по-неумолимо върху безплодните дюни на Мареотис. Обърна ума си нагоре, после надолу като пясъчен часовник; но винаги един и същ пясък се пресяваше през него, едни и същи въпроси, които се изреждаха един подир друг с оловно тежка стъпка, без да получат отговор. Пред тях се простираше безбрежната вероятност за бедствие, което — въпреки че се бяха постарали да пресметнат риска прецизно и обективно — не бяха подготвени да посрещнат, липсваха им сили. Странно. Въпреки това Жюстин, свирепо замислена, със склучени вежди, опряла кокалчетата на пръстите си в зъбите, все още изглеждаше неразколебана и това стопляше сърцето му, защото достойнството на нейното мълчание (и непреклонният ѝ взор на пророчица) му даваше кураж да продължава да мисли и да преценява

дилемата. Трябваше да продължат, сякаш нищо не се бе променило, докато всъщност всичко беше вече различно. Самата мисъл за това, че трябва, безизразни като рицари в броня, да продължават по предназначения път, представляваше както раздяла, така и нова, по-дълбока връзка и по-страстно другарство като онова на войниците на бойното поле, които изведнъж осъзнават, че са загърбили всяка мисъл за човешка обвързаност под формата на любов, семейство, приятели, дом — и са станали роби на една желязна воля, която се проявява пред тях като неумолимата маска на дълга.

— Трябва да сме готови за всичко — каза ѝ той с устни, пресъхнали от цигарите, които беше изпушил — и да задържим положението, докато нещата приключат. Може да се окаже, че разполагаме с повече време, отколкото си въобразяваме, а пък може и нищо да не последва. Нищо чудно да се окаже, че Маунтолив не е бил осведомен. — После добави тихо, сякаш на себе си, с глас, натезал от това, което много добре съзнаваше: — Но ако е осведомен, ние ще разберем; веднага ще си проличи по държанието му.

Можеше, например, съвсем ненадейно да се озове на някой уличен ъгъл лице в лице с въоръжен мъж — в който и да е сумрачен сокак на града; или пък нищо чудно един ден да се окаже, че храната му е отровена от някой подкупен слуга. Срещу всички тези вероятности той можеше поне да реагира, да си даде труд да проучи отблизо и внимателно всички подобни възможности. Жюстин лежеше безмълвна с широко отворени очи.

— Затова — каза Несим — утре трябва да говоря с Наруз. Трябва да го накарам да разбере.

Няколко седмици преди това, един ден на влизане в офиса си, беше открил сериозния Серапамун с прошарената си до сребристо коса да седи в стола за посетители и тихо да пуши цигара. От всички коптски крале на памука той беше най-влиятелният и най-важният, освен това беше изиграл решаваща роля при подкрепата на коптското движение, основано от Несим. Двамата бяха стари приятели, въпреки че възрастният мъж принадлежеше към старата генерация. Ведрото му благо лице и тих глас издаваха авторитета на добро образование и мъдра улегналост, които пък на свой ред говореха за Европа. Разговорът му винаги пулсираше в ритъма на навременната разсъдливост.

— Несим — започна той тихо. — Тук съм не като частно лице, а в качеството си на представител на нашия комитет. Трябва да изпълня една доста неприятна задача. Може ли да говоря открито, без злоба и раздражение? Защото ние сме много обезпокоени.

Несим затвори вратата, завъртя ключа, изключи телефона от мрежата и докато отиваше да седне на мястото си зад бюрото, мина зад Серапамун и приятелски стисна рамото му.

— Точно това искам и аз — каза му. — Говори.

— Твоят брат Наруз.

— Да, какво за него?

— Несим, когато основа това наше движение, ти нямаше намерение да започваме джихад — свещена религиозна война — нито да се ангажираме с подривна дейност, която може да разклати египетското правителство, нали така? Знам, че нямаше. Така си мислехме всички и ако те подкрепихме, то беше, защото повярвахме в твоето убеждение, че копитите трябва да се обединят и да търсят поширока изява в обществения живот на страната. — Остана да пуши мълчаливо цяла минута, дълбоко умислен. После продължи: — Патриотизмът на нашата общност по нищо не съвпада с този на египтяните, нали така? И ние с радост изслушахме Наруз да ни припомни истината за нашата религия и раса, да, бяхме много щастливи, защото тези неща трябва да се казват, да се почувстват. Но... ти не си присъствал на нито една среща почти три месеца вече. Наясно ли си каква промяна е настъпила от тогава? Опиянен от своите правомощия, Наруз се е самозабравил до такава степен, че говори неща, които днес могат сериозно да ни навредят. Ние сме много разтревожени. Сега той се изживява като човек с мисия. В главата му е истински хаос от откъслечни познания и когато проповядва, всевъзможни неща се изливат от устата му в поток, който би изглеждал доста подозрителен, ако се запише и стигне до Мемлик паша. — Пак последва дълго умълчаване. Несим усети как постепенно пребледнява, обзет от лоши опасения. Серапамун продължи да говори с тихия си, като че добре смазан глас: — Да твърдиш, че копитите ще намерят своето място под слънцето, е едно, но да кажеш, че ще пометат продажния режим на пашите, които притежават деветдесет процента от земята... да говориш, че ще завладееш Египет и ще въведеш ред в страната...

— Това ли е казал? — изпелтечи Несим и сериозният мъж кимна.

— Да. Да благодарим на Бога, че срещите ни са все още тайни. При последната се разфуча като някой мелбуз (обсебен от духове) и взе да крещи, че за да постигнем целите си, ако трябва, ще въоръжи и бедуините. Можеш ли да си представиш нещо по-ужасно?

Несим облиза пресъхналите си устни.

— Нямах никаква представа — промълви.

— Ние сме много обезпокоени и загрижени за съдбата на цялото движение, ако подобни проповеди продължат. Разчитаме на теб да го вразумиш. Той, скъпи ми Несим, трябва да бъде обуздан или най-малкото да му бъде обяснено точно каква е нашата роля. Той непрекъснато се среща с Таор, винаги е там, в пустинята при нея. Аз не смятам, че тя има някакви политически убеждения, но от срещите си с нея той става все по-ревностно религиозен. Дори ни разказваше как двамата падат на колене и стоят с часове наред пясъците под палещото слънце да се молят. „И сега вече виждам нейните видения и тя — моите.“ Така твърди. Освен това е започнал много да пие. Това е нещо, на което трябва да обърнеш внимание незабавно.

— Веднага ще се видя с него — беше обещал Несим и сега, когато за пореден път се обърна и взря очи в тъмния невъзмутим поглед на Жюстин, той веднага се почувства по-силен и тихичко повтори фразата, опипа я мислено, както се опипва острието на нож, за да се провери дали е наточен. Беше отлагал срещата си с него под един или друг предлог, макар и да знаеше, че рано или късно тя трябва да се състои и че той трябва да се наложи над Наруз — но над един друг Наруз, не онзи, когото винаги бе познавал.

А сега и Пърсуордън се беше намесил по този глупав начин, беше прибавил към всичко своята смърт и предателство, за да го натовари допълнително с всичко онова, което засягаше дела, за които Наруз нямаше никаква представа; настрои трескавия си ум да поеме по паралелни релси към безкрайността... Имаше усещане, че събитията се съгъстват около него и че той започва да се задушава под бремето на задължения, с които сам се беше нагърбил. Всичко взе да се случва наведнъж — в разстояние само на няколко седмици. Започна да го обзема чувство на безпомощност, тъй като всяко решение вече му изглеждаше не като резултат на собствената му воля, а по-скоро като принуда в ответ и под напора на външни обстоятелства;

неотложностите на историческия процес, в който самият той беше засмукан като в подвижни пясъци.

Щом вече не можеше да контролира събитията, тогава трябваше да овладее себе си, собствените си нерви. Ала седмици наред вече разчиташе не на самообладанието си, а на успокоителните, които бяха заели мястото му, въпреки че успяваха да подействат единствено на подсъзнателните му спазми и то временно; упражненията по стрелба с пистолет — едни толкова ненужни и детински тренировки срещу евентуален опит за убийство — също не му помагаша да си откъдне. Беше като обсебен, често връхлитан от детските си спомени, които сега изникваха пред очите му съвсем без причина и без последствия, превземаха живота му денем. Консултира се с Балтазар, но, разбира се, не можеше да сподели с него истината за своята угриженост, така че хитрият приятел му предложи, когато може, да си записва сънищата и това също беше направено. Но психическите напрежения не се махат, докато човек не се изправи директно срещу тях и не ги овладее, докато не влезе в битка със заплахите на превъзбудения ум...

Беше отложил разговора си с Наруз, докато се почувства по-силен и в състояние да го издържи. За щастие срещите на групата бяха нарядко. Но с всеки изминал ден той се чувстваше все по-неспособен да се изправи пред брат си и не друг, а Жюстин беше тази, която най-накрая с една на място казана дума го накара да потегли към Карм Абу Гирг. Сграбчи реверите на сакото му и изрече бавно и отчетливо: „Бих ти предложила сама да отида да го убия, ако това нямаше да ни раздели завинаги. Но ако решиш, че това трябва да се направи, аз имам силата да дам заповедите вместо теб.“ Разбира се, не говореше сериозно. Това беше само номер, за да го накара да дойде на себе си и умът му веднага се проясни, мъглата на колебливостта се вдигна. Тези думи, така ужасни и изречени така тихо, лишени дори от гордостта на безстрашието, което носеха в себе си, събудиха отново страстната му любов към нея, така че очите му едва не се насълзиха. Той се загледа в нея, както религиозен фанатик гледа икона, и наистина, чертите на лицето ѝ, сърдити и сковани, както и прибулените ѝ очи бяха досущ като на древно византийско изображение.

— Жюстин — каза, а ръцете му трепереха.

— Несим — рече тя с дрезгав глас и облиза пресъхналите си устни, но в очите ѝ блестеше варварска непоколебимост. Зарадван (тъй

като задръжките му бяха отпаднали), той отсече:

— Ще тръгна тази вечер, няма от какво да се страхувам. Всичко ще се уреди, независимо как. — Изведнъж се изпълни със сила, беше решен да вразуми брат си и да предотврати опасността от следващо нареждане, компрометиращо неговия народ, копитите.

Смелостта не го напусна, когато същия следобед тръгна с голямата си кола, понесе се с шеметна скорост и решимост по прашните пътеки край каналите до мястото, където конете, за които беше телефонира по-рано, вече го чакаха. В този момент наистина очакваше с нетърпение да види брат си, да го изгледа с нетрепващи очи, да му се наложи, да си възвърне авторитета, да излезе наглава с него. Управителят на имението, Али, го посрещна на обичайното място при брода и го поздрави с традиционната любезност, която още повече затвърди решимостта му да бъде неотстъпчив. В края на краищата той беше по-големият брат. Али беше довел белия арабски кон на Наруз и двамата препуснаха вихрено покрай каналите, а отраженията им в размътената вода галопираха успоредно с тях. Беше попитал единствено дали брат му си е у дома, на което получи само мълчаливо кимване. Повече не си размениха нито дума, докато язدهа. Теменужената светлина на сумрака вече обагреше въздуха и от езерото се заиздигаха прокъсани изпарения. Мушичките също излетяха в околото на гаснещото слънце и се понесоха в сребриста нишка, за да съберат последните издихания на топлината му върху крилете си. Птиците се събираха на семейства. Колко спокойно изглеждаше всичко! Прилепите вече се стрелкаха, усърдно бродираха притъмнялата канава на въздуха. Прилепите!

Къщата на семейство Хоснани вече тънеше във виолетовата прохлада на вечерта, сгушена в подножието на невисок хълм и в сянката на селцето, чието високо бяло минаре още блестеше с отблясъците на залеза. Докато слизаше от коня си, Несим чу сърдитото изплющяване на камшик и зърна мъж, застанал на най-горния балкон на къщата, който се взираше напрегнато надолу към синьото езерце в двора. Беше Наруз и в същото време не беше Наруз. Възможно ли е един-единствен жест на човек, когато познаваш добре, да ти разкрие вътрешното му преобразяване? Мъжът с камшика, застанал там горе, загледан втренчено в тъмнината на двора, със самата си стойка издаваше една нова самонадеяност, един авторитет, който не

представляваше част от жестовия репертоар, така да се каже, на онзи Наруз, който той помнеше.

— Непрекъснато се упражнява — прошепна му управителят и хвана юздечката на коня, — всяка вечер тренира с камшика си върху прилепите. — Несим реши, че не е разбрал.

— Върху прилепите ли? — повтори тихо, почти наум. Мъжът от балкона — онзи Наруз на бързо изникналото ново впечатление — изхихика отривисто и се провикна с дрезгав глас:

— Тринайсет. — Несим блъсна външната порта и застана в рамката ѝ на фона на идващата отвън светлина. Провикна се нагоре към смрачаващото се небе с небрежно приятелски тон, като вентрилоквист, към наметнатата фигура, чийто силует се очертаваше на най-високия балкон с дълъг камшик в ръка, навит от едната му страна — в покой.

— Я, я, Наруз — произнесе гальовно традиционния поздрав на общото им детство.

— Я, я, Несим — дойде отговорът след кратка пауза и после настъпи дълго мълчание. Несим, чиито очи бяха вече привикнали с тъмнината, чак сега видя, че целият вътрешен двор беше покрит с телата на убити прилепи — като парчета от съдран чадър — някои все още се гърчеха или се влачеха в локви от собствената си кръв, други лежах неподвижно, разкъсани на парчета. Значи вечер с това се занимава Наруз — „тренира върху прилепите“! Спря за миг, несигурен в себе си, не знаеше какво да каже. Зад него управителят затвори голямата външна порта и ето че изведнъж той се отвори като черна фигура на фона на мрака, пое нагоре по стълбата, където неговият чужд брат стоеше и съзнателно го наблюдаваше без капка разкаяние. Един прилеп проряза светлината и той забеляза как ръката на Наруз неволно понечи да се стрелне напред, но бързо се отпусна до тялото; от наблюдателния си пост на най-високото стъпало той можеше да се прицели с лекота в летящите мишени. Известно време никой от двамата не проговори, след това една врата се отвори със скърцане и хвърли лъч светлина по пътя на Несим. Управителят излезе от външната пристройка с метла и започна да събира парчетата от потръпващите тела на жертвите на Наруз, които бяха осеяли голата земя на двора. Наруз се наведе леко напред и взе втренчено да го наблюдава, докато метеше, а когато купчината съдрани тела беше

почти прибрана до вратата на пристройката, се провикна с пресипнал глас:

— Тринайсет ли са?

— Тринайсет.

Гласът подейства на Несим като невралгичен гърч, защото беше като на дрогиран — суровият заповеднически глас на човек, пушил хашиш или може би опиум; гласът на човек, който идва от някаква нова орбита в неизвестна вселена. Той бавно си пое въздух, докато дробовете му се изпълнят докрай, а после се обърна нагоре към фигурата на върха на стълбата.

— Я, я, Наруз. Дошъл съм да говоря с теб по един много важен въпрос.

— Качвай се — излая Наруз с резкия тон на овчарско куче. — Тук те чакам, Несим. — Това обаждане помогна на Несим да проумее много неща, тъй като никога преди това гласът на брат му не е бил така лишен от нотка топлота, дори радост. При всеки друг случай той хукваше надолу по стълбите да го приветства по своя си малко недодялан начин, като взимаше стъпалата по две наведнъж и се провикваше: „Несим, колко хубаво, че си тук!“ Несим прекоси двора и се хвана за прашния дървен парапет.

— Важно е — извика му строго и звънко, сякаш искаше да наложи себе си в общата картина: потъналия в сенки двор със самотната фигура, чийто силует изпъкваше като изрязан на фона на небето, стиснал дългия камшик с лекота, без усилие; стоеше и го съзерцаваше. Наруз повтори, този път по-тихо:

— Качвай се — И ето че седна, сложи камшика до себе си на най-горното стъпало. За пръв път, помисли си Несим, идваше в Карм Абу Гирг, без да го посрещнат. Изкачи стъпалата бавно, като поглеждаше нагоре.

На първия етаж беше доста по-светло, а когато стигна втория, вече имаше достатъчно светлина, за да види лицето на брат си. Той седеше съвършено неподвижно, с наметка и ботуши. Камшикът беше свободно навит в основата на перилата, а дръжката му лежеше в скута му. До него, върху прашния дървен под, стоеше полупразна бутилка джин. Наруз беше забил брадичка в гърдите си и гледаше кръвнишки изпод рунтавите си вежди към приближаващия непознат с изражение, в което по странен начин се преплитаха непреклонност,

нерешителност и тъга. Ето го и стария му номер — да стиска напрегнато кътници, при което мускулите на слепоочията му се стягаха и отпусаха, като че в тях с тежко туптене биеше отчетлив пулс. Наблюдаваше бавното изкачване на брат си с онази мрачна раздвоена колебливост, в която от време на време мъждиво проблясваше пламъкът на отдавна натрупан, но контролиран гняв. Когато Несим стигна до последната площадка и пое по най-горния ред стъпала, Наруз се размърда и ненадейно издаде дълбок гърлен звук — с какъвто човек подвиква на хрътка — и протегна напред косматата си ръка. Несим се закова на място при думите на брат си:

— Стой там, Несим! — Нов и властен глас, в който обаче нямаше никаква заплаха. Несим се поколеба, припряно се наведе напред, за да изтълкува по-добре този непривичен жест — прямата гола десница протегната напред като за анатема с изпънати пръсти, но леко треперещи.

— Пил си — каза тихо най-накрая, но в гласа му отекна дълбоко отвращение. — Наруз, това е нещо ново за теб. — Бегла усмивка на самопрезрение заигра върху кривите устни на брат му. Но после бавно се разтегна в нещо като ухилване, което оголи докрай заешката му уста, после изчезна, сякаш гълтната, сякаш рязко прекъсната от мисъл, която не можеше да се изрази. Сега Наруз се поклащаше с несигурно изражение на самодоволство и гордост, едновременно съзлива и опиянена.

— Какво искаш от мен? — рече пресипнало. — Кажи ми тук, защото тренирам.

— Нека влезем вътре и да поговорим на четири очи. Наруз поклати глава бавно и след като размисли, отсече:

— Можеш и тук да говориш.

— Наруз! — изкреця му Несим, засегнат от този необичаен отговор. Каза го с глас на човек, който иска да събуди заспал. — Моля те. — Седналият на върха на стълбите го гледаше със странно възпламенен, но тъжен взор и пак поклати глава:

— Вече казах, Несим — произнесе завалено. Гласът на Несим секна и проехтя пискливо на фона на тишината в двора. Ето че продължи, сега вече почти умолително:

— Налага се да говоря с теб, разбираш ли?

— Говори тук. Слушам те. — Това наистина беше нов и неподозрян човек — мъжът с наметката. Несим усети как страните му пламват. Изкачи още две стъпала и му изсъска ядно:

— Наруз, идвам от тяхно име. За бога, какво си им говорил? В комитетата всички са ужасени от твоите думи. — Млъкна, малко неуверено размаха протокола, които Серапамун му беше оставил, и поясни: — Тези... тези записки са от тях.

Очите на Наруз светнаха за миг със сантиментална гордост, която придоби царствен вид от вирнатата му брадичка и широките изпънати плещи.

— Моите думи ли, Несим? — изръмжа, после кимна. — И думите на Таор. Когато дойде моментът, ще знаем как да действаме. Никой не бива да се страхува. Ние не сме мечтатели.

— Мечтатели! — ахна Несим, не беше на себе си, обзет от мрачни предчувствия и отвращение, дълбоко засегнат от тази липса на уважение от страна на по-малкия брат. — Точно вие сте мечтателите! Хиляди пъти съм ти обяснявал точно какво се опитваме да направим... какво искаме да постигнем с всичко това. Селяндур и идиот, това си ти... — Но думите му, които друг път биха се загнездили в ума на брат му като острие, сега се оказаха кухи и безрезултатни. Наруз стисна здраво устни, а с дланта на ръката си бавно направи жест на прерязване, разреже въздуха пред собственото си тяло от ляво на дясно.

— Думи — каза дрезгаво. — Сега вече те знам, братко.

Несим се огледа като обезумял наоколо, сякаш търсеше помощ или пък някакъв достатъчно твърд предмет, с който да набие истината за това, което имаше да казва, в главата на седналия пред него. Обзе го истерична ярост, гняв срещу този оглупял от пианство човек, който отвръщаше на молбите му с празно, нищо неразбиращо изражение. Разтрепери се. Когато тази сутрин потегли от Александрия с ясно решение и успокоен ум, беше очаквал всичко друго, но не и това.

— Къде е Лейла? — извика рязко, сякаш можеше да я привика на помощ, при което Наруз изкудкудяка насмешливо. Вдигна пръст, допря го до слепоочието си и измънка тържествено:

— В лятната къща, както сам знаеш. Ако искаш, върви при нея. — И пак изхихика, после кимна и добави с нелепо детинско изражение: — Сега тя е сърдита на теб. За пръв път на теб, а не на мен. Заради теб, Несим, е плакала. — И долната му устна потрепери.

— Пияница — изсъска Несим безпомощно. Очите на Наруз засвяткаха. Изсмя се отривисто, стържещо — едно кратко излайване — и отметна главата си назад. След което, без никакво предупреждение, усмивката изчезна и лицето му отново доби предпазливо и тъжно изражение. Облиза устни и прошепна:

— Я, я, Несим — каза го тихо, сякаш бавно възвръщаше чувството си за мярка. Но Несим, побелял от гняв, не беше на себе си от обзелото го чувство на безсилие. Изкачи последните няколко стъпала, хвана Наруз за рамената, разтърси го и изкрещя в лицето му:

— Глупак, ти си заплаха за всички нас. Погледни какво ми даде Серапамун. Комитетът ще се саморазпусне, ако не престанеш с твоите речи. Разбираш ли? Ти си луд, Наруз. В името на Бога, трябва да проумееш какво ти казвам... — Но голямата глава на брат му сега изглеждаше още по-замаяна, упоена, противоречиви изражения пробягваха по лицето му; държеше я наведена като на бик, раздражен до нетърпимост. — Наруз, чуй ме. — Лицето, което бавно се вдигна към Несимовото, като че беше станало по-голямо и по-празно, очите още по-лишени от блясък, ала преливащи от болката на ново познание, което нямаше нищо общо със стерилните революции на разума; преливаше от нещо като гняв и недоумение, объркване и тревога, които търсеха начин да се проявят. Изучаваха се гневно един друг. Устните на Несим бяха побелели, дишаше тежко, докато брат му просто го гледаше втренчено, с устни, опънати назад върху белите зъби, като че беше хипнотизиран.

— Чуваш ли ме? Оглуша ли? — Несим го разтърси, но само с едно помръдване на широките си плещи Наруз отпъди досадната ръка, а лицето му се покри с червенина. Несим продължи да му говори необмислено, без да се съобразява, обсебен от парливите несгоди, които изреждаше ведно с порой от обвинения. — Ти представляваш опасност за всички нас, дори за Лейла, дори за себе си, дори за Маунтолив. — Защо му трябваше да споменава това фатално име? От самото му произнасяне Наруз настръхна, изпълни се с ново, почти тържествуващо отчаяние.

— Маунтолив — изграчи той и изпъшка, след което се чу как зъбите му заскърцаха. Приличаше на безумец. Но не помръдна от мястото си, въпреки че ръката му инстинктивно се пресегна към дръжката на големия камшик, който лежеше в скута му. — Тази

английска свиня! — Избълва го яростно и гръмогласно, направо изплю думите.

— Защо говориш така?

И ето че най-неочаквано последва ново преображение, тъй като тялото на Наруз се отпусна, притихна; той вдигна поглед с лукаво изражение, изхихика приглушено и каза с глас малко по-силен от шепот:

— Ти му продаде нашата майка, Несим. Ти знаеше, че това ще причини смъртта на баща ни.

Тук вече Наруз прекали. Несим се нахвърли срещу него, размаха свитите си юмруци, не спираше да го ругае на гърления арабски, налагаше го където свари. Но върху това огромно и яко тяло ударите падаха като леки перца. Наруз не помръдна, не направи никакъв опит да отклони ударите от себе си или да им отвърне — в това поне старшинството на брат му се оказа още в сила. Не можеше да се престраши да удари по-големия си брат. Но както си седеше свит надве и тихо се подсмивваше под безполезния дъжд от юмруци, той не спираше да повтаря яростно едно и също: — Ти продаде майка ни.

Несим продължи да го налага, докато кокалчетата на пръстите му се разраниха и го заболяха. Наруз стоеше приведен под трескавата атака, понасяше я със същата спокойна усмивка на сантиментално огорчение, като повтаряше победоносно фразата с пронизителен шепот. Най-сетне Несим изкрещя: „Престани!“, и сам спря, залитна срещу парапета, отпусна се под тежестта на собственото си изтощение и падна на първата площадка. Целият трепереше. Размаха юмрук към тъмната седнала фигура и се закани:

— Сам ще отида при Серапамун. Тогава ще видиш кой е господарят. — Наруз се изсмя презрително, но нищо не отговори.

Несим пооправи раздърпаните си дрехи и заслиза към вече напълно притъмнелия двор. Конят му и този на Али бяха вързани за железния стълб пред голямата външна порта. Когато, все още разтреперан и сумтящ, го яхна, управителят се спусна откъм сводестата къща да му отвори портата. В това време Наруз се беше изправил на крака, открояваше се на фона на жълтеникавата светлина откъм гостната. Гневни проблясъци продължаваха да пронизват съзнанието на Несим, но с тях и една нова решимост, защото си даде сметка, че мисията му не само че не беше успяла, ами дори беше

кривнала в погрешна посока. С една полуоформена идея да даде на смълчаната фигура още една възможност поговорят или да направят опит да се сдобрят, той върна коня си в двора и вдигна очи нагоре в мрака. Наруз се раздвижи.

— Наруз — обади се Несим спокойно, — няма да повтарям, казах ти вече. Ще разбереш веднъж завинаги кой е господар и кой не. За теб ще е по-добре...

Но тъмната фигура се изсмя така, сякаш изрева магаре.

— Господар и слуга — извика презрително. — Да, Несим, ще видим. А сега... — Наведе се над перилата и в мрака Несим чу как огромният камшик се плъзна по сухите дъски като кобра и облиза стихналия сумрак на двора. Последва изплющяване и пукот, като че хлопна гигантски капан, и ето че нещо шибна със замах купчината листове в ръката му, които се разпиляха по камъните на двора. Наруз се изсмя отново, този път с по-истерична нотка в гласа. Несим усети как целият пламва, въпреки че камшичният удар не го докосна.

— Сега си върви — извика му Наруз и камшикът още веднъж изсъска във въздуха, преди да експлодира страховито зад задницата на коня му. Несим се надигна на стремената си, размаха юмрук срещу брат си и викна:

— Ще видим!

Но гласът му отекна глухо, задавен от проклятията, които бяха задръстили ума му. Заби пети в хълбоците на коня, обърна го, препусна в галоп през двора и се приведе ниско в седлото, докато конят преминаваше каменния праг, хвърляйки искри. Яздеше като обезумял, с изкривено от яд лице, но докато стигне онзи брод в реката, където го чакаше автомобилът, пулсът му се успокои и гневът му се изля в гнусно отвращение, което бавно припълзя в ума му и се нави на кравай като отровна змия. Появиха се обаче и неочаквани пристъпи на угризение, които удавиха ума му, защото сега вече нещо непоправимо се беше случило, нещо се беше пречупило завинаги в железния обръч на семейните връзки. Лишен от авторитета, който се полага на по-големия брат според феодалните традиции в живота им, Несим изведнъж се почувства като блудния син, почти като сирак. Но в сърцевината на гнева му мъждукаше и вина; чувстваше се омърсен, сякаш тази неочаквана схватка с един от своите го беше покварила.

Караше бавно към града, усещаше как сълзите на непознато досега изтощение, на ново самосъжаление парят страните му.

Колко странно, че някак съвсем необяснимо той беше предусетил този неочакван разрыв със собствения си брат — още от първите дискретни фрази на Серапамун го беше прозрял и това го уплаши. Защото отново разбуди призрака на задължения и отговорности към каузи, които сам беше подел и на които сега трябваше да служи. Още по-добре тогава, в такава криза той би трябвало да е готов да се отрече от Наруз, да го лиши от власт, дори, ако се налага да го...! (Натисна спирачките на колата, закова я на място и взе да мънка под носа си. Стотици пъти си беше забранявал тази мисъл. Но в подобна ситуация същността на начинанието би трябвало да е достатъчно ясна за всекиго. Така и не успя да разбере своя брат, каза си го с тъга. Но, от друга страна, не е нужно да разбираш някого, за да го обичаш. Той никога не успя да наложи собствения си авторитет, който по-скоро се разбираше от само себе си, беше му присъден по силата на семейните традиции, към които и двамата принадлежаха. А сега връзката ненадейно се скъса.) Удари волана на колата с длан и извика: „Никога няма да му сторя нищо лошо.“

Натисна амбреажа и взе да си повтаря наум „никога, никога“. Въпреки това си даде сметка, че това решение е проява на слабост, защото така любовта zlepоставяше собствения му идеал за дълг. Но ето че неговото alter ego му се притече на помощ с такива успокоителни мисли като: „Положението не е чак толкова сериозно. Ще трябва, разбира се, временно да разформираме движението. Понататък ще помоля Серапамун да учреди нещо подобно. Можем да изолираме и изгоним този... фанатик.“ Като че досега не беше успял да проумее колко много обича омразния си брат, чийто ум сега се беше раздул от мечти и видения, които в религиозната си поетика предричаха ново, прекрасно бъдеще за техния Египет. „Трябва да успеем да въплътим природата на вечното тук, в направата на нашия живот на земята, да го въплътим в сърцата си, както и в самия този наш Египет.“ Това беше казал Наруз, наред с много други неща, които изпълваха откъслечния препис, който Серапамун бе заповядал да се направи. „Трябва да се борим тук, на земята, срещу вековните светски неволи, а в сърцата си — срещу неправдите на едно божество, което уважава само онези човешки усилия, които се домогват до душата му.“

Дали пък това не бяха просто бълнуванията на Таор, или пък част от онази споделяна мечта, за която невежият фанатик беше говорил? И други фрази, оплетени във великолепието на поезията, нахлуха в главата му. „Да управляваш означава да си управляван; но управляващият и управляваните трябва да притежават съзнание за божествената си роля, за това, че те унаследяват Божественото. Калта на Египет се надига и затлачва дробовете ни, гласа ни, с който призоваваме живия Бог.“

Изведнъж отново му се яви изкривеното лице и приглушеният задавен глас, с който Наруз — в онзи първи ден на лудостта си — умоляваше божествения дух да го навести и да му разкрие истината. „Медед! Медед!“ Несим потрепери. След това постепенно го осени мисълта, че по някакъв парадоксален начин Наруз беше прав в желанието си да възпламени приспаната воля, защото той виждаше света не толкова като шахматната дъска на политиката, а като пулс, който бие все по-учестено с волята, която само поезията на псалмите може да призове и въплъти. За да събуди не просто импулсите на ума с ограничения набор от формулировки, а и спящата красота отдолу — поетичното съзнание, което лежеше, натегнато като пружина, в сърцето на всекиго. Мисълта го изплаши, и то много, защото изведнъж проумя, че брат му би могъл да стане религиозен водач, ако не бяха съществуващите обстоятелства на времето и мястото — поне тях Несим можеше да отчете. Значи той беше феномен, нещо като чудо на природата, но в това безплодно поле способностите му са отишли на вягъра, защото не само е нямало какво да ги подхрани, ами точно обратното — всичко е гледало да ги задуши завинаги.

Стигна къщата, остави колата отвън и се втурна нагоре по стълбите, като прескачаше по три стъпала наведнъж. Неочаквано го присви един от обичайните му пристъпи на диария и гадене, които бяха зачестили през последните седмици. Профуча край Жюстин, която лежеше с широко отворени очи, нощната лампа светеше до леглото ѝ, а партитурите на някакъв клавирен концерт покриваха гърдите ѝ. Тя не помръдна, пушеше умислено, само каза едва доловимо:

— Много скоро се върна.

Несим нахълта в банята, развъртя всички кранове на умивалника и душа, за да удави звуците от повръщането си. После свали дрехите

си с отвращение, както се свалят мръсни бинтове, и влезе под струята на горещата вода, за да измие от себе си всички унижения и обиди, от които мислите му гъмжаха. Знаеше, че Жюстин ще го изслуша мълчаливо, ще пуши замислено с отмерени като на махало движения, ще изчака той да проговори пръв, просната по дължина под рафтовете с книги и маската, която ѝ се усмихваше иронично от стената. После водата спря и тя го чу как се бърше енергично с пешкира.

— Несим — извика го тихо.

— Пълен провал — веднага ѝ отвърна той. — Жюстин, той наистина е луд. Нищо не успях да постигна. Беше ужасно.

Тя продължи да пуши безмълвно, забола поглед в завесите на прозореца. Стаята беше пълна с уханието на синилничетата, които грееха в голямата ваза за рози до телефона. Премести партитурите до леглото.

— Несим — обади се пак с онзи дрезгав глас, който той беше обикнал толкова много.

— Да.

— Мисля си.

И той веднага излезе от банята с мокра и разрошена коса, бос, облечен в жълтия си копринен халат, с ръце пъхнати навътре в джобовете, а от ъгълчето на устата му димеше цигара. Взе да крачи бавно напред-назад край леглото ѝ. После се обади, премисляйки думите си:

— Цялата тази неловка ситуация идва от страха ми, че в един момент може да се наложи да му сторим нещо лошо. Но дори да сме застрашени от него, никога не бива да се стига дотам, никога. Обещал съм си. Всичко съм премислил. Това би изглеждало като неизпълнен дълг, но въпреки това трябва да сме наясно. Само тогава бих могъл отново да се успокоя. Чуваш ли ме?

И той отново я погледна с копнеж, с очите на своето въображение. Тя лежеше така, сякаш плуваше над тъмната кувертюра от дамска, със скръстени ръце и крака като статуя, без да откъсва черните си очи от него. Тъмна лимба се беше извила върху челото ѝ. Лежеше сред безмълвието на стаята, която бе приютила (ако стените имаха уши) техните най-тайни намерения, там, под тибетската маска със светещите очи. Зад нея блестяха рафтовете с книги, които събираше, но рядко четеше. (Използваше текстовете в тях като

знамения за бъдещето, прелистваше страниците им и слагаше пръст напосоки върху някое изречение — „библиомантия“ се нарича това изкуство.) Шопенхауер, Хюм, Шпенглер и колкото и да е странно, няколко романа, включително от Пърсуордън. Светлината на свещите се отразяваше в лъскавите им корици. Тя се прокашля, загаси цигарата си и каза със спокоен глас:

— Мога да се примиря и да приема всяко решение. В момента обаче тази твоя слабост заплашва и двамата ни. Освен това всички сме разтревожени за твоето здраве, и най-вече Балтазар. Дори на ненаблюдателни хора като Дарли вече им прави впечатление. Това никак не е добре. — Гласът ѝ беше студен и беззвучен.

— Жюстин — пророни той с нескривано възхищение. Приблужи се и седна в края на леглото ѝ, обви я с ръце и силно я притисна към себе си. Очите му гreeха с ново въодушевление, с нова благодарност. — Толкова съм слаб — каза.

Легна до нея, сложи ръце под главата си и притихна — размишляваше. Останаха дълго така, безмълвни един до друг. Най-накрая тя се обади:

— Дарли беше тук на вечеря и си тръгна малко преди да пристигнеш. От него научих, че следващата седмица посолствата си стягат багажа и се връщат в Кайро. Значи Маунтолив ще се върне обратно в Александрия чак по Коледа. Това е нашият шанс да си починем и да възстановим силите си. Казах на Селим, че следващата седмица заминаваме за Абусир за цял месец. Несим, сега ти е нужна почивка. Ще плуваме, ще яздим в пустинята, няма да мислим за нищо, чуваш ли? Като мине известно време, ще поканя Дарли да ни погостува, за да си говориш и с друг освен с мен. Знам, че го харесваш и го смяташ за приятна компания. Това ще се отрази добре и на двамата ни. От време на време може да се връщам тук за по една нощ, колкото да науча нещо ново... Какво ще кажеш? Несим изсумтя и обърна глава.

— Защо? — прошепна тя тихо и извърна устни. — Защо сумтиш?

Той въздъхна шумно и каза:

— Не е това, което си мислиш. Знаеш колко много го харесвам и колко добре се разбираме двамата. Мисля си за преструвките, за тази комедия, която трябва да разиграваме дори пред приятелите си. О, Жюстин, защо не може без тези представления!

В този миг забеляза, че тя го гледа с широко отворени очи и с изражение, което издаваше нещо като ужас или недоумение.

— О — пророни тя замислено и тъжно след миг и затвори очи, — о, Несим! Значи никога няма да разбере коя съм.

* * *

Двамата мъже седяха един срещу друг в топлата оранжерия, умълчани над прекрасната шахматна дъска с фигури от слонова кост — съвършеното приятелство. Шахът беше подарък от майката на Маунтолив за двайсет и първия му рожден ден. Докато седяха, някой от двамата започваше разсеяно да разсъждава на глас. Това не беше разговор, а просто мислене на глас, общуване на умове, погълнати от големите стратегии на шаха — вторичен продукт на приятелство, което се коренеше в плодоносното безмълвие на тази царска игра. Балтазар говореше за Пърсуордън:

— Това ужасно ме подразни. Искам да кажа, това негово самоубийство. Чувствам се като човек, който не е успял да схване нещо съществено. Приемам го като презрение към света, презрение към начина, по който се държи светът.

Маунтолив вдигна поглед към него:

— Не, не. По-скоро конфликт между дълг и любов. — После побърза да добави: — Но не мога да ти кажа много. Когато сестра му пристигне, тя по всяка вероятност ще ти каже повече, ако може. — И пак се умълчаха. Балтазар въздъхна:

— Истината — гола и безсрамна. Това е прекрасна фраза. Ала ние винаги я виждаме както изглежда, никога каквато е. Всеки човек си има свое собствено тълкуване.

Пак дълго умълчаване. Балтазар *loquitur*^[102] умислено, сякаш на себе си:

— Понякога човек се прави на Бог и тогава му се дава горчив урок. Например, когато ненавиждах Дмитри Рандиди, но не и красивата му дъщеря, само и само да го унижа (бях се преоблякъл като циганка по време на карнавала), взех ръката ѝ, уж да ѝ предскажа бъдещето. Казах ѝ, че още утре ще преживее нещо много вълнуващо и че в никакъв случай не трябва да пропуска този момент — мъж, седнал

в порутената кула в Тапосирис. „Не е нужно и думичка да казваш — рекох ѝ, — но отиди право в обятията му със затворени очи. Името му започва с «Л», а фамилното му с «Дж».“ (Всъщност предварително си бях наумил един ужасен младеж със същите инициали, който живееше точно срещу къщата, в която Червони беше организиран бала. Безцветни мигли, зурлесто лице и коса с пясъчен цвят.) Изхихиках вътрешно, като се уверих, че ми повярва. След като ѝ казах предсказанието си — всички вярват в циганските гадания, а с моето смугло лице и гърбав нос аз бях съвършената циганка — и след като уредих нейното участие, прекосих улицата и потърсих Л. Дж., като му казах, че нося послание за него. Знаех, че е суеверен. Той не ме позна. Казах му каква роля трябва да играе. Зловредна и пагубна, така се оказа. Имах намерение единствено да подразня Рандиди. И всичко се нареди, както го бях планирал. Защото всяко хубаво момиче ще послуша една циганка и тя взе, че се влюби в онази луничава червенокоса жаба. По-неподходяща връзка човек не може да си представи. Но това беше смисълът — да накарам Рандиди да си скубе косите. Успях, да, и още как! Бях много доволен от своята находчивост. Той, разбира се, забрани брака им. Влюбените, които аз измислих, моите влюбени трябваше да се разделят. Тогава Габи Рандиди, красивото момиче, се отрови. Можеш да си представиш колко находчив се почувствах тогава. Това съсипа здравето на баща ѝ и накрая неврастенията (която винаги е била на крачка от това семейство) го довърши. Миналата есен го намериха обесен на дървената решетка, която подпираше най-прочутата лозница в града и от която...

В последвалото мълчание се чу как добави:

— Още една от многото истории в нашия безжалостен град. Шах на кралицата ти, ако не греша...

[101] Бог от механизъм (лат.) В древногръцката трагедия заплетените ситуации се разрешават с помощта на божество, което се появява на сцената чрез някакъв механизъм (машина). Изразът се употребява, когато неочаквано идва помощ или помощник отнякъде. — Б.пр. ↑

[102] Заговори — от глагола loquitor (говоря, лат.) — Б.пр. ↑

XIII

Още с първия тънък ситен есенен дъждец Маунтолив се озова обратно в Кайро за зимния сезон, без да е готов с някакво съществено решение по отношение на политиката си; от Лондон мълчаха относно разкритията в прощалното писмо на Пърсуордън и вместо да го разкритикуват за слабостите или щателно да проучат въпроса, те очевидно предпочитаха шефът на мисията да се заеме с изказването на съболезнования, след като неговите подчинени са се оказали хора със съмнителни достойнства. Може би тамошното настроение си проличаваше най-добре в дългото и помпозно писмо, с което Кенилуърт се беше пристрашил да обсъди трагедията, изказвайки уверението, че всички „в министерството“ били опечалени, но не и изненадани. Защото винаги са смятали Пърсуордън малко *outré*^[103], нали така? Очевидно, че подобен изход е бил отдавна очакван. „Неговият чар — пишеше Кенилуърт с величественния си прозаичен стил, запазен за онова, което се наричаше «умерена преценка» — не можеше да прикрие проявите му на умствено помрачение. Не искам да се разпростирам в подробности от личното му досие, което ти бях предоставил. *In Pace Requiescat*^[104]. Но ние добре разбираме лоялността, с която пренебрегна всички изказани опасения, за да му дадеш още една възможност в посолството, което вече намираше обноските му непоносими, а схващанията му — необосновани.“ Маунтолив взе да нервничи, докато четеше; въпреки това по някакъв нерационален начин отвращението му се смесваше с призрачна утеха, защото много добре виждаше, че зад тези размисли се спотайваха сенките на Несим и Жюстин, двамата закононарушители.

Ако поначало нямаше желание да напусне Александрия, това се дължеше предимно на неразрешения проблем с Лейла, който продължаваше да не му дава мира. Боеше се от новите подозрения, които му се налагаше да обмисли, по отношение на нея и евентуалното ѝ участие в конспирацията — ако изобщо беше конспирация. Чувстваше се като престъпник, който носи у себе си вината за някое

все още неразкрито деяние. Дали нямаше да е по-добре да ѝ се натрапи — един ден да пристигне неканен в Карм Абу Гирг и да я приласкае така, че тя да му признае истината? Не, не можеше да си го позволи. Тук вече нервите му нямаше да издържат. Отклони мислите си от зловещото бъдеще и с безброй въздишки взе да си стяга багажа, като възнамеряваше отново да се потопи в хладния поток на светските мероприятия, за да разсее ума си.

За пръв път досадата на официалните задължения му се стори почти приятна, дори примамлива. Задачите започнаха да му изглеждат едновременно като зальгалка и болкоуспокояващо. Следваше цялата програма от забавления с почти опияняващо внимание и съсредоточеност. Никога преди не беше излъчвал толкова много пресметнато очарование, такова внимание към очевидни дреболии, които беше превърнал в любимо занимание. Цяла колония досадници започна да му изпраща покани за какво ли не. Много скоро хората забелязаха колко се беше състарил, и то за кратко време, и обикновено приписваха промяната на неспирния водовъртеж от удоволствия, на които се беше отдал с ненаситен и нестихващ копнеж. Каква ирония! Популярността му се разстиляше около него във все по-широки вълни. Но сега взе да му се струва, че зад красивата апатична маска, с която гастролираше пред света, няма почти нищо освен ужас и несигурност, които представляваха нещо съвършено ново. Откъснат по този начин от Лейла, той се чувстваше отхвърлен, като сирак. Всичко, което му оставаше, беше горчивият опият на задълженията, към които отчаяно се придържаше.

На сутринта се събуди от звука на завесите, които икономът му беше дръпнал бавно и почтително, както се вдига завесата пред гроба на Жулиета. Поиска вестниците и взе да ги поглъща жадно, докато похапваше разсеяно от подноса със закуската, отрупан с неговите любими лакомства, към които животът му го беше пристрастил. Но ето че се подразни от почукването по вратата, което оповестяваше появата на неговия млад и брадат трети секретар, който трябваше да му докладва за предстоящите срещи и други подробности от работния му ден. Горещо се надяваше денят му да се окаже пълен, защото в редките случаи, когато ангажиментите му се свеждаха до един-два, ужасно се измъчваше. Докато лежеше, облегнат на възглавниците си с прикрито нетърпение, Донкин започна да му чете дневната програма с вид на

човек, който тържествено рецитира Символа на вярата. Колкото ѝ скучно да звучаха тези официални задължения, в ушите на Маунтолив отекваха с нотката на приятно обещание или рецепта срещу скуката и безпокойството. Слушаше като захласнат — с нетърпение и нещо като похотливост — гласа, който декламираше:

— Посещение при Рахад паша в единайсет, за да се връчи меморандум относно инвестициите от страна на британските поданици. Подробностите са в канцеларията. После сър Джон и лейди Гилиат са поканени на обяд. Еръл ги посрещна на летището. Да, разбира се, изпратихме цветя в хотела за нея. Днес в единайсет ще се подпишат в книгата за посещения. Дъщеря им се чувства леко неразположена, което обърка разпределението на местата за обяда, но тъй като и без това Хайда паша е поканен, както и американският посланик, аз си позволих да вмъкна Еръл и съпругата му, при което местата се наредиха както трябва. Не ми се наложи да се консултирам с протокола, тъй като сър Джон е тук на частно посещение — това беше вече публично обявено в пресата. — Като остави настрана меморандума, красиво напечатан върху твърда хартия с емблемата на посолството, Маунтолив въздъхна и рече:

— Тук готвачът добър ли е? По-късно го изпратете при мен. Знам едно любимо ястие на семейство Гилиат.

Донкин кимна и си записа нещо, преди да продължи с равен глас:

— В шест има коктейл в чест на сър Джон в „Хайда“. Освен това сте приели да вечеряте в италианското посолство — вечеря в чест на синьор Марибор. Ще е пълно с хора, има куп поканени.

— Трябва да се преоблека преди това — каза Маунтолив замислено.

— Освен това у мен са няколко наставления с вашия почерк, сър, с които не знам какво да правя. В едното се споменава Базара на парфюмите и персийски люляк.

— А, да. Обещах на лейди Гилиат да я заведа. Моля, уредете транспорт за посещението и ги уведомете, че ще дойда. Да речем, след обяда, към три и половина.

— Има и една друга бележка, в която пише „Подаръци за обяда“.

— А, да — каза Маунтолив, — станал съм съвсем като ориенталец. Вижте, сър Джон може да ни е от голяма полза в Лондон,

в министерството, затова си помислих, че трябва да превърна посещенията му тук в нещо, колкото е възможно по-незабравимо, имайки предвид неговите интереси. Бихте ли били така добър да отидете в „Карда“ на Сюлейман паша и да ми купите оттам два комплекта от онези малки копия на статуетките от Тел ал Актар, за предпочитане от цветните? Ще ви бъда безкрайно задължен. Всъщност те са само красиви играчки. Да бъдат опаковани заедно с визитката ми и да бъдат поставени до приборите им по време на обяда. Много ви благодаря.

След като отново остана сам, отпи от чая и мислено се пренесе напред в претрупания си с ангажименти ден, който носеше богати обещания за развлечения, а от тях нямаше да му остане време да си задава тревожни въпроси. Изкъпа се, облече се бавно, съсредоточено, концентрирал ума си върху избора на дрехи, които да са подходящи за официалното му сутрешно посещение, после взе методично да си слага вратовръзката. „Много скоро ще трябва радикално да сменя начина си на живот — помисли си, — за да не се изпразни окончателно от всякакъв смисъл. Как може да стане това по най-добрия начин?“ Някъде във взаимовръзката между причина и следствие откри празно пространство, което насочи ума му към думата „общуване“. Повтори я на глас пред себе си в огледалото. Да, точно там зееше липса. „Трябва да си взема куче — помисли си патетично, — за да ми прави компания. Освен това ще имам за кого да се грижа. Мога да го разхождам край Нил.“ Но го обзе някакво усещане за абсурд и той се усмихна. Въпреки това, докато правеше обичайната си сутрешна обиколка из посолството, надникна в канцеларията и със съвсем сериозен глас попита Еръл от какво куче става най-добър домашен любимец. И двамата се впуснаха в дълъг и приятен разговор за различните породи и дружно решиха, че един фокс териер е може би най-подходящата компания за ерген. Фокс териер! Повтори думата, докато прекосяваше стълбищната площадка, за да отиде при аташетата, като се усмихваше на собствената си глупост. — Какво ново?

Секретарката му вече беше сортирала документите в съответните канцеларски тави и беше подпряла на стената пощенските чували с червено клеймо. Единственият реотан на електрическата печка поддържаше приятна температура за рутинната работа през деня. Маунтолив се зае първо с телеграмите, демонстрирайки пресилено

внимание, после премина на отговорите, които екипът от млади служители беше подготвил. Улови се как накъсва, размества и променя фразите, тук-там преобръща изреченията наопаки, прибавя забележки в полето; това беше нещо ново, тъй като никога преди това не се беше престаравал по отношение на официалния английски и всъщност дори ненавиждаше невъобразимите извъртания и многословието, с които беше изпълвал собствените си чернови като начинаещ и подчинен на един посланик, който се имаше за голям стилист — изобщо има ли някакво изключение от това правило в дипломатическите служби? Не. Той винаги е бил невзискателен в това отношение, но сега принудителната концентрация, в която живееше и работеше, бе започнала да се проявява в натрапчиво вмешателство и проява на педантизъм, които пък вече леко дразнеха усърдния Еърл и хората от неговия отдел. Въпреки че Маунтолив го знаеше, продължи да го прави, без да му мигне окото; критикуваше, задаваше въпроси и поправяше текстове, които сам знаеше, че са вече достатъчно добре написани, помагаше си с пълния Оксфордски речник и Скийт, досущ като някой средновековен учен, който цепи надве теологичен косъм. Запалваше пурата си с отворени краища и пушеше мълчаливо, докато задраскваше и нахвърляше нови думи върху белезникавата като мрамор хартия за протоколи.

Точно в десет се чу дрънченето на чаши и чинийки и Бон, охраната на канцеларията, се появи малко стеснително с чаша говежди бульон и чиния сухари, за да обяви очакваната пауза за лека закуска. Маунтолив се отпусна в креслото за четвърт час, отпиваше от чашата, забил поглед в бялата стена със серия неутрални японски гравюри — стандартната украса, избрана от отдела за произведения на изкуството към посланическите мисии. След малко трябваше да се заеме с пристигналата от Палестина поща; тя беше вече сортирана в отдел „Архиви“ — тежкият брезентов чувал се въргаше на пода със зинала паст, а чиновниците разпределяха пощата върху специалните високи маси, покрити със зелено сукно, докато секретарите на различните отдели чакаха търпеливо пред преграденото като кошара пространство, за да може всеки да вземе своя дял от пляката... Тази сутрин, докато изчакваше, усети някакво неясно предупредително безпокойство, тъй като Маскелин все още не беше показал никакъв признак на живот. Дори не беше потвърдил получаването на предсмъртното писмо на

Пърсуордън, да не говорим за коментари върху него. Почуди се защо ли.

На вратата се почука и Еръл влезе със стеснителна неуверена походка. В ръцете си държеше обемист плик, внушително запечатан и надписан.

— Сър, от Маскелин — каза той и Маунтолив се надигна и протегна ръка с пресилен жест на пълно безразличие.

— Боже Господи! — каза и претегли плика с дланта си, преди да го върне обратно на Еръл.

— И това е дошло по пощата? Чудя се какво ли може да има вътре? Прилича на роман, какво ще кажеш?

— Да, сър.

— Е, отвори го тогава, скъпо мое момче.

(Усвоил съм тези благи, свойски обръщения от сър Луис, каза си той тъжно; трябва да се помъча да се отърва от този навик, преди да е станало късно.)

Еръл отвори огромния плик доста несръчно с помощта на ножа за хартия. Дебел меморандум и купчина фотокопия изпаднаха от него върху бюрото помежду им. Сърцето на Маунтолив се сви, като зърна ситния почерк на войника върху листа с короната на придружителното писмо.

— Какво е това? — каза и се намести в стола си. „Скъпи господин посланик“; останалата част беше чисто написана на машина. Докато Еръл разглеждаше изрядно сортираните фотокопия, а показалецът му с любопитство шареше по някоя и друга дума, той тихичко си подсвирваше от време на време. Маунтолив започна да чете:

„Скъпи господин посланик,

Сигурен съм, че ще проявите интерес към приложените данни. Те всички бяха наскоро събрани от моя отдел в процеса на серия от мащабни разследвания тук, в Палестина.

В състояние съм да доставя доста солидни фрагменти от подробната кореспонденция, която се е водила през последните няколко години между Хоснани, обекта на моя

първоначален и спрян доклад, и бойците на така наречената Еврейска съпротива в Хайфа и Йерусалим. Един поглед е достатъчен, за да се убеди всеки непредубеден човек, че единствената грешка в моята първоначална преценка за въпросния господин е само в това, че е направена със сдържан и умерен тон. Количеството оръжия, муниции и припаси, подробно описано в прикачените списъци и спецификации, е толкова голямо, че хората от нашия мандат трябва да се почувстват силно притеснени. Всичко беше направено, за да се локализира и конфискуват тези огромни складове, но до този момент почти безуспешно.

Това, разбира се, отново и много по-неотложно повдига политическия въпрос за това как трябва да се процедира с този господин. Моето първоначално мнение, както добре знаете, беше да се внуши на египетските власти да се заемат със случая. Съмнявам се, че дори и Мемлик паша би се осмелил да накърни англо-египетските отношения, както и новопридобитата свобода на Египет, като откаже да действа, ако бъде упражнен натиск. Нито пък е нужно непременно да се интересуваме от методите, с които ще си послужи за целта. Поне нашите ръце ще бъдат чисти. Но повече от очевидно е, че Хоснани трябва да бъде спрян, и то веднага.

Изпращам копия от това писмо до Военното министерство, както и до Външното. Лондонското копие излетя с щемпел «спешно» и «лично» от комисаря по безопасността, който настоява за незабавни действия. Без съмнение ще получите отговора на Лондон преди края на тази седмица.

На този етап коментари върху писмото на господин Пърсуордън, копие от което сте ми предоставили, ми се струват вече безполезни. Приложените данни към този меморандум са достатъчни като обяснение. Повече от ясно е, че той не е бил в състояние да изпълни съвестно задълженията си.

Сър, оставам Ваш най-покорен слуга,
Оливър Маскелин, бригаден генерал“

Двамата въздъхнаха едновременно и се спогледаха.

— Е? — пророни Еръл най-накрая, докато прелистваше лъскавите фотокопия с нетърпеливо похотлив пръст. — Сега вече разполагаме с категорично доказателство. — Сияеше от задоволство. Маунтолив поклати глава едва забележимо и си запали втора пура. Еръл продължи:

— Хвърлих съвсем бегъл поглед на кореспонденцията, сър, но всяко писмо носи подписа на Хоснани. И всичките са копия, разбира се. Предполагам, че ще искате да ги прегледате на спокойствие, затова ще се оттегля за един час, докато ме повикате отново. Става ли?

Маунтолив попипа огромния куп хартия с чувство на погнуса и пресита, след което кимна безмълвно.

— Добре — отсече Еръл и си тръгна. Още преди да стигне вратата, Маунтолив възвърна гласа си, макар че в собствените му уши той прозвуча дрезгав и слаб.

— Еръл — спря го, — направи само едно нещо: обади се в Лондон и кажи, че сме получили меморандума на Маскелин и сме в течение. Кажи им, че чакаме инструкции.

Еръл кимна и се оттегли с усмивка. Маунтолив седна зад бюрото си и хвърли мътен меланхоличен поглед към факсимилетата. Изчете бавно, сякаш с неразбиране, едно-две от писмата, но изведнъж му се зави свят. Като че стените взеха застрашително да го притискат отвсякъде. Той си пое дълбоко въздух през носа и стисна очи. Пръстите му неволно и тихо взеха да барабанят върху попивателната, имитирайки синкопирания такт на арабските малки барабани с техния сякаш изтръгнат от слабните ритъм, който вечер се носеше над водите на Нил откъм някоя лодка в далечината. Докато седеше и си почукваше в такт с тази прелъстителна египетска танцова мелодия със затворени като на слепец очи, започна да се пита отново и отново: „Сега какво ще се случи?“

Но какво можеше да се случи в действителност?

— Още днес следобед би трябвало да се получи телеграма за предприемане на действия — измънка под носа си. И точно това би

било полезна опора, за да изпълни дълга си. Въпреки личните си грижи позволи на тази мисъл да го обсеби и да го повлече след себе си като куче на каишка. Сутринта беше сравнително наситена със задачи. Обядът мина при пълен успех, а изненадващото посещение в Базара на парфюмите след това само потвърди качествата му на съвършен и внимателен домакин. Когато то приключи, той легна за половин час в спалнята си със спуснати завеси и докато отпиваше по глътка чай, се впусна в обичайния дебат със себе си, който винаги започваше с фразата: „Какво искам да съм — кретен или конте? Това е въпросът.“ Дълбокото му презрение към себе си задържа ума му далеч от проблема с Несим до шест часа, когато канцеларията отвори отново. Взе си студен душ, преоблече се, излезе от резиденцията и тръгна пеш.

Като стигна кабинета си, видя, че настолната лампа свети и Еръл седи в креслото, доволно усмихнат, с розова телеграма между пръстите си.

— Току-що пристигна, сър — каза той и я подаде на шефа си, сякаш беше букет цветя, набрани специално за него. Маунтолив се прокашля шумно, като с това физическо действие се опита едновременно да прочисти ума и да съсредоточи вниманието си. Боеше се, че пръстите му може да се разтреперят, докато я държи, затова бавно я постави върху голямата попивателна, пъхна ръце в джобовете на панталона, приведе се да я разгледа отблизо, като се мъчеше да не показва (и се надяваше, че успява) нещо повече от любезно безразличие.

— Сър, всичко е ясно — обади се Еръл с надежда да събуди искрата на въодушевлението у шефа си. Но Маунтолив изчете телеграмата бавно и умислено два пъти, преди да вдигне поглед. Изведнъж обаче му се приходи до тоалетната и рече:

— Трябва да пусна една вода — каза бързо, като едва не избута младия мъж от вратата, — ще дойда след малко да го обсъдим. Въпреки че нещата изглеждат съвършено ясни. Още утре ще трябва да действам. След миг, нали? — Еръл изчезна леко разочарован. Маунтолив се спусна към тоалетната, коленете му трепереха. След четвърт час обаче отново се успокои и беше в състояние да отскочи до кабинета на Еръл на долния етаж. Влезе тихо, държеше телеграмата в ръката си. Еръл седеше зад бюрото си, току-що беше затворил телефона и се усмихваше.

Маунтолив му подаде розовата телеграма и се отпусна в креслото, като с раздражение забеляза безпорядъка от лични вещи, който цареше върху бюрото на Еръл — порцеланов пепелник във формата на силиамски териер^[105], Библия, игленик, скъпа автоматична писалка с обков от зелен мрамор, оловно преспание, имитиращо статуята на Атина Палада... същият вид разхвърляност, който може да се види в кошничката за ръкоделие на стара дама; но всъщност Еръл приличаше по нещо на стара дама. Той се прокашля.

— Вижте, сър — каза Еръл и свали очилата си. — Бях в Протокола и им казах, че още утре желаете да се срещнете с външния министър по много спешен въпрос. Предполагам, че ще бъдете в униформа?

— Униформа ли? — разсеяно повтори Маунтолив.

— Египтяните много се впечатляват, когато някой е официално натруфен.

— О, да. Предполагам, че е така.

— Те преценяват важността на това, което ще кажете, по дрехите, с които сте дошли да им го кажете. Донкин непрекъснато ни го набива в главите и май ще излезе прав.

— Така е, момчето ми. (Ето пак! Онази свойска покровителствена нотка в гласа му! По дяволите!)

— Предполагам, че ще искате да подкрепите думите си с меморандум. Трябва да им предоставите цялата информация в защита на нашите твърдения, нали така, сър?

Маунтолив кимна енергично. Изведнъж се почувства като потопен във вълна от омраза към Несим, толкова необичайна, че чак се изненада. И веднага, разбира се, разпозна причината за гнева си, а именно, че се е озовал в това положение поради неблагоприятното на своя приятел и сега е принуден да действа срещу него. Изведнъж си представи серия от картини — Несим бяга от страната, Несим в затвора „Хадра“, Несим окован във вериги, Несим отровен по време на обяд от свой слуга... С египтяните човек никога не знае къде се намира. Тяхното невежество е равно единствено на прекаленото им усърдие, което може да ти докара какво ли не. Той въздъхна.

— Да, разбира се, ще бъда с униформа — отвърна тъжно.

— Аз ще нахвърлям меморандума.

— Чудесно.

— Ще разполагам с повече време за вас след половин час.

— Благодаря. Бих искал и Донкин да дойде с мен. Неговият арабски е много по-добър от моя, освен това може да води бележки за срещата, така че Лондон да разполага с телеграма, която да даде пълна представа за проведения разговор. Кажете му да се качи при мен, след като се е запознал с черновата. Благодаря.

През цялото време на следващата сутрин той се размотаваше в кабинета си, като сърдито прелистваше документи, насилваше се да поработи. Като наближи обяд, младият брадат Донкин пристигна с напечатаното на машина комюнике и с новината, че срещата на Маунтолив е за дванайсет и половина на следващия ден. Дребното му лице с неспокойни черти и воднисти очи му придаваше още по-младежки вид, прикрит зад козята брадичка. Прие предложената му цигара и я изпафка набързо като момиче, без да вдишва дима.

— Е? — попита Маунтолив и се усмихна. — Да чуя вашата тежка дума за официалното писмо, моля. Еръл ви е казал?...

— Да, сър.

— Какво ще кажете за този... твърд официален протест?

Донкин си пое въздух дълбоко и рече замислено:

— Сър, съмнявам се, че точно в този момент ще получите директен отговор. След като кралят се разболя, вътрешното напрежение и разногласията в правителството са изправили всички на нокти. Цари пълен безпорядък, всички са боят един от друг, всички са настръхнали един срещу друг. Сигурен съм, че Нур ще се съгласи и наистина ще се опита да накара Мемлик да действа според меморандума... но... — Опъна устни назад, уж пуши. — Не знам. Нали сте наясно с репутацията на Мемлик. Той мрази англичаните.

Отпадналият духом Маунтолив изведнъж се оживи, неочаквано и за себе си.

— Боже Господи! — каза. — Не бях разсъждавал в тази светлина. Но те не биха могли да пренебрегнат току-тъй една протестна нота. В края на краищата, мило момче, това действително представлява завоалирана заплаха.

— Зная, сър.

— Не виждам тогава как биха могли да си затворят очите.

— Вижте, сър, в момента животът на краля виси на косъм. Той може, така да се каже, да умре още тази нощ. Не се е явявал в Дивана

почти шест месеца. Всички се дебнат един друг и сега със страшна сила на повърхността са изплували всевъзможни лични антипатии и съперничества. Смъртта му ще промени абсолютно всичко и те го знаят. Най-вече Нур. Между другото, сър, дочувам, че двамата с Мемлик не си говорят. Имало някакъв голям скандал във връзка с подкупите, които взимал от хората.

— Нима самият Нур не взима подкупи?

Донкин пусна една язвителна усмивка и бавно поклати глава, очевидно изпълнен със съмнения.

— Това не знам, сър — отвърна коректно. — Подозирам, че всички взимат и ще взимат. Но може и да греша. На мястото на Хоснани обаче аз със сигурност бих си издействал подкрепа с помощта на тлъст подкуп, връчен на Мемлик. Неговата податливост на подкупи е... почти легендарна в тази страна.

Маунтолив направи усърден опит да се нацупи сърдито:

— Да се надяваме, че не сте прав — каза. — Защото правителството на Негово величество би трябвало да е решено да предприеме някакви действия, както съм решен и аз. Както и да е, ще видим, нали така?

Донкин продължаваше да си мисли нещо наум, изглеждаше много сериозен. Остана седнал още малко, пушеше, после се изправи и каза загрижено:

— Еръл ми спомена нещо в смисъл, че Хоснани знае, че ние сме наясно с неговите игри. Ако това е така, защо тогава още не е избягал от страната? Сигурно си дава сметка как ще действаме, нали така? Щом не се е махнал, това би трябвало да означава, че държи Мемлик в ръцете си. Само разсъждавам на глас, сър.

Маунтолив го изгледа продължително с широко отворени очи. Опитваше се да разсее едно ненадейно и както му се стори, предателско чувство на оптимизъм.

— Много интересно — благоволи да се обади най-накрая. — Трябва да призная, че не бях погледнал на нещата от този ъгъл.

— Лично аз изобщо не бих отнесъл въпроса до египтяните — отвърна му Донкин лукаво. Не му беше чужда идеята да подразни шефа си. — Не е моя работа да го казвам, но бригаден генерал Маскелин разполага с много начини да разреши въпроса. По мое мнение ще ни посъветва да оставим дипломатическите канали

настрана и просто да платим, за да бъде Хоснани убит или отровен. Няма да струва повече от сто лири.

— Добре, много благодаря — каза Маунтолив глухо; оптимизмът му вече беше отстъпил пред мрачната буря на полуосъзнати емоции, с които като че ли му беше писано да живее вечно.

— Благодаря, Донкин. (Донкин, помисли си той ядно, страшно прилича на Ленин, особено докато говореше за нож и отрова. Много им е лесно на третите секретари да поръчват убийства.) Останал отново сам, той взе да крачи по зеления килим, като едва сдържаше противоречивите чувства, които го изпълваха ту с надежда, ту с отчаяние. Онова, което щеше да последва, беше вече необратимо. Беше свързано с действия, изходът от които в чисто човешки план не можеше да се предвиди. Трябваше ли от това познание да се извлече поука за философско примирение? Тази нощ остана буден до късно, пусна огромния си грамофон, за да послуша любимата си музика, и пи повече от обикновено. От време на време прекосяваше стаята, отиваше до писалището си в джорджиански стил, взимаше писалка и лист хартия с щемпела на посолството.

„Скъпа моя, Лейла, в този момент ми се струва по-важно от всякога да те видя и те моля да преодолееш своята“...

Но не се получи. Смачка писмата и със съжаление ги хвърли в кошчето. Да преодолее своята какво? Нима беше започнал да мрази и Лейла? Някъде във вътрешността на съзнанието му се мяркаше една мисъл, превърнала се вече почти в сигурно знание, че именно тя, а не Несим, е била инициаторът на тези пъклени планове. Че е била главният двигател. Дали да не го каже пред Нур? Дали да не го каже и на собственото си правителство? Не беше ли по-вероятно Наруз, който беше човекът на действието в това семейство, да е далеч по-дълбоко въввлечен в конспирацията, отколкото Несим? Въздъхна. Какво ли се надяваха да спечелят от едно успешно еврейско въстание? Маунтолив вярваше твърде много в силната английска аура, за да си даде реална сметка, че всеки може да изгуби вратата си в нея, както и в обещанието за сигурност и стабилност в бъдеще, което тя носеше със себе си.

Не, всичко това му се струваше необоснована лудост, типична лекомислена авантюра с надеждата за големи печалби! Колко типично за Египет! Тази мисъл разбърка собственото му презрение, както се

разбърква буркан горчица. Колко типично за Египет! И в същото време колко странно, колко нетипично за Несим!

Тази нощ за сън и дума не можеше да става. Облече лек шлифер, повече за да се дегизира, отколкото нещо друго, и излезе да си направи дълга разходка покрай реката, за да подреди мислите си, и отново съжали, че няма едно малко куче, което да го следва по петите и да занимава ума му. Беше се измъкнал през вратата за прислугата, затова важният кауас^[106] и двамата полицаи на пост се изненадаха силно, като го видяха да влиза през главната външна порта почти в два през нощта, и то на двата си крака, което никой посланик не бива да прави. Той ги поздрави любезно с „лека нощ“ на арабски и влезе в резиденцията, като отключи вратата със собствения си ключ. Захвърли връхната си дреха, прекоси осветеното антре, а въображаемото кученце продължаваше да го следва и да оставя следи от мокри лапи по лъснатия паркет на пода...

Докато се качваше към спалнята, видя, че вече довършеният от Клия негов портрет стои с нещастен вид, сякаш изоставен, подпрян на стената на първата стълбищна площадка. Изруга наум, тъй като беше забравил тази задача: бяха минали шест седмици, откакто бе решил да го изпрати на майка си. Утре трябваше непременно да се отбие в куриерската служба и да им нареди да се погрижат за портрета. Той по всяка вероятност ще им причини известни неприятности поради големия си размер, каза си Маунтолив, но въпреки това: ето случай да настоява да се премахнат спънките по получаване на разрешително за изнасяне от страната на така наречените „произведения на изкуството“. (Портретът със сигурност не беше това.) Но откакто един германски археолог бе откраднал египетски статуи и ги беше продал на музеите в Европа, правителството беше станало много чувствително по отношение на износа на всякакво изкуство от страната. Египтяните със сигурност щяха да протакат с месеци издаването на разрешително, докато въпросът още се обсъжда. Не, куриерската служба трябва сама да се справи. Майка му ще остане много доволна. Замисли се за нея и се разнежи: как седи до камината сред скования от сняг пейзаж. Дължеше ѝ едно наистина дълго писмо. Но не сега. „След като всичко това приключи“ — каза си и неволно потръпна.

Щом си легна, сякаш нагази в тесен лабиринт на плитки, повърхностни и неосвежителни сънища, в които се мятеше цяла нощ — картини от обширната мрежа езера, гъмжащи от риба и големи колкото облаци ята диви птици, където видя себе си и Лейла като млади, носеха се, целите грейнали, ведно с мекия плясък на греблата, под екота на гальовни пръсти, потупващи малък барабан, а звуците му сякаш перфорираха виолетовата нощ; в периферията на съня му се плъзна и друга лодка, видя силуета ѝ и две фигури в нея — братята, и двамата вържени с пушки с дълга цев. След малко ще го заловят; ала топлите обятия на Лейла, сякаш беше Антоний при Аксиум, го бяха приласкали и той не можеше да изпита страх. Братята не говореха или поне той не чуваше гласове. Що се отнася до него, усещаше само посланията към и от жената до себе си, които се предаваха единствено с пулсиращата кръв. Намираха се отвъд говора и мислите — смалените фигури на незабравено минало, за което никога няма да съжалява, безкрайно скъпо на сърцето му сега, защото беше безвъзвратно изгубено. Още в сърцевината на съня, защото той съзнаваше, че сънува, се сепна от изненада и болка, за да открие върху възглавницата си сълзи. Закуси според обичая си, но ето че го втресе или поне така реши, въпреки че термометърът не потвърди съмненията му. Затова стана неохотно, издокара се в официалната си униформа, точен до секундата, но установи, че Донкин го е изпреварил и вече го чака в антрето, крачи нервно напред-назад, стиснал дебела папка документи под мишница.

— Ето ме и мен! — каза Маунтолив и с жест показа как се е наконтил. — Най-накрая.

В черната кола с малкото, пърхащо на вятъра знаме прекосиха града, докато стигнат до министерството, където плахият и подобен на маймуна египтянин ги чакаше загрижен, развълнуван и тревожен. Беше видимо впечатлен от униформата и от факта, че двамата най-добри арабисти на английското посолство са били избрани да го посетят на крака. Целият засия, поклони се, автоматично протегна ръка — размяна на официални любезности — както беше обичайната практика. Беше дребен мъж с тъжно лице, пиринчени копчета за ръкавели и сплъстена коса. Желанието му да любезничи, да угодничи и да бъде от полза, беше толкова голямо, че съвсем естествено започна да фамилиарничи и да се държи сладникаво свойски. Очите му лесно

се навлажняваха. Предложи им неизменното кафе и локум така, сякаш това беше жест на признание в любов. Непрекъснато попиваше челото си и правеше мазни питекантропски гримаси.

— О, посланик! — рече сантиментално, когато комплиментите отстъпиха пред деловата работа. — Познавате добре нашия език и нашата страна. Ние ви вярваме. — Перифразирани, думите му означаваха: „Вие добре знаете, че нашата подкупност е неизкоренима, тя е белег на древна култура, затова ние не се срамуваме във ваше присъствие.“

След това седна, скръсти ръце над чистата си сива жилетка, навъсен като ембрион в стъкленица, докато Маунтолив редеше силните думи на своя протест, след което извади документа, който беше плод на усърдното трудолюбие на Маскелин. Нур слушаше, от време на време поклащаше глава, сякаш не можеше да повярва на ушите си, а физиономията му се удължаваше. Когато Маунтолив свърши изказването си, той импулсивно се изправи и каза:

— Разбира се. Веднага. Веднага. — А после като че се потопи в съмнения, олюля се, седна отново и започна да върти копчето си за ръкавели. Маунтолив въздъхна и стана на крака.

— Задължението е неприятно — каза, — но наложително. Може ли да уверя моето правителство, че въпросът ще бъде придвижен спешно?

— Спешно. Спешно. — Дребният мъж кимна два пъти и облиза устни; човек оставаше с впечатлението, че не разбира думите, които използва. — Ще се срещна с Мемлик още днес — добави по-тихо. Но тембърът на гласа му се беше променил. Изкашля се и лапна един локум, после избърса залепналата по пръстите му пудра захар с копчинена кърпичка. — Точно така. — Ако изобщо го интересуваше купчината документи пред него, то беше единствено (или поне така се стори на Маунтолив) защото фотокопията му изглеждаха нещо любопитно. Преди не беше виждал такива неща. Те представляваха част от големите чуждестранни светове на науката и измамата, в които живееха западните народи — светове на голяма власт и отговорности, от които понякога благоволяваха да снизходит, облечени във великолепни униформи, за да направят съдбата на простите египтяни още по-трудна, отколкото някога е била. — Да, да — повтори Нур,

сякаш да придаде на разговора стабилност и задълбоченост, както и да увери госта си в своите добри намерения.

Това обаче никак не се хареса на Маунтолив; в тона на Нур липсваше прямота и целенасоченост. Абсурдното чувство на оптимизъм отново се надигна у него и за да се самонакаже (и защото беше изключително съвестен), пристъпи напред и си позволи още един натиск по въпроса.

— Нур, ако предпочитате и ако желаете да ме упълномощите, аз съм готов сам да изложа фактите и нашите препоръки пред Мемлик паша. Само кажете. — Но тук натискът се оказа върху още тънката, новопокарала кожица на протокола и национализма.

— Скъпи ми, господине — отвърна Нур с умолителна усмивка и жест на просяк, който настоява пред богаташ, — това би било нередно. Тъй като това е наша вътрешна работа. И няма да е уместно да се съглася.

Той беше съвършено прав, помисли си Маунтолив, докато пътуваха с колата обратно към посолството, вече не бяха в положение да дават заповеди в Египет, както навремето Върховната комисия можеше да го прави. Донкин седеше с подигравателна, умислена усмивка на лицето и внимателно разглеждаше пръстите си. Знаменцето върху радиатора на колата се вееше весело и напомняше на Маунтолив потръпващото триъгълно флагче от деветметровия катер на Несим, когато нагазваше в пристанищните води...

— Донкин, ще излезе ли нещо от този разговор? — попита и хвана лакътя на брадатия младеж.

— Честно казано, сър, съмнявам се.

— Всъщност и аз. — После обаче избухна. — Но те са длъжни да предприемат някакво действие, просто са длъжни. Аз няма да се оставя да ме мотаят. (А всъщност си мислеше: „Лондон ще вгорчи живота ни, докато не дам отговор, който го задоволява.“) — Отново го задави омраза към Несим, чиито черти неизвестно как — сякаш при някаква преекспонация — се сляха с тези на вездесъщия Маскелин. Прекосявайки антрето, за миг зърна собственото си лице в тясното дълго огледало между двата прозореца и с изненада установи, че изражението му издава едва сдържано раздражение.

Същия ден си даде сметка, че е станал много по-сприхав с подчинените си и с прислугата от резиденцията. Чувстваше се като

преследван.

[103] Прекален (фр.) — Б.пр. ↑

[104] Да почива в мир (лат.) — Б.пр. ↑

[105] Порода териер с къси крака и дълго тяло. — Б.пр. ↑

[106] Въръжен пазач на високопоставено лице, посолство, легация, и др. На турски това е познатата и у нас дума „гаваз“ или „гавазин“. — Б.пр. ↑

XIV

Ако Несим притежаваше дързостта да се изсмее наум, докато четеше поканата, ако подпря красиво изписаното картонче на масилницата си, за да го проучи още по-внимателно, като продължи да се присмива тихо и с леко притеснение на празното пространство пред себе си, то беше, защото си мислеше следното:

„Да кажеш за един човек, че е безскрупулен, означава, че по рождение притежава скрупули, които впоследствие е решил да пренебрегне. Но някой може ли да си представи човек по рождение безсъвестен? Човек, роден без обичайната душа? (Мемлик.)“

Да, би било много по-лесно да си го представиш без крак, без ръка или сляп, но една конкретна липса на секреция от дадена жлеза, липса на част от душата, това е повод за недоумение или може би за състрадание (Мемлик). Съществуват хора, чиито чувства се разпръскват на фини частички като от пулверизатор; други, които ги замразяват вътре в себе си — „като страдащо от изтръпване сърце“; има трети, които са родени без усещане за стойностите в живота — моралните далтонисти. Но най-силните са ето какви: мъже, които влизат вътре в мечтателния облак от собствени действия, които изглеждат безсмислени дори в собствените им очи. Това пак ли е Мемлик? Несим усещаше в себе си огромно, неудържимо любопитство към мъжа, когото един ентомолог би нарекъл неклассифициран екземпляр.

Запали цигара. Стана да се разтъпче из стаята, спираше от време на време, за да прочете поканата и да се изсмее наум. Така успокоението измества безпокойството, и безпокойството — успокоението. Вдигна слушалката и взе приглушено да говори на Жюстин с усмихнат глас:

— Планината отиде при Мухамад. (Кодовите имена на Маунтолив и Нур.) Да, скъпа моя. Голямо облекчение е да знаеш със сигурност. Заради манията ми относно токсикологията и тренировките по стрелба! Знаем, че сега изглеждат смешни. Точно така исках да

стане, но разбира се, трябва да се вземат и предохранителни мерки. С две думи, върху Мухамад е бил упражнен натиск, в резултат на което той е поднесъл една малка мишка под формата на покана за уирд^[107]. — Чу как тя се изсмя, сякаш не можеше да повярва на ушите си. — Моля те, скъпа — продължи Несим, — вземи най-изящното копие на Корана, с което разполагаме, и го изпрати в офиса ми. В колекцията в библиотеката има старовремски екземпляри с корици от слонова кост. Да, ще го занеса в Кайро в сряда. Той трябва непременно да притежава копие от Корана (Мемлик). — Много хубаво е да се шегува човек. Вярно, отдихът е временен, но поне засега изчезва страхът от отравяне или от някоя тихо прокрадваща се фигура в тъмен сокак, която би могла да...

Не. Ситуацията не беше лишена от обещание за благоприятно развитие.

Днес, през шейсетте, къщата на Мемлик паша е станала известна и в най-отдалечените столици на света главно поради забележителната архитектура на банките, които носят името на своя основател. И наистина техният стил притежава всички прелюбопитни отличителни черти, издаващи вкуса на този загадъчен мъж, защото са построени по един и същ гротесков модел — някаква пародия на египетска гробница, сякаш приспособена за новите си цели от ученик на Льо Корбюзие!^[108] Човек неволно се заковава на място и започва да се дивни на мрачните фасади, чуди се дали не прекрачва в Рим или Рио. Тумбестите колони приличат на мамут, който страда от елефантиаза, нещо като гротеска, оцеляла или може би преживяваща възход на макабрена си същност, нещо като отомано-египетска готика? Досуц като че ли гарата Юстън се е размножила чрез двоично делене! Сега властта на човека вече я няма, изтекла е през тези странни фунии в широкия свят — цялата онази власт, събирана и разгръщана там, от мястото до малката инкрустирана масичка за кафе, пред която е седял да пише (ако изобщо има такова нещо), както и от онзи продънен жълт диван, към който летаргията го е държала прикован ден след ден. (За срещи и разговори от особена важност си слагаше феса и жълти велурени ръкавици. В ръката си държеше най-обикновена купешка мухогонка, която неговият бижутер беше украсил с малки перлички.) Никога не се усмихваше. Веднъж един гръцки фотограф го помолил в името на изкуството да го направи, след което най-безцеремонно бил

изхвърлен в градината под шумящите палми, за да бъде наложен с дванайсет камшика като изкупление за нанесената обида.

По всяка вероятност странната смесица от наследствени черти имаше пръст в това негово поведение, защото в кръвта му бушуваха баща албанец и майка нубийка, чиито страшни скандали са торможели детския му сън. Беше единствено дете. Ето как обикновената жестокост съумява да се противопостави на очевидната апатия — съскащ шепот, извисен до пределната висота на женски писък, който остава да ехти, неподсилен от какъвто и да било жест. Телосложението му също го издаваше: дългата копринена, леко чуплива коса, носът и устата, изваяни плоско в нубийския пясъчник и поставени като барелеф върху съвършено кръгла глава на планинец. И наистина, ако се беше усмихнал, щеше да се види онзи полукръг от негърска белота под ноздрите, сплескани и обтегнати като гума. Кожата му беше осеяна с тъмни бенки и имаше цвят, на който в Египет много се възхищават — този на тютюнево листо за пура. Депилатоари, като халяуа например, поддържаха тялото му напълно обезкосмено, дори ръцете и пръстите. Очите му бяха малки и потънали в дълбоки гънки, приличаха на две скилидки. Излъчваха своето безпокойство посредством изражение на вечна сънливост — помръкналото бяло на очите му говореше за размътена отнесеност, сякаш душата, населяваща това туловище, непрекъснато отсъстваше, сякаш бе заминала във вечна ваканция. Устните му бяха много червени, особено долната, приличаха на натъртени, а пълнотата им издаваше какво: епилепсия?

Как беше успял да се издигне толкова бързо? Стъпка по стъпка, чрез методично и усърдно чиракуване като чиновник в Комисията (която го беше научила да презира господарите си) и най-накрая, с помощта на роднински връзки. Методите му се свеждаха до подбор и проучване. Когато Египет стана свободна страна, той учуди дори собствените си покровители като от раз спечели поста министър на вътрешните работи. Чак тогава свали лъжливата маска на посредственост, която беше носил през всичките тези години. Знаеше много добре как да разгласи името си с помощта на камшика, който вече беше развъртял. Плашливата египетска душа винаги копнее за камшик. „Нужда, която лесно се задоволява от онзи, който се е научил да вижда мъжете и жените като мухи.“ Така гласи една поговорка. Само за година време направи така, че името му да всява страх и ужас;

твърдеше се, че дори старият крал не смеел да му се противопоставя открито. А и с новопридобитата свобода в страната си, той се почувства още по-свободен, най-вече сред египетските мюсюлмани. Европейците все още имаха правото, по силата на подписания договор, да отнасят съдебните си прошения или да отговарят на обвиненията срещу тях в международните смесени съдилища, в европейските съдилища с европейски адвокати, които да обвиняват или защитават. Но египетската съдебна система (ако изобщо можеше да се нарече така) беше директно управлявана от хора като Мемлик, анахронизми, оцелели от феодализма, толкова страшни, колкото и безсмислени. За тях времето на кадиите съвсем не беше приключило и Мемлик действаше с цялата власт на човек със султански ферман, който може да раздава правосъдие, както намери за добре. Истината бе, че никой не смееше да му се опълчи. Наказваше сурово и често, без да задава въпроси и нерядко основавайки се единствено на слухове или на неясни подозрения. Хора изчезваха безмълвно и безследно, а нямаше апелативен съд, който да обърне внимание на жалбите им — ако изобщо дръзнаха да ги повдигнат, или пък се връщаха след време изкусно осакатени или сръчно ослепени, след което съвсем необяснимо отказваха да обсъждат сполетялото ги нещастие на всеослушание. („Хайде да видим дали може да пее?“ — твърдеше се, че обичал да казва Мемлик, имайки предвид да извади очите на някое канарче с нажежено острие, — операция, която често практикувал с твърдението, че така птицата ставала още по-сладкопойна.)

Ленив, но иначе умен мъж, за работа той разчиташе на своите подчинени, в по-голямата си част гърци и арменци. Почти не посещаваше работния си кабинет в министерството, беше оставил управлението изцяло в ръцете на своите фаворити, като обясняваше, дори се оплакваше, че не може да се отърве от просители, които му губели времето и непрекъснато го обсаждали. (Всъщност се опасяваше, че един ден може да бъде убит именно там — защото мястото беше уязвимо. Например би било много лесно да се сложи бомба в някой от редовно непочистваните шкафове, където мишките танцуваха сред пожълтели архивни папки. Хаким ефенди му беше подшушнал тази опасност, за да може сам да си разиграва коня в министерството, необезпокояван от никого. Мемлик беше наясно с това, ала нехаеше.)

Вместо това беше определил старата си порутена къща на брега на Нил за място на своите аудиенции. Тя се издигаше насред гъста гора от палмови и портокалови дървета. Свещената река течеше под прозорците му и винаги имаше какво да се види, в какво да се загледа човек: фелюги, които правеха курсове нагоре-надолу по реката, лодки за екскурзии и забавления, а от време на време и по някоя моторница... Освен това се намираше твърде далеч, за да бъде обезпокояван от молители, дошли да просят милост за роднините си в затвора. (Хаким и без това делеше с него подкупите от министерството.) На това място Мемлик се срещаше само с хора, които бяха достатъчно важни, за да не бъдат отпъждани: с мъка се надигаше до седнало положение върху жълтия диван и подпираше чистите си обувки (с перленосиви гети) върху тапицираното столче за крака пред себе си, пъхваше дясната ръка в горния джоб на сакото, а с лявата държеше най-обикновена мухогонка, сякаш с нея щеше да дава опрощение. Тук хората, които се грижеха за ежедневните му търговски сделки, се свеждаха до един секретар арменец (Кирил) и дребничкия като кукла италианец Рафаел (по професия бръснар и сводник), който му правеше компания и разнообразяваше сивотата на работния му ден, като често му предлагаше удоволствия, чиято перверзност бе в състояние да възбуди този мъж, който явно беше изгубил всякакъв друг апетит освен този към парите. Да, Мемлик никога не се усмихваше, но понякога, когато беше в добро настроение, галеше замислено косата на Рафаел и закриваше устата си с ръка, за да заглуши смеха си. Това се случваше, когато след кратък размисъл той вдигаше слушалката на старомодния телефон, за да проведе шепнешком някакъв разговор, или за да се обади в Централния затвор заради едното удоволствие да чуе очевидната паника, която обземаше оператора само при споменаване на името му. В такива моменти Рафаел изпадаше в пристъп на раболепни хихикания и продължаваше да се превива от смях, докато му потекат сълзи от очите, след което запушваше устата си с носна кърпа. Ала Мемлик не се усмихваше. Всмукваше леко бузите си навътре и казваше: „Аллах! На какво се смееш?“ Такива случки обаче се брояха на пръсти, ставаха рядко.

Беше ли в действителност толкова страховит, колкото го представяше репутацията му? Истината никога няма да се разбере. Легенди и митове бързо избуяват около такива хора, защото той

принадлежеше много повече на мита, отколкото на живота. („Веднъж, когато го измъчвала импотентност, отишъл в затвора и заповядал да доведат две момичета, които били пребити до смърт с камшици пред очите му, докато трето трябвало — колко живописни са поетичните фигури в езика на Пророка — да повдигне унилия му дух“. Твърдеше се, че не изпускал екзекуция и докато гледал, целият треперел и плюел непрекъснато. След което поръчвал сифон газирана вода, за да утоли жаждата си... Но никой не беше в състояние да потвърди доколко тези митове са верни.)

Беше болезнено суеверен и неизлечимо продажен — истината е, че огромното му богатство почиваше на подкупи; и в същото време как да съчетаем с всичко това прекомерната му религиозност — фанатичното усърдие, с което съблюдаваше обичаите на вярата, което и без това би озадачило всеки, който не е египтянин? Именно това беше ябълката на раздора между него и благочестивия Нур. Защото Мемлик беше установил почти дворцов ритуал за получаването на подкупи. Неговата колекция от издания на Корана беше добре известна. Тя се намираще на горния етаж в порутената галерия на къщата му. Знаеше се, че приемливият начин да се добереш до него, беше да подплатиш някой изключително ценен екземпляр на свещената книга с банкноти или друг вид валута и (с дълбоко преклонение) да му я връчиш като ново допълнение към неговата библиотека. Тогава той взимал подаръка, казвал „благодаря“ и подхвърлял, че първо трябва да се качи горе да провери дали пък вече няма същото това издание. На връщане молителят разбирал дали е успял, защото тогава Мемлик му благодарил още веднъж и казвал, че е прибрал книгата в библиотеката си. Но ако отвърнел, че вече притежава същия екземпляр (въпреки че парите били извадени от него), това означавало, че молителят няма шанс. Именно за тази социална формула Нур беше казал, че „злепоставя Пророка“, с което си беше навлякъл омразата на Мемлик.

Дългата просторна оранжерия, в която провеждаше личния си Диван, също представляваше нещо странно. Полукръглите прозорчета от евтино рисувано стъкло над вратите преобразяваха посетителите в арлекини, като обливаха лицата и дрехите им на ивици в зелено, алено и синьо, докато прекосяваха дългото помещение, за да поздравят домакина си. Долу под мръсните прозорци течеше реката с цвят на

какао, а на отсрещния ѝ бряг се издигаше британското посолство със своите красиви градини, в които Маунтолив се разхождаше вечер, когато се случеше да остане сам. По цялата дължина на стената в просторната приемна на Мемлик се виждаха две огромни нелепи викториански картини от забравен майстор, които, тъй като бяха твърде големи и тежки, за да бъдат окачени, стояха подпрени на пода и създаваха впечатление за нещо като рамкирани гоблени. А сюжетите им! В едната израилтяните прекосяваха Червено море, което любезно се беше отдръпнало от двете им страни, за да се случи това опасно пътуване, а в другата се виждаше как един космат Мойсей докосва с овчарската си гега скала. По някакъв начин тези размити библейски сюжети се съчетаваха много добре с останалата мебелировка — огромни турски килими и грозни столове с прави облегалки, тапицирани със синя дамаска, грамаден и леко разкривен месингов полилей с подредени в кръг матови електрически крушки, които горяха денонощно. От едната страна на жълтия диван стоеше бюст на Фуше^[109] в естествен ръст, който мигновено привличаше погледа на молителя със своята неуместност. Веднъж Мемлик бил поласкан от френски дипломат, който му казал: „Смята се, че вие сте най-добрият министър на вътрешните работи в модерната история. Наистина, след Фуше, вие нямате равен на себе си.“ Репликата може да е била казана с язвителен тон, но независимо от това тя възпламенила въображението на Мемлик и той на мига поръчал въпросния бюст от Франция. Той стърчеше като някакъв упрек сред всички онези египетски празнословия и мазни ласкателства, може би защото беше покрит с дебел слой прах. Същият този дипломат веднъж описал приемната на Мемлик като кръстоска между запуснат геологически музей и кът от стария Кристъл Палъс — и това също беше жестоко, но правдиво сравнение.

Докато стоеше на прага, любезният поглед на Несим обходи всички тези подробности, грейнал от доста присмехулни пламъчета. Чу, че произнесоха името му. За него беше огромно удоволствие да бъде поканен на тази молитвена сбирка или уирд от страховития Мемлик. Подобни срещи не бяха необичайни, колкото и необясними да изглеждаха, тъй като Мемлик често се наслаждаваше на така наречените „нощи на Бога“ и неговата благочестивост не изглеждаше несъвместима с останалите черти на мистериозния му характер; той

слушаше рецитатора внимателно, без да помръдне, понякога до два-три часа през нощта, с вид на изпаднала в зимен сън змия. Понякога дори се присъединяваше към другите в традиционния възглас „Аллах“, с който групата изразяваше възхищението си от някой особено красив и добре подбран абзац от Святата истина...

Несим прекоси помещението с лека, енергична стъпка, като според обичая докосна гърдите и устните си, и застана пред Мемлик, за да изрази благодарността си за получената покана и оказаната му висока чест. Същата вечер там присъстваха само още десетина други гости и той беше сигурен, че това е така, защото Мемлик иска да го провери и проучи, ако е възможно, и дори да проведе разговор с него на четири очи. Носеше със себе си малкия изящен Коран, обвит в мека тънка хартия; лично беше подплатил страниците му с платими в Швейцария чекове. „О, паша — каза тихо, — разбрах за вашата легендарна библиотека и моля единствено за удоволствието на един обикновен любител на книги да ви предложи това допълнение към нея.“ Постави подаръка си върху малката масичка и прие поднесените му кафе и локум. Мемлик не отговори, дълго време дори не помръдна от мястото си на дивана, като по този начин му даде възможност да си изсърба кафето, след което подхвърли небрежно: „Домакинът е поласкан. Това тук са мои приятели.“ След това го представи доста формално на другите посетители, които представляваха доста странна сбирка за такова религиозно начинание. Доколкото Несим успя да забележи, не присъстваше нито една от важните особи на Кайро. Истината е, че не познаваше никого от събралите се, но все пак се държеше внимателно и любезно с всички. След това си позволи няколко бегли реплики за красотата и подредбата на приемната, както и за високото качество на подпрените на стената картини. Мемлик остана доволен от думите му и отвърна лениво:

— Това е едновременно моят работен кабинет и моята приемна. Тук живея.

— Често ми е била описвана — каза Несим с вид на покорен царедворец — от онези, които са имали щастието да ви посетят за работа или развлечения.

— Аз работя — рече Мемлик с блясък в очите — само във вторник. През останалата част от седмицата се развличам с приятелите си.

Несим не остана глух за заплахата в думите му. За мюсюлманите вторник е най-неблагоприятният ден за всякакви начинания, защото те вярват, че във вторник Бог е създал всички неприятни неща. Това е денят, в който се извършват езекуциите на престъпници, и никой не смее да се ожени във вторник, тъй като пословицата гласи: „Ожениш ли се във вторник, във вторник ще те обесят.“ По думите на Пророка: „Във вторник Бог създаде абсолютната тъмнина.“

— За щастие — подхвърли Несим и се усмихна — днес е понеделник, когато Бог е създал дърветата. И насочи разговора към красивите палми, които се поклащаха пред прозореца: похват, който разчупи леда и му спечели възхищението на останалите.

Вятърът смени посоката си и след половин час несвързани разговори плъзгащите се врати в дъното на приемната се отвориха, за да влязат в банкетната зала, където вечерята беше сервирана върху две големи маси. Стаята беше украсена с великолепни цветя. Тук най-накрая, при вида на скъпите деликатеси, се усети известно оживление и приятелски дух. Няколко души се разприказваха, а самият Мемлик, който не сложи и хапка в устата си, се местеше бавно от групичка на групичка, колкото да промълви тихо маниерните си любезности. В ъгъла на масата се спря пред Несим и му каза съвсем простичко, дори някак честно и открито:

— Хоснани, отдавна искам да се срещна точно с вас.

— За мен е чест, Мемлик паша.

— Виждал съм ви по приеми, но никога не сме имали общи приятели, които да ни представят един на друг. За съжаление.

— За съжаление.

Мемлик въздъхна и взе да си вее с мухогонката, оплаквайки се, че нощта е гореща. После каза с тон на човек, който си говори наум, почти колебливо:

— Сър, Пророкът е казал, че голямата власт води след себе си големи врагове. Знаем, че вие имате власт.

— Моята власт е незначителна, но въпреки това имам врагове.

— За съжаление.

— Наистина.

Мемлик премести тежестта си на левия крак и взе умислено да чопли зъбите си, после продължи:

— Мисля, че много скоро двамата ще се разберем.

Несим се поклони официално, но нищо не каза, докато домакинът му го гледаше изпитателно, дишаше тежко и равномерно през устата.

Мемлик рече:

— Когато искат да се оплакват, идват при мен — първоизточника на оплакванията. Досадно ми е, но понякога съм принуден да се застъпвам за тези, които се оплакват. Разбирате ли ме?

— Много добре.

— Има случаи, когато не съм задължен да предприемам някакво действие. Но има и такива, когато се налага. Следователно, Несим Хоснани, мъдрият човек премахва причините за оплаквания.

Несим отново се поклони елегантно и още веднъж замълча. Беше безполезно да се следва диалектиката на техните сравними постове, преди той да получи одобрение на предложения подарък. По всяка вероятност Мемлик усети това, защото въздъхна и премина към следващата групичка гости, а след малко вечерята приключи и цялата компания се оттегли отново в дългото помещение на приемната. Сърцето на Несим се разтуптя, защото Мемлик взе подарения му Коран, извини се и каза:

— Трябва да го сравня с другите в колекцията. Много скоро ще дойде шейхът — тази вечер е от Имбаби. Настанете се удобно. След малко идвам и аз. — Напусна стаята. И пак започнаха несвързани разговори, в които Несим се опита най-искрено да участва, въпреки че учестеният му пулс го задушаваше, а когато поднесе цигарата към устните си, видя, че и пръстите му треперят. След известно време вратите отново се отвориха, за да влезе слепият шейх, който беше дошъл да ръководи тази „нощ на Бога“. Всички го наобиколиха, здрависваха се с него и му изказваха поздравления и похвали. Но ето че Мемлик влезе ненадейно и Несим видя, че ръцете му са празни: каза си наум една благодарствена молитва и попи челото си.

Бързо успя да се успокои. Стоеше встрани от голямата навалица мъже в тъмни сака, сред които старият сляп проповедник стърчеше с празно, озадачено лице, което се обръщаше от глас към глас с вида на механичен прибор, създаден да регистрира звукови вълни; тоест изражение на леко объркване, подсказано от онова призрачно спокойствие на безусловна вяра, което е толкова по-удовлетворително, поради факта че разумът не може да го възприеме докрай. Ръцете му

бяха скръстени на гърдите; изглеждаше смутен като престаряло дете, излъчващо кинетичната красота на човешко същество, чиято душа е превърната в оброк.

Пашата, който отново се появи, взе бавно да си пробива път към Несим, но с така забавени крачки, сякаш никога нямаше да стигне до него. Мудното му придвижване беше още повече удължено от поздравленията по пътя и от изражението му на необяснимо равнодушие. Най-накрая спря до лакътя на Несим, дългите му ловки пръсти все още стискаха украсената дръжка на мухогонката.

— Подаръкът е превъзходен — прошепна най-накрая с едва доловими нотки на сладост в гласа. — Така е, сър, вашето познание и вашето здравомислие са прочути. Ако се покажа изненадан, това би било проява на вулгарно невежество към този всеизвестен факт.

Формулата, която Мемлик използваше неизменно, беше така отработена и добре дефинирана на арабски, че Несим — нямаше как — наистина се изненада приятно. Представляваше специален словесен подбор, който би използвал само много образован човек. Несим не знаеше, че Мемлик я беше запаметил именно за подобни случаи. Той сведе глава, както се прави, когато човек получи високо признание, но остана безмълвен. Мемлик взе да премята мухогонката си, после добави, вече с променен глас:

— Разбира се, има и още нещо, само едно. Вече ви споменах за оплакванията, които пристигат при мен, скъпи ми ефенди. Във всички подобни случаи аз съм задължен рано или късно да разследвам причините. За голямо съжаление.

Несим обърна спокойния си черен взор към египтянина и все още усмихнат, рече тихо:

— Сър, докато дойдат коледните празници — въпрос на броени месеци — вече няма да съществуват причини за оплаквания. — Настъпи мълчание.

— Излиза, че моментът е важен — каза Мемлик замислено.

— Времето е въздухът, който дишаме, както се казва в поговорката.

Пашата се извърна наполовина към него и сякаш говореше на всички събрали се, добави:

— Моята колекция имаше нужда от вашите отлични познания. Надявам се, че ще можете да ми откриете и други подобни съкровища

на Светото откровение.

Несим отново се поклони.

— Стига да намерим, че са приемливи, паша.

— Съжалявам, че не сме се срещнали по-рано. Жалко наистина.

— Жалко наистина.

Пашата отново се върна към ролята си на домакин и се отдалечи. Местата в широкия кръг от неудобни столове с твърди прави облегалки бяха вече почти заети от другите гости. Несим си избра един по в края, докато Мемлик се озова до жълтия си диван и взе бавно да се качва в него с вид на плувец, достигнал сал наскоро океана. Даде знак и слугите започнаха да прибират чашите от кафе и локумите. После внесоха специално за проповедника елегантен стол с висока облегалка, извити подлакътници и зелена тапицерия, който поставиха малко встрани, а не в средата на помещението. Един от гостите стана и с почително мънкане поведе слепаца към мястото му. Прислугата се оттегли под строй, после затвори и заключи високите врати в дъното на стаята. Уирдът можеше да започне. Мемлик го откри официално с един цитат от теолога Газали^[110] — изненадваща новост за човек като Несим, чиято представа за пашата беше формирана изцяло на базата на слухове и хорски приказки.

— Единственият начин — каза Мемлик — да се съединиш с Бога е като общуваш непрекъснато с него. — След като произнесе тези думи, той се облегна назад и затвори очи, сякаш това усилие го беше докарало до изнемога. Но фразата подейства като сигнал, защото когато слепият проповедник източи мършавия си врат и видиша дълбоко, преди да започне, присъстващите реагираха като един. Всички цигари бяха угасени на мига, всички кръстосани крака — прибрани един до друг, всички копчета — закопчани догоре, и всяка небрежност на позата и вида — коригирана.

Вече очакваха с нетърпение да чуят старческият глас — мелодичен и изтънял от възрастта, да произнесе началните строфи от Свещената книга и наистина нямаше нищо престорено или превзето в съсредоточеното благоговение на кръга от иначе продажни люде. Някои облизваха устни или се бяха привели напред с нетърпение, като че искаха да погълнат прозвучалите фрази; други бяха свели глави и затворили очи, сякаш дълбоко изживяваха някакъв нов вид музика. Стариият проповедник седеше, кръстосал восьчнобелите си ръце в

скута, когато произнесе първата сура с глас, преливащ от мекота и подплатен с дълбоко познаване — леко разтреперан отначало, но полека набра сила и увереност от настъпилата тишина. Очите му бяха широко отворени и лишени от всякакъв блясък като на мъртъв заек. Гостите следваха ритъма на напевните стихове, които капеха от устните му бавно и в захлас, а събрани заедно, постепенно си пробиваха път в общия поток на поезията, както пасаж риби следва водача си инстинктивно към дълбините на морето. Несим, който присъстваше по принуда и поради това се чувстваше притеснен, изведнъж усети как сърцето му се стопля от вълнение, защото той обичаше сурите, а старият проповедник имаше великолепен глас, макар че в началото произношението му беше още неравно и неизразително. Но това беше „глас от най-съкровените глъбини на сърцето“ — цялото му духовно присъствие се носеше като че по течението на кръвта в тези стихове, изпълваше ги със собствения си плам и човек усещаше как слушателите му тръпнат в отклик като корабни платна на вятъра. „Аллах!“, въздишаха те, припомнили си уместно подобрите фрази, и тези приглушени възгласи вдъхваха мощ и гръмовност на старческия глас със сладостните нотки във високия регистър. „Глас по-сладостен и от милосърдието“, казва една поговорка. Декламацията беше драматична и много разнообразна по стил, тъй като проповедникът сменяше тона, за да отговаря по-пълно на същността на думите, и той ставаше ту заканителен, ту умолителен, ту патетичен, ту поучителен, ту назидателен. Нищо чудно, че владееше словото до съвършенство, слепите проповедници в Египет се славят с невероятната си способност да запаметяват, и то целия Коран, който е около две трети по-дълъг от Новия завет. Несим го слушаше, изпаднал в унес и възхищение, гледаше право надолу в килима, омаян от приливите и отливите на поезията, която откъсна ума му от неспирните размишления, дето не му даваха покой, докато обмисляше възможните реакции на Мемлик по отношение на натиска, който Маунтолив беше длъжен да упражни спрямо него.

Между отделните сури настъпваха мигове на мълчание, по време на които никой не помръдваше, дума не проронваше, и всички изглеждаха потънали в размисъл. Тогава проповедникът забиваше брадичка в гърдите си, като че да събере сили, и безшумно сплиташе пръсти. После пак вдигаше незрящ поглед към светлината,

продължаваше да рецитира и отново усещаше силата на думите, докато препускаха през съсредоточеното съзнание на слушателите. Минаваше полунощ, когато четенето на Корана приключи и сред присъстващите се усети известно облекчение, щом старецът премина към традиционните сказания, които не беше нужно да слушаш като музика, а по-скоро да следиш с остротата на ума, защото представляваха диалектиката на откровението — неговата етика и приложение. Гостите веднага реагираха на сменения тон и лицата им се оживиха, придобивайки обичайния си светски вид на банкери, студенти или бизнесмени.

Беше станало два часа след полунощ, когато вечерта приключи и Мемлик изпрати гостите си до външната врата, където ги чакаха колите с бяла роса по колелата и лъскавия хром. Каза на Несим с тих, предпазлив глас, който сякаш проникна до сърцевината на отношенията им като тежък отвес:

— Ще ви поканя отново, сър, за колкото е възможно по-обстоен разговор. Но помислете си. — И с пръст леко докосна копчето на сакото на своя гостенин, като че да подчертае забележката.

Несим му благодари и тръгна по алеята сред палмовите дървета към мястото, където беше паркирал колата си. В голямото му успокоение обаче не липсваха следи от съмнение. В най-добрия случай, мислеше си той, съм успял да извоювам известен отдих, който с нищо не променя по същество враждебността на действащите срещу мен сили. Дори и временен отдих бе нещо, за което да се чувства благодарен, но докога ли щеше да продължи? На този етап беше невъзможно да се каже.

Жюстин не си беше легнала. Седеше във фойето на хотел „Шепърдс“, точно под часовника, с недокоснато турско кафе пред себе си. Изправи се рязко, когато той влезе през двукрилата врата на хотела с обичайната си мила и приветлива усмивка; не се помръдна, само го гледаше втренчено и с особено напрежение, сякаш се опитваше да дешифрира чувствата му по стойката. Но скоро се успокои, усмихна се облекчено:

— Отдъхнах си! Слава на Бога! Разбрах по лицето ти, като влезе. — Дватамата се прегърнаха нежно, после той се отпусна в стола до нея и прошепна:

— Боже Господи, по едно време си мислех, че никога няма да свърши. Част от времето прекарах в ужасни терзания. Сама ли вечеря?

— Да. Видях Дейвид.

— Маунтолив?

— Присъстваше на някаква голяма вечеря. Кимна ми хладно, но не се спря да говори с мен. Разбира се, беше в компанията на други хора, банкери или нещо подобно.

Несим си поръча кафе и докато отпиваше, ѝ разказа как е минала вечерта му с Мемлик.

— Ясно е — рече замислено, — че натискът, който англичаните оказват, е въз основа на онази кореспонденция, която са заловили в Палестина. От офиса в Хайфа вече са осведомили Каподистрия. Това би било добра гледна точка, от която да се представят нещата пред Нур и така да бъде принуден да... действа. — Върху гърба на плик нарисова малка бесилка с молива си и провеси на нея дребна, подобна на муха жертва. — Онова, което успях да разбера, е, че Мемлик може да забави предприемането на действия, но и че упражняваният натиск е твърде силен, за да бъде пренебрегнат задълго; рано или късно той ще бъде принуден да се съобрази с Нур. Отвърнах му, че на практика до Коледа ще бъда в състояние да... да изляза от зоната на опасността. И тогава разследванията му няма да доведат доникъде.

— Ако всичко върви по план.

— Всичко ще върви по план.

— И после какво?

— После какво ли? — Несим протегна дългите си ръце над главата, прозя се и се приведе към нея. — Ще заемем нови позиции. Да Капо ще изчезне; ти ще заминеш. Лейла ще отиде в Кения на дълга ваканция заедно с Наруз. Ето какво!

— А ти?

— Аз ще остана, за да държа положението под око. Общността има нужда от мен. От чисто политическа гледна точка трябва да се свършат още много неща. После ще дойда при теб и заедно ще отидем на дълга ваканция в Европа или където ти кажеш...

Тя го фиксираше без усмивка на лицето.

— Не съм спокойна — обади се най-накрая и потрепери. — Несим, дай да се поразходим с колата край Нил за около час. Нека се опитаме да си съберем мислите преди лягане.

С удоволствие я послуша и в продължение на час колата се носеше безшумно по достолепните пътища край Нил с шпалир от тропически дървета покрай тях, моторът мъркаше тихо, а те разговаряха приглушено и на пресекулки.

— Това, което ме тревожи — каза Жюстин, — е, че вече си в ръцете на Мемлик. Как изобщо ще се отървеш от него? Ако разполага с безспорни доказателства срещу теб, той никога няма да отпусне хватката си, докато не те изстиска докрай.

— И в двата случая — отвърна й Несим кротко, — за нас е лошо. Защото, ако той започне открито разследване, знаеш много добре, че това ще даде възможност на правителството да секвестрира имуществото ни. Лично аз предпочитам да задоволявам личната му алчност колкото е възможно по-дълго. След това ще видим. Сега най-важното е да се концентрираме върху предстоящата... битка.

Докато произнасяше думата, минаваха покрай ярко осветената градина на британското посолство. Жюстин се сепна и го дръпна за ръкава, тъй като в този миг зърна слаба фигура по пижама, която се разхождаше по зелената морава с онзи разсеян вид, който и двамата добре познаваха.

— Маунтолив — каза му тя. Несим погледна тъжно към градината и своя приятел, ненадейно обзет от изкушението да спре колата и да го изненада, като изтича при него. Подобен жест би бил съвсем в стила на връзката им отпреди не повече от три месеца. Какво се бе случило с всичко това?

— Със сигурност ще настине — подхвърли Жюстин, — виждаш ли, бос е. И държи телеграма в ръката си.

Несим даде газ и колата зави надолу по булеварда.

— Предполагам — каза той, — че страда от безсъние и е искал да охлади ходилата си в студената трева, преди да се опита отново да заспи. Самата ти често го правеше. Не си ли спомняш?

— А телеграмата?

Нямаше кой знае каква мистерия в телеграмата, която страдащият от безсъние посланик държеше в ръка и към която поглеждаше от време на време, докато се разхождаше бавно в собствената си градина и пушеше пура. Веднъж седмично играеше шах с Балтазар чрез телеграми — нещо, което по онова време му действаше успокоително и представляваше онзи вид отмора, която

грохналите от работа мъже извличат от решаването на кръстословици. Не забеляза голямата кола, която мина безшумно край оградата и пое към града.

[107] Уирд — молитвата или богослужението на суфитски орден. Представлява молитвите, в които е събрана същината на мистичния път. Получаването на уирд е равнозначно на пълно посвещение в Ордена. — Б.пр. ↑

[108] Льо Корбюзие (1887–1965) — френски архитект, градостроител и теоретик, един от създателите на съвременната архитектура, привърженик на рационализма и функционализма. — Б.пр. ↑

[109] Жозеф Фуше (1759–1820) — френски държавник и министър на полицията, който служи с усърдие на различни режими. Създава система за разузнаване и шпионаж. — Б.пр. ↑

[110] Абу Хамид ал-Газали (поч. 1111) — виден ашаритски богослов, правовед и мистик. Преподава право в Багдад, но преживява духовна криза, оттегля се от обществения живот и в продължение на 11 години странства и изучава суфитски доктрини. Неговите огромни познания и ясен стил му осигуряват широка читателска аудитория и до днес. — Б.пр. ↑

XV

Щяха да останат в това положение още много седмици — актьори, сякаш застинали завинаги в позите, които илюстрират колко непредвидимо може да бъде сляпото провидение. Маунтолив повече от останалите започна да се измъчва от отрезвяващото усещане за собствената си професионална неспособност и безсилие да действа другояче, освен като инструмент (не вече като фактор), и то до такава степен, че се почувства притиснат от гравитационното поле на политиката. Личните му желаня и импулси изгубиха смисъл, престанаха да имат значение. Дали и Несим не беше жертва на нарастващото усещане за застои във всичко? Мислеше си за миналото с горчивина и по-често за случайно изпуснатите думи на сър Луис, докато решише косата си пред огледалото. „Тази илюзия, че си свободен да действаш!“ От време на време страдаше от мъчителни главоболия, а и зъбите му се обадиха. По една или друга причина реши, че това се дължи на препушване, и се опита да преустанови този свой навик, но безуспешно. Борбата с тютюна само влоши положението и той се почувства още по-нещастен.

Ако в този момент самият той беше безсилен, какво можеше да се каже за другите? Като посърнали проекции на болно въображение, те приличаха на лишени от смисъл и изпразнени от пълнеж дрехи; само се разместваха и заемаха различни позиции в тази безцветна драма за сблъсъка на воли. Несим, Жюстин, Лейла бяха придобили призрачен вид като съновидения, действащи в свят, населен от безизразни восъчни фигури. Вече не усещаше дори това, че най-малкото им дължи любов. Най-вече мълчанието на Лейла го караше да мисли — все по-отчетливо и уверено — за вината ѝ и нейното съучастие.

Есента преваляше, но по нищо не личеше, че Нур се е задействал. Каналите на посолството в Кайро с Лондон се бяха задръстили от дълги и все по-дълги телеграми, пълни с пронизателните натяквания на умове, опитващи се да повлияят на

операцията, за която Маунтолив беше вече наясно, че не е просто шанс, а негова съдба. Този пръв голям урок, който професионалният живот се канеше да му даде, беше твърде интересен, макар и по доста парадоксален начин. Защото извън очертания периметър на личните си страхове и колебания той можеше да наблюдава цялото развитие на делата с концентрирано внимание, с опасения, но и с възхищение. Ето че в очите на Нур вече беше заприличал на някаква досадна мумия, дори се срамуваше от онази натруфена, купена на старо униформа, на чието великолепие очевидно разчиташе, за да сплаши и предупреди министъра. Възрастният мъж преливаше от трескаво желание да му угоди, приличаше на маймуна, която подскача въодушевено в края на веригата. Но какво можеше да направи той? Подкрепяше съшитите си с бели конци извинения с гримаси и толкоз. Разследването, възложено на Мемлик, не беше приключило. Най-важното е да се докаже истината. Все още се работи по следи. И така нататък.

Маунтолив направи нещо, което никога преди това не си беше позволявал в професионалния живот — целият пламнал, взе да удря с юмрук по прашната маса помежду им, уж с приятелско раздражение. С изражение на буреносен облак заплаши със скъсване на дипломатическите отношения. Стигна дотам, че да препоръча Нур за награждаване с орден... тъй като си даваше сметка, че това е последната му надежда. Но напразно.

Да, огромната умислена фигура на Мемлик на фона на дневната светлина, който обещаваше всичко, но не изпълняваше нищо, непоклатим, невъзмутим и зловреден. И двамата се притискаха един друг, вече извън допустимите граници на любезното спазаряване: Маскелин и върховният комисар притискаха Лондон за бързи действия; Лондон, пълен с високостоящи пуритани, притискаше Маунтолив; Маунтолив притискаше Нур, като по този начин му създаваше усещане за некадърност, защото и той беше безсилен да се справи с Мемлик без помощта на краля; но кралят беше болен, много болен. В дъното на тази пирамида седеше дребната фигура на министъра на вътрешните работи с безценната си колекция от издания на Корана, заключена в прашни шкафове.

Принуден въпреки всичко да поддържа дипломатическия натиск, Маунтолив беше като обзет от сковаващо чувство на безплодност, докато седеше (като някой застаряващ *jeune premier*^[111]) и изслушваше

потока от извинения на Нур, отпиваше от церемониалното кафе и се взираше в тези древни умоляващи го очи.

— Но какви повече доказателства искате, паша, от кореспонденцията, която ви предоставих? — Ръцете на министъра се разперваха широко встрани, погалваха въздуха между тях, като че го мажеха с крем. Излъчваше отстъпчивост и замазваше всичко с примирение като някакъв мехлем.

— Нали и той трябва да разследва въпроса? — изграчи безпомощно. — Преди всичко има повече от един Хоснани — додаде в своето отчаяние. Навън-навътре, набръчканата като на костенурка глава се показваше и прибираше на равни интервали като махало. Маунтолив пъшкеше вътре в себе си само при мисълта за онези дълги телеграми, които го заливаха една подир друга, безкрайни като свинска тения. Образно казано, за момента Несим беше успял да се вклини много удобно между различните си противници, така че никой не можеше да го хване натясно — поне засега. Тоест играта беше възпрепятствана.

Единствен Донкин, скептично и насмешливо настроен, се забавляваше от тази размяна на реплики, толкова типична за Египет. Собствената му привързаност към мюсюлманина го беше научила да разчита ясно мотивите, да долавя играта на детинска алчност, скрита под театралното мълчание на министъра и под сговорчивите му обещания. За младшия секретар дори нарастващата истерия на Маунтолив пред лицето на тези спънки изглеждаше забавна. Притиснат от цялото това напрежение, неговият шеф се беше превърнал в надут и сприхав сановник. Кой би повярвал, че такава промяна е изобщо възможна?

Подмятането, че има повече от един Хоснани, беше доста странно, но то беше плод на далновидния ум на Рафаел, докато тихо бръснеше своя господар една сутрин, какъвто беше обичаят; Мемлик обръщаше голямо внимание на всичко казано от берберина — нали беше европеец? Сутрин, докато дребният мъж го бръснеше, двамата обсъждаха сделките за деня. Рафаел беше пълен с идеи и мнения, но ги изказваше уклончиво и лукаво, опростяваше ги така, че да бъдат разбираеми. Знаеше, че Мемлик се тормози от настойчивостта на Нур, въпреки че той с нищо не се беше издал; знаеше освен това, че Мемлик би действал само ако кралят се съвземе и благоволи да изслуша Нур.

Ставаше въпрос за късмет и за време; междувременно, защо да не се оскубе Хоснани колкото е възможно повече? Това беше само едно от още дузина подобни дела, които събираха прах (и вероятно подкупи), докато кралят боледуваше.

Но един ден Негово величество ще се почувства по-добре под грижите на германските лекари и отново ще започне да приема аудиенции. И ще изпрати да повикат Нур. Така въпросното дело ще се реши. Защото ето какво ще последва: старомодният телефон до жълтия диван ще издрънчи и гласът на стареца (в който ще се долавят победоносни нотки) ще каже: „Нур се обажда от самия Диван на самия крал, тъй като той пожела да ме изслуша. Онзи въпрос, за който бяхме говорили, относно британското правителство. Сега трябва да се придвижи спешно. Слава на Бога!“

„Слава на Бога!“, и от този момент нататък ръцете на Мемлик ще бъдат вързани. Но засега той все още беше свободен и можеше да изрази презрение към възрастния министър чрез бездействието си.

— Има двама братя, Ваше превъзходителство — беше му казал Рафаел, преиначил гласа си, като че ще разказва приказка, придавайки мъдрост и зрелост на дребното си кукленско лице. — Двама братя Хоснани, не един, Ваше превъзходителство. — Въздъхна, щипна с два пръста една подпухналост от смуглата кожа на Мемлик, за да може да мине с бръснача по нея. Действаше бавно, тъй като знаеше, че когато мюсюлманин трябва да проумее една идея, то е същото като да боядисваш стена: първата ръка трябва да изсъхне (първата идея), преди да се пристъпи към втората. — От двамата братя единият има много земя, другият — много пари, онзи с Корана. За какво са му земи на моето Превъзходителство? Но човек, чиято кесия е бездънна... — Интонацията му издаваше презрението на човек, който нехае за земя.

— Да, ама... — обади си Мемлик бавно, с прикрито вълнение, без да помръдва устни под целувката на студения бръснач. Всъщност нетърпеливо очакваше доразвиването на идеята. Рафаел се усмихна, умълча се за миг.

— Наистина — продължи умислено, — документите, които получихте от Негово превъзходителство, носят подписа на Хоснани — тоест подписани са с фамилното име. Кой може да каже кой от братята ги е подписал, кой е виновен и кой невинен? Ако човек наистина

постъпва мъдро, би ли жертвал мъж с пари заради мъж със земя? Аз не бих, Превъзходителство, не бих.

— А какво би направил, приятелю Рафаел?

— За пред хора като англичаните нещата могат да се представят така, че безпаричният да излезе виновен, а не богатият. Само разсъждавам на глас, Превъзходителство, аз съм малък човек сред големи дела.

Мемлик вдиша безшумно през устата, но остана със затворени очи. Никога не показваше изненада, това го умееше така добре, сякаш беше школуван. Въпреки това мисълта се загнезди в главата му, изуми го и го накара да се замисли. През последния месец беше получил три допълнения към библиотеката си, които го убедиха в сравнително голямото богатство на неговия клиент, по-големия брат Хоснани. От друга страна, приближаваха християнските коледни празници. Той се замисли дълбоко. Да задоволи британците, както и собствената си алчност... Това би било много умно!

На по-малко от осемстотин метра от стола, в който се беше проснал Мемлик, от другата страна на кафеникавото течение на Нил, седеше Маунтолив, приведен над писма и документи. Върху лъснатото бюро пред него се виждаше голяма, пищно изписана покана, в която се казваше, че ще се радват на присъствието му на едно от големите светски събития на годината — организирания от Несим ежегоден лов на патици в езерото Мареотис. Подпря я върху мастилницата, за да я прочете още веднъж с изражение на краткотраен упрек.

Но имаше и едно друго, далеч по-важно писмо. Дори след толкова дълго мълчание той можеше да разпознае нервния почерк на Лейла върху разчертания плик, който ухаеше на кипарис. В него откри страница, откъсната от тетрадка, с хаотично нахвърляни думи и фрази, сякаш на бърза ръка.

„Дейвид, заминавам в чужбина против волята си, може би за дълго, може би за кратко, не мога да кажа. Несим настоява. Но трябва да те видя, преди да тръгна. Трябва да събера кураж и да се видим вечерта преди отпътуването. Бъди там, не ме разочаровай. Има нещо, което трябва да те питам, и нещо, което да ти кажа. «Онази работа!» Нямах никаква представа за нея до деня на карнавала, кълна се; сега само ти можеш да спасиш...“

Писмото продължаваше разхвърляно, объркано. Маунтолив усети странна смесица от чувства — неясно облекчение, което сякаш пърхаше в периферията на негодуванието му. След толкова дълго време тя все пак щеше да го чака по мръкнало близо до „Оберж Бльо“ в стар конски файтон, малко встрани от пътя под палмите! Планът ѝ издаваше нейното някогашно, развихрено въображение. Неизвестно защо, Несим не биваше да знае за тази среща — защо ли би могъл да е против? Но информацията, че поне тя е нямала никакво участие в организираната от сина ѝ конспирация — виж, това го изпълни с облекчение и нежност. Защото през цялото време беше гледал на Лейла като на враждебно продължение на самия Несим и се беше мъчил да я намрази! „Скъпата ми Лейла“ — промълви на глас и поднесе плика към носа си, за да вдиша аромата на кипарис. Вдигна телефона и взе тихичко да нарежда на Еръл:

— Предполагам, че цялата канцелария на мисията е поканена да участва в организирания от Хоснани лов? Така ли е? Съгласен съм, не му липсва дързост, особено в момента... Аз, разбира се, ще трябва да откажа, но бих искал вие, момчета, да приемете и да му поднесете моите извинения. В името на благоприличието, уж всичко е наред. Ще го направите ли? Благодаря. И още нещо. Вечерта преди лова ще замина по лична работа и ще се върна на следващия ден — по всяка вероятност ще се разминем по пътя през пустинята. Напротив, радвам се, че вие ще имате шанса да отидете. Разбира се, приятен лов!

Следващите десет дни преминаха в нещо като сън, пронизван на пресекулки от бодешите на реалността, която вече не му действаше като опиат или развлечение, предназначено да измами нервите му; задълженията му се превърнаха в мъчителна досада. Когато се поглеждаше в огледалото в банята, подлагайки лицето си под бръснача с неподправено отвращение, той наистина се чувстваше безкрайно изтощен и използван. Слепоочията му бяха силно прошарени. Някъде откъм стаите на прислугата с леки изпращявания радиото свиреше мелодията на онази стара песен, която беше подлудила цяла Александрия това лято: „Jamais de la vie“. Вече я ненавиждаше. Тази нова епоха — преддверие на ада, пълно с разпръснатите фрагменти на навик, задължения и обстоятелства — го изпълваше с угнетително нетърпение, ала под всичко това усещаше как се съвзема, как се готви за дългоочакваната среща с Лейла. По някакъв начин тя щеше да

определи не толкова физическото осезаемо значение на неговото завръщане в Египет, колкото душевното, разклатило вътрешния му живот. Божичко! Нямахме навика да се изразява толкова тромаво, но как иначе да изкажеш подобни неща? У себе се усещаше нещо като бариера, която трябваше да преодолее, нещо като пубертет на чувствата, които трябваше да възмъжеят.

Пое по неравната пустиня в колата със знаменцето, тихото свистене на студения двигател го зарадва с песента си, както и цвиленето на вятъра в страничните прозорци. Беше минало доста време, откакто за последен път беше пътувал сам през пустинята, и това му напомни за по-отдавнашни и по-щастливи излети. Докато препускаше през неподвижния бял въздух с повече от шейсет километра в час, взе тихичко да си тананика припева на „*Jamais de la vie*“, въпреки че го ненавиждаше.

*Jamais de la vie,
Jamais dans la nuit
Quand ton coeur se demange de chagrin*^[112]

Откога не си беше тананикал по този начин? Цяла вечност. Това не можеше да се нарече щастие, а по-скоро завладялото го облекчение, което усещаше. Дори омразната песен му помогна отново да си представи онази изгубена Александрия, която навремето намираще за очарователна. Дали ще стане, дали изобщо бе възможно отново да стане такава в очите му?

Беше късен следобед, когато стигна края на пустинята и започна бавно да криволичи по пътя, който щеше да го отведе до настръхналите бедняшки квартали в покрайнините на града. Небето беше покрито с облаци. Над Александрия се извиваше буря. На изток, над ледените зелени води на езерото валеше като из ведро — блестящи остри стрели дупчеха гладката му повърхност; макар и отдалеч, можеше да долови свистенето на дъжда въпреки шума на движещата се кола. Погледна към перления град през матовия облачен параван, щръкналите минарета, пробили облачните ивици на залеза — платно, потопено в кръв. Морският вятър беснееше в устието. Още по-нагоре на тумби се носеха димящи алени облаци, които хвърляха странно

сияние върху улиците и площадите на белия град. Дъждът беше рядко и кратко зимно явление в Александрия. След малко ще задуха откъм морето и вятърът ще измете небето, ще го изчисти за броени минути, ще навие тежките кълбести облаци, както се навива килим. Стъклената свежест на зимното небе ще възвърне светлината си и отново градът ще светне, ще заблести на фона на пустинята като кварц, като красив артефакт. Вече не го измъчваше нетърпение. Мракът започна да поглъща залеза. Като приближи грозните редици от къщурки и складове край външното пристанище, гумите му запушиха и зацвърчаха по нажежената настилка, леко охладена от ситен дъждец. Трябваше да намали скоростта...

Влезе в затъмнението на бурята бавно, като се любуваше на хоризонта, където светлината се беше извила като опънат лък. От време на време проблясваха слънчеви лъчи и пръскаха рубини по туловищата на бойните кораби в залива (клекнали под тежките си оръдия като рогати крастави жаби). Ето го отново — древния град; усети всепроникващата му меланхолия под дъжда, докато го прекосяваше по пътя си към лятната резиденция на посолството. Ярката необичайна светлина на гръмотевичната буря го беше пресътворила, придавайки му призрачен, приказен вид — разбити тротоари от станиол, охлювни черупки, рогови отломъци, слюда; къщи от кирпич, обагрени в убито тъмночервено; влюбените по площад „Мухамад Али“, объркани от непривичния дъжд, изглеждаха неутешими като зарязани сечива; дрънченето на виолетови трамваи по крайбрежния булевард сред шумоленето на палмови листа. Грохналият древен град, чиито улици бяха покрити с мокър кафяв прах от заобикалящата го отвсякъде пустиня. Почувства го като нов и той се разстла в съзнанието му като панорамна гледка — стенанието на презокеански кораб, поел към лентата на залеза, влаковете, устремени като буен поток диаманти към вътрешността, а колелата им тракаха сред чакълестите клисури и праха на храмовете, отдавна запуснати и затлачени с тиня...

Докато съзерцаваше всичко това, Маунтолив изпита силна умора от живота, която най-накрая разпозна като нашивката, която неговата зрялост е поставила върху раменете му на възрастен — клеймото на преживяванията, които ни състаряват. Вятърът вдигна вълни и пръски в пристанището. Коридорите от мокри такелажи се поклащаха и

потръпваха като листата на огромно дърво. Сълзите се стичаха по предното стъкло, заличавани от усърдната работа на безшумните чистачки... За миг се разля странен сумрак с цвят на натъртено, прониза го светкавица и после изви вятър — авторитетният северен вятър, който взе да блъска и налага морето, докато се появи типичният му плюмаж от бели гребени, със сила разтвори морската твърд и ето че в лицата на мъже и жени отново се огледа откритото зимно небе. Имаше още много свободно време.

Стигна до лятната резиденция, за да се увери, че прислугата е предупредена за пристигането му. Възнамеряваше да преспи и да се върне в Кайро на сутринта. Отключи външната порта със собствения си ключ, като преди това натисна звънеца и се послуша да чуе тътрещите се крака на Али. Долови приближаването на старческите стъпки и в същия миг северният вятър изрева мощно и стъклата на прозорците се вцепениха. Дъждът спря отведнъж, като че някой затвори кранчето на чешма.

Все още разполагаше с час, че и повече, преди да дойде време за срещата. Можеше преспокойно да си вземе една вана и да се преоблече. За своя изненада чувстваше се великолепно, вече не го измъчваха съмнения, нито пък се радваше на някакво облекчение. Беше се оставил безрезервно в ръцете на шанса.

Изяде един сандвич и изпи две чаши чисто уиски, преди да потегли. Голямата кола се плъзна безшумно по Гранд Корниш към „Оберж Бльо“, което се намираше по-близо до покрайнините на града, заобиколено от редуващи се дюни и скупчени на едно място палмови дървета. Небето отново се беше прояснило и разпенените вълни се гонеха към брега, удряха се в металните конструкции на пристаните при Чатби и шумно се разбиваха в дъжд от пръски. Далеч на хоризонта продължаваше да просветва от светкавиците, ала само от време на време и с помътнено сияние. Но тези бледи проблясъци можеха да бъдат и от оръдията на кораби, влезли в морски бой.

Той отби встрани от пътя и колата плавно се озова в пустия паркинг на „Оберж“, след което изключи всички фарове. Остана така за миг, докато привикне със синкавия мрак. Заведението „Оберж“ беше празно — бе прекалено рано за танцьорите и други посетители да изпълнят елегантния дансинг и баровете. И тогава го видя. Встрани от пътя, от отсрещната страна на паркинга, се виждаше самотна пясъчна

дюна с няколко приведени палми. Файтонът беше спрял там. Старомодните му газени фенери бяха запалени и се поклащаха като светулки на лекия морски бриз. Тъмна фигура с фес на главата седеше на капрата, очевидно заспала.

Маунтолив прекоси мястото с лека радостна стъпка, чуваше как чакълът скърца под обувките му и като наближи колата, извика тихо:

— Лейла! — На фона на небето видя как силуетът на файтонджията се обърна, позата му издаваше заострено внимание. Откъм вътрешността на кабината чу глас — гласа на Лейла — да казва нещо от рода на:

— А! Дейвид, значи най-накрая се срещнахме. Минах целия този път, за да ти кажа...

Той се наведе напред с озадачено изражение, напрягаше очи, но не можеше да види нищо повече от смътните очертания на човек в отсрещния ъгъл на кабината.

— Качвай се! — извика му тя властно. — Ела да си поговорим.

И точно в този момент някакво усещане за нереалност обзе Маунтолив. Не можеше да реши защо. Но се почувства като в сън, като човек, който крачи, без да докосва земята, или се носи във въздуха, както коркова тапа по вода. Чувствата му, като антени, се протягаха напред към тъмния силует, опитваха се да съберат и преценят смисъла на тези изпуснати фрази и да анализират странното чувство на объркване, което те излъчваша, което се криеше в тях като чужда интонация, прокрадваща се в познати гласове. Целият контекст на досегашните му впечатления се срути.

Ето какво стана: той не успя да разпознае гласа или поне не съвсем. Или пък, иначе казано, успя да идентифицира Лейла, без обаче да повярва на собствените си уши. Защото това не беше скъпият на сърцето му глас, който в неговото въображение продължаваше да живее и да населява онази Лейла, която помнеше. Сега тя говореше с нещо като подкрякваща колебливост, непоследователно и недискретно, с настръхнал и изнервен глас. Той предполагаше, че това е в резултат на вълнението или кой знае на какви други чувства? Но... фразите, които заглъхваха недоизказани, за да започнат отново по средата на мисълта, фразите, които се губеха и секваха точно в мига, когато две мисли трябваше да се свържат в една? Той се намръщи в тъмнината, като се опита да анализира тази загадъчна, нереална, прилична на

безумие обърканост в гласа ѝ. Това не беше гласът на Лейла. Или може би беше? След малко една ръка го хвана и попаднала в кръга светлина, който хвърляха закачените на месингови куки до капрата газови фенери, той се вторачи трескаво, за да я разгледа. Пълна, неподдържана малка ръка с къси nelaкирани нокти и прорасли кожички.

— Лейла, ти ли си наистина? — попита неволно, все още обзет от усещането за нереалност, за обърканост, както когато два съня се застигат, припокриват и изместват един друг.

— Влизай! — каза новият глас на невидимата Лейла.

Когато се подчини и прекрачи в поклащащия се файтон, той подуши странна смесица от миризми в нощния въздух — отново обезпокоително отклонение от познатия спомен. И наистина: портокалова вода, мента, одеколон и сусам; тя миришеше като някоя стара арабка! След което долови слабия дъх на уиски. Значи и тя е трябвало да успокои нервите си с помощта на алкохола! Съчувствие и нерешителност се сблъскаха в него, старата представа за блестящата, остроумна и елегантна Лейла не можеше да намери излаз в новата. Трябваше да види лицето ѝ. Тя като че прочете мислите му:

— Е, най-накрая се появих, незабулена, за да се видя с теб.

И той изведнъж си каза, по-скоро се сепна: „Боже Господи! И за миг не си бях помислил, че Лейла също трябва да е остаряла!“

Тя даде знак, при което старият файтонджия с феса шибна крантата си, за да излязат обратно на осветения макадам на Гранд Корниш, и подкара колата със скорост не по-голяма от човешки ход. Тук яркосините улични лампи надничаха една подир друга в кабинката и още при първите им неканени проблясъци Маунтолив обърна лице, за да види жената до себе си. Разпозна я, ала смътно. Видя една пълна египтянка с квадратно лице на неопределена възраст, със сипаничава кожа и очи, гротескно гримирани и удължени в краищата с черен антимонов молив. Сякаш бунтарските тъжни очи на зле изрисувано същество от някой комикс, комикс с животни, облечени и действащи като хора. Тя наистина беше проявила смелост, идвайки незабулена — тази странна птица, която седеше с лице към него, впила в него едното си изрисувано око като онези, които се срещат по стенописите — с безнадежден, жалостен и умолителен поглед. Изправена пред любимия си, тя беше нахлузила маската на нерешителна дързост, въпреки че

устните ѝ трепереха и голямата ѝ челюст потракваше с всяка вибрация на солидните гумени колела. Гледаха се цели две секунди, преди мракът отново да погълне светлината. Той вдигна ръката ѝ към устните си. Тя трепереше като лист. В огрелата ги за миг светлина беше видял несресаната ѝ коса, която падаше отзад по гърба ѝ на фитили, както и небрежната ѝ раздърпана черна дреха. Целият ѝ външен вид издаваше немарливост, сякаш се беше приготвила на бърза ръка. А мургавата кожа, така жестоко надупчена и белязана от заздравелите рани на вариолата, изглеждаше груба като кожата на слон. Той изобщо не можеше да я познае!

— Лейла! — извика (по-скоро изстена). Най-сетне се престори, че разпознава и приветства образа на своята любима (вече размит и съсипан навеки) в лицето на тази жалка гротеска — доста пълна египетска дама с всички белези на ексцентричността и възрастта, изписани върху външността ѝ. Всеки път, когато лампите ги осветяваха, той я поглеждаше и всеки път се уверяваше, че стои пред нещо като животно от комикс — да речем, слон. Не можеше да чуе думите ѝ, толкова силно се беше вгълбил в собствените си препускащи чувства и спомени.

— Знаех си, че ще се срещнем някой ден. Знаех си. — Тя притисна ръката му и той отново усети дъха ѝ, натезжал от сусам, мента и уиски.

Сега тя говореше, а той я слушаше неспокойно, но с цялото внимание, което се полага, за да вникне в един сякаш непознат език. И всеки път, когато уличните лампи надничаха вътре, той я поглеждаше тревожно, за да види дали няма да се случи някакво ненадейно вълшебство, което ще я промени. Но ето че го споходи друга мисъл: „Ами ако и аз съм се променил колкото нея, ако наистина това е тя?“ Какво наистина? Понякога в далечното минало си разменяха свои образи като медальончета с капаче; ето че неговият беше избледнял, беше се променил. Какво можеше да види тя върху лицето му — следи от малодушие, заличило младежката му дързост? Сега и той се беше присъединил към редиците на онези, които не спират да правят макар и елегантни компромиси с живота си. Със сигурност неговата липса на предприемчивост и мъжество е изписана по цялото му глупашко, безволево и красиво лице. Той я погледна печално с убита надежда, за да се увери, че тя наистина го е познала. Беше забравил, че жените

никога не се отказват от образа на мъжа, завладял сърцето им; не, тя щеше да си остане вечно заслепена от старата си любов, нямаше да позволи новият образ да измести стария.

— Изобщо не си се променил — каза тази непозната жена с противния парфюм. — Скъпи мой, любими, ангел мой. — При тези гальовни думи, излизащи от устата на непозната, Маунтолив се изчерви в тъмнината. Изобщо познавал ли е някога Лейла? Изведнъж си даде сметка, че любимият му образ, който бе населявал сърцето му толкова дълго време, сега се е размил, разтворил, напълно изчезнал! Изведнъж се бе изправил лице в лице със смисъла на любовта и времето. Двата бяха изгубили веднъж завинаги способността взаимно да обогатяват умовете си! Там, където трябваше да таи любовта си, сега той изпитваше единствено самосъжаление и отвращение. А тези чувства би трябвало да са съвсем недопустими. Наруга се мислено, докато продължаваха да кръстосват нагоре-надолу по тъмния път край морето като инвалиди, излезли на нощна разходка, само ръцете им се докосваха в конския файтон. Сега тя започна да говори по-бързо, по-несвързано, скачаше от тема на тема. Въпреки всичко това му приличаше по-скоро на прелюдия към главното изявление, което ѝ предстоеше да направи. Щяла да пътува утре вечер:

— По заповед на Несим. Жюстин ще се върне от езерото, за да ме вземе. Двете изчезваме заедно. В Кантара ще се разделим и аз ще продължа към фермата в Кения. Несим не казва, още не можел да каже за колко време. Трябваше да те видя. Трябваше поне веднъж да говоря с теб. Не за себе си — нито за себе си, нито за сърцето си. А за това, което разбрах за Несим по време на карнавала. Бях вече тръгнала за срещата с теб, но онова, което ми каза за Палестина! Кръвта ми истина. Да работи против англичаните! Как е възможно! Несим трябва да е полудял. Тогава не дойдох, защото не знаех какво да ти кажа, не можех да те погледна в очите. Но сега ти вече знаеш всичко.

Почти се задъхваше, бързаше да продължи, сякаш това наистина беше само въведение към основната реч. И ето че изведнъж го каза:

— Египтяните ще сторят нещо лошо на Несим, а англичаните се опитват да ги заставят да направят именно това. Дейвид, трябва да използваш властта си, за да ги спреш. Умолявам те да спасиш сина ми! Моля те да го спасиш. Чуй ме, трябва да ми помогнеш. Никога не съм те молила за услуга.

Заради вадичките от сълзи и черен грим по страните си Лейла му изглеждаше още по-чужда под светлината на уличните лампи. Той взе да заеква. Тя извика на висок глас:

— Моля те да помогнеш! — след което най-ненадейно взе да вие и да се олюлява като арабка, да го умолява, от което той се почувства дълбоко оскърбен.

— Лейла! — извика й. — Престани! — Но тя продължи да се клати наляво-надясно, като не преставаше да повтаря:

— Сега вече само ти можеш да го спасиш — но като че ли повече на себе си, отколкото на него. След което понечи да падне на колене в тясната кабина и да целуне краката му. Маунтолив вече трепереше от гняв и отвращение, не можеше да повярва на очите си. За десети път вече минаваха покрай „Оберж“.

— Ако не спреш на секундата... — изкрещя й ядно, но тя продължи да вие и той скочи доста тронаво от колата на пътя. Беше ужасно — да сложи край на срещата им по този начин. Файтонът се закова на място. Той се чувства ужасно глупаво и с глас, който като че идваше толкова отдалеч, че по нищо не приличаше на неговия, с изключение на известна нотка на старомодна язвителност, каза:

— Нямам право да обсъждам официални въпроси с частни лица. Можеше ли да има нещо по-абсурдно от тези думи?

Изпита ужасен срам от това, че ги произнесе.

— Лейла, довиждане — измънка бързешком, стисна й ръката още веднъж и се отдалечи. Побягна. Отключи колата си, влезе вътре задъхан и обзет от необяснима ярост. Файтонът продължи напред в мрака. Проследи го, докато завие бавно по Корниш, след което го изгуби от поглед. Запали цигара и включи двигателя. Изведнъж разбра, че всъщност няма къде да отиде. Всеки подтик, всяко желание у него беше угаснало.

След дълга пауза пое бавно и внимателно към лятната резиденция на посолството, като не спря да си говори наум. Къщата беше потънала в мрак, отвори със собствения си ключ. Тръгна да обикаля от стая в стая, запали всички лампи, но изведнъж се чувства зашеметен от самотата си. Не можеше да вини прислугата за отсъствието й, тъй като беше казал на Али, че ще вечеря навън. Взе да крачи напред-назад из гостната с пъхнати в джобовете ръце и това продължи доста дълго. Подуши влагата в неотопляваните стаи, а

празното укорително лице на часовника му показва, че е едва девет. Най-неочаквано се озова пред шкафа с питиетата и си наля много силно уиски със сода, което изпи наведнъж. Изсумтя шумно, сякаш беше погълнал доза лимонена киселина. Умът му бръмчеше като жица под високо напрежение. Реши, че трябва да излезе и да вечеря навън. Но къде? Изведнъж цяла Александрия, цял Египет му опротивяха, почувства ги като бреме и изнемога за духа си.

Изпи още няколко чаши уиски, които му се усладиха, тъй като сгряха кръвта му; нямаше навика да пие, правеше го рядко и много умерено. Лейла изведнъж го изправи лице в лице с една действителност, която — така предположи — винаги се бе спотайвала зад прашния гоблен на романтичните му представи за нещата. В известен смисъл тя беше Египет, неговият личен въображаем Египет; и сега този стар образ беше обелен, оголен докрай. „Би било много неразумно да продължавам да се наливам“ — каза си той и пресуши последната чаша. Да, това беше причината! Той никога не си позволяваше импулсивност, никога не си позволяваше да се държи естествено, нито да показва открито отношението си към живота. Затова пък умееше да се крие зад премерената тактичност и компромисите. И заради това свое отстъпничество бе изгубил от погледа си истинската представа за Египет, подхранвайки онази, която го крепеше. Значеше ли това, че всичко е било лъжа?

Почувства се така, сякаш някаква язовирна стена в него е застрашена от срутване, някаква бариера е на ръба да поддаде. Именно с мисълта, че трябва да възобнови връзката си с живота на тази реална, конкретна земя, му хрумна да направи нещо, което не си беше позволявал от младежките си години насам: да излезе да вечеря в арабския квартал — просто и скромно, като дребен градски чиновник, като амбулантен търговец или занаятчия. В някой малък местен ресторант ще си поръча гълъб с ориз и локум асорт, храната ще го отрезви и успокои, а заобикалящата го обстановка ще му възвърне чувството за досег с действителността. Не си спомняше някога да се е чувствал толкова пиян и с крака така натежали като олово. Мислите му блуждаеха и блъваха нечленоразделни самообвинения.

Все още под влиянието на това неясно, полуосъзнато желание, той ненадейно се озова пред дрешника в антрето, за да изрови оттам червения филцов фес, който някой си беше забравил след поредния

коктейл миналото лято. Изведнъж се бе сетил за него. Намери го сред купчина от щеки за голф и ракети за тенис. Сложи го и се подсмихна. Фесът изцяло промени изражението му. Все още не много стабилен в краката, застана пред високото огледало в антрето и страшно се изненада от вида си, от настъпилата метаморфоза: сега пред него не стоеше изтъкнат чужденец, пристигнал в Египет, а *un homme quelconque*^[113]: можеше да бъде сирийски бизнесмен, борсов брокер от Суец, представител на въздушни линии от Тел Авив. Само още едно нещо липсваше, за да заприлича съвсем на човек от Близкия изток — черните слънчеви очила, които тук се носят и на закрито, и през зимата! Имаше един чифт в най-горното чекмедже на писалището си.

Потегли бавно с колата и стигна до малкия площад до гарата Рамалех; неизвестно защо, но се чувстваше страшно доволен от невероятната дегизировка. Влезе в паркинга на хотел „Сесил“, заключи колата и тръгна пеш с вид на човек, който се е отървал от стар закостенял навик — крачеше с приятното усещане за новопридобито самообладание и веднага се запъти към арабския квартал, където можеше да намери вечерята, която искаше. Докато заобикаляше Корниш, за миг го обзе неприятното чувство на страх и съмнение, тъй като зърна позната фигура да пресича улицата малко по-надолу и да тръгва към него покрай крайбрежната дига. Беше невъзможно да се съберка типичната дебнеща походка на Балтазар. Маунтолив усети някакъв глупашки срам, но въпреки това продължи по пътя си. За негова голяма и много приятна изненада обаче, Балтазар го погледна, след което извърна глава, без да познае приятеля си. Разминаха се за миг и Маунтолив въздъхна с облекчение. Наистина странна беше анонимността, с която го даряваше това вездесъщо, прилично на саксия червено подобие на шапка, което до такава степен променяше чертите на човешкото лице. А и черните очила! Изхихика сподавено, свърна встрани от крайбрежната алея и пое към лабиринта от тесни улички, които можеха да го отведат към арабските базари и заведения за хранене около търговското пристанище.

Тук шансът да бъде разпознат бе едно на хиляда, тъй като много малко чужденци идваха в тази част на града. Кварталът, който се намираще отвъд района с червените фенери, беше населен с дребни търговци, лихвари, борсови спекуланти, снабдителни на провизии за корабите и контрабандисти. Тук, наред улицата, човек имаше

усещането, че времето се е проснало плоско и равно като опъната волска кожа, така да се каже, все едно карта на времето, която човек може да обгърне с един поглед от край до край и да я попълни с личните си отправни точки. Светът на мюсюлманското време се простираше назад до Отело и отгатак до кафенетата, от които долитаха сладостните трели на пойни птички, чиито клетки бяха пълни с огледала, за да им създават илюзията, че не са сами. А любовният им зов към другите птички, които не бяха нищо друго освен собствените им отражения в огледалата! Как сърцераздирателно само пееха тези илюстрации на човешката любов! Сред зловещия дъх на лумналите пламъци от нафта старите евнуси играеха табла и пушеха дълги наргилета, като при всяко всмукване се освобождаваха музикални мехурчета със звук, наподобяващ стенанието на гургулица; стените на старите кафенета бяха зацапани от потта на окачените по тях фесове; колекциите им от разноцветни наргилета бяха наредени върху дълга подставка като стари мускети, а всеки пушач си носеше свой собствен любим мундщук. Тук имаше и ясновидци, и гадатели на карти или такива, които сръчно изливат в дланта ти мастило и за половин пиастър ти гледат с помощта на кристал, за да ти кажат какви съкровени тайни таиш в душата си. Тук амбулантните търговци предлагат всевъзможна и разминаваща се по предназначение стока: от меки като пух килими от Шираз и Белуджистан до карти за марсилско таро, тамян от Хеджас, зелени мъниста против уроки, гребени, семена, огледалца за птичи клетки, подправки, амулети и книжни ветрила... списъкът е безкраен; и всеки от тях, разбира се, носи в личната си торба — като някакъв средновековен духовник, който продава папски индулгенции — стоката на най-големите световни производители на порнография под формата на носни кърпи и пощенски картички, върху които е изрисуван — във всяка една от жалките си разновидности — единственият акт, за който ние, човешките същества, непрекъснато копнеем и от който непрекъснато се страхуваме. Това е пълноводната, загадъчна, подмолна и безспирна река на секса, която прониква с лекота през крехките язовирни стени, вдигнати от заядливото ни законодателство и от вечните самообвинения на нелюбителите на удоволствия... широката подземна река, която тече от Петроний^[114] до Франк Харис^[115]. (Такива мисли витаеха и се препъваха в размътения ум на Маунтолив, идеи, които се надигаха и изчезваха в красиви

недооформени фигури, дъгоцветни като сапунени мехури.) Сега обаче той се почувства напълно успокоен; беше се примирил с необичайното си объркване, а и усещането му, че е пиян, също бе притъпено, само дето се беше напомпал с усещане за достойнство и важност, което придаваше помпозна увереност на движенията му. Вървеше бавно като бременна жена в деветия месец и поглъщаше всички гледки и звуци.

Най-накрая стигна до малък ресторант. Той го привлече с пламтящите си пещи, бълващи дим на талази, който се виеше и стелеше в стаята. Като усети миризмата на мащерка, печен гълъб и ориз, Маунтолив изведнъж прегладня. Имаше само още един-двама души, които едва се виждаха през облаците дим. Той седна с вид на човек, благоволил да отстъпи пред закона за гравитацията, и си поръча вечеря на отличен арабски, въпреки че не свали от главата си нито феса, нито тъмните очила. Вече беше ясно, че спокойно може да мине за мюсюлманин. Собственикът на заведението беше едър плешив турчин с лице на татарин, който на мига и без дума да пророни, се зае да сервира на гостенина. И също така мълчаливо постави чаша до чинията му и я напълни догоре с безцветен арак, приготвен от мастиково дърво, който се наричаше мастика. Маунтолив се задави от питието, закашля се, но иначе му хареса — защото това беше първото питие от Леванта, което бе опитал навремето, но от години беше забравил за съществуването му. Не помнеше и колко е силно и обзет от носталгия, си поръча втора чаша, за да прокара с нея превъзходния врял пилаф и гълъба (толкова горещ, направо от шиша, че не смееше да го пипне с пръсти). Иначе се чувстваше на седмото небе от удоволствие. Беше на път да се съвземе, да си възвърне онзи размит образ на Египет, който срещата с Лейла бе зачернила или по-скоро откраднала.

Улицата навън кълтеше от трепетливото дрънчане на дайрета и гласовете на деца, които се извисяваха в нещо като обща монотонна молитва; обикаляха дюкяните на тумби, повтаряха едни и същи стихчета отново и отново. След третото повторение той най-накрая успя да различи думите. Ама, разбира се!

*Господи, дето си дървото ноцно разлюлял,
на човека радост, но и скръб си дал.*

*Нека твърди да поникват листицата
на нас, на децата малки по земята,
Клончетата наши от беди и болест опази,
за да бъдем вечно ний чадата Ти!*

— По дяволите! — каза си той и преглътна една пареща огнена глътка арак, а после се усмихна, след като разбра смисъла на малката процесия. Срещу него до прозореца седеше достолепен възрастен шейх и пушеше наргиле с дълъг чибук. Махна с грациозно извита старческа ръка към гюрултията навън и се обади:

— Аллах! Голяма врява вдигат тия дечурлига!

Маунтолив му се усмихна в ответ и рече:

— Кажете ми дали греша, ефенди, но за Ел Сирд ли са излезли да пеят?

Лицето на възрастния мъж се озари и той кимна и пусна една усмивка като на светец.

— Не грешите, ефенди.

Маунтолив остана доволен от себе си и се изпълни с още по-тежка носталгия към онези полузабравени години.

— Значи тази вечер — продължи той — трябва да е свещената нощ по средата на месец Шаабан и Дървото на крайностите ще бъде разлюляно. Така ли?

Пак последва доволно кимване.

— Кой знае — рече старият шейх, — може да се случи нашите две имена да са вече изписани върху капещите листа? — Изпухтя тихо и доволно като детско влакче. — Нека бъде по волята на Аллаха!

Поверието гласи, че в благочестивата нощ в средата на месец Шаабан Райското дърво се разклаща и падащите листа носят имената на всички онези, които ще умрат през идващата година. И в някои писания това дърво се нарича Дърво на крайностите. Маунтолив беше толкова доволен, задето успя да разбере детската песен, че си поръча още една последна чаша арак, която гаврътна на крак, докато си плащаше сметката. Старият шейх заряза лулата си и бавно се приближи до него сред облак дим. Рече му:

— Скъпи ми, ефенди, разбирам за какво си дошъл. Онова, което търсиш, ще ти бъде разкрито чрез мен. — И той постави два мургави

пръста върху китката на Маунтолив, говореше скромно и тихо, като човек, който има да сподели някаква тайна. Лицето му излъчваше откритост и чистота като на пустинен отшелник. Маунтолив беше запленил от него.

— Уважаеми — каза му, — тогава разкрий ми го, кажи какво трябва да знае един недостоен сириец. — Възрастният се поклони на два пъти, огледа мястото предпазливо и добави:

— Бъди така добър да ме последваш, ефенди.

Не отдръпна пръстите си от китката на Маунтолив, задържа ги, като че беше сляп. Излязоха заедно на улицата; романтичното сърце на Маунтолив туптеше лудешки — дали пък нямаше да бъде удостоен с някаква мистическа тайна на Божията истина? Толкова често беше слушал истории за тия базари и разни светци, които се спотайват в тях в очакване да изпълнят тайната си мисия от името на онзи, невидимия, вдъхващ страхопочитание свят, най-строго пазения свят на херметиците. Крачеха сред пухения облак на неизвестността, на всеки няколко стъпки смълчаният шейх се олюляваше и току изпъваше снага, устните му се разтягаха в блудкавата усмивка на блаженството. Така бавно-бавно двамата прекосиха тъмните сокаци, превърнати от нощта в дълги сенчести тунели или безформени бърлоги, които все още ехтяха, макар и глухо, с музиката на гайди и хорска препирня, сподавени от дебели стени и зарешетени прозорци.

Изостреното усещане за чудо, обзело Маунтолив, бе още по-силно подхранвано от красотата и мистериозността на този блещукащ квартал на сенки, изрязани тук-таме в познатите очертания на нафтова лампа или електрическа крушка, която виси от някое крехко стъбло и се поклаща на вятъра. Най-накрая завиха по дълга улица, от двете страни на която се ветрееха пъстроцветни знамена, а оттам прекрачиха в двор, който бе съвършено тъмен, а земята миришеше на камилска пикоч и жасмин. Зад дебелите стени на околчест дувар изникна къща, силуетът ѝ стърчеше на фона на небето. Влязоха в нещо като порутена барака, минаха през висока порта, която стоеше откряната, и потънаха в още по-черен мрак. Постояха за миг — пълна тишина, само дъхът им се чуваше. Маунтолив по-скоро почувства, отколкото видя проядените стъпала, които водеха към запуснатите по-горни етажи, чу писукането на плъхове, пробягващи по пустите балкони, но долови и още нещо — звук, който смътно напомняше човешки гласове, но в какъв контекст,

това не можеше да определи. Бавно се затътриха по дълъг коридор, чийто дървен под беше така изтърбушен, че непрекъснато потъваше и се разклащаше под краката им; точно тук, застанал пред нещо като праг, старият шейх рече:

— За да могат и нашите простички наслади да не отстъпват на тези в родния ти край, скъпи ми ефенди, доведох те тук. — После добави шепнешком: — Ако обичаш, изчакай ме за момент. — Маунтолив усети как пръстите пускат китката му, а до рамото му една врата въздъхна и се затвори. Спокоен и доверчив, остана така миг-два.

Но ето че изведнъж — мракът беше така причернял — светлината, когато се появи, за миг му създаде илюзията за нещо, което се случва толкова надалеч, сякаш в небето. Сякаш някой беше отворил и затворил вратата на пещ в Рая. Оказа се пламъкът на кибритена клечка. Но в просъскалата жълтеникава мекота успя да види, че стои наред неприветливо голо помещение с висок таван, с олющени и издраскани стени, покрити с думи и с тъмни отпечатъци на длани — символи, които предпазват суеверните от злини. Беше празно, с изключение на огромен продънен диван, който стоеше по средата на пода като саркофаг. През един-единствен прозорец с изпочупени стъкла синият мрак на звездната нощ се отрази в очите му. Загледа се в огъващата се, колеблива светлина и ето че отново чу плъховете да цвърчат, но и друго необикновено шептене или по-скоро сподавено кискане и стъпки на боси крака върху дъсчения под... Изведнъж го споходи мисълта за обща спалня в девическо училище: и сякаш материализирана от самата мисъл, през отворената врата в дъното на стаята нахлу тълпа малки фигури, облечени в мръсни бели дрехи като паднали ангели. Значи се беше озовал в дом за детска проституция — проумя го с болезнен спазъм на отвращение и жалост. Малките им личица бяха тежко гримирани, косите им — заплетени на плитки с панделки. Носеха зелени мъниста против уроки. Изглеждаха толкова малки, колкото са ангелите, изписани по гръцки вази — излетели от гробници или костници с тъжното изражение на злосторници, бягащи от правосъдието. Най-предното момиченце носеше светлината — фитил в чинийка с дървено масло. То спря да сложи бледия блуждаещ огън на пода в ъгъла и ето че дългите, заострени сенки на децата се разстлаха върху тавана, сякаш армия потиснати желания.

— Не! В името на Аллах! — извика Маунтолив с дрезгав глас и взе да опипва залостената врата. Имаше дървено резе, но нямаше начин да се отвори откъм вътрешната страна. Допря лице в отвора на вратата и извика, все още тихо:

— Ей, шейх, къде си?

Малките телца го бяха приближили, бяха го обградили отвсякъде, гальовно мълвяха гнусните мръсотии на своя занаят с гласове на съкрушени ангели; усети топлите им чевръсти пръстчета върху раменете си, дърпаха ръкавите на самото му.

— Ей, шейх! — провикна се отново, превит надве. — Не съм искал това.

Но отгатак вратата беше тихо. Почувства как тънките кокалести детски ръчички го обвиват през кръста като лиани в тропическа джунгла, острите им пръстчета търсеха да разкопчат дрехите му. Отблъсна ги и се обърна към тях с преbledняло лице, изрепчи им се сърдито. Но ето че някой неволно ритна чинийката с плаващия в нея фитил и в настъпилия мрак той усети как напрегнатото очакване у децата ги поглъща, както огънят — сух гъсталак. Неговият бунт ги беше уплашил, че може да изпуснат изгоден клиент. И ето че тревога, гняв, дори нотки на ужас се прокраднаха в гласовете им, докато му говореха, придумваха го ласкаво или го заплашваха; един Бог само знае какво наказание ги очакваше, ако им се изплъзне. Нападнаха го, налагаха го; усещаше как прегладнелите им телца се блъскат в него, взеха да се катерят отгоре му — задъхани, запъхтени в упоритостта си, решени да не го изтървават за нищо на света. По цялото му тяло плъпнаха пръстчета като мравки — и ето че изведнъж се сети за нещо, което беше чел много отдавна, за човек, заровен в палешия пясък над мравуняк с бели мравки, които много скоро го изглозгали до кокал.

— Не! — извика неистово; някаква абсурдна задръжка го спираше да не размаха юмруци, да не ги разпердушини с няколко удара напосоки, тъй като това беше единственото нещо, което можеше да го освободи от тях. (Но най-малките бяха съвсем малки и крехки.) Ето че вече хванаха ръцете му и се катереха по гърба му — връхлетяха го нелепи спомени за бой с възглавници в тъмната обща спалня в училище. Задумка яростно по вратата с лакът, при което те удвоиха молбите си, хленчещите им гласове пропищяха още по-силно. Дъхът им беше горещ като горски дим.

— О, ефенди, защитник на бедните, цар за нещастieto ни...

Маунтолив изпъшка и продължи да ги отблъсква, но в един миг усети как го повалиха на земята, как омекналите му колене поддават пред атаката им, която вече напредваше с тържествуващ бесен вой.

— Не! — изкрещя той с измъчен глас, а хорът му отвърна:

— Да. Да, в името на Аллах! — Накачулиха се върху него, миришеха на стадо кози. Кискането, мръсотиите, които нашепваха, гальовните придумвания и псувните изпълниха ума му, затлачиха го. Сякаш всеки момент щеше да загуби съзнание.

Но изведнъж всичко се проясни, сякаш завесата се отвори, и той видя как седи до майка си пред бумтящата камина, а в скута му лежи отворена книжка с картинки. Тя му четеше на глас, а той се опитваше да следи думите, които произнася, но вниманието му биваше неизменно привлечено от голямата цветна илюстрация, на която се виждаше как Гъливер вече е паднал в ръцете на лилипутите. Картинката беше изрисувана с най-големи подробности, които го привличаха като магнит. Тежките крайници на героя лежаха отпуснати там, където беше паднал, здраво завързани с истинска мрежа от въжета и обтяжки, които всъщност покриваха цялото му проснато на земята тяло, така че не можеше да шавне, докато дребните като мравки хора се разхождаха върху него, проверяваха въжетата и забиваха нови колчета за обтяжките, така че всеки опит на колоса да помръдне се обезсмисляше напълно. Имаше някаква педантична прецизност в рисунката: китките, глезените и шията привързани така, че никакво движение не беше възможно; имаше забити колчета между всеки от пръстите на огромната му ръка, за да могат да ги притискат към земята. Плитките на косата му бяха стегнати навити около малки греди, забучени в земята до него. Дори полите на сюртука му с всичките им дипли бяха умело заковани. Лежеше и гледеше безизразно в небето, без да разбира какво става, сините му очи — широко отворени, устните — стиснати. Армията лилипути крачеше отгоре му с ръчни колички, с колчета и още въжета; позите им говореха, че са заети с трескав труд по задържането на гиганта, сновяха по него като мравки. И през цялото това време Гъливер лежеше върху зелената трева на Лилипутия, в долина, пълна с микроскопични цветчета, като завързан балон...

Когато се съвзе (въпреки че нямаше никаква представа как в крайна сметка бе успял да се отскубне), Маунтолив стоеше облегнат върху леденостудената каменна дига на Корниш, а зората вече обагреше морето под него, вълните се плискаха лениво в подпорите на вълнолома, просъскваха тихо и се оттичаха. Спомняше си единствено как тича като обезумял и често се препъва по криволиचेщите улички, докато най-накрая стигна крайбрежната алея. Пръсна се бледата измита зора и лек морски бриз довя миризмата на катран и лепкавата влага на солта. Маунтолив се почувства безпомощен като моряк, изхвърлен в чуждоземно пристанище в другия край на света. Джобовите му бяха обърнати наопаки и висяха като ръкави. Ризата и панталоните му бяха разкъсани. Скъпите копчета за яката на ризата и за ръкавелите, както и иглата за вратовръзката ги нямаше, портфейлът му също беше изчезнал. Призля му. Но постепенно дойде на себе си, разбра къде се намира, след като погледна към джамията Гохари, огряна от светлината на изгрева, там, сред скупчените край нея палми. Много скоро слепият мюезин ще се покаже като някоя прастара костенурка, за да отпрати обичайните утринни възхвали към единствения Господ. Може би имаше четвърт миля до мястото, където беше паркирал колата си. Останал без фес и черни очила, той се чувстваше като гол. Тръгна с мъчителна стъпка покрай каменната дига, доволен, че няма хора, които биха го разпознали. Пустият площад пред хотела току-що бе започнал да се разбужда за живот заедно с първия трамвай. Той издрънча и пое празен към Мазарита. Ключовете от колата му също липсваха, затова трябваше да се заеме с престъпната задача да счупи заключалката с винтов ключ, който взе от багажника — през цялото време трепереше от ужас да не дойде някой полицай и да започне да го разпитва, дори, може би, направо и да го арестува по подозрение. Трепереше от презрение и погнуса от себе си, освен това го мъчеше адско главоболие. Най-накрая успя да отвори вратата и потегли с бясна скорост по пустите улици — за щастие ключовете на шофьора бяха в колата — по посока към Рушди. Ключът за резиденцията също беше паднал някъде в мелето, затова му се наложи да изкърти райбера на един от прозорците в трапезарията, за да влезе в къщата. Възнамеряваше да си вземе душ, да се преоблече и да легне да спи цяла сутрин, но докато стоеше под горещата вода, си даде сметка, че е ужасно превъзбуден, а умът му е така разстроен, че мислите му

жужаха неспирно като кошер пчели и не му даваха мира. Изведнъж реши, че ще се махне от къщата и ще се върне в Кайро, без дори да дочака идването на прислугата. Дори тях не би имал сили да погледне.

Преоблече се на бърза ръка, прибра си нещата и запраши през града към пустинния път, искаше светкавично да се махне от града като най-обикновен крадец. Мислено беше взел важно решение. Щеше да поиска назначение в някоя друга страна. Повече нямаше да прахосва времето си с този Египет на измами и мерзости, с коварния му пейзаж, който превръща всяко чувство и спомен в прах, който опропаства приятелства и убива любовта. Сега дори не мислеше за Лейла; тази вечер тя ще прекоси границата. Но вече му се струваше, че никога не е съществувала.

Имаше предостатъчно бензин в резервоара за обратния път. Когато мина и последните завои на излизане от града, обърна се назад само веднъж и потрепери от погнуса при вида на бисерния мираж от минарета, които сякаш изникваха от утринната мараня над езерото. Някъде в далечината пътуваше влак. Маунтолив пусна радиото в колата, усили звука му докрай, за да удави мислите си, докато летеше по сребристото пустинно шосе към зимната столица. Мислите му изскачаха отвсякъде като подплашени зайци и препускаха ужасени край колата му. Разбра, че е стигнал нов предел вътре в себе си, отсега нататък животът му щеше да бъде свършено различен. През цялото време беше живял в нещо като робство; сега оковите бяха паднали. Чу тихата песен на струни и познатия глас на града, който отново го връхлетя с измамливата си примамливост, с извратеността, с древните си мъдрости и страхотии.

*Никога, за нищо на света,
никога в твоето легло,
когато сърцето ти прелива от тъга...*

Изруга, загаси радиото, прекъсна гласа му и продължи да кара навъсено срещу слънцето, което взе да поляга върху сенчестите хълбоци на дюните.

Пристигна за рекордно кратко време, спря пред посолството, където попадна на Еъръл и Донкин; товареха старата туристическа кола

на последния с всевъзможните такъми на професионалния лов — калъфи с ловджийски пушки, паласки, бинокли, термоси и плоски манерки. Тръгна бавно и засрамено към тях. Двамата го поздравиха радушно. Щяха да тръгват за Александрия по пладне. Донкин беше превъзбуден и много щастлив. Същата сутрин във вестниците имаше новини, че кралят е вече в добро здраве и че от края на седмицата ще открие аудиенциите си.

— Сър — обади се Донкин, — сега е шансът на Нур да принуди Мемлик да се размърда. Ще видите. — Маунтолив кимна вяло. Новината му прозвуча кухо, тъпо, беззвучно и безцветно, сякаш нищо не значеше. Вече не го интересуваше какво ще се случи. Решението му да иска преместване и ново назначение като че го беше освободило от по-нататъшна лична отговорност по отношение на собствените му чувства.

Пое мрачно към резиденцията и поръча да му донесат закуската във всекидневната. Беше много раздражителен и разсеян. Звънна да поиска пощата, за да види дали има някакви лични писма в нея. Нямахше нищо интересно: едно дълго бърливо писмо от сър Луис, който щастливо се припичаше на слънце в Ница, пълно със забавни приятелски клюки по адрес на общи познати. Освен това за край писмото съдържаше и неизменния анекдот, типичен за един *raconteur*^[116]: „Надявам се, скъпо момче, че униформата още ти става. Сетих се за теб миналата седмица, когато се видях с Клодел^[117], френския поет, който е бил също така и посланик, защото той ми разказа великолепен анекдот по повод неговата униформа. Случило се по времето, когато бил на служба в Япония. Един ден излязъл на разходка, но като обърнал глава назад, видял, че цялата резиденция е лумнала като платно, засияла от непотушими пламъци. Семейството му било с него, така че не се уплашил за тяхната безопасност. Но ръкописите му, безценната му колекция от книги и писма — всичко това било в горящата къща. Затичал се към нея, обзет от паника. Било ясно, че къщата ще изгори до основи. Като стигнал градината, зърнал една дребна, изпълнена с достойнство фигура да върви насреща — неговият иконом японец. Крачел бавно и предпазливо към посланика с протегнати напред ръце като сомнамбул; върху тях била праметната дипломатическата униформа на поета. Икономът заявил гордо и невъзмутимо: «Сър, няма за какво да се тревожите. Аз спасих

единственото ценно нещо.» А недовършената пиеса, стихотворенията, които се намира ли горе в горящото му писалище? И изведнъж се сетих за теб, не знам защо.“

Продължи да чете, да въздиша и да се усмихва тъжно, изпълнен със завист. Какво не би дал в този момент да може да се оттегли в Ница! Имаше и писмо от майка му, няколко сметки от лондонски търговци, бележка от брокера му и кратко писмо от сестрата на Пърсуордън... Нищо интересно наистина.

На вратата се почука и цъфна Донкин. Изглеждаше нещо оклюмал:

— От Външно — каза той, — обадиха се със съобщение от канцеларията на Нур да кажат, че той ще се срещне с краля в края на седмицата. Но... Габър намекна, че нашият случай не е бил потвърден от разследванията на Мемлик.

— Какво означава това?

— На практика заяви, че сме сбъркани единия Хоснани с другия. Истинският виновник бил брат му, който живеел във ферма някъде извън Александрия.

— Наруз! — учуди се Маунтолив, не можеше да повярва на ушите си.

— Да. Очевидно, че той...

И двамата се разсмяха, ала вбесени от яд.

— Сериозно ти говоря — каза Маунтолив и заби юмрук в дланта си, — египтяните са невероятни. Как така са стигнали до това заключение? Недоумявам.

— Въпреки това обаче случаят принадлежи на Мемлик. Сър, просто сметнах, че ще искате да знаете. Двамата с Еръл тръгваме към Александрия. Има ли нещо друго?

Маунтолив поклати глава. Донкин тихо затвори вратата след себе си.

„Значи сега са нарочили Наруз. Каква бъркотия — заплетени конфликти и политика за отвличане на вниманието.“ Маунтолив отчаяно се отпусна в креслото, вторачи се сърдито в пръстите си и дълго ги разглежда, преди да си налее още една чаша чай. Не беше в състояние да мисли, нито да взима каквито и да било решения. Още тази сутрин ще пише на Кенилуърт и на министъра относно

преместването си. Това е нещо, което много отдавна трябваше да придвижи. Въздъхна дълбоко.

Последва второ почукване на вратата — този път по-нерешително.

— Влез! — провикна се отегчено. Вратата се отвори и едно подобно на наденица кученце с нещастен вид се заклати в стаята като гъска, последвано от Анджела Еръл, която заяви с пронизителна сърдечност, не съвсем лишена от агресивна дяволитост:

— Простете за безпокойството, но идвам от името на съпругите от канцеларията. Решихме, че тук се чувствате доста самотен, затова направихме съвещание по въпроса. И ето го резултата — Флук.

Кучето и човекът се изгледаха за миг премрежено, мълчаливо и недоверчиво. Маунтолив се мъчеше да измисли какво да каже. Винаги бе ненавиждал тези подобни на наденички кучета с толкова къси крака, сякаш не ходеха по земята, а подскачаха като жаби, или поне така изглеждаше. Флук беше точно такова куче, ето, вече се задъхваше и лигавеше от направеното усилие. Най-накрая седна и — сякаш за да изрази веднъж завинаги своето разочарование от кучешкия си живот — се освободи и направи голяма локва върху красивия персийски килим от Шираз.

— Не е ли сладък? — извика съпругата на шефа на канцеларията. На Маунтолив му костваше голямо усилие да извика усмивка върху лицето си, да се направи, че е очарован, да изкаже подходящите благодарности за този толкова внимателен жест. Беше бесен.

— Да, прелестен е — каза и пусна пленителната си усмивка, — наистина прелестен. Анджела, много съм благодарен. Много мило от ваша страна. — Кучето се прозя лениво.

— Значи мога да кажа на останалите, че подаръкът е приет и одобрен — отвърна тя енергично и тръгна да излиза. — Те ще бъдат очаровани. Няма по-добър приятел от кучето, нали?

Маунтолив кимна сериозно в знак на съгласие.

— Няма — потвърди и се опита да изглежда, сякаш така мисли.

След като вратата се затвори зад нея, той седна отново и вдигна чашата чай към устните си, докато гледаше кучето с немигащ поглед и с отвращение право в лишените му от блясък очи. Часовникът върху полицата над камината отмери кръгъл час. Беше време да потегля към

кабинета си. Чакаше го много работа. Беше обещал да довърши окончателния икономически доклад навреме, за да влезе в тазседмичната сводка. Освен това трябваше да се скара на хората от пощенския отдел за своя портрет. Трябваше...

Въпреки това остана на мястото си, загледан в неприветливото малко създание върху килима, и изведнъж се почувства погълнат от приливната вълна на човешкото нахалство — така очевидно изразено от почитателите му чрез въпросния нежелан подарък. Сега трябваше да стане *garde-malade*, тоест мъжка бавачка на късокракото луксозно създание. Само това ли му беше останало, това ли бе единственият начин да прогони тъгата си?... Въздъхна и едновременно с това натисна звънеца...

[111] Актьор, който играе любовни роли (фр.) — Б.пр. ↑

[112] Никога, за нищо на света,/ никога в нощта,/ когато сърцето прелива от тъга... (фр.) — Б.пр. ↑

[113] Някой си, случаен човек (фр.) — Б.пр. ↑

[114] Петроний — древноримски писател, известен с произведението си „Сатирикон“, както и с разпуснатите си нрави. — Б.пр. ↑

[115] Франк Харис (1856–1931) — писател със скандална репутация, известен с язвителните си сатири към лъжливия морал на викторианското общество, както и със собствените си прехвалени сексуални подвизи, описани в мемоарната му книга „Моят живот и моите любовни истории“ в четири тома (1922–7). За съжаление истинските му творчески постижения са напълно засенчени от демонстративното му непристойно поведение и безскрупулен кариеризъм. — Б.пр. ↑

[116] Разказвач, човек който обича да разказва анекдоти (фр.) — Б.пр. ↑

[117] Пол Клодел (1868–1955) — известен френски поет, драматург, есеист и дипломат. — Б.пр. ↑

XVI

Денят на смъртта му беше като всеки друг ден в Карм Абу Гирг или, ако беше с нещо по-различен, това бе само един незначителен и загадъчен детайл, чиято същественост отначало не му направи впечатление: прислугата най-ненадейно се беше оттеглила, за да го остави сам в къщата. Цяла нощ се мятеше в неспокоен сън сред пищната растителност на собствените си фантазии, гъсти като тропическа джунгла; само от време на време се събуждаше, колкото да се успокои от нежните звуци, които издаваха прелитащите в тъмнината жерави. Беше посред зима и голямата миграция на птиците беше започнала. Огромното, ширнало се като стъкло езеро взе да се изпълва с пернати посетители, сякаш беше някаква голяма гара. Цяла нощ се чуваше как пристигат новите ята — плътното припляскване с криле на дивите патици или металическото крякане на високо прелитащите гъски, когато кръжаха около зимната луна. Сред гъстата тръстика и сред острицата, лъснали до черно или змийскозелено от образувалия се на места скреж, се чуваше ту кудкудякането, ту тихото бръмчене на кралската патица. Сега, когато Лейла я нямаше, старата къща с плесенясалите стени от кирпичени тухли, в чиито прашни пролуки зимуваха скорпиони и бълхи, му се струваше безнадеждно празна и сиротна. Обикаляше я с предизвикателен вид, като вдигаше колкото е възможно по-голям шум с ботушите си, караше се на кучетата и размяташе камшика в двора, за да свисти във въздуха. Малките фигури, разперили ръце като вятърни мелници, наредени край стените да пазят срещу вездесъщото зло, не спираха да се въртят, полъхвани от зимния вятър. Във въртенето си миниатюрните им целулоидни перки издаваха сподавен стон, който, неизвестно защо, му действаше успокоително.

Несим беше настоявал много и Наруз да замине заедно с Лейла и Жюстин, но той му отказа категорично — държа се грубиянски, макар да знаеше много добре, че без майка му самотата на къщата трудно ще се понася. Беше се заключил в инкубатора и на трескавото блъскане по

вратата и на сърдитите крясъци на брат си отвърна с озлобено мълчание. Нямаше как да обясни на Несим защо го прави. Не излезе оттам и когато Лейла дойде да говори с него, защото се страхуваше, че твърдата му решителност ще омекне пред настоятелните ѝ молби. Клечеше тихомълком с опрян в стената гръб, пъхнал юмрук в устата си, за да задуши беззвучното си стенание — колко тежко се носи вината на синовното неподчинение! Най-накрая го напуснаха. Чу чаткането на конски копита, които препуснаха навън. Остана сам.

След което — цял месец пълно мълчание, преди отново да чуе гласа на брат си по телефона. През целия ден Наруз беше бродил в гората на собствените си сърдечни вълнения, като същевременно не спираше да работи земята целенасочено, с ожесточението на отдавна насъбран гняв, като галопираше покрай мудната река на своето наследство, а отражението на кон и ездач се носеше редом с него: винаги с големия камшик, навит около дръжката на седлото. Чувстваше се безкрайно остарял, но в същото време и като новодошъл на този свят, като ембрион, увиснал на пъпна връв. Земята, неговата земя, сега кафеникава и хлъзгава от дъжда като стар винен мях, го омайваше. Само тя му беше останала, нямаше за какво друго да се грижи в този живот — дърветата, наранени от скреж, пясъкът, отровен от солта на пустинята, водните басейни, гъмжащи от риба и гъски. Глухата тишина през деня, с изключение на въздишките и охканията на водните колела с тяхното вечно послание („Александър има магарешки уши“), което вятърът разносяше до всички кътчета на земята, за да опраши историята още веднъж с пленителния спомен за войника бог; или пък онова пльокване и въргалине на „челоглавия“ бивол в тинята на бентовете. А после, нощем, натрапчивото многосричие на патиците, изпълнили мрака, с което си подвикват една на друга тревожно или доволно — кодовете на пътника. Пелените от мъгла, ниските облаци, през които изгревите и залезите се взривяват с неподражаемо великолепие — всеки от тях, сякаш да оповести края на света и да умре в обятията на аметиста и седефа.

Това бе времето на ловния сезон, което той много обичаше, изпълнено с лумнали навред огньовете и шетнята на кучета: време, когато високите ботуши се мажат с меча мас, преглеждат се гладкоцевните пушки, някои се монтират на турели в плоскодънните лодки, прави се изборът на сачми, оцветяват се мюретата... Тази

година дори нямаше желание да участва в големия годишен лов на патици, организиран от Несим. Чувстваше се откъснат, отчужден, сякаш живееше в друг свят. Лицето му — с неизменната маска на огорчение и мъст — беше като на някой мирянин, на когото е отказано опрощение на греховете. Вече не беше в състояние да прогони тъгата си сам с помощта единствено на ловджийската пушка и кучето; сега си мислеше непрестанно за Таор и за техните съвместни мечти — обсебилата го мисъл за призванието, на което искаше да се посвети тук, сред своите земи, за ролята, която да играе в цял Египет... У него тези несвързани мисли се преплитаха, застъпваха и кръстосваха като безбройни притоци на голямата река. Сега дори любовта на Лейла ги заплашваше, защото беше като лъскавия паразитен бръшлян, който задушават растежа на дървото. Смътно се сети, но без презрение, и за брат си — все още в онзи град там (той щеше да тръгне по-късно) — как се движи сред хора, по-изкуствени и от восъчни фигури, сред гримираното общество на светските дами в Александрия. Ако изобщо се сецаше за любовта си към Клия, то беше като за любов, прилична на лъскава монета, забравена в просешки джоб... И галопираше с дивашко задоволство край зеленясалите пристани и укрепителните диги на устието с прогнилите, разлюлени от вятъра палми — така живееше Наруз.

По едно време миналата седмица Али му беше докладвал за присъствието на непознат човек в земите му, но той дори не се замисли върху казаното. Често се случваше заблуден бедуин да прекоси направо през плантацията или пък някой странник да препусне през имението към пътя за града. Повече го заинтересува обаждането на Несим, който му съобщи, че ще пристигне в Карм Абу Гирг заедно с Балтазар, който искал да провери верността на някакви сведения за нова порода патици, които били забелязани в езерото. (С един по-силен далекоглед от покрива на къщата се виждаше цялата делта.)

И точно това правеше Наруз в момента. Дърво по дърво, тръстика по тръстика оглеждаше търпеливо и любознателно собствеността си през стария далекоглед. Беше се ширнала — мистериозна, необитавана и смълчана в изгрева на зората. Възнамеряваше да прекара целия ден навън, да обиколи плантацията, за да избегне, ако е възможно, срещата с брат си. Но сега това дезертьорство на слугите се оказа доста озадачаващо и съвсем

необяснимо. Обикновено, щом се събуди, изреваваше името на Али, който му донасяше голям меден съд с дълъг чучур, пълен с гореща вода, и го обливаше, докато той седеше в очуканата викторианска вана, пръхтеше и плюеше. Но днес? Дворът беше потънал в тишина, а стаята, в която спеше Али, беше заключена. Ключът висеше отвън на един пирон на обичайното си място. Наоколо нямаше жива душа.

С бързи, енергични крачки Наруз се качи на балкона, за да си вземе далекогледа, след което продължи по външната дървена стълба към покрива. Там застана сред куличките на гълъбарниците и взе да оглежда земите на Хоснани. Вторачваше се дълго и внимателно, но не откри нищо необичайно, изсумтя и сгъна далекогледа. Днес трябваше сам да се погрижи за себе си. Слезе долу, взе старата си кожена ловджийска чанта и влезе в кухнята, за да я напълни с храна. Тук откри врящо кафе и хлебчета, оставени да се топят на жаравата, но никаква следа от готвачите. Изръмжа, отхапа къшей хляб, продължи да го дъвче, докато пълнеше чантата с каквото му падне. Но изведнъж му хрумна нещо. В двора остро му сърдито изсвирване с уста нормално събираше ловджийските кучета, които пристигаха на мига, всяко откъдето се беше подслонило за през нощта, след което с ръмжене започваха да се отъркват във високите му ботуши. Но днес вятърът върна само глухото ехо на собственото му изсвирване. Дали пък Али, ако бе тръгнал нанякъде, не ги беше взел със себе си? Не му изглеждаше много вероятно. Свири още веднъж, този път по-силно, и зачака. Стоеше с леко разкрасени крака, здраво стъпил на земята, с ръце на хълбоците. Никакъв отговор. Отиде до обора, конят му си беше на мястото. Тук всичко беше наред. Оседла го, сложи му юзда и го заведе до кола за връзване. После се качи горе да си вземе камшика. Докато го навиваше, хрумна му друга идея. Влезе в гостната, взе револвера от писалището и провери дали е зареден. Пъхна го в колана си.

Потегли на изток, яздеше бавно и предпазливо. Възнамеряваше първо да направи една проучвателна обиколка на земята, преди да навлезе в гъстата зеленина на плантацията, където му се щеше да прекара деня. Времето беше свежо и бързо се проясняваше. Тънката мъгла от блатата, пълна с ефимерни форми и мимолетни контури, вече се вдигаше. Кон и ездач се движеха умело и ловко по познатите пътеки. След половин час стигна до периферията, от която започваше

пустинята, но не беше забелязал нищо нередно, въпреки че се бе взирал внимателно изпод рунтавите си вежди. Конските копита не вдигаха почти никакъв шум по меката земя. В източния край на плантацията спря за десетина минути и пак огледа околността с далекогледа си. И пак не видя нищо за отбелязване. Не пропусна нищо, което би могло да издаде чуждо присъствие — следи в пустинята или стъпки по меката земя на дигата там, където имаше брод в реката. Слънцето се вдигаше бавно, но земята още спеше под тънката мъглица. По едно време слезе от коня, за да провери дълбочинните помпи, със задоволство се заслуша в сърдитото им туптене, след това смаза няколко скърцащи лоста. Пак скочи на коня си и пое към погъстите горички на плантацията с техните безценни маслинови дървета от Триполи, с акациите, с поясите хвойна, която обогатяваше почвата с хумус, и защитната преграда от потракващата като кречетало царевица, която спираше вятъра. Но продължаваше да е нащрек, яздеше на кратки забързани пресекулки, като спираше начесто и наостряше слух. Нищо друго не се чуваше освен птича глъч в далечината, плавното плъзгане на фламинго по езерната повърхност, мелодичното подгракване на примкаря или великолепното (като от басова туба във виртуозно изпълнение) крякане на гъските. Всичко познато, всичко известно. Макар и озадачен, не чувстваше никакво притеснение.

Най-накрая пое към голямото дърво нубк, което стърчеше наред малка полянка, а от огромните му накичени с трофеи клони сякаш капеше кондензирана мъгла. Тук преди много години беше стоял да се моли заедно с Маунтолив под свещените клони, все още натежали от странните си човешки дарове. Навред бяха разцъфнали безброй *ex votos*^[118] на вярващите — лентички от цветна басма, емприме, мъниста. Висяха от всеки клон, клонче или листенце, така че дървото приличаше на коледно. Тук слезе от коня, за да събере резници, които уви и прибра внимателно. Но бързо изправи гръб, тъй като долови някакво движение в зелената полянка. Беше му трудно да го идентифицира, да го изолира от другите шумове — може би приплъзването на тяло в листака или пък самар, закачил клон, докато кон и ездач бързат да се измъкнат от засадата? Заслуша се и устата му се сви в лека похотлива усмивка, сякаш се сети за неприличен виц. Тежко на онзи, който би дръзнал да го безпокои на това място — тук

знаеше наизуст всяка полянка и пътечка. Тук той беше на собствена територия — господарят.

Изтича обратно при коня със странната си кривокрака, но напълно безшумна походка. Метна му се и полека излезе от сянката на огромните клони, за да даде простор на камшика си, който, ако го разиграе, можеше да покрие и двата единствени изхода от плантацията. Неговите противници, ако изобщо имаше такива, би трябвало да се появят по една от двете пътеки. Дървото пазеше гърба му, както и преградата от тръни. Пак изхихика сподавено, очевидно доволен, но остана нащрек, килнал глава на една страна, както се заслушват ловджийските кучета, докато в същото време леко и лъстиво движеше камшика си по земята, описвайки кръгове, или пък го разлюляваше в тревата, сякаш се промъква змия... Сигурно ще се окаже фалшива тревога — може би Али идва да му се извини за поведението си тази сутрин? Във всеки случай позата на господаря му — в очакване на нападение — щеше доста да го изплаши, тъй като и преди беше виждал камшика му в действие... Но ето го пак шума. Един воден плъх цопна в канала и бързо заплува във водата. Сред гъсталака от двете страни на пътечката Наруз забеляза неясно раздвижване. Седеше на коня, напълно неподвижен като статуя, леко прихванал револвера с лявата си ръка, а в другата камшика, полускрит зад гърба му. Извил беше ръката си назад в позата на рибар, който се кани да метне въдицата си надалеч. Така усмихнат, стоеше и чакаше. Търпението му беше безкрайно.

* * *

Да се чуват изстрели в далечината беше нещо съвсем обичайно за звуковия фон на езерото, те бяха част от музиката на чайките, дошли от морския бряг, както и на другите водни птици, които се събираха сред тръстиките на лагуната. Когато имаше голям лов, въздушните вълни от трийсет едновременно стрелящи пушки разлюляваха въздуха над Мареотис като каденца. Навикът обаче постепенно беше научил местните хора да различават звуците и да ги разпознават, а Несим беше прекарал детството си тук, с пушка в ръка. Можеше да направи разлика между глухия пукот на ловджийска пушка, монтирана в лодка,

с която се целеха високо летящите гъски, и звучния като плесница изстрел на дванайсеткалибровите пушки. Дватама стояха прави до конете си при брода в реката, когато лодката пристигна. Глухо изпращяване във въздуха, сякаш посипал се върху ушните тъпанчета ръмеж: дъждовните пръски, които се стичат по греблото, или капещият кран на чешмата в стара къща едва ли произвеждат по-силен звук. Но той със сигурност означаваше изстрели. Балтазар извърна глава към езерото.

— Като от пистолет — каза, но Несим се усмихна и поклати глава.

— Не, по-скоро пушка малък калибър. Някой браконьер дебне патиците. — Но ето че последваха нови изстрели, тоест повече, отколкото магазинът на което и да е от двете споменати оръжия можеше да побере еднократно. Качиха се на конете, озадачени от факта, че са им изпратени, а Али го няма. Беше завързал животните за кола при лодката, беше ги оставил на грижите на лодкаря и беше изчезнал в мъглата.

Поеха енергично край дигата един до друг. Слънцето беше вече високо и цялата повърхност на езерото се извисяваше в небето като театрален подиум, вдигаше се нагоре заедно с мъглата; на места реалността изглеждаше разкривена от миражи и увиснали наопаки гледки или пък от четири-пет наслоени един върху друг пейзажа, които създаваха впечатление за многократно експониране. Първият признак, че нещо не е наред, беше фигура в бяла роба, която хукна и се скри в мъглата — нещо нечувано в този покой. Кой ще тръгне да бяга от двама души на кон по пътя към Карм Абу Гирг? Скитник? Спряха изумени.

— Май чух изстрели — обади се най-сетне Несим със задавен глас — при къщата.

И сякаш подтикнати от една и съща тревожна мисъл, те смущаха конете и препуснаха в галоп право натам.

Един кон, конят на Наруз, без ездач, стоеше и трепереше пред отворената порта на голямата къща. Беше прострелян в устните — може би само одраскване, но кървеше обилно, сякаш с кървава усмивка на муцуната. Като го приближиха, изцвили плахо. Преди да успеят да слязат от конете си, откъм палмовата горичка се чува викове и изведнъж между дърветата се видя фигура, размахала ръце. Беше

Али. Посочи към плантацията и извика името на Наруз. Името, така пълно със знамения за Несим, сега прозвуча някак траурно, въпреки че той все още не беше мъртъв.

— До свещеното дърво — извика Али и двамата забиха пети в конските хълбоци и препуснаха натам с все сила.

Лежеше върху тревата под дървото нубк с глава и врат, подпрени на дънера под такъв ъгъл, че лицето му стоеше издадено напред и килнато на една страна, сякаш се беше навел да разгледа раните по тялото си. Само очите му се движеха, но стигаха едва до коленете на неговите спасители, а болката бе променила цвета им от обичайното синьо-лилаво до мътното синьо на графита. Камшикът, неизвестно как, се беше навил около тялото му, вероятно докато е паднал от седлото. Балтазар скочи от коня и тръгна бавно и хладнокръвно към него, като тихо цъкаше с език — нещо, което имаше навика да прави; този път то прозвуча съчувствено, но всъщност беше само още едно доказателство за неговата любознателност и за въодушевлението, с което една част от ума му на професионалист реагираше на човешката трагедия. Винаги му се струваше, че няма право да проявява ненужен интерес. Тцъ, тцъ. Несим изглеждаше много блед и много спокоен, но не посмя да приближи проснатото тяло на брат си. Привличаше го като магнит, ала имаше чувството, че Балтазар е поставил някакъв невероятно силен експлозив, който може да избухне всеки момент и да убие и двамата. Помагаше единствено като държеше поводите на конете. Наруз се обади с тих сприхав глас — гласа на трескаво дете, което разчита на болестта си, за да получи каквото желае — и каза нещо неочаквано:

— Искам да видя Клия. — Изречението излезе гладко от устата му, сякаш векове наред беше репетираше фразата наум. Облиза устни и я повтори още веднъж много бавно. От мястото, където беше застанал, на Балтазар му се стори, че върху устните му се появи усмивка, но скоро установи, че е било гримаса от болка. Взе трескаво да търси старите си хирургически ножици, които беше взел, за да клъцне с тях меката тел на патешките пръстени, и бързо разряза дрехите на Наруз по посока север-юг. В този миг Несим се приближи и двамата се загледаха в косматото силно тяло, в което сините безкръвни дупки от куршумите бяха хлътнали навътре като възлите в стария дъб. Бяха много, страшно много. Балтазар не успя да направи нищо друго освен

характерния си жест — нещо като пародия на китаец, който се ръкува със себе си.

Ето че и други хора се появиха на полянката. Мисленето се анализира. Вече бяха донесли огромна пурпурна завеса, с която да го пренесат до къщата. И точно в този момент по някакъв странен начин мястото се изпълни със слуги. Бяха се върнали като приливна вълна. Въздухът помръкна от тревожната им угриженост. Докато го вдигаха от земята, за да го преместят върху платното, Наруз взе да скърца със зъби и да стене. Понесоха го като ранен елен и поеха през плантацията. Щом наближиха къщата, той пак се обади с ясен детски глас: „Да видя Клия“, след което потъна в трескаво безмълвие, накъсвано от пресекливи неравни въздишки.

Слугите само мълвяха: „Слава на Господа, че докторът е тук! Значи, ще се оправи.“

Балтазар усети погледа на Несим върху себе си. Тъжно и безнадеждно поклати глава и пак изцъка с език. Беше въпрос на часове, минути, дори секунди. Стигнаха къщата като някаква гротескна религиозна процесия, която носи тялото на младия син. Разхленчени и разхълцани, но изпълнени с вяра, че той все пак ще оцелее, жените гледаха щръкналата напред глава и безжизненото тяло в пурпурната завеса, която се беше издула отдолу като охлюв под тежестта му. Несим се разпореждаше, като тихо ги подканяше: „тук по-внимателно“ или „тук трябва полека да завиете“. Така най-накрая го внесоха в мрачната неприветлива спалня, от която бе излязъл същата сутрин. Балтазар се суетеше наоколо. Отвори пакет медицински материали, които се пазеха в аптеката в случай на злополука при езерото. Търсеше игла за подкожна инжекция и шишенце морфин. От устата на Наруз излизаха задавени стенания и пъшкания. Очите му бяха затворени. Не беше в състояние да чуе тихия разговор, който Несим — в друг ъгъл на къщата — провеждаше с Клия по телефона.

— Клия, но той умира.

Клия обаче възрази с някакъв нечленоразделен звук.

— Какво мога да направя аз, Несим? За мен той е никой, никога не е бил нищо друго и няма да бъде. О, толкова ми е противно! Моля те, Несим, не ме карай да идвам.

— Разбира се, че не те карам. Просто си помислих, тъй като той умира...

— Ако смяташ, че се налага, разбира се, че ще те послушам.

— Нищо не смятам. Не му остава много време, Клия.

— Усецам по гласа ти, че трябва да дойда. О, Несим, колко отвратително е това, че хората се влюбват без разрешение! Ще ми изпратиш ли кола, или да се обадя на Селим? Побиват ме тръпки!

— Благодаря ти, Клия — каза й Несим отсечено, с тъжно сведена глава. Неизвестно защо, но думата „отвратително“ го жегна. Върна се бавно в спалнята, като междувременно забеляза, че дворът се е изпълнил с хора — не само слугите от къщата, но и много други любопитни пришълци. Нещастieto привлича хората, както отворена рана — мухите, помисли си Несим. Наруз беше в несвяст. Седнаха за малко, разговаряха шепнешком.

— Значи наистина ще умре — рече Несим жално — без майка си? — Това допълнително бreme го натоварваше с чувство за вина, защото Лейла бе заминала по негово настояване. — Ей така, сам.

Балтазар направи нервна гримаса:

— Учудващо е, че все още диша — рече. — А и няма абсолютно нищо, което...

Бавно и тъжно поклати интелигентната си тъмнокоса глава. Несим се изправи и отсече:

— Тогава трябва да им съобщя, че няма надежда да оживее. Те ще искат да се приготвят за смъртта му.

— Прави, каквото искаш.

— Трябва да пратя да извикат свещеника Тобайъс, за да му даде последно причастие. Слугите ще научат истината от него.

— Прави, каквото намериш за добре — каза му Балтазар сухо и високата фигура на приятеля му се спусна по стълбата в двора, за да даде нарежданията си. Един ездач трябваше да тръгне веднага към свещеника и да му поръча да освети в църквата хляб и вино, след което бързо да дойде в Карм Абу Гирг, за да даде свето причастие на Наруз. Когато това се разчу, огромна въздишка на разбито упование се изтръгна от слугите, а лицата им се удължиха от ужас.

— Ами докторът? — извикаха попарени. — Ами докторът?

Балтазар се усмихна мрачно, седеше на стол до умирацията. Тихо си повтори, почти наум: „Ами докторът?“ Каква ирония! Постави

студената си длан върху челото на Наруз — вече напълно уверен и примирен. Висока температура, поне дванайсет рани от куршум... „Ами докторът?“

Замисли се колко безпомощен е човек и колко страшни са нещастията, на които животът излага най-доверчивите, най-невинните създания. Запали цигара и излезе на балкона. Стотина изпълнени с надежда погледи потърсиха неговия, умоляваха го със силата на лекарската си магия да върне живота и здравето на пациента. Навъси се срещу всички. Ако можеше да прибъгва до старовремските магии от египетските притчи или от Новия завет, тогава с радост би казал на Наруз да стане и да върви. Но... „Ами докторът?“

Въпреки вътрешните си кръвоизливи и биенето на пулса в тъпанчетата, въпреки треската и болката пациентът в известен смисъл само си почиваше, пестеше си силите за пристигането на Клия. Дори за миг се подведе по оживените гласове и забързани стъпки навън, които оповестиха идването на свещеника. Ресниците му трепнаха и отново се склопиха. Изтощен докрай, долови, че това е мазният глас на приличния на гъсок млад мъж с угоено лице и вид на току-що преял с прасе сукалче. Той се прибра навътре в себе си, към далечната си отнесеност, доволен, задето Тобайъс ще подходи към него като към човек в несвят, дори мъртъв, а в това време той ще може да задържи малка част от гаснещото си пространство за русокосия образ — неподатлив и както винаги недостижим — и все пак образ, който можеше да откликне на насъбраното му страдание. Дори само от жалостивост. Беше подпухнал от желание, раздут докрай като бременна жена. Когато си влюбен, разбираш, че любовта е просяк, че е безсрамна като просяк. А когато любовта липсва, дори реакциите на най-обикновена човещина са в състояние да те утешат по силата на фалшивата пародия на едно въобразено щастие. Но ето че денят се влачеше, а тя не идваше. Безпокойството в къщата се задълбочаваше заедно с неговото. И Балтазар, чиято интуиция съвсем правилно му беше подсказала каква е причината за тази нечувана издръжливост, за тази търпеливост, беше изкушен от следната мисъл: „Аз бих могъл да изимитирам гласа на Клия — дали ще разбере? Бих могъл да го утеша с няколко думи, изречени с нейния глас.“ Беше превъзходен вентрилоквист и имитатор от най-висока класа. Но на този негов глас му отговори втори: „Не. Човек не бива да се намесва в работата на

съдбата, колкото и жестока да е тя, като изговаря лъжи. Той трябва да умре, както му е писано да умре.“ Но ето че първият глас се засегна и възрази: „Тогава защо даваш морфин, защо са утехите на религията, защо да не може да му се даде утехата на един любим човешки глас, макар и изимитиран, допирът на ръка, макар и изимитиран? Ти можеш да го направиш с лекота.“ Но той пак поклати тъмнокосата си глава, сякаш на себе си, и си каза с упорито ожесточение „Не!“, заслушан в неприятното мънкане на свещеника, който редеше откъси от Светото писание на балкона: думите му се смесваха с шепота и шаването на хората, събрали се във вътрешния двор под него. Та имитирането на гласа на Клия нямаше ли да свърши по-добра работа от Евангелието? Бавно и тъжно целуна челото на пациента си, докато продължаваше да разсъждава.

Наруз започна да усеща как отвъдното го дърпа към себе си, петте диви кучета на сетивата опъваха каишките си докрай. Той им противопостави силата на невероятната си воля, печелеше време, чакаше единственото човешко откровение, което жадуваше — гласът и уханието на момиче, което всичките му сетива пазеха в себе си, запечатано в тях като най-скъп образ. Чуваше как нервните му клетки си отиват в извити спирали от болка, мехурчетата кислород се надигат все по-лениво, за да се пукнат в кръвта му. Знаеше, че вече не са му останали запаси, нито време. Бавно набъбващата тежест на парализата превземаше ума му — наркотик за болката.

Несим пак отиде до телефона. Беше блед като платно, само по страните му бяха избили петна трескава червенина, говореше с пискливия, мил, истеричен глас, с който говореше и майка му. Клия била вече тръгнала към Карм Абу Гирг, но се оказало, че част от пътя е отнесена от разрушена дига. Селим се съмняваше, че ще успеят да стигнат до речния брод по светло.

И ето, започна голямата битка в гърдите на Наруз — битка да се запази равновесието на силите, които воюваха в него. Мускулатурата му се свиваше на големи буци от усилието, което му костваше това проточило се изчакване; вените му бяха изпъкнали, лъснали като абанос от напрежението, но все още под контрола на силната му воля. Свирепо скърцаше със зъби като див глиган, защото усещаше, че потъва в безсъзнание. Балтазар се беше вкаменил като статуя с една ръка върху челото му, а с другата здраво стискаше мускулните гърчове

в китката. Взе да шепне на арабски: „Почивай си, скъпи. Спокойно, отпусни се, любов моя.“ Тъгата му придаваше допълнителна убедителност, допълнително спокойствие при изпълнението. Истината е толкова жестока, че дори само това, че я знаеш, е нещо като привилегия.

Така продължи известно време. Най-накрая от косматото гърло на умирация се изтръгна една-единствена дума, името на Клия, произнесено с гърления рев на ранен лъв — рев, набъбнал от гняв, упрек и неописуема мъка. Толкова оголена дума, едно име, простичко като „Господи“, като „мамо“ — но прозвуча като че от устата на умиращ завоевател или погубен крал, с пълното съзнание, че дух и тяло се разделят. Името на Клия проехтя в цялата къща, изпълни я с красотата на страданието и накара групичките от слуги и гости да замлъкнат, а кучетата да опънат уши назад, да приклеknат плахо и да се умилкват тревожно. Прониза ума на Несим с нова и ужасяваща горест, твърде дълбока, за да бъде излята в сълзи. А когато този величав вик бавно заглъхна, вестта за смъртта му ги споходи с нова съкрушителна тежест — сякаш врата на гробница се затвори, за да не остане и лъч надежда.

Неподвижна, без възраст като самата болка, победената статуя на доктора седеше до смъртния одър. И си каза, озарен от сиянието на мисълта: „Точно този вик, който излезе от гърлото на Наруз, както и смелостта му могат да бъдат описани с една фраза, например, «от самата паст на смъртта». Или пък «от самата паст на ада». Сигурно означава ада на човешкия ум. Не, ние нищо не можем да сторим.“

Величавият глас изтъня до приглушен гърлен звук като свирнята на гребен и хартия, до протяжно предсмъртно хъркане, което замря и се превърна в жуженето на муха, уловена в паяжина някъде много надалеч.

Несим изхлипа само веднъж някъде на балкона със звука, който издава стрък бамбук, като го изтръгнеш от стеблото. И като тържествения начален такт на велика симфония това кратко ридание проехтя долу в мрака, понесе се от уста на уста, от сърце на сърце. Стенанията се запалваха едно от друго, както се палят свещи — оркестрово изпълнение по вечната тема на страданието, на протяжните, трепетливи, прокъсани вопли, които тръгнаха от празния кладенец и поеха нагоре към смрачаващото се небе, безкраен сподавен

стон, който се смеси с шепота на дъжда над езерото Мареотис. Смъртта на Наруз вече се усещаше. Със сведена глава, Балтазар изрецитира на гръцки, сякаш на себе си, следните строфи:

*Скръбта, разбрала за раздялата,
полъхва като вятър в такелажните въжета,
смъртта на мъж — понесла бялото му тяло,
сякаш фигурата на носа на кораб.
Платната на душата е издула с последния му дъх,
пределът стигнат е и с него вечността.*

Това беше като сигнал за отдъхване, защото сега неизбежните страховити сцени на коптското бдение трябваше да изпълнят къщата — сцени с целия им древен заряд от покруса и опиянение.

Смъртта въведе жените в тяхното царство и всяка даде воля на мъката, която носеше у себе си в наследство. Втурнаха се вкупом напред, набраха скорост, докато катереха стълбата, лицата им в екстаз, неузнаваеми, преобразени, и ето че нададоха първите смразяващи кръвта писъци. Пръстите им се извиха като грабливи нокти, забиха се в собствената им плът, гърди, лица; още недоизкачили стълбата, и вече бяха изпаднали в безпаметна полуда. Нададоха онзи странен вой, наречен загрит, от който косите ти настръхват; езиците им не спираха да играят по небцето, сякаш свиреха по струните на мандолина. Свистящ, пронизителен хор от трели с различна височина.

Старата къща отекна с писъците на тези харпии и те я превзеха, нахлуха в стаята на смъртта, наобиколиха безмълвния труп, като продължаваха да повтарят страховитите стенания на смъртта, изпаднали в непоносим дивашки транс. След това започнаха ритуалните танци на скръбта, докато Несим и Балтазар седяха на столовете си безмълвни, с наведени глави, забили брадички в гърдите, заключили ръце — картината на човешкия крах. Оставиха воя от неравни викове да проникне дълбоко в тях. Само смирението пред този прастар ритуал на скръбта беше допустимо: скръбта се беше превърнала във френетична оргия, която граничеше с чистата лудост. Жените се въртяха в кръг около тялото, биеха се в гърдите, виеха на умряло — танц с бавната отмерена стъпка, заимствана от отдавна

забравените вакханалии върху гробовете в древността. Движеха се с поклащане, свиваха се в гърчове от главата до петите, извиваха се, въртяха се, призоваваха мъртвия да се изправи на крака: „Стани, мъко моя! Стани, смърт моя! Стани, злато мое, смърт моя, камило моя, закрилнико мой! О, любимо тяло, пълно със семе, стани, изправи се!“ И после пак призрачният вой се изтръгна от гърлата им, сълзите на скръбта, отронили се от размътените им умове, започнаха да се стичат неспирно. Въртяха се в кръг, хипнотизирани от собствените си ридания, заразиха цялата къща с мъката си, докато откъм потъналия в мрак двор долетя дълбокият и по-мрачен тътен на глухото стенание, с което мъжете си стискаха ръцете прискърбно и повтаряха, сякаш да се утешат един друг: „Ма-а-леш! Нека да е простено! Няма полза от нашата скръб!“

И така мъката се умножи и разпростря. Отвсякъде заприиждаха безброй жени. Някои от тях вече се бяха преоблекли в ритуалните одежди на траура — мръсни роби от тъмносин памук. Бяха намазали лицата си с виолетовосиня боя, бяха натрили пепел от огнището в черните си разпуснати коси. Отвърщаха на писъците на своите посестрими в къщата с вопли, оголили белите си блестящи зъби, хукнаха и те да качват стълбата, безмилостно като демони нахлуха в горните стаи. Стая по стая, със систематична ярост щурмуваха старата къща, спираха се само колкото да нададат поредния смразяващ кръвта писък и ето че се заловиха за работа.

Кревати, бюфети, дивани — всичко беше изнесено на балкона и оттам хвърлено на двора. Всеки нов трясък се съпровождаше с чудовищни френетични писъци — дългото клокочецо загрит — и всеки кът на къщата изреваваше в отговор. Всички огледала бяха изпочупени на хиляди парчета, картините — обърнати наопаки, килимите — също. Всичките съдове от порцелан и стъкло в къщата — с изключение на ритуалния черен сервиз за кафе, който се пазеше за погребения — бяха изпочупени, стъпкани, разбити на атоми. И всичко беше събрано в огромна камара на балкона. Всяко нещо, което по някакъв начин можеше да подсказе ред и порядък, да подсказе някаква приемственост на земния живот — домашен, личен или обществен — сега трябваше да бъде изхвърлено и заличено. Така продължи систематичното унищожение на спомена за самата смърт под формата на чинии, картини, украшения, дрехи... Всички мебели в

къщата станаха на парчета, а онова, което остана, беше покрито с черен креп.

Междувременно долу беше опъната голяма цветна шатра, в която опечалените идваха и се настаняваха за така наречената „нощ на самотата“, когато мълчаливо пиеха кафе от черни чаши, заслушани в глухото виене на горния етаж, което от време на време се извисяваше в наново избухнали писъци, или се чуваше как някоя жена припада, или пък се търкаля по пода, изпаднала в транс. Нищо не биваше да се спести, за да може погребението на този велик мъж да премине успешно.

Започнаха да се появяват и оплаквачи, както лични познати, така и професионални, така да се каже. Близките, които бяха лично засегнати, идваха на погребението на приятел, за да прекарат нощта в бдение в цветната, ярко осветена палатка. Но имаше и други, професионалните оплаквачки от околните села, за които смъртта беше нещо като обществено съревнование по погребална поезия. Идваха пеш, с каруци или с камили. И при всяко тяхно прекрачване на прага, къщата гръмваше от протяжен трепетлив вой като при оргазъм, който наново разбуждаше скръбта у останалите, така че от всички ъгли откликваха с тихи ридания, които постепенно набираха сила, набъбваха до смразяващи кръвта, несекващи пронизителни писъци.

Тези професионални оплаквачки носеха у себе си цялата дива поетичност на своята каста, на спомените, натрупани с години ритуална практика. Повечето от тях бяха млади и красиви. Умееха да пеят. Носеха със себе си малки барабани и дайрета, под ритъма на които танцуваха и които използваха, за да озвучат собствената си скръб, а и да стимулират затихващата мъка у онези, които вече са се проявили.

„Да се слави обитателят на тази къща“, гордо деряха гърла те и със съвършено премерено темпо започваха бавния си танц около тялото, като кършеха тела, извиваха се в екстаза на покрусата и в същото време редяха хвалебствия към Наруз с най-красиви думи на изящен и поетичен арабски. Възхваляваха неговия характер, неговата справедливост, неговата красота и богатство. Всички тези дълги изразителни строфи бяха накъсвани от плача и воплите на публиката както долу в двора, така и горе в къщата. Податливи на поезията, старците, които седяха на столовете с права облегалка в палатката,

усещаха как гърлото им се стяга, докато най-накрая от устните им се отронваше сухо стенание, обронваха глави и мъльваха: „Ма-а-леш.“

Сред тях беше и старият учител Мухамад Шебаб, приятел на семейство Хоснани, който бе заел подобаващо по важност място. Беше облечен в официален костюм и дори носеше старите си избродирани с перли гети, както и съвсем нов ален фес. Споменът за онези отдавнашни вечери, които бе прекарал на балкона в старата къща, заслушан в музиката заедно с Несим и Наруз, когато беше одумвал съседите си с Лейла, сега го караха да изпитва болка, свиваха сърцето му в непресторена мъка. И тъй като хората от Делтата често използват подобни бдения, за да дадат воля на собствената си съвсем лична печал покрай общата жалейка, и той се улови, че мисли за починалата си сестра, и се разхлипа, обърна се към слугата, сложи пари в дланта му и рече: „Моля те, кажи на певица Алам да изпълни пак «Какви са жените». Искам още да потъгувам.“ А когато красивата поема започна, той се облегна назад, настани се удобно, изду се, сякаш от нов прилив на тъга, която, така красиво изразена в поезията, да го пречисти. Имаше и други, които си поръчваха любими погребални песни, като предлагаха на певците полагащото им се възнаграждение. По този начин парите от скръбта се връщаха при живите, пречистени от озлоблението, превзети от живите посредством мъртвия Наруз.

Така щеше да бъде до сутринта — неистовите танци в кръг, трепетливото дрънчене на дайретата, женските езици, които ведно с писъците биеха по небцето като камбани, и бавният пулс на погребалните песни с тяхното красноречие от метафори и образи — поезията на смъртта. Част от присъстващите бяха рано повалени от умората, някои от слугите в къщата припаднаха от истерия, след като часове наред бяха пели и пищели. Професионалните оплаквачки обаче си знаеха занаята и най-вече как да си пестят силите. Държаха се като изпълнители на ритуал, каквито всъщност бяха. Когато работата им идваше в повече и писъците ги омаломощаваха, те лягаха на пода и си почиваха, понякога дори си позволяваха да изпуснат по цигара. След което отново се присъединяваха към хорото на останалите с нови сили.

Но ето че в този момент, когато първата дълга серия от страдна скръб беше изпълнена, Несим изпрати да извикат свещениците, които щяха да добавят към погребението светлината на високите безкръвни свещи и мелодията на псалми под акомпанимента на вода и гъба за

миене, тъй като тялото трябваше да бъде измито. И те дойдоха най-накрая. Миячите бяха двамата енорийски прислужници от малката коптска църква — и двамата невежи грубияни. И тук избухна ужасна препирня, тъй като по традиция дрехите на мъртвеца се полагат на миячите, а двамата прислужници не намериха нищо ценно в гардероба на Наруз освен износени парцали, които според тях не представляваха подобаващо възнаграждение за труда им. Няколко вехти наметала и ботуши, скъсана нощница и малка избродирана шапчица, още от времето на негово обрязване — това беше всичко, което Наруз притежаваше. Дватамата обаче отказаха да приемат и пари, тъй като това носело нещастие. Несим побесня, но те останаха невъзмутими и упорито отказваха да измият тялото на Наруз, преди да получат ритуалното си заплащане. Най-накрая Несим и Балтазар бяха принудени да свалят собствените си костюми, за да ги предложат на въпросните прислужници като възнаграждение. Навлякоха с погнуса и суеверен страх неугледните изпокъсани дрехи на Наруз — наметала, които увиснаха като абсолвентски тоги върху високите им фигури. Но така или иначе, церемонията трябваше да бъде завършена, за да може призори тялото му да бъде пренесено в църквата за опелото — иначе ритуалните оплаквачи можеха да поддържат това представление още много дни и нощи; в по-стари времена подобни траурни церемонии са продължавали с дни! Несим се разпореди да започнат да правят ковчега, затова пеенето навън беше често накъсвано от ударите на чук и звука на трион, които идваха откъм близкия двор на коларя. Несим беше капнал и придремваше на един стол, като от време на време се сепваше от избухналите с нова сила писъци или пък от слугите в къщата, които идваха за съвет, когато трябваше бързо да се разреши възникнал проблем.

Отвсякъде долитаха звуци: пеене, пращане на розовеещи трепетливо свеци, изстискване на гъба и стържене на бръснач по мъртвата кожа. Сега в изживяването нямаше болка, а само неестествено вцепенение на духа. Водата, която църцореше, гъбата, която се изцеждаше и капеше върху тялото на брат му — всичко това съставляваше изцяло нова сфера на мисли и чувства. Миячите, които пъшкаха, докато го обръщат, рухването на тялото върху масата. Сякаш мекото тупване на мъртъв заек, току-що проснат върху кухненската маса... Той потрепери.

Най-накрая измито и намазано с благовония, поръсено с розмарин и мащерка, тялото на Наруз бе положено в грубо скования ковчег, увито в саван, който той, като всеки копт, отдавна си беше приготвил, да е подръка за всеки случай; саван от ленено платно, потопено в река Йордан. Нямаше никакви бижута или скъпи костюми, които да вземе със себе си в гроба, но Балтазар сви на кравай големия му окървавен камшик и го сложи под възглавницата. (На следващата сутрин слугите щяха да донесат тялото на някакъв клетник, цялото лице на когото бе направено на пихтия от ударите на същото това оръжие. По всичко личеше, че е тичал с бесни писъци през плантацията, непознат човек, след което е паднал в несвяст в един от каналите и там се е удавил. Така добре си беше свършил работата камшикът, че лицето не можеше да бъде разпознато.)

Първата част на церемонията беше приключила и не оставаше нищо друго, освен да се изчака изгревът. Още веднъж опечалените бяха допуснати в стаята на смъртта, където лежеше Наруз, още веднъж подеха необузданите си танци под ритъма на думкащи барабани. Балтазар се сбогува, защото вече нямаше с какво да помогне. Двамата с Несим бавно прекосиха двора, хванати под ръка, облеgnати един на друг, сякаш едва се крепяха от умора.

— Ако видиш Клия при лодката, кажи ѝ да се връща обратно — каза Несим.

— Добре.

Стиснаха си ръцете, задържаха ги за малко, после се прегърнаха. Несим тръгна да се връща към къщата, прозя се, после потрепери.

И пак седна да дреме на стола. Трябваше да минат три дни, преди къщата да се очисти от мъката и преди душата на Наруз да бъде „изпроводена“ с помощта на църковни ритуали. Първо, призори щеше да дойде ред на дългата нестройна процесия с факлите и знамената още преди да се е вдигнала сутрешната мараня; процесията на жените с почернени лица като същински фурии, които, вървейки, щяха да късат коси. С глухи развълнувани гласове дяконите щяха да пеят „Не ме забравяй, Господи, когато дойде Твоето царство“. После върху студения под на църквата бледото лице на Наруз щеше да бъде посипано с пръст и гласовете да се извисят „прах в прахта“ и да се изпеят пасажи от Евангелието, с които да го изпратят. Скърцането на медните винтове, докато завинтват капака. Всичко това Несим го видя

мислено, докато дремеше на стола с правата облегалка, а грубо скованият ковчег лежеше в краката му. Какво ли, почуди се той, сънува Наруз сега, с големия камшик, завит на кравай под възглавницата?

[118] Лат. буквално: вследствие на дадено обещание, оброк. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.